

ISSN : 2985-1149 (Online)

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ก.ค. - ธ.ค.66

Vol.13 No.2 July - December 2023

ภาพโดย KNFind จาก Pixabay

ภาพโดย StartupStockPhotos จาก Pixabay

ภาพโดย Sasin Tipchai จาก Pixabay

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/e-jodil>

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม

Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL)

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566 Vol.13 No.2 July – December 2023 ISSN (Online): 2985-1149

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning: e-JODIL) ได้ดำเนินการเผยแพร่บทความผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ บนเว็บไซต์ <https://tcj-thaijo.org/index.php/e-jodil> โดยมีนโยบายในการจัดพิมพ์/เผยแพร่ ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผลงานวิชาการ และข้อค้นพบจากการวิจัยด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำหรับการเรียนรู้ในระบบทางไกล
2. เพื่อเป็นช่องทางในการระดมองค์ความรู้ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในระบบทางไกลสู่การเป็นสังคมฐานความรู้
3. เพื่อเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ

ขอบเขตผลงานที่รับตีพิมพ์

ขอบเขตเนื้อหา	ประกอบด้วย	สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทางด้าน Arts and Humanities / Business, Management and Accounting / Social Sciences
ประเภทบทความ	ประกอบด้วย	บทความพิเศษ (Special article) บทความวิจัย (Research article) บทความวิชาการ (Academic article)

ขั้นตอนการส่งบทความ

1. สมัครสมาชิก e-JODIL เพื่อเข้าสู่ระบบ [คลิกเพื่อทำการสมัคร](#)

2. กรอกข้อมูลให้ครบถ้วน และแนบไฟล์ดังนี้

2.1 ไฟล์บทความตาม templates Microsoft Word แต่ละประเภท บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความวิจารณ์หนังสือ

2.2* กรณีบทความผ่านการพิจารณาก่อนการยื่นเรื่องจากกองบรรณาธิการแล้ว ผู้ส่งบทความต้องชำระค่าพิจารณาบทความโดยโอนเงินผ่าน ธนาคารกรุงไทย สาขาเมืองทองธานี ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เลขที่บัญชี 147-1-03636-7 และแนบหลักฐานการโอนเงินชำระและส่งหลักฐานการโอนเงินค่าพิจารณาบทความ (ชำระค่าพิจารณาบทความหลังจากที่ผ่านการพิจารณาก่อนการยื่นเรื่องจากกองบรรณาธิการแล้วเรียบร้อยแล้ว โดยวารสารฯ จะแจ้งให้ทราบก่อนการชำระเงิน)

- ภาษาไทย บทความละ 4,000 บาท

- ภาษาอังกฤษ บทความละ 7,000 บาท

- สำหรับบุคลากร มสธ. ไม่เสียค่าใช้จ่าย

***บทความที่ไม่ผ่านการพิจารณา ทางวารสารฯ ขอสงวนสิทธิ์ในการคืนเงินค่าพิจารณาบทความ ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น**

3. บทความทุกเรื่องที่ยื่นเข้ามาพิจารณาทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จะต้องมีการเขียนอ้างอิงเอกสารอื่น หรือเขียนแหล่งที่มาของข้อมูลที่น่าเชื่อถือ เนื้อหาและตอนท้าย (บรรณานุกรม) ของบทความ ในรูปแบบ APA Style

4. เมื่อบทความของท่านผ่านการพิจารณาและได้รับการแก้ไขแล้ว กองบรรณาธิการจะทำการเผยแพร่บทความของท่านในลักษณะบทความอิเล็กทรอนิกส์บนระบบต่อไป

นโยบายการพิจารณาก่อนการส่งบทความ

1. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องผ่านการพิจารณาก่อนการส่งจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่านต่อบทความ โดยใช้การพิจารณาแบบ Double Blind Review

2. บทความ ข้อความ ภาพประกอบ ตารางประกอบ ที่ตีพิมพ์ในวารสารเป็นความคิดเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ไม่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชแต่อย่างใด

3. กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาและตัดสินใจตีพิมพ์บทความในวารสาร

4. บทความที่เสนอพิจารณาในวารสาร e-JODIL ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยส่งไปลงพิมพ์ เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น

5. บทความที่เคยนำเสนอในการประชุมวิชาการมาแล้ว ผู้เขียนบทความต้องให้การรับรองว่าบทความนั้นได้ปรับปรุงจากการนำเสนอในการประชุมจากที่ใดมาแล้ว และต้องมีการตั้งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความใหม่อีกครั้งหนึ่ง

เงื่อนไขการส่งบทความ

1. ผู้สนใจส่งบทความ เพื่อพิจารณาเผยแพร่บนวารสาร e-JODIL ได้แก่ นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ บุคลากรในสังกัดสถาบันการศึกษาและหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งนิสิต นักศึกษา ที่มีผลงานทางวิชาการและประสงค์จะเผยแพร่ผลงานผ่านทาง วารสาร e-JODIL
2. ผู้เขียนบทความ ต้องสมัครเป็นสมาชิกวารสาร e-JODIL ก่อนส่งบทความเสนอพิจารณา
3. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ ต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อนและต้องไม่อยู่ในกระบวนการพิจารณาของวารสารหรือสิ่งตีพิมพ์อื่นใด

กำหนดการเผยแพร่

ปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน และ ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ สมบัติสมภพ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน
สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

กองบรรณาธิการ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.อุษา บิกกินส์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ดี เพชรเลิศอนันต์	มหาวิทยาลัยรังสิต
4. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา วนเศรษฐ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ผู้เชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศ

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิตา เขี่ยมขันติถาวร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
2. รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา วงจรุระ	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
3. รองศาสตราจารย์จันทนา ทองประยูร	นักวิชาการอิสระ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ (Peer Review)

ประจำปี 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566

รองศาสตราจารย์ ดร.กล้า ทองขาว	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา มีศิลปิกภัย	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.กานดา พูนลาภทวี	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.จุมพล หนีมนานิช	มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลธิศ ดาราวงษ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.ชื่นสมล บุนนาค	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐนันท์ ศิริเจริญ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.ทักษิณ ขาดีไทย	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ทิพวรรณ ลิ้มกุล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.นิตยา ภัสสรศิริ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี พรหมมาพันธุ์	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.บุษบา สุทธิธร	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ประพนธ์ เจียรกุล	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
รองศาสตราจารย์ ดร.พนม คล้ายยา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชดากร พลภักดี	สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
รองศาสตราจารย์ ดร.วรลักษณ์ วงศ์โดยหวัง ศิริเจริญ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตต์ศรี สงวนวงศ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ	มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ปราการเจริญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ อิงอาจ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาส อังคุโชติ	นักวิชาการอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสนีย์ คำสุข	นักวิชาการอิสระ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงแก้ว เงินพูลทรัพย์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เด่นดาว ชลวิทย์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิกรม สุวรรณศรี	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัตนา โพธิ์สุวรรณ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินบทความ (Peer Review)

ประจำฉบับ ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2566 (ต่อ)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา รัตนพรหม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภาพิชญ์ โพนโตร์แมนน์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงห์ สิงห์ขจร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิงห์ ฉวีสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาภรณ์ เลิศศิริ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิญา อิงอาจ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว

อาจารย์ ดร.คณิธีร์ คำนี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การติดต่อ

ฝ่ายพัฒนาและเผยแพร่ฐานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

ถนนแจ้งวัฒนะ ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120

โทร. 0-2504-7588-9 โทรสาร 0-2503-4898

E-mail: e-jodil@stou.ac.th

เว็บไซต์: <https://tci-thaijo.org/index.php/e-jodil>

สวัสดิ์ค๊ะ ท่านผู้อ่านทุกท่าน

วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เป็นวารสารคุณภาพที่เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการเป็นปีที่ 13 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2566) แล้ว ได้รับการรับรองคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นวารสารกลุ่มที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563-2567 จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ที่มีนโยบายในการจัดการวารสารคุณภาพเพื่อยกระดับจากวารสารระดับชาติสู่วารสารระดับนานาชาติ ทำให้ได้รับความสนใจจากนักวิจัยและนักวิชาการจำนวนมาก กองบรรณาธิการประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสถาบันมาร่วมเป็นทีมงานที่ช่วยคัดกรอง คัดสรรบทความที่มีคุณภาพเพื่อเผยแพร่ความรู้สู่สังคม โดยนโยบายในการบริหารจัดการวารสารยังคงเน้นกระบวนการประเมินคุณภาพบทความที่เข้มข้น จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีคุณวุฒิ มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญตรงตามเนื้อหาในบทความ เพื่อให้วารสารได้เผยแพร่บทความที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

บทความในวารสารฉบับนี้มีจำนวน 14 บทความ เป็นบทความวิชาการ 1 บทความคือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน: ความรู้เบื้องต้นสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ออนไลน์และออนไลน์ และอีก 13 บทความเป็นบทความวิจัย โดยมีบทความที่เน้นการพัฒนาการเรียนการสอนได้แก่บทความภาษาอังกฤษเรื่อง Students' Perceptions Towards Learning Business Content Through English Medium Instruction (การรับรู้ของนักศึกษาต่อการเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับธุรกิจผ่านการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อ) และบทความภาษาไทยเช่น การศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลที่มีต่อความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย การรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง และผลการจัดการเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

นอกจากนี้ ยังมีบทความวิจัยที่อยู่ในกระแสความสนใจของสังคม ได้แก่ การศึกษาวิจัยติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศนภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย: การศึกษาแบบปรากฏการณ์ วิทยา แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรอบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19: กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี โมเดลแบบผสมรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชสนับสนุนการเผยแพร่งานวิชาการที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ผ่านกระบวนการวิจัย ขอขอบคุณกองบรรณาธิการวารสาร ผู้จัดการวารสารและทีมงานสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชที่ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็งและยึดมั่นในคุณภาพทุกขั้นตอนของจัดทำวารสารนี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์สูงสุด ขอขอบพระคุณผู้เขียนและผู้อ่านทุกท่านที่สนับสนุนการผลิตและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ในวารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม (e-JODIL) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.น้ำทิพย์ วิภาวิน

บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
บทความวิชาการ	
 การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน: ความรู้เบื้องต้นสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ออฟไลน์ และออนไลน์ <i>สุรไกร นันทบุรณย์</i>	1
บทความวิจัย	
 Students' Perceptions towards Learning Business Content Through English Medium Instruction: EMI <i>Pichayalak Pichayakul</i>	18
 การศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช <i>สุรเดช หวังทอง, ณัฐปภัสร์ จุ้ยเจริญ, จีราภรณ์ สุธรรมสภา</i>	30
 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช <i>วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์, วุฒิภาค พูลบัว, กัลย์ ปิ่นเกษร</i>	43
 ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลที่มีต่อความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย <i>อภิสรา ประชาโรจน์, อรพรรณ บุตรกตัญญู, เพ็ญศรี แสงวงเจริญ</i>	59
 การรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง <i>สุพัชรี ภู่อารณ, ศรินทร มีขอบทอง, ชิตพล ดีขุนทด</i>	73
 การติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรศัพท์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล <i>กมลรัฐ อินทรทัศน์</i>	84
 การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย <i>อาจารย์ เมฆศิริ, อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว</i>	96

สารบัญ (ต่อ)

	กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย	115
	ปิยฉัตร ล้อมขวการ	
	ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	125
	ณัฐพร ผาแก้ว, สุรีย์พร สว่างเมฆ	
	การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย: การศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา	137
	วรชัย สิงห์ฤกษ์, ศิริลักษณ์ นามวงศ์	
	แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรับน้ำเพื่อเกษตรกรรม	149
	พลสรายุ สราญรัมย์, สนิษฐา ครุฑเมือง แสนเสริม, ศิริส ทองเชื้อ, วรธัญย์ อันสำราญ, สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ	
	ภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19: กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี	184
	อัศวศิริ ลาปือ, ธากร สิทธิโชค, อาหมาด อาดคันตรา	
	โมเดลแบบผสมรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019	201
	วัฒนารี อัมมวรรณ, ศุภลักษณ์ เข้มทอง, มะลิวัลย์ เรือนคำ	

Received: 30-08-2022

Revised: 03-11-2022

Accepted: 22-11-2022

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัย
เป็นฐาน: ความรู้เบื้องต้นสำหรับการนำไปใช้จัดการเรียนรู้ออฟไลน์ และออนไลน์
Problem-Based Learning, Project-Based Learning and Research-Based
Learning: An Introduction to How They Work for Offline and Online learning

สุรไกร นันทบุรุษย์^{*1}

Surakrai Nantaburom

Surakrai.n@kvis.ac.th

บทคัดย่อ

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และมีความคล้ายคลึงกันหลายประการโดยเฉพาะกระบวนการจัดการเรียนรู้ แต่มีความแตกต่างกันที่จุดเน้นของแต่ละรูปแบบการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีจุดเน้นที่การใช้ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นมาเป็นตัวตั้งในการเรียนรู้ ส่วนการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานจะเน้นที่การผลิตโครงการ หรือการนำเสนอตัวผลิตภัณฑ์ และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานเน้นที่การใช้งานวิจัย ผลการวิจัย หรือกระบวนการวิจัยเป็นตัวตั้งในการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาศักยภาพที่สำคัญต่างๆ เช่น การแก้ไขปัญหา การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนรู้แบบร่วมมือ ทั้งสามรูปแบบมีความเหมาะสมกับการประเมินผลตามสภาพจริง และยังสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนแบบออนไลน์ และผสมผสานได้อีกด้วย นอกเหนือจากข้อดีของการจัดการเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบยังมีข้อเสียและข้อพึงระวังในการนำไปใช้ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ผู้เรียน บทเรียน และสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้

คำสำคัญ: การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน, การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน, การเรียนการสอน, การเรียนการสอนออนไลน์

^{*} Corresponding Author

¹ โรงเรียนกำเนิดวิทย์

Kamnoetvidya Science Academy

Abstract

Problem-Based Learning, Project-Based Learning, and Research-Based Learning are instructional methods centered on students. While they share similarities in their instructional processes, they differ in their core focus. Problem-Based Learning centers on addressing specific problems and finding solutions. Project-Based Learning revolves around the creation of projects and the resulting products. In contrast, Research-Based Learning involves the integration of research elements, including research results, processes, and methods, into the learning process. These methodologies collectively enhance critical skills such as problem-solving, critical thinking, and collaborative learning among students. Moreover, all three approaches are well-suited for formative assessment and adaptable for both fully online and blended learning environments. In choosing the appropriate instructional approach, instructors should carefully consider factors such as learning objectives, student characteristics, content relevance, and the prevailing learning context.

Keywords: Problem-Based Learning, Project-Based Learning, Research-Based Learning, Pedagogy, Online Learning

บทนำ

ในปัจจุบันการจัดการศึกษาหลายระดับมักได้เห็นหลักการจัดการเรียนรู้สำคัญประการหนึ่ง คือ หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Instruction) ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ (Paradigm) ทางการศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง คำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ มีการเรียนรู้อย่างตื่นตัวที่จะนำไปสู่เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ซึ่งการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) ล้วนเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อหลักการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่มีจุดเน้นที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้การเรียนการสอนทั้งสามรูปแบบนั้นมีความคล้ายและซ้อนทับกันอยู่หลายประการ อันเนื่องมาจากมีพื้นฐานแนวคิดมาจากแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้แบบการสร้างสรรค์องค์ความรู้ (Constructivism) และการสร้างสรรค์ชิ้นงาน (Constructionism) ซึ่งมีพื้นฐานมาจากปรัชญาพิพัฒนานิยม (Progressivism) ที่มีความเชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติงานผ่านประสบการณ์ จึงทำให้ทั้งสามรูปแบบนั้นมีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยผู้เรียนจะต้องลงมือปฏิบัติหรือมีประสบการณ์ในสถานการณ์ต่างๆ แล้วเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เหล่านั้นที่ถูกจัดขึ้น ผู้สอนไม่ได้มีหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เพียงอย่างเดียว แต่กลับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้วางแผน ผู้ออกแบบประสบการณ์ต่างๆ ให้ผู้เรียนได้เผชิญ และช่วยเหลือให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มประสิทธิภาพมากที่สุด (Khammani, 2015)

นักการศึกษา ครูผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหลายท่านอาจเคยได้ยินคำศัพท์ทางการศึกษา ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน แต่หลายท่านอาจยังไม่ทราบ หรือไม่แน่ใจว่าทั้งสามรูปแบบการสอนนี้มีความแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากมีบริบทและที่มาของการนำคำเหล่านี้มาใช้อย่างหลากหลาย รวมไปถึงความคล้ายคลึงและใกล้เคียงกันของการจัดการเรียนการสอนทั้งสามแบบ อาจทำให้เกิดความสับสนขึ้นเมื่อถึงคราวจะต้องนำไปปรับใช้ในห้องเรียนว่าที่ตนเองกำลังใช้รูปแบบนี้หากจะต้องเรียกให้ถูกต้อง แล้วเรียกว่าอย่างไร หรือนำรูปแบบใดไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับวิชาหรือเนื้อหาที่ตนกำลังสอนอยู่จึงจะเหมาะสมที่สุด บทความนี้จะนำท่านไปสู่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมโนทัศน์เบื้องต้นของทั้งสามรูปแบบซึ่งอาจจะช่วยบรรเทาข้อกังขาเหล่านั้นได้

1. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1.1 ความหมาย และความสำคัญ

Rhem (1998) อธิบายความหมายของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่าเป็นกลยุทธ์การเรียนการสอนที่นักเรียนเผชิญกับบริบทของปัญหา และการมุ่งไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีความหมาย

Stanford University Newsletter (2001) ให้นิยามไว้ว่า เป็นวิธีการเรียนการสอน ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการแก้ไขปัญหาที่ท้าทาย โดยใช้ปัญหาปลายเปิด การใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งและการแก้ไขปัญหาในบริบทและสังคมบนพื้นฐานของการทำงานเป็นทีม นักเรียนจะเริ่มรู้โดยการใช้ความรู้เดิมและแสวงหาข้อมูลที่จะต้องใช้ในการแก้ปัญหา และการแสวงหาทางออกที่เป็นกลยุทธ์สำหรับปัญหานั้น

Savery (2006) ให้นิยามของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ว่า เป็นการเรียนการสอน (และหลักสูตร) ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนควบคุมการทำงานวิจัย บูรณาการทฤษฎีและการปฏิบัติ ประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะ ในพัฒนาทางออกหรือทางแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้เพื่อยืนยันปัญหา

Barge (2010) ได้กล่าวว่า ตัวปัญหา (Problems) เองนั้นสามารถเป็นได้ทั้งทฤษฎี การปฏิบัติ สังคม เทคนิค สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม และช่วยให้ความสงสัยของผู้เรียนเติบโตขึ้นภายใต้ความแตกต่างทางสาขาวิชาการ (Different Disciplines) และสิ่งแวดล้อมทางวิชาชีพ (Professional Environment) โดยการใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นไปสู่กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และปัญหาสามารถถูกใช้เป็นการบูรณาการวิธีการการวิเคราะห์และการแก้ไขปัญหาให้ได้

เมื่อพิจารณาจากความหมายในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ถูกให้นิยามไว้ในลักษณะที่ว่าเป็นการเรียนการสอน หรืออาจรวมไปถึงหลักสูตรที่ใช้ปัญหาเป็นตัวตั้งแล้วผู้เรียนเรียนรู้ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะแบบบูรณาการผ่านการแก้ไขปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูล และกลยุทธ์ที่จำเป็นระหว่างการทำคำตอบให้กับปัญหานั้น

ต้นกำเนิดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เริ่มต้นมาจากโรงเรียนแพทย์ (Medical School) ในราวทศวรรษ 1970 และเริ่มได้รับความนิยมภายในกลุ่มโรงเรียนแพทย์ ภายหลังจึงเผยแพร่ออกมาสู่วงการวิทยาศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ไปจนถึงบริบทโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Rhem, 1998) และเนื่องจากมีงานวิจัยยืนยันความสำเร็จของการใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในโรงเรียนแพทย์ ซึ่งพบว่าผู้เรียนที่ลงทะเบียนวิชาแพทย์ที่มีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีการแก้ไขปัญหาในคลินิก (Clinical Problems) และทักษะการตัดสินใจ ได้ดีกว่าคนที่ไม่ได้ลงทะเบียน (Lundeberg, Levin, & Harrington, 1999; Savery, & Duffy, 1996; Williams, 1992 อ้างถึงใน Barron & Darling-Hammond, 2008) นอกจากระดับอุดมศึกษา และโรงเรียนฝึกหัดแพทย์แล้ว ในระดับมัธยมศึกษายังพบว่ามีการศึกษาที่น่าสนใจ เช่น Holm (2011) พบว่า มีงานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นประโยชน์ของการใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน อาทิ การเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ความน่าสนใจของเนื้อหา การเพิ่มขึ้นของการพัฒนาการทักษะการแก้ไขปัญหา การเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง และการถ่ายโอนความรู้ทักษะไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ แต่ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดความรู้ความเข้าใจในการประยุกต์ใช้อยู่มาก แต่ยังมีงานวิจัยเรื่องการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในระดับมัธยมศึกษา การศึกษาพบว่า ไม่มีผลเชิงลบของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา และแรงจูงใจของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีผลเชิงบวกต่อบรรยากาศในห้องเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Witte & Rogge, 2012) เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้สอนที่นำการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปจัดการเรียนการสอนมั่นใจได้ว่าผู้เรียนจะได้รับผลเชิงบวกทั้งผลสัมฤทธิ์ เจตคติ ประสบการณ์ และบรรยากาศการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่น่าสนใจ ที่ได้เสนอข้อค้นพบในบริบทต่างๆ อาทิ Jin and Bridges (2014) ได้ตีพิมพ์เกี่ยวกับการใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเทคโนโลยีการศึกษาในสาขาสุศึกษา กล่าวว่า เทคโนโลยีทางการศึกษาในหลายแอปพลิเคชัน (Application) สามารถนำมาปรับใช้และช่วยให้ผลในเชิงบวกกับการเรียนการสอนแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพได้ผลดียิ่งขึ้น

1.2 การนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ในห้องเรียน การวัดและประเมินผล

เริ่มต้นจากบทบาทของครูในการเรียนการสอนแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ต้องเปลี่ยนจากบทบาทผู้ถ่ายทอดเนื้อหาเป็นหลักมาเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในการเรียนรู้ของผู้เรียน (Facilitator) จัดเตรียมเนื้อหาและประเด็นการบูรณาการกับปัญหาที่จะใช้ เป็นผู้สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาของผู้เรียน เตรียมแหล่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียน จัดให้มีการเรียนรู้ร่วมกันอย่างหลากหลาย ทั้งการเรียนรู้เฉพาะบุคคล และการเรียนรู้เป็นกลุ่ม แนะนำหรือชี้แนะ หรือช่วยเหลือแบบสร้างนั่งร้านแห่งการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน (Scaffolding) หรืออาจจะเป็นผู้บรรยายหลักในบางประเด็นที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา รวมไปถึงการตั้งปัญหาให้กับผู้เรียน หรือร่วมกันตั้งปัญหาร่วมกับผู้เรียน และเป็นผู้ให้ผลป้อนกลับ (Feedback) ไปสู่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาต่อไป ส่วนตัวผู้เรียนเองก็ต้องเปลี่ยนจากผู้รับสารเพียงฝ่ายเดียวเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเพื่อแสวงหาและสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Rhem, 1998; Barge, 2010; Barron, & Darling-Hammond, 2008) ตัวอย่างการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ไปใช้ สามารถพบได้ดังตัวอย่าง ซึ่ง Duch (1995) ได้เสนอวิธีการนำทฤษฎีไปปรับใช้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนมาพร้อมกับปัญหา (การตั้งหรือเลือกประเด็นปัญหาซึ่งอาจจะมาจากงานวิจัย วิดีทัศน์หรือวิดีโอ คลิป กรณศึกษา เป็นต้น) จากนั้นผู้เรียนทำงานกันเป็นกลุ่ม และเชื่อมโยงปัญหาเข้ากับความรู้เดิมเพื่อระบุปัญหาให้ชัดเจน และธรรมชาติของตัวปัญหานั้น
2. ระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะระดมคำถามที่เรียกว่า ประเด็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ไม่เข้าใจ ประเด็นการเรียนรู้จะถูกจัดบันทึกลงในบันทึกของกลุ่ม และยังดำเนินการสนทนาต่อไปเพื่อหาสิ่งที่ตนเองรู้แล้ว และยังไม่รู้
3. ผู้เรียนเรียงลำดับความสำคัญของประเด็นการเรียนรู้ และตัดสินใจร่วมกันว่าคำถามใดจะถูกติดตาม (Follow Up) โดยสมาชิกทั้งหมดของกลุ่ม และประเด็นใดสามารถแยกไปทำงานเดี่ยวได้ ผู้เรียนและผู้สอนอภิปรายร่วมกันว่าแหล่งความรู้ และทรัพยากรทางการศึกษาใดที่เป็นที่ต้องการ หรือจำเป็นในการค้นคว้าเกี่ยวกับประเด็นการเรียนรู้ที่ถูกเลือกมานั้น และมันสามารถเข้าถึงได้อย่างไร
4. เมื่อนักเรียนกลับมารวมกลุ่มกันอีกครั้งหลังจากค้นพบความรู้ที่ได้รับมอบหมาย บูรณาการความรู้เข้ากับบริบทของปัญหา ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้รวบรวมสรุปความรู้ที่เข้าเป็นมโนทัศน์เพียงหนึ่งเดียว และค้นหาประเด็นการเรียนรู้ใหม่ไปเรื่อยๆจนกว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ จากนั้นผู้เรียนจะมองเห็นวิธีการแก้ไขปัญหาจากวิธีการเหล่านี้และเกิดการเรียนรู้

สำหรับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Major and Palmer (2001) เผยแพร่บทความเกี่ยวกับการวัดและประเมินในหัวข้อ การประเมินประสิทธิผลของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานระดับอุดมศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปความได้ว่า การใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในระดับอุดมศึกษานั้นให้ผลในเชิงบวกกับผู้เรียน แต่ความท้าทายยังอยู่ที่การวัดและประเมินผลซึ่งไม่สอดคล้องและแตกต่างกับการวัดและประเมินผลแบบเดิม ทั้งนี้การวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบไปด้วย 1) การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก (Outside Evaluation by Experts) 2) การวิเคราะห์เนื้อหาของผลงาน (Content Analysis of Project) 3) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) 4) การให้เพื่อนร่วมงานประเมิน (Peer Evaluations) 5) การบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ (Journals or Activity Logs) และ 6) การรายงานสะท้อนตนเอง (Personal Reflections) นอกจากนี้ Barge (2010) ยังได้ให้แนวทางการวัดและประเมินผลไว้ว่า การวัดและประเมินผลต้องมีความชัดเจน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และสามารถแจ้งเกณฑ์การประเมินให้ผู้เรียนได้ทราบล่วงหน้า เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน สามารถประเมินได้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนและผู้สอนสามารถกำหนดเกณฑ์ร่วมกันในการวัดและประเมินผลได้ มีการประเมินประสิทธิภาพการทำงาน การทำงานกลุ่ม และการทำงานเดี่ยว ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับการวัดและประเมินผลของการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่จะกล่าวถึงต่อไป

อย่างไรก็ตามการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ เช่น ความไม่คุ้นชินของผู้เรียนที่เคยชินกับการเรียนแบบดั้งเดิม (ครูสอนบรรยายหน้าชั้นเรียน นักเรียนนั่งฟัง) การใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการเรียนการสอน การนำทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติ การควบคุมชั้นเรียน ขอบเขตความอิสระของผู้เรียน และการเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและรายวิชา (Marx et al., 1997 อ้างถึงใน Center of Excellence in Leadership of Learning, University of Indianapolis, 2009) และ Jerry (2007) ได้ทำงานวิจัยเอกสารเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าให้ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาด้านความรู้พื้นฐาน และทักษะในคลินิกดีกว่าการเรียนการสอนแบบปกติในการฝึกแพทย์คลินิก แต่การใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สำหรับทั้งหลักสูตรนั้นไม่ใช่แนวทางที่ดีที่สุด นั่นหมายถึงการเรียนการสอนไม่สามารถเน้นวิธีการหรือรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งได้ในทุกการเรียนรู้ แต่การจัดการเรียนรู้ยังต้องอาศัยการออกแบบการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองต่อธรรมชาติของรายวิชา เนื้อหา บริบทและผู้เรียนที่หลากหลายและเหมาะสมสอดคล้องกัน

2. การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

2.1 ความหมาย และความสำคัญ

การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่จัดการการเรียนรู้โดยใช้โครงการ หรือโครงการ (Project) ซึ่งตัวโครงการมีส่วนประกอบของงานที่ซับซ้อน อยู่บนพื้นฐานของคำถามหรือปัญหาที่ท้าทาย นั้นหมายถึงการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการออกแบบ การแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การสืบเสาะ การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีอำนาจในการทำงานโดยไม่จำกัดเวลาในเฉพาะห้องเรียน และจบลงที่ผลผลิตที่เป็นจริง หรือการนำเสนอผลงาน (Jones, Rasmussen, & Moffitt, 1997; Thomas, Mergendoller, & Michaelson, 1999 อ้างถึงใน Thomas, 2000)

การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการปลายเปิดที่มาพร้อมกับทฤษฎีที่สำคัญยิ่งที่ให้คุณค่ากับการสืบเสาะ การสะท้อนกลับ การต่อรองด้านความหมาย ภูมิศึกษา และการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การอภิปราย การร่วมมือกัน และการเรียนแบบกำกับตนเอง (Barrett, 2005)

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการทำโครงการเป็นหลัก ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายคือ ผลิตภัณฑ์ การนำเสนอผลงาน หรือการจัดแสดงผลงานนั้น โดยการบวนการทำงาน ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติตามกรอบที่วางไว้ และเรียนรู้อย่างมีความหมายผ่านการสร้างสรรค์ในผลงานนั้นๆ ด้วยความรู้สึกร่วมกัน ทั้งนี้การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน มีความคล้ายคลึงกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แต่การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน มีจุดเน้นที่ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เช่น ตัวผลผลิต การเผยแพร่สู่สาธารณะ (Publication) หรือการนำเสนอ (Presentation) (Patton, 2012) ตัวโครงการ หรือโครงการ นั้นเป็นการทำงานที่มีกระบวนการอันซับซ้อน ที่ต้องการการวิเคราะห์เป้าหมาย (วิเคราะห์ปัญหา) การวางแผน การจัดการ (Barge, 2010)

จุดเด่นของการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน การฝึกฝนความชำนาญในการทำงาน การสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ท่ามกลางการบูรณาการสหวิทยาการ การทำงานเป็นทีม และผู้เรียนยังได้รับความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของผลงาน ซึ่งจะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการสร้างสรรค์ผลงานที่พวกเขาสามารถกำหนดได้ (Demian, 2007) นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการสืบเสาะองค์ความรู้ที่สำคัญโดยใช้คำถามเป็นกรอบในการทำงาน ส่งเสริมการเรียนรู้บนพื้นฐานความแตกต่างหลากหลายของผู้เรียนเอง ขับเคลื่อนผู้เรียนให้สร้างสรรค์ผลงาน สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านข้อมูลสารสนเทศเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เกี่ยวข้อง และเป็นการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับโลกภายนอกที่แท้จริงจากประเด็นและปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (NYC Department of Education, 2009) ครูผู้สอนสามารถเลือกและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทเรียนได้อย่างหลากหลายทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเป็นหลัก แต่ความยาก หรือความท้าทายของการใช้การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ที่พบได้คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนจากแบบเก่ามาสู่การสร้างสรรค์ความรู้ของ

ผู้เรียนเอง หลักสูตรการเลือกหัวข้อการเรียนรู้ การจัดการ การออกแบบ การวัดและประเมิน และโดยธรรมชาติของลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งควบคุมได้ยาก (Tamim & Grant, 2013) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนบทบาทของครูกับผู้เรียนจากระบบดั้งเดิมเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.2 การนำการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานไปใช้ในห้องเรียน การวัดและประเมินผล

สำหรับการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ประกอบไปด้วย การประกาศหรือบอกให้นักเรียนทราบในสิ่งที่ต้องทำ ลำดับถัดจากนั้นคือการออกแบบโครงการ การปรับ การดำเนินการตามแผนงานโครงการ และการแสดงผลงาน (Barge, 2010) การออกแบบโครงการหรือโครงการงานโดย NYC Department of Education (2009) ได้ให้แนวทางในการวางแผนไว้ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดย 1) การเลือกรูปแบบ (Theme) การเรียนรู้ หรือแนวคิดนำมาประยุกต์ใช้ 2) การวางแผนเกี่ยวกับคำถามสำคัญที่ต้องการใช้ถามผู้เรียนเพื่อให้บรรลุการทำโครงการงาน 3) กำหนดทักษะสำคัญที่ผู้เรียนต้องใช้ในการพัฒนาโครงการหรือโครงการงาน
2. วางแผนการพัฒนารูปแบบสำหรับชิ้นงาน (Final Products Designed) โดย 1) ตัวผลิตภัณฑ์ การนำเสนอ รูปแบบของสมรรถนะ 2) ออกแบบรูปแบบการเก็บสะสมผลงานในแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio)
3. วางแผนขอบเขตของโครงการหรือโครงการงาน โดยการพัฒนาตารางเวลา (Schedule) และขอบเขต (Scope) ของตัวโครงการเพื่อดำเนินงานตามแผน และระยะเวลาที่กำหนดไว้
4. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 1) กำหนดกลยุทธ์ที่ต้องใช้ในการเรียนการสอน 2) กำหนดบทเรียนที่สำคัญที่ใช้การสร้างสรรค์โครงการหรือโครงการงาน 3) กำหนดการดำเนินงาน 4) ออกแบบการวัดและประเมินผล 5) กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมิน (Rubric)

ในส่วนของผู้สอนนั้นจะปรับเปลี่ยนจากเดิมที่ต้องสอนและถ่ายทอดความรู้ไปเป็นการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำโครงการ การเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดีในการทำงาน การช่วยเหลือและสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างความรู้และทักษะเพื่อสร้างชิ้นงาน (Scaffolding) การจัดการและควบคุมตารางการทำงาน เตรียมทรัพยากรการเรียนรู้และการเข้าถึงที่เป็นไปได้สำหรับผู้เรียน การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้แบบสืบเสาะ (Inquiry) ในส่วนของการวัดและประเมินผลจะคล้ายคลึงกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่ใช้การประเมินตามสภาพจริงที่หลากหลาย ใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับแต่ละคุณลักษณะของงาน ไม่ว่าจะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ความครบถ้วน ความถูกต้อง การตรวจสอบการดำเนินงานตามแผน คุณภาพของชิ้นงาน การใช้ผลสะท้อนกลับแบบรายงานตัวเอง งานเขียน การสัมภาษณ์ (Oral) รวมไปถึงการประเมินการร่วมมือกันแต่ให้เน้นที่ความเที่ยงตรง ถูกต้อง และเป็นธรรม ซึ่งสามารถใช้เกณฑ์ (Rubric scoring) เป็นเครื่องมือได้ นอกจากนี้ยังมีการประเมินการวางแผนการออกแบบโครงการหรือโครงการงานของครูได้อีกด้วย

3. การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน

3.1 ความหมาย และความสำคัญ

การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน (Research-Based Learning) คือ การเรียนการสอนที่เชื่อมระหว่างการเรียนการสอนและงานวิจัย ซึ่งอาจรวมไปถึง การใช้ผลของการวิจัยบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร การใช้กระบวนการวิจัยเป็นวิธีการเรียนการสอน การเรียนรู้โดยใช้เครื่องมือวิจัย การพัฒนาทุกๆ บริบทเพื่อการวิจัย (Blackmore & Fraser, 2007 อ้างถึงใน Green, n.d.)

การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน หรือการเรียนการสอนที่ผู้สอนใช้ความเชี่ยวชาญโดยโดยใช้วิจัยเป็นฐาน หมายถึง การที่ผู้สอนใช้งานวิจัยเป็นรากฐานของเนื้อหาที่จะใช้สอน และผู้เรียนมีโอกาสได้เรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการทำงานวิจัย (Toom et al, 2008; University College London, 2016)

การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เป็นโปรแกรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะงานวิจัย โดยเปิดโอกาสให้ได้ลงมือทำงานวิจัยของตนเองโดยความดูแลของผู้สอน การใช้งานวิจัยพัฒนาโปรแกรมการเรียนการสอน การใช้ผลงานวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร และผู้เรียนได้รับประโยชน์จากโปรแกรมเหล่านี้ (University of Leeds, 2016)

การใช้งานวิจัยในการเรียนการสอนสามารถแบ่งได้หลายระดับดังนี้ 1) การใช้ตัวงานวิจัย (Research-Led) คือ การใช้งานวิจัยในปัจจุบันหรือร่วมสมัยในการเรียนการสอน นักเรียนสามารถใช้ผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ งานวิจัยอาจเกิดจากตัวงานวิจัยของผู้สอนเอง 2) การพัฒนาทักษะการทำวิจัย (Research-Oriented) คือ การพัฒนาเทคนิคและทักษะการทำวิจัยให้กับผู้เรียน ในที่นี้จะเน้นการพัฒนาความรู้ของนักเรียนในการทำงานวิจัยให้เหมาะสมกับรายวิชาที่เรียน 3) การใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐาน (Research-Based) คือ การใช้กระบวนการวิจัย และการสืบเสาะที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้จากงานวิจัยและการสืบเสาะได้มากที่สุด ผู้เรียนเป็นผู้แสวงและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากกระบวนการทำงานวิจัย 4) การเรียนรู้จากงานวิจัย (Research-Tutored) คือการใช้งานวิจัยในกระบวนการอภิปรายในการเรียนรู้ อาทิ การสัมมนาที่นำงานวิจัยต่างๆ มาวิพากษ์ (Healey, Jenkins, & Lea, 2014)

จากความหมายในข้างต้นจะเห็นได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานมีความหมายในสองแนวทางเป็นหลัก ได้แก่ การใช้ตัวงานวิจัยและผลงานวิจัยในการเรียนการสอนและหลักสูตร และอีกหนึ่งความหมายคือการใช้กระบวนการวิจัยเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากการทำงานวิจัย

ข้อดีของการใช้การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน มีอยู่อย่างหลากหลาย เช่น มีการยืนยันว่าช่วยพัฒนาความมั่นใจและแรงจูงใจของผู้เรียนได้เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานวิจัย ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากในรูปแบบการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะของผู้เรียนอย่างหลากหลาย จริยธรรมจากการทำงานวิจัย ฝึกฝนวินัยในการทำงาน พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีการคิดวิเคราะห์ มีทักษะกระบวนการทำงานวิจัย การประเมินการสรุปผลการวิจัย พัฒนาความเป็นมืออาชีพ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) และส่งเสริมการนำความรู้จากงานวิจัยไปปรับใช้กับสังคม ด้านของผู้สอนนั้นมีส่วนช่วยให้การสอนมีคุณภาพสูงขึ้นโดยการโดยใช้วิจัยเป็นฐาน และช่วยให้ได้รับทุนและรางวัล ช่วยพัฒนาผู้สอนทั้งทักษะการสอน และพัฒนางานวิจัยของตัวเองได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาสังคมแห่งการวิจัยได้อีกด้วย (University College London, 2016; Learning and Development Centre of the University Warwick, 2006; Green, n.d.) ในส่วนของผู้สอนเองสามารถจัดทำงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นฐานเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของตัวเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นได้อีกด้วย (Ion, Iucu, & Palacio-Vieira, 2014)

หากจะพิจารณาอีกด้านหนึ่งของการใช้การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานในกระบวนการเรียนการสอนพบว่า มีข้อจำกัดและความท้าทายไม่ต่างจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานมากนัก ยกตัวอย่าง เช่น งานวิจัยบางชิ้นใช้เวลานานซึ่งบางครั้งอาจใช้เวลานานกว่าที่ได้วางแผนเอาไว้ซึ่งต้องอาศัยความอดทน การจัดการ แก้ไขปัญหา และการวางแผนที่ดี ผู้สอนจะต้องแน่ใจว่าในการทำการวิจัยนั้นผู้เรียนได้รับความรู้ที่ดีและเพียงพอในการทำงานวิจัยชิ้นนั้นๆ การตอบสนองของผู้เรียนที่ไม่คุ้นเคยกับการลงมือปฏิบัติอาจเกิดผลสะท้อนในแง่ลบ การเลือกใช้วิธีสอนไม่เหมาะสมกับเนื้อหาและรายวิชา ธรรมเนียมปฏิบัติของสถานศึกษาที่อาจไม่สอดคล้องให้เกิดกระบวนการเรียนการสอนบนฐานการวิจัย จำนวนนักเรียนต่อห้องเรียน ถึงอย่างไรก็ตามผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละหลักสูตร เนื้อหา ธรรมชาติของรายวิชา ความถนัดของผู้สอน และพื้นฐานของผู้เรียนได้ (Kober, 2015)

3.2 การนำการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานไปใช้ในห้องเรียน การวัดและประเมินผล

ผู้สอนสามารถนำผลการวิจัยไปใช้สอน หรือการนำกระบวนการทางวิจัยไปใช้ในการเรียนการสอน สามารถทำได้โดยการนำกระบวนการเติมรูปแบบ หรือเลือกเฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไปใช้ในการเรียนการสอนได้โดยเฉพาะผลการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดความรู้ได้ทันที ขึ้นอยู่กับระดับการใช้การวิจัยเพื่อการเรียนรู้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งกระบวนการวิจัยขึ้นอยู่กับธรรมชาติของรายวิชา นอกจากนี้การทำงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ก็ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ซึ่งประกอบไปด้วย การตั้งคำถามประเด็นปัญหา การตั้งสมมติฐาน การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการวิจัย และการรายงานผลการวิจัย ส่วนงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ ก็คล้ายคลึงกับวิธีการการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ แต่ก็จะมึลักษณะเฉพาะที่แตกต่างออกไปเพียงแต่มีความแตกต่างของระดับการทดลอง (Experiment) และลักษณะเฉพาะปลีกย่อยบางประการ ส่วนงานวิจัยทางมนุษยศาสตร์ก็มีแบบแผนแต่ละสาขาย่อยต่างกัน ซึ่งบางสาขาก็มีวิธีการการศึกษาโดยเฉพาะ เช่น วิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐาน การรวบรวมหลักฐาน การวิพากษ์หลักฐาน การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐาน สรุปข้อมูล และนำเสนอข้อมูล (Keamkete, 2008) การออกแบบการเรียนรู้แบบการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน โดยใช้กระบวนการวิจัยให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนสามารถนำหลักการต่อไปนี้ไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบ ดังต่อไปนี้ 1) ตั้งคำถามพื้นฐาน และวัตถุประสงค์ของกิจกรรม 2) ทบทวนหรือปริทรรศน์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Overview of Research Literature) 3) นิยามปัญหางานวิจัย 4) วางแผนวิธีการทำการวิจัย เลือกใช้วิธีการวิจัย 5) เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล 6) การแปลผลข้อมูล 7) รายงานผลการวิจัย (Trempe, 2010)

นอกจากนี้ Green (n.d.) ได้เสนอกลยุทธ์ในการประยุกต์งานวิจัยกับการสอนไว้อย่างน่าสนใจดังต่อไปนี้ 1) นำงานวิจัยมาใช้ในการออกแบบแบบและการจัดการเรียนการสอน 2) บรรจงงานวิจัยชั้นล่าสุดในสาขาวิชาที่สอนพร้อมกับความเป็นมาของการทำงานวิจัยในสาขาวิชาในการเรียนการสอน 3) ออกแบบการเรียนการสอนบนฐานงานวิจัยร่วมสมัย 4) สอนเทคนิคการวิจัย ทักษะที่สำคัญในการทำวิจัย และเทคนิคต่างๆ ในงานวิจัย 5) ในระดับต่ำกว่าบัณฑิตศึกษาสามารถเริ่มต้นด้วยการทำงานวิจัยชิ้นเล็กๆ 6) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับงานวิจัยขององค์กร หรือหน่วยงาน 7) กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมการวิจัยขององค์กร 8) ทำให้การสอนจบลงไปด้วยคุณค่าของงานวิจัย

ในส่วนของการวัดและประเมินผลสามารถประยุกต์ใช้การประเมินผลตามสภาพจริงได้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับระดับการใช้งานวิจัยในการเรียนการสอน การเรียนการสอนในระดับการใช้กระบวนการวิจัยในการเรียนการสอนนั้นซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วก็จะมีความคล้ายคลึงกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา และโครงการเป็นฐาน เนื่องจากการลงมือปฏิบัติงานตามแผน และได้ผลลัพธ์เป็นชิ้นงาน และอาจมีการแสดงผลงานด้วย แต่มีงานวิจัยที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าการให้ผลป้อนกลับแก่นักเรียนในการทำงานนั้นมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้คะแนน หรือรางวัลเพียงอย่างเดียว (Hunaiti, Z., Grimaldi, S., Goven, D., Mootanah, R., & Martin, L., 2010)

4. เราจะทราบได้อย่างไรว่าการเรียนการสอนทั้งสามรูปแบบเมื่อนำไปใช้แล้วมีความแตกต่างกันอย่างไร

เนื่องจากการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบนั้นมีความคล้ายคลึงกันทั้งในแง่ของความหมาย การนำไปใช้ในการเรียนการสอน หรือการนำไปใช้ในงานเขียนทางวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความชัดเจนของแต่รูปแบบมากยิ่งขึ้น Khammani (2015) ได้ให้ตัวบ่งชี้ของหลักการจัดการเรียนการสอนทั้งสามแบบไว้ดังตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน	การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ โครงการเป็นฐาน	การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ วิจัยเป็นฐาน
1. ผู้สอนและผู้เรียนเลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจ หรือความต้องการของผู้เรียน 2. ผู้สอนและผู้เรียนมีการออกไปเผชิญปัญหาจริง สถานการณ์จริง หรือผู้สอนจัดสภาพปัญหาให้ผู้เรียนเผชิญ 3. ผู้เรียนและผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา 4. ผู้เรียนมีการวางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกัน 5. ผู้สอนมีส่วนให้คำปรึกษาแนะนำอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 6. ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง 7. ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาคำตอบที่หลากหลาย เพื่อเลือกวิธีการที่เหมาะสมที่สุด 8. ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหา รวบรวมข้อมูล สรุป ประเมินผล 9. ผู้สอนติดตามผลงานและให้คำปรึกษา 10. ผู้สอนมีการประเมินผลงานและกระบวนการ	1. ผู้สอนและผู้เรียนอภิปรายเลือกตัวโครงการ/โครงการร่วมกัน 2. ผู้สอนชี้แจงวัตถุประสงค์ การทำงาน วิธีการดำเนินงาน ความคาดหวัง บทเรียน บทบาท 3. ผู้เรียนร่วมกันศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับโครงการ/โครงการที่จะทำ 4. ผู้เรียนร่วมกันวางแผนดำเนินงาน (project plan) ผู้สอนมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำและให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการทำงาน 5. ผู้เรียนเขียนโครงการ (proposal) และนำเสนอ ผู้สอนให้คำแนะนำปรึกษา ให้ความเห็นชอบ และอำนวยความสะดวกในการจัดทำ และให้แรงเสริมตามสมควร 6. ผู้เรียนดำเนินงานตามแผนที่กำหนด จนผลิตชิ้นงานออกมาได้สำเร็จ 7. ผู้เรียนนำเสนอผลงาน และการวิพากษ์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น 8. ผู้เรียนปรับปรุงผลงานและเขียนรายงาน 9. ผู้เรียนนำผลงานมาจัดแสดงต่อสาธารณะ 10. ผู้เรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในผลงาน ประสบการณ์ ข้อมูลต่างๆ 11. ผู้สอนวัดและประเมินทั้งในด้านผลผลิต (ตัวชิ้นงานจากโครงการ/โครงการ) เนื้อหาความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกิดขึ้น	1. ผู้สอนนำผลงานวิจัยมาใช้ประกอบเป็นสาระของการสอน 2. ผู้สอนให้ผู้เรียนประมวลผลงานวิจัย และเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานวิจัย 3. ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยในการสอน บางส่วนหรือครบถ้วนทุกขั้นตอน 4. ผู้สอนฝึกฝนทักษะการวิจัยที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน 5. ผู้สอนและผู้เรียนมีการอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับการวิจัย 6. ผู้สอนวัดและประเมินผลทั้งเนื้อหาสาระ และกระบวนการวิจัย

นอกจากนี้ยังสามารถประมวลความรู้จากข้างต้นของการเรียนรู้ทั้ง 3 รูปแบบมาจัดทำเป็นตารางซึ่งสามารถนำมาพิจารณาเปรียบเทียบได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบ

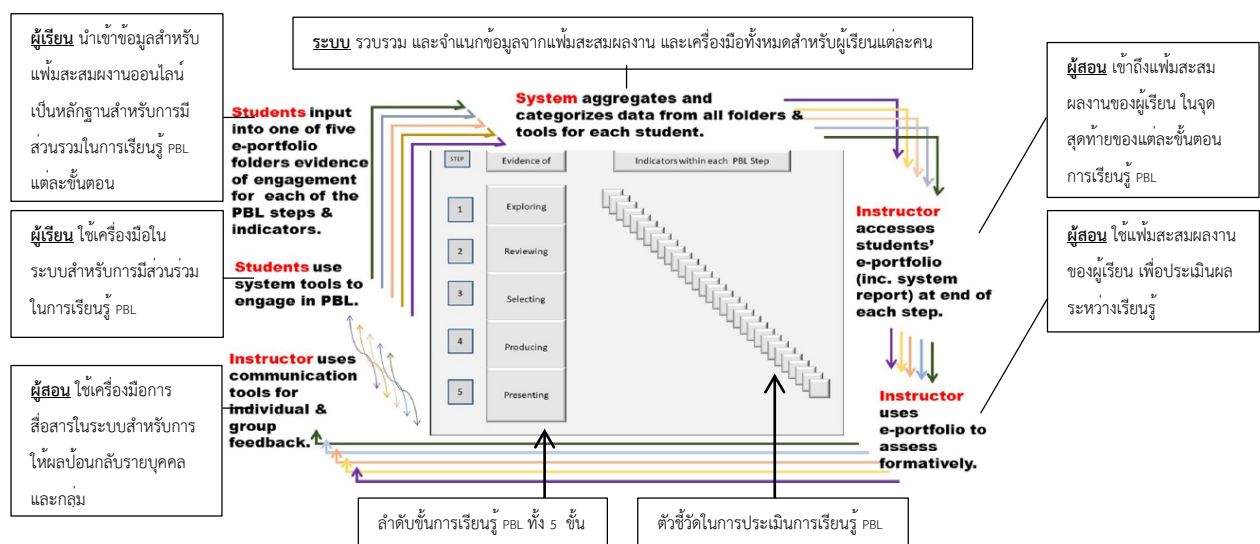
	การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน	การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน	การเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน
ลักษณะเด่น	ใช้ปัญหาเป็นตัวตั้ง และผู้เรียนเรียนรู้ผ่านกระบวนการแก้ไข ปัญหาอย่างเป็นขั้นตอน โดยผู้สอนเป็นผู้ช่วยเหลือในการเรียนรู้ และจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้	ใช้การสร้างสรรค์งานจากการทำโครงการหรือโครงการเป็นตัวตั้ง เป้าหมายสุดท้ายคือตัวผลิตภัณฑ์ การแสดงผลงานหรือการนำเสนอ โดยผู้เรียนลงมือเรียนรู้โดยผ่านการทำโครงการหรือโครงการนั้น	การใช้งานวิจัย (ผลงานวิจัย และกระบวนการวิจัย) เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน หรือใช้กระบวนการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน
จุดเน้น	เน้นที่ตัวปัญหา การทำความเข้าใจปัญหา การแก้ไขปัญหา	เน้นแก้ไขปัญหาคือโครงการ การสร้างสรรค์ชิ้นงาน การนำเสนอ	เน้นทักษะกระบวนการการหาคำตอบด้วยกระบวนการวิจัย และการนำผลวิจัยไปใช้
จุดแข็ง	ส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะทางสังคม การสืบเสาะ การคิดขั้นสูง การตัดสินใจและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง	ส่งเสริมทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะทางสังคม การสืบเสาะ การคิดขั้นสูง การตัดสินใจและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือเรียนรู้และค้นพบความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนลงมือเรียนรู้ด้วยความรู้ในการมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นของตนเอง สามารถนำไปสู่การจดสิทธิบัตร หรือลิขสิทธิ์ได้	การใช้งานวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่มีความทันสมัย และได้รับการยอมรับ รวมไปถึงให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าความรู้ด้วยกระบวนการวิจัยที่ได้รับการยอมรับ หรือฝึกฝนทักษะการทำงานวิจัยเพื่อใช้ในการทำวิจัยในอนาคต
จุดอ่อน	เนื่องจากทั้งสามรูปแบบมีการจัดการเรียนรู้ที่คล้ายกัน จึงพบจุดอ่อนที่มีร่วมกันในสามรูปแบบ โดยพบว่า การเรียนการสอนใช้ทรัพยากรมาก ใช้เวลามาก ปริมาณของงานเพิ่มขึ้น ต้องการทักษะการออกแบบและการจัดการชั้นเรียน การควบคุมชั้นเรียนทำได้ยาก ใช้เวลาในการเตรียมมาก ผู้สอนและผู้เรียนต้องเปลี่ยนบทบาทไปจากเดิม ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับทุกบริบทต้องพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะสมผู้สอนต้องมีทักษะการออกแบบการเรียนรู้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ผู้สอนต้องค้นคว้างานวิจัย และมีทักษะการทำงานวิจัย หรือควบคุมงานวิจัยเป็นอย่างดี ซึ่งใช้ทรัพยากร และการฝึกฝนอย่างสูง		

5. การจัดการเรียนการสอนออนไลน์

ในปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) มีส่วนสำคัญ และบทบาทเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยสถานการณ์โรคระบาดโควิด 19 (Covid-19) ทำให้การเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน มีการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน จะมีเพียงความแตกต่างของจุดเน้นแต่ละรูปแบบเท่านั้น ดังนั้นผู้เขียนจึงนำเสนอตัวอย่างที่มีการเผยแพร่การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของการเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบไปด้วยกัน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเลือกพิจารณา และนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทในห้องเรียนของตนเองได้ Şendağ and Odabaşı (2009) พบว่า กลุ่มผู้เรียนระดับปริญญาตรีในวิชาคอมพิวเตอร์ที่เรียนด้วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์ (Online Problem-Based Learning) มีการพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพิ่มสูงขึ้น แต่ไม่มีความแตกต่างทางสถิติสำหรับการเรียนรู้เนื้อหา

(Content Knowledge Acquisition) และผู้เรียนมีการตอบสนองเชิงบวก และเจตคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Oliver & Omari, 1999; Omar, Hassan, & Atan, 2012) เช่นเดียวกับ Cheaney and Ingebritsen (2006) พบว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแบบออนไลน์ นั้นมีผลเชิงบวกกับการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ Lou and MacGregor (2004) ค้นพบว่า การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานแบบออนไลน์ ช่วยให้เกิดการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แบบร่วมมือผ่านการสนทนา (Collaborative Learning Skills Through Dialog) ได้อีกด้วย

Oncu and Cakir (2011) ได้ให้คำแนะนำในการจัดบรรยากาศการเรียนรู้แบบออนไลน์ไว้ว่าควรมีเป้าหมายทั้งหมด 4 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย a) การเพิ่มการมีส่วนร่วม และการเข้าถึงของผู้เรียน (Enhancing Learner Engagement & Collaboration) b) การเพิ่มประสิทธิภาพการช่วยเหลือผู้เรียน (Promoting Effective Facilitation) c) การพัฒนาการประเมินผลที่เหมาะสม (Developing Assessment Techniques) d) การพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับผู้สอน (Designing Faculty Development Programs) ทั้งนี้มีการศึกษาการนำการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานแบบออนไลน์ โดย Chanpet, Chomsuwan, and Murphy (2020) ได้ศึกษาการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานแบบออนไลน์กับการประเมินระหว่างเรียน (Online Project-Based Learning and Formative Assessment) กับนักศึกษาครูเอกการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ โดยมีกระบวนการนำการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานไปใช้กับโปรแกรมสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ (Learning Management System: LMS) ผลวิจัยพบว่าการเรียนรู้แบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานแบบออนไลน์กับการประเมินตามสภาพจริงนั้นสามารถช่วย (Scaffold) ผู้เรียนและผู้สอนในด้านการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ โดยโปรแกรมสามารถช่วยให้มีการส่งงาน การสื่อสาร การใช้ไฟล์ออนไลน์ร่วมกัน (Online Sharing Document) และช่วยให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้นจากจุดอ่อนของห้องเรียนแบบปกติของการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับบริบทของประเทศไทย จึงสามารถนำไปประยุกต์ได้ โดยมีกระบวนการที่ใช้ทดลองในงานวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กระบวนการ Online Project-Based Learning (PBL) and Formative Assessment
(Chanpet, Chomsuwan, & Murphy, 2020)

จากแผนภาพข้างต้นผู้สอนออกแบบการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็น ลำดับขั้น (Step) โดยกำหนดเป็น 1) การค้นพบ (Exploring) โดยกิจกรรมค้นหาไอเดีย หรือหัวข้อโครงการ 2) การทบทวน (Reviewing) ทบทวนค้นคว้าองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับโครงการ 3) การเลือก (Selecting) ตัดสินใจเลือกโครงการที่จะทำ 4) การลงมือทำ (Producing) การทำโครงการให้เกิดขึ้น 5) นำเสนอ (Presenting) การนำเสนอโครงการ โดยในแต่ละขั้นจะมีการกำหนดตัวชี้วัดในการประเมิน (Indicators) ซึ่งเป็นการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) เช่น ขั้นที่ 1 มีตัวชี้วัด ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นทีม การสังเกต การสื่อสาร และการนำเสนอ เป็นต้น โดยผู้สอนจะนำตัวชี้วัดเหล่านั้นไปใช้กำหนดเกณฑ์การประเมิน วัดและประเมินผลจากเกณฑ์เหล่านั้น จากนั้นใช้โปรแกรมการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เข้ามาสนับสนุนการสื่อสาร (Chat) ในการให้ผลป้อนกลับในแต่ละขั้น และผู้เรียนจะทำงานตามลำดับขั้นการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานโดยส่งงานผ่านทางออนไลน์ที่ได้เตรียมไว้ (E-Portfolio) จากนั้นผู้สอนจะสามารถเข้าถึงไฟล์งานในแต่ละขั้นตอนการเรียนรู้ และตรวจให้คะแนนแล้วจึงให้ผลป้อนกลับทางออนไลน์ ในแต่ละขั้นตอนทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถสื่อสารกันได้โดยลดข้อจำกัดทางด้านสถานที่และเวลาลงไปได้ เกิดการอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน

เนื่องจากตัวอย่างข้างต้นเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรูปแบบออนไลน์ ซึ่งการเรียนรู้อีกสองรูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เช่นกัน เนื่องจากทั้งสามรูปแบบมีหลักการ และวิธีการจัดการเรียนการสอนคล้ายกัน เพียงแต่มีจุดเน้น และรายละเอียดบางส่วนที่แตกต่างกัน โดยสามารถนำลำดับขั้นตอน (Step) ทั้ง 5 ขั้นตอน และตัวชี้วัดการประเมิน (Indicator) ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม เช่น การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถปรับขั้นตอนให้เหมาะสมกับปัญหาที่ใช้เป็นตัวตั้ง และแนวทางในการแก้ไขปัญหา และการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐานสามารถนำกระบวนการวิจัย ผลการวิจัย และการวิพากษ์งานวิจัยเข้าไปในลำดับขั้นของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งสองรูปแบบสามารถนำการประเมินระหว่างเรียนไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และให้ผลป้อนกลับในแต่ละขั้นตอนของการเรียนรู้ได้เช่นกัน

ทั้งนี้เทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบันที่สามารถใช้สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของทั้ง 3 รูปแบบ นั้น สามารถเข้าถึงได้ทั้งรูปแบบการเข้าถึงโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (Free Access) หรือรูปแบบต้องจ่ายค่าสมาชิก (Subscription) ในส่วนของโปรแกรมสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์ (LMS) ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายที่สามารถนำไปใช้จัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสามารถส่งงาน พร้อมกันนี้ผู้สอนสามารถกำหนดขั้นตอน ประเมิน และให้ผลป้อนกลับได้ในปัจจุบันมีหลายโปรแกรม เช่น Microsoft Team หรือ Google Meet เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้โปรแกรมใช้ทำงานออนไลน์ ข้อสอบออนไลน์ทั้งแบบกลุ่ม และรายบุคคล อาทิ Word Online, Google Doc, Excel Online, Google Sheet, PowerPoint Online, Google Slide, Microsoft Form และ Google Form เป็นต้น หากผู้ใช้ต้องการบริการเพิ่มเติมก็สามารถสมัครสมาชิกโดยเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมได้

นอกเหนือไปจากการจัดการเรียนรู้ออนไลน์เต็มรูปแบบแล้วยังสามารถนำไปใช้ในรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างออนไลน์ และชั้นเรียนปกติ (Blended Learning) ซึ่ง LingKoh, Herring, & Hewa (2010) ยังได้เสนอว่าการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ได้เกิดขึ้นจากการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ประสานเวลาเท่านั้น การเรียนรู้ของผู้เรียนยังเกิดขึ้นแบบไม่ประสานเวลาอีกด้วย อาทิ การนำไปใช้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) โดยการใช้การเรียนการสอนออนไลน์ในขั้นตอนก่อนการเข้าเรียน (Pre-Class/Online) ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนการสอนออฟไลน์ในชั้นเรียนปกติ (In-class/In-Person) และขั้นตอนหลังกิจกรรมในชั้นเรียน เป็นการสรุปทบทวน การให้ผลป้อนกลับ และการผลิต หรือนำเสนอผลงานในรูปแบบผสมผสานระหว่างออนไลน์และออฟไลน์ในชั้นเรียนปกติ (Post-Class/Online, In-Person) (Shih, Wen, & Tsai, Chun-Yen, 2017).

บทสรุป

การเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบมีผู้เรียนเป็นตัวละครหลักในการลงมือเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ด้วยตนเองแล้ว ทั้งสามรูปแบบยังมีกระบวนการวัดและประเมินผลที่เป็นไปในแนวทางเดียวกันคือผู้สอนสามารถเลือกใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลได้อย่างหลากหลายไม่จำกัดอยู่เฉพาะการสอบเหมือนการสอนแบบดั้งเดิมอีกต่อไป ทั้งนี้เพื่อการประเมินให้เหมาะสมกับภาระงาน ตัวชี้งาน กระบวนการทำงาน ความลึกและกว้างของเนื้อหา ทักษะกระบวนการ ทักษะทางสังคม รวมไปถึงเจตคติ และเป็นการประเมินเพื่อการพัฒนาผู้เรียนไม่ใช่เพียงแค่ตัดสินผู้เรียนว่าผ่านหรือไม่ผ่านเท่านั้น แต่ยังเป็นการเรียนรู้แบบสหสาขา (Inter-Disciplinary) หมายถึงการใช้ความรู้มาบูรณาการมากกว่าหนึ่งสาขาขึ้นไป เนื่องจากการแก้ไขปัญหา การสร้างสรรค์ชิ้นงาน หรือแม้กระทั่งการทำงานวิจัยนั้น ไม่สามารถใช้ความรู้เพียงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งมาประยุกต์ใช้ได้ต้องนำความรู้หลากหลายมาบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหา การใช้การเรียนรู้ทั้งสามรูปแบบจึงเป็นการบูรณาการความรู้ (Integration) อันหลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งผู้สอนต้องอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาและหลักสูตรอย่างยืดยาวมากกว่าการถ่ายทอดศาสตร์ที่ตนชำนาญเพียงอย่างเดียว และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ ได้ทำงานร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียนอีกด้วย

เมื่อการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกันแต่มีจุดเน้นที่ต่างกันบางประการอย่างที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น แต่ก็ยังเกิดปัญหาความทับซ้อนของการนำไปใช้บางประการ เช่น หากนำปัญหาเป็นตัวตั้งแต่ต้องการผลผลิตเป็นชิ้นงานเพื่อแก้ไขปัญหา หรืออาจจะซับซ้อนไปกว่านั้น เมื่อพบปัญหาต้องการชิ้นงานเป็นผลผลิตไปแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการทางการวิจัย (Research and Development) จะเรียกกระบวนการเรียนการสอนนั้นว่าอย่างไร ถ้าหากพิจารณาจากข้อมูลข้างต้นแล้วจะได้หลักการพิจารณาโดยใช้จุดเน้นเป็นหลักว่า ถ้าปัญหาเป็นหลักในการแสวงหาความรู้แล้วก็จะเรียกว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลลัพธ์ปลายทางคือการแก้ไขปัญหา ส่วนการใช้ตัวโครงการหรือโครงการที่มีตัวชี้งานเป็นผลผลิต การแสดงผลงาน การนำเสนอผลงานจะเรียกว่าการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน และถ้าหากมีกระบวนการวิจัยเข้ามาเกี่ยวข้องจะเรียกว่าการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน เมื่อเกิดการทับซ้อนดังตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเสนอว่าให้ดูที่จุดเน้นเป็นหลัก หากต้องการแก้ไขปัญหาด้วยกระบวนการวิจัยแล้วมีการใช้งานวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเป็นส่วนประกอบของการเรียนการสอนก็สามารถเรียกได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้วิจัยเป็นฐาน ถ้ามีปัญหาแต่ต้องการสร้างชิ้นงานหรือผลิตภัณฑ์เพื่อแก้ไขปัญหา โดยไม่มีงานวิจัยเป็นองค์ประกอบก็สามารถเรียกได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน หากต้องการเพียงการนำเสนอวิธีแก้ไขปัญหาโดยไม่มีกระบวนการวิจัย หรือการสร้างผลิตภัณฑ์ก็เป็นการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

เนื่องจากการทำงานวิจัยนั้นเป็นทักษะขั้นสูงในการหาคำตอบหรือแก้ไขปัญหาที่ผู้ศึกษาสนใจ ความรู้ที่ได้จากการวิจัยก็เป็นความรู้ที่ซับซ้อนอาจจะไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนในระดับที่ผู้เรียนมีอายุน้อย จะเห็นได้ว่าการโดยใช้วิจัยเป็นฐานนั้นส่วนใหญ่จะพบในระดับบัณฑิตศึกษาที่มีการทำวิทยานิพนธ์ซึ่งเป็นการทำงานวิจัยเต็มรูปแบบ หรือในส่วนของเรียนระดับปริญญาบัณฑิตก็ใช้ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ หรือการสัมมนาที่มีการกล่าวถึง การวิเคราะห์ การวิพากษ์งานวิจัยก็เป็นที่ยอมรับในระดับมหาวิทยาลัย ผู้เรียนที่ศึกษาอยู่ในระดับการศึกษาภาคบังคับ หากมีความพร้อมในระดับที่สามารถฝึกทักษะการวิจัยบางประการได้ก็สมควรได้รับประสบการณ์เหล่านั้น เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาในอนาคต ผู้เรียนที่มีความพร้อมก็อาจใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการสร้างสรรค์ชิ้นงานร่วมกับเพื่อนและผู้สอนได้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความเหมาะสม เพราะถ้าการแก้ไขปัญหาหรือการสร้างผลิตภัณฑ์ด้วยกระบวนการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและเป็นวิธีการแสวงหาความรู้ที่ได้รับการยอมรับอย่างสูง เป็นพื้นฐานกระบวนการคิด การทำงานที่เชื่อมโยงวิชาการไปสู่โลกภายนอกที่แท้จริงที่ผู้เรียนทุกคนควรได้รับโอกาสในการพัฒนา แต่ถ้าหากหากเริ่มกระบวนการแก้ไขปัญหาจากเด็กอายุน้อยก็อาจจะใช้กระบวนการแก้ไขปัญหาแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ในการเรียนรู้ของผู้เรียน หากผู้เรียนมีทักษะ พื้นฐานความรู้หรือพัฒนาการที่เหมาะสมกับการสร้างสรรค์ชิ้นงานบางประการ หรือสามารถประยุกต์การสร้างชิ้นงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่สามารถนำการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ได้โดยฝึกฝนให้ผู้เรียนมีการทำงานและความคิดที่เป็นระบบด้วยความยืดหยุ่น มากกว่าที่จะใช้ระบบ

ระเบียบวิธีวิจัยที่เต็มรูปแบบในการแสวงหาความรู้ได้ และยังสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ร่วมกับโปรแกรมสนับสนุนการเรียนการสอนออนไลน์เพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้อีกด้วย

บรรณานุกรม

- Barge, S. (2010). *Principles of Problem and Project Based Learning*. Retrieved September, 2016, from http://www.aau.dk/digitalAssets/62/62747_pbl_aalborg_modellen.pdf.
- Barrett, T. (2005). *What is Problem Based Learning?*. Retrieved September, 2016, from http://www.aishe.org/readings/2005-1/barrett-What_is_Problem_B_L.htm.
- Barron, B., & Darling-hammond. L (2008). *Powerful Learning: Studies Show Deep Understanding Derives from Collaborative Methods: A Review of Research on Inquiry-Based and Cooperative Learning*. Retrieved September, 2016 from <http://www.edutopia.org/pdfs/edutopia-teaching-for-meaningful-learning.pdf>,
- Barron, B., & Darling-Hammond, L. (2008). *Teaching for Meaningful Learning: A Review of Research on Inquiry-Based and Cooperative Learning*. Retrieved August, 2019, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED539399.pdf>.
- Center of Excellence in Leadership of Learning, University of Indianapolis. (2009). *Summary of Research on Project-based Learning*. Retrieved September, 2016, from <http://cell.uindy.edu/docs/PBL%20research%20summary.pdf>.
- Chanpet, P., Chomsuwan, K., & Murphy, E. (2020). Online Project-Based Learning and Formative Assessment. *Tech Know Learn*, 25, 685–705. Retrieved September, 2016 from <https://doi.org/10.1007/s10758-018-9363-2>.
- Cheaney, J. D., & Ingebritsen, T. (2006). Problem-Based Learning in an Online Course: A Case Study. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 6(3). Retrieved October, 2019, from <https://doi.org/10.19173/irrodl.v6i3.267>.
- Colliver, J. A. (2000). Effectiveness of Problem-Based Learning Curricula: Research and Theory. *ACADEMIC MEDICINE*, 75(3). Retrieved September, 2016, from http://www.fam.uni-frankfurt.de/literatur/container_journal_club/effectiveness_Colliver_Volltext.pdf.
- Demian, P. (2007). *Theory and Practice of Project-Based Learning in Built Environment Education: A CEBE Case Study on Innovative Design Project Work*. Retrieved September, 2016, from <https://www.heacademy.ac.uk/system/files/peterdemian.pdf>.
- Duch, B. (1995) Problem- Based Learning, *About Teaching*, 47. Retrieved September, 2016 from <http://ctal.udel.edu/enhancing-teaching/teaching-approaches/problem-based-learning/>.
- Green, A. (n.d.). *Griffith Institute of Higher Education Good Practice Guide: Research-Based Learning Strategies for Successfully Linking Teaching and Research*. Retrieved September, 2016, from https://www.griffith.edu.au/learning-futures/pdf/gihe_tipsheet_web_rbl.pdf.

- Healey, M., Jenkins, A., & Lea, J. (2014). *Developing Research-Based Curricula in College-Based Higher Education*. Retrieved September, 2016, from https://www.heacademy.ac.uk/system/files/resources/developing_research-based_curricula_in_cbhe_14.pdf.
- Holm, M. (2011). Project-Based Instruction: A Review of the Literature on Effectiveness in Prekindergarten through 12th Grade Classrooms, *Insight: RIVIER ACADEMIC JOURNAL*, 7(2). Retrieved September, 2016, from http://www.bie.org/object/document/project_based_learning_a_review_of_the_literature_on_effectiveness.
- Hunaiti, Z., Grimaldi, S., Goven, D., Mootanah, R., & Martin, L. (2010). Principles of Assessment for Project and Research Based Learning, *International Journal of Educational Management*, 24 (3), 189 – 203. Retrieved September, 2016, from <http://www.emeraldinsight.com/doi/full/10.1108/09513541011031574>.
- Ion, G., Iucu, R., & Palacio-Vieira, J. (2014). *Research-Based Teaching and Learning in Higher Education: The Perspective of Postgraduate Students*. Retrieved September, 2016, from http://www.iced2014.se/proceedings/1575_ION_IUCU_PALACIO.pdf.
- James, R. (1998). *Problem-Based Learning: An Introduction*. *The National Teaching and Learning Forum (N TLF)*, 8 (1). Retrieved September, 2016, from <http://www1.udel.edu/pbl/deu-june2006/supplemental/NTLF-PBL-introduction.pdf>.
- Jerry, W. W. (2007), *Foundations of Qualitative Research: Interpretive and Critical Approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.
- Jin, J., & Bridges, S. M. (2014). Educational Technologies in Problem-Based Learning in Health Sciences Education: A Systematic Review. *Journal of Medical Internet Research*, 16(2), 1-14. Retrieved September, 2016, from <https://www.jmir.org/2014/12/e251/PDF>.
- Keamkete, W. (2008). *Research Methodology in Behavioral Sciences* (2nded.). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Khammani, T. (2015). *Pedagogy: the knowledge for effective instruction* (19thed). Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Kober, N. (2015). *Reaching Students: What Research Says About Effective Instruction in Undergraduate Science and Engineering*. Washington, D.C., USA: The National Academies Press.
- Learning and Development Centre of the University Warwick. (2006). *Benefits of Research-Based Learning*. Retrieved September, 2016, from <https://www2.warwick.ac.uk/services/ldc/resource/rbl/benefits/>.
- LingKoh, J. H., Herring S. C., & Hewa, K. F. (2010). Project-Based Learning and Student Knowledge Construction During Asynchronous Online Discussion. *The Internet and Higher Education*, 13(4), 284-291.
- Lou, Y., & MacGregor, S. K. (2004). Enhancing Project-Based Learning Through Online Between-Group Collaboration, *Educational Research and Evaluation*, 10, 4-6. <https://doi.org/10.1080/13803610512331383509>

- Major, C. H., & Palmer, B. (2001). Assessing the Effectiveness of Problem-Based Learning in Higher Education: Lessons from the Literature. *Academic Exchange Quarterly*, 5(1), Retrieved September, 2016, from <http://www.rapidintellect.com/AEQweb/mop4spr01.htm>.
- NYC Department of Education. (2009). *Project-Based Learning: Inspiring Middle School Students to Engage in Deep and Active Learning*. Retrieved September, 2016, from http://schools.nyc.gov/documents/teachandlearn/project_basedFinal.pdf.
- Oliver, R., & Omari, A. (1999). Using Online Technologies to Support Problem Based Learning: Learners' Responses and Perceptions. *Australasian Journal of Educational Technology*, 15(1). Retrieved October, 2019, from <https://doi.org/10.14742/ajet.1847>.
- Omar, N. D., Hassan, H., & Atan, H. (2012). Student Engagement in Online Learning: Learners Attitude toward E-Mentoring. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 67(10).
- Oncu, S., & Cakir, H. (2011). Research in Online Learning Environments: Priorities and Methodologies, *Computers & Education*, 57, 1098–1108. Retrieve October, 2019, from <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.12.009>
- Patton, A. (2012). *Work That Matters the Teacher's Guide to Project-Based Learning*. Retrieved September, 2016 from, www.learningfutures.org.
- Rhem, J. (1998). Problem-Based Learning: An Introduction. *The National Teaching & Learning Forum*, 8 (1), 1-7. Retrieved August, 2019, from http://www.ntlf.Com/html/pi/9812/pbl_1.htm.
- Savery, J. R. (2006). Overview of Problem-based Learning: Definitions and Distinctions. *Interdisciplinary Journal of Problem-based Learning*, 1(1). Retrieved September, 2016, from <https://doi.org/10.7771/1541-5015.1002>.
- Savery, J. R., & Duffy, T. M. (1996). Problem Based Learning: An Instructional Model and Its Constructivist Framework. in B. G. Wilson (Ed.), *Constructivist learning environments*. Englewood, NJ: Educational Technology Publications.
- Şendağ, S., & Odabaşı, H. F. (2009). Effects of an Online Problem-Based Learning Course on Content Knowledge Acquisition and Critical Thinking Skills. *Computers & Education*, 53(1), 132-141. Retrieved October, 2019, from <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.01.008>.
- Shih, W., & Tsai, C. Y. (2017). Students' Perception of a Flipped Classroom Approach to Facilitating Online Project-Based Learning in Marketing Research Courses. *Australasian Journal of Educational Technology*. 33(5). 32-49. Retrieved October, 2019, from https://www.researchgate.net/publication/312016815_Students'_perception_of_a_flipped_classroom_approach_to_facilitating_online_project-based_learning_in_marketing_research_courses.
- Stanford University Newsletter. (2001). *Speaking of Teaching. Problem-Based Learning*. Retrieved September, 2016, from http://www.stanford.edu/dept/CTL/Newsletter/problem_based_learning.pdf.
- Tamim, S. R., & Grant, M. M. (2013). Definitions and Uses: Case Study of Teachers Implementing Project-based Learning. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning*, 7(2), 72-101. Retrieved August, 2016, from <https://docs.lib.purdue.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1323&context=ijpbl>.

- Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning*. California, USA: The Autodesk Foundation.
- Toom, A. , Krokfors, L. , Kynäslähti, H. , Stenberg, K. , Maaranen, K. , Jyrhämä, R. , Byman, R. , & Kansanen, P. (2008). *Exploring the Essential Characteristics of Research-Based Teacher Education from the Viewpoint of Teacher Educators*. Retrieved September, 2016, from http://www.pef.uni-lj.si/tepe2008/papers/Toom_et al.pdf.
- Tremp, P. (2010). *Research-based Teaching and Learning*. Switzerland: University of Zurich, Center for University Teaching and Learning.
- University College London. (2016) *Research-Based Education: Guides and Case Studies*. Retrieved September, 2016, from <https://www.ucl.ac.uk/teaching-learning/case-studies/research-based-education>.
- University of Leeds. (2016). *Research-Based Learning*. Retrieved September, 2016, from <http://curriculum.leeds.ac.uk/rbl>.
- Witte, K. D. , & Rogge, N. (2012). Problem-Based Learning in Secondary Education: Evaluation by a Randomized Experiment. in *Hub Research Papers 2012/11 Economics & Management*. Retrieved September, 2016 from <https://lirias.kuleuven.be/bitstream/123456789/408255/1/12HRP11.pdf>.

Received: 14-07-2022*Revised:* 25-10-2022*Accepted:* 10-11-2022

Students' Perceptions towards Learning Business Content Through English Medium Instruction: EMI

Pichayalak Pichayakul^{*1}pichayalak.p@cmu.ac.thTraci Morachnick¹traci.m@cmu.ac.th

Abstract

English medium instruction (EMI) is the use of English language to teach academic subjects where the first language of students is not English. This study was conducted by obtaining students' perspective of attending business lectures that were conducted in English by foreign guest speakers at a public university. The objective was to study students' perceptions towards learning business content through EMI. This research is quantitative research using a sample group consisting of 400 students in the EMI-applied business courses. The data collection tool was questionnaire. The results revealed that the majority of the respondents are willing to attend EMI business lecturers. In addition, the students perceived they have gained new knowledge in an international perspective as well as having the opportunity to practice their English. It was found that there was no significant difference between male and female students' perception. In addition, 94 percent of the students had preference to attend more lectures in English and suggested to continue the activity into the future.

Keywords: perception, English medium instruction (EMI), business

Introduction

There is no doubt that English is the lingua franca of business encouraged through globalization. English is by far the most common language of information exchange across borders, making it a key component for accessing knowledge and expertise. There is strong evidence that English is increasingly a job requirement in all industries and at all seniority levels. In 2011, Thailand attained upper middle-income country (UMIC) status, a change from a developing nation status (World Bank, 2022). And yet Thailand's English proficiency ranking among non-native English-speaking countries is ranked 100th out of a total of 112

^{*} Corresponding Author

¹ Management and Entrepreneurship Department, Faculty of Business Administration, Chiang Mai University

countries. When scoped down to Asia, Thailand ranked 22nd out of 24 countries in Asia. The level of English proficiency is classified as “very low proficiency” (EF English Proficiency Index, 2022).

English language proficiency is one of the desirable skills among global workplaces. It is notable that English is the official language of more than 60 countries, moreover, it is the language of global business. According to Pearson’s survey, 68% of global businesses assess their employees’ English language proficiency and 91% consider it beneficial to the company if employees speak English. Furthermore, 92% of employees worldwide indicated that English proficiency is as an essential factor in career advancement (MacFarlane, 2020). These are worldwide trends and impact Thailand as can be noted by the Thai educational policy makers mandating the advancement of English language teaching and learning to prepare students for economic globalization (Hengsadeekul, Koul & Kaewkuekool, 2014).

Prior research has noted that English medium instruction (EMI) is rapidly expanding in higher education institutions worldwide, with significant growth in recent decades in Europe and East Asia (Thompson, Takezawa, & Rose, 2022; Macaro, Curle, An, Pun, & Dearden, 2018). As a method to improve English proficiency in a Thai public university business school, a pilot program was developed and implemented. The program consisted of inviting foreign guest lecturers to give additional talks to the selected classes with conditions that the guest lecturer must be non-Thai, able to communicate in English fluently, provide 2-3 hours lecture on the topic related to the subject of the course. This study fills the gap of investigation into an Southeast Asian country, namely Thailand, with very low English proficiency and to investigate methods to implement EMI lectures into core business courses.

This study particularly explores students’ perception and gender issues of English proficiency between female and male that has been closely linked to educational success in EMI (Macaro, Curle, An, Pun, & Dearden, 2018). The results of the study have implications for improving the educational experience in an EMI business context. As Airey, J. (2020) commented when noting a lack of student perspective in EMI research “I did find it surprising that there is no mention of feedback... In my experience, interactions with students and the need to report on formalized student course evaluations have been a rich source of material for reflection – particularly if one has the possibility to adapt the questions asked.” This study was conducted to obtain students’ perspective through feedback in order to gain understanding for further implementation of EMI lecturers in Thai business courses.

Background of Issues in EMI research

English medium instruction (EMI) is defined following Macaro, Curle, An, Pun, & Dearden. (2018) as “the use of the English language to teach academic subjects (other than English itself) in countries or jurisdictions where the first language (L1) of the majority of the population is not English.” Macaro went on later to acknowledge the problems with this definition in a 2020 article by mentioning the problem of the definition is due to the differences of EMI concept implementation in the global educational settings in which it is being implemented. He then asked “What do we mean by ‘use’ – how much use? Do we mean exclusively English, or two or more languages in ‘use’?” (Macaro, 2020). Macaro’s concerns are based on

the EMI divide of where EMI research lies in the linguistic or the content area of study. This divide is partial due to content lecturers claim of not being language teachers.

John Airey replied to Macaro's concern of EMI's role in education and is based on his belief that "Disciplines have their own specialist discourses that students need to master. In this respect, I have claimed that all content lecturers are language lecturers, even in monolingual L1 settings" (Airey, J. 2020). Airey suggested to acknowledge disciplinary literacy and defined it as "The ability to appropriately participate in the communicative practices of a discipline" (Airey, J. 2011). He went further to suggest that disciplinary literacy is developed for three sites: Academy, Society and Workplace" (Airey, J. 2020).

The above discourse pertains to findings of prior research of EMI in Asian Higher Education Business Institutes (AHEBI) as well as for discussions on this research. Based on prior EMI implementation at AHEBI a common issue emerges such as students with low English proficiency face challenges that impede academic performance in EMI courses. Thompson, Takezawa, and Rose (2022) found that Japanese students who had previous experience abroad or preexisting language proficiency as measured by TOEIC achieved higher success in an EMI finance course. The study of EMI for a Ph. D Management program in Indonesia, Pritasari, Reinaldo, and Watson (2019) noted that students low proficiency of English affected the communication skills to meet the current demands of the global economy or future challenges and stated that their findings were similar to what has been described elsewhere, in China, Singapore, Australia, Thailand, Taiwan and Hong Kong. For instance, in a study conducted in China with student's perception of EMI in Principle of Management course with English major students, Li. (2020) suggested that content lecturers should slow their pace of speaking and combine the mother tongue with English when necessary.

In this study, the issue of gender and EMI preference was investigated to ensure that future EMI implementation considered language preference among female and male. The results in prior research on gender and language proficiency has shown that females were found to be more motivated towards language learning (Sunderland, 2000). However, other research has noted that gender and language proficiency should be examined in a cultural context (Macaro & Akincioglu, 2018). In Thailand, prior research found that females were significantly more enthusiastic about EMI and had a preference to attend EMI graduate programs (Hengsadeeikul, Koul, & Kaewkuekool, 2014). L1 and L2 will be used throughout this paper: L1 is First Language and L2 is Second Language. In Thailand L1 is Thai language and for clarity in this study L2 is the English language.

Objectives

1. To study the perceptions of students towards learning business content in English.
2. To study the extent of gender influence towards students' perception of EMI business content.

Benefits of This Research

1. Business schools acquire a deeper knowledge regarding perceptions of students towards learning business content in English.

2. Business schools gain understanding on gender influence towards students' perception of EMI business content and be able to design appropriate class activities.

3. Higher education instructors can apply the findings to develop innovative teaching using EMI to be more efficient and diverse.

Research Methodology

Sample

This study took place with students from a public university at the faculty of business in Northern Thailand. There were 571 undergraduate students participating in EMI lectures. The sample group was selected through convenient sampling technique. At the 95% confidence level with a 5% margin of error, the appropriate sample size was 400 (Kibuacha, 2021).

Student Survey

According to prior research, the most efficient approach to gathering student feedback for the purpose of leveraging on-going reflection and as a valuable improvement tool in Higher Education Institutions identified the use of questionnaires (Hand & Rowe, 2001; Mandouit, 2018). To determine student's perception of learning business content in a L2 manner and how the EMI activity could be improved, respondents were asked to fill out an online questionnaire on a voluntary basis. Student respondents were informed that their answers would be analyzed anonymously to protect their identities. The questionnaire was conducted in L1 of Thai.

The questionnaire consisted of 4 parts. The first part contained general information of the respondents. The second part contained questions regarding the students' feedback on attending EMI business lectures. The students' responses were given on a 5-point Likert scale, ranging from 1 (Strongly Agree) to 5 (Strongly Disagree). The third part contained yes/no question regarding preference for providing additional English lecturers in the future. The fourth part contained open-ended questions, asking students to suggest topics of interest for future EMI lecturers and to suggest activities to develop their business English skills.

To check for content validity of the questionnaire, the researchers inquired 3 educational experts to evaluate the questionnaire by applying the Index of Item Objective Congruence (IOC). Based on the criteria for determining IOC, to accept the content validity, the index must be greater than 0.5 (Rovinelli & Hambleton, 1977). From the analysis IOC in this study, it was found that the IOC values of the entire questionnaire was 0.93 and the indexes of the sub-questions range from 0.67 – 1.00. This indicated the consistency between the questions and the objectives of the questionnaire, and all questions were eligible for use.

The researcher measured reliability or internal concordance with Cronbach's Alpha Coefficient, in which an α value of 0.70 or higher were considered confident (Tirakanant, 2012). The analysis obtained Cronbach's alpha coefficient of 0.783 which implies this questionnaire had acceptable internal consistency reliabilities and can be appropriately used for data collection.

Results

1. General information of the students

In Table 1, the breakdown of courses and number of student respondents is presented. There were 3 classes that students registered and attended for EMI lecture which included Introduction to Entrepreneurship and Business, Principles of Management, and Communication for Business Results.

Table 1: Student respondents classified by gender and courses attended for EMI lecture

Class attended for EMI lecture	Gender		Total
	Female	Male	
Principles of Management	201	78	279
Introduction to Entrepreneurship and Business	46	28	74
Communication for Business Results	25	22	47
Total	272	128	400

2. Students' feedback on attending EMI business lectures

This part answers the first research question “What are the perceptions of students towards learning business content in L2 manner?” Table 2 presents the mean and standard deviation of student's perceptions of learning business content in L2 manner through attending EMI business lectures. Based on the results, it is noted that student's feedback strongly agreed with 4 out of 5 questions: 1) The topic of the lecture aligned with the course subject being studied, 2) The topic of the lecture was interesting, 3) Knowledge was gained from an international perspective, 4) The EMI lecturer allowed students to practice their English speaking and listening skills, respectively. The question regarding student's ability to understand the EMI lecturer's English well received the feedback at the agreed level. Based on the result that 4 questions received a strongly agreed, however, the question that directly related about English proficiency showed the researchers there are issues pertaining to English proficiency and understanding of English lecturers.

Table 2: Students' Feedback on attending EMI business lectures

Feedback	Gender	N	Mean	Level	SD
The topic of the lecture aligned with the course subject being studied	Female	272	4.65	Strongly agree	0.605
	Male	128	4.57	Strongly agree	0.623
	Total	400	4.56	Strongly agree	0.614
The topic of the lecture was interesting	Female	272	4.44	Strongly agree	0.669
	Male	128	4.41	Strongly agree	0.620
	Total	400	4.43	Strongly agree	0.645
Knowledge was gained from an international perspective	Female	272	4.38	Strongly agree	0.708
	Male	128	4.43	Strongly agree	0.728
	Total	400	4.40	Strongly agree	0.718
Students could understand the English lecturer well	Female	272	3.78	Agree	0.887
	Male	128	4.05	Agree	0.929
	Total	400	3.86	Agree	0.98
The EMI lecturer allowed students to practice their English speaking and listening skills	Female	272	4.32	Strongly agree	0.727
	Male	128	4.23	Strongly agree	0.865
	Total	400	4.29	Strongly agree	0.796

Table 3: Gender difference on students' perceptions of EMI lectures

Students' feedback		Statistic	p	Mean difference	SE Difference	95% Confidence Interval	
						Lower	Upper
The topic of the lecture aligned with the subject studied	Student's t	-0.232	0.817	-0.0152	0.0655	-0.1439	0.1136
The topic of the lecture was interesting	Student's t	0.551	0.582	0.0386	0.0701	-0.0991	0.1763
Knowledge was gained from an international perspective	Student's t	-0.666	0.506	-0.0510	0.0766	-0.2016	0.9966
Students could understand the English lecturer well	Student's t	-2.808	0.005 *	-0.2711	0.0966	-0.4610	-0.0813
The lecture allowed students to practice their English speaking and listening skills at the highest level	Student's t	1.031	0.303	0.0855	0.0829	-0.0775	0.2485

Note: * $p < 0.05$ significance level

To answer the second research question “To what extent does gender influence students’ perceptions of EMI business content?” The result in Table 2 showed differences appear between female and male answers. To ensure the differences were relevant, a t-test analysis was performed, and the p-value was used to analyze the difference as shown in Table 3. The result of students’ feedback on attending EMI business lectures classified by gender show a balance with no statistical differences between male and female. There was statistically significant difference ($p < .005$) only in “Students could understand the English lecturer well” with mean of 3.78 for female and 4.05 for male. The result denies clarity towards the role of gender influencing student’s perception of EMI business content. On the main issue of benefiting from EMI lecturers there is no significant difference between the genders. However, further studies are

necessary to clarify the significant difference of not understanding the English lecturer well and how that affects the benefits of EMI lectures based on student' gender in increasing their English proficiency.

3. Students' preference for providing additional English lecturers in the future

In reference to the yes/no question of whether students would like to attend additional English lectures, student's response showed a significantly higher answer on "yes" at 377 students out of 400.

Table 4: Preference for additional English lecturers

Preference to attend more lectures in English	Yes	No	Total
Female	259	13	272
Male	118	10	128
Total	377	23	400

4. Students' suggestion on topics of interest for future EMI lecturers and activities to develop their business English skills

Open-ended questions were applied to retrieve answers for the last research question, "How can the EMI activity be improved to meet student's needs to increase English proficiency?" In response to the question asking for topics of interest for future EMI lectures, the students provided five themes consistently as follows: 1) sharing real business cases of other countries, 2) human resource development in other countries, 3) crypto currency, 4) investment, and 5) future business challenges.

In addition, the suggestions for activities to develop students' business English skills, five consistent responses occurred: 1) arrange more lectures similar to the EMI lectures in this course, 2) increase the opportunities to attend EMI lectures more often and in other business courses, 3) provide handouts or reading materials along with the lecture, 4) increase activities in order to provide more interaction between the English-speaking lecturer and the students, and 5) provide Thai-subtitles.

Discussions

The research results have shown that students are enthusiastic to attend EMI business lectures and students' eagerness are based on factors such as topics of EMI lectures should be aligned to course topics as well as interesting which allows for obtaining a global understanding of the business issue presented. The results also showed that students would like more interaction with the EMI instructor as a method to use their second language of English as well as providing additional materials to fully understand EMI lecturers. The findings confirm that students with low English proficiency are willing and able to attend EMI lecturers and perceive they have gained new knowledge in an international perspective as well as having the opportunity to use English as their L2. The results concur with previous research that purported the benefits of EMI as method for students to simultaneously acquire both English skills and content knowledge

making it an ideal learning situation for learners to achieve both goals (Brinton, Snow, & Wesche, 2003; Coleman, 2006; Smit & Dafouz, 2012).

The results also align with the discourse of Macaro and Airey. Macaro questioned the definition of EMI and through the questioning acknowledged that research was needed in implementing EMI in a bi-lingual manner. However, Macaro's vision for further EMI research is between EMI teachers (content specialists) and English language teachers. The findings in this research show that students with low English proficiency are eager for EMI when the course is conducted in a bi-lingual manner as can be deemed from the answers regarding understanding English lecturer at an agreed level (medium level) and the request for Thai subtitles. While Airey acknowledges that the content lecturers are language lecturers due to the specific language of the discipline, he is also aware that content lecturers do not consider themselves language teachers. Our findings present an alternative role for the English content lecturer to only focus on sharing business content while the Thai business content lecturer ensures the discipline language is understood.

In terms of gender differences in student perspectives regarding EMI lecturers the result concurs with other research studies that stated that there was lack of understanding of the role that gender has in attending EMI courses or its potentially influential factor on success in EMI courses (Macaro & Akincioglu, 2018; Thompson, Takezawa, & Rose, 2022). However, a pertinent observation was noted by Macaro & Akincioglu. (2018) that 'if EMI is a shift in the way that English language learning is delivered (Shohamy, 2012), males might become more motivated as content subjects would not carry the same gendered label as language learning'. Further study is needed to understand the role of gender and the benefits of EMI lectures as a tool to increase English proficiency.

Conclusion and Suggestions

This study was conducted into student's perspective of attending L2 lectures. The findings will aid in developing future EMI lecturers by offering the researchers the knowledge to implement further activities focused on increasing English proficiency.

The implications from investigating student's perception of attending EMI lectures in a bi-lingual manner can aid other Asian business schools in implementing EMI into the curriculum in three areas; ensure: topics are of interest for students, and they have background knowledge of the topic, implement activities that will strengthen English proficiency and bi-lingual interaction can help students with low English proficiency. Firstly, the study found that students' topics of interest for future EMI lectures are based on trends of business such as crypto currencies and future business challenges. As well as topics students are majoring in such as human resource development and investments while requesting an international perspective or perspective from another country. This implies that students are curious about the world around them and are aware that English is the most common language of information exchange across borders which motivates students to attend EMI lectures and to seek new knowledge. At the same time students believe they are improving their own English proficiency.

Secondly, activities should be developed to coincide with the EMI lectures such as having student presentations in English focusing on students' feedback of what they heard and learned as well as students conducting further research on the topic. It is important to ensure the EMI lecturer is available to answer questions from students and the course should provide further readings on the topic in English. In this manner students will have further opportunities to increase their English proficiency.

Thirdly, the bi-lingual approach used in this study allowed students the opportunity to first learn the content in their L1 and then apply the content knowledge when attending a L2 lecture on the topic. This bi-lingual approach puts the responsibility of ensuring students understand content in both languages on the L1 lecturer. However, if correctly implemented, such as the L1 uses both languages in teaching and learning activities then the role of the L2 is to give further content and engage with the students as method to practice their English skills and not to teach the language.

Limitations of this study are due to issues regarding EMI, gender, and English proficiency. For example, a measuring tool was not applied to measure the success in the EMI lecture or to measure an increase on student's English proficiency. This begs the question of what the best type of measurement tool is to determine increased English proficiency or what factors should be measured to deem success in a bi-lingual course. Is it a standard test such as Test of English as a Foreign Language (TOEFL), Test of English as a Foreign Language (TOEIC) or International English Language Testing System (IELTS)? Rose, Curle, Aizawa, & Thompson (2020) noted that prior studies conducted into EMI and student academic achievement using TOEFL, TOEIC or IELTS have been contradictory whereas some studies found a correlation between scores and academic achievement and other studies found no correlation. Research into EMI as a tool to increase English proficiency requires further rigorous studies. Few long-term studies, such as following students in Higher Education from first-year student to senior years, have been conducted on EMI and its benefits towards increasing English proficiency for academic, workplace and society. Such a study would be of value in understanding EMI and its role in increasing English proficiency.

Thailand's English proficiency ranks as very low among non-native English-speaking countries and in Asia. This study offers method to increase English proficiency along with suggestions of implementation. With the use of the internet apps such as Zoom and MS teams it is possible to offer EMI lectures and at the same time the L1 instructor is ensuring content is well understood by students and can be used by the students in their studies and future careers.

Acknowledgement

We wish to offer our gratitude to all the students who participated in the EMI lectures and offered their feedback through questionnaires. We also would like to thank the Faculty of Business Administration, Chiang Mai University for providing publication funding.

References

- Airey, J. (2011). The Disciplinary Literacy Discussion Matrix: A Heuristic Tool for Initiating Collaboration in Higher Education. *Across the Disciplines*, 8(3). Retrieved from <https://wac.colostate.edu/docs/atd/clil/airey.cfm>.
- Airey, J. (2020). The Content Lecturer and English-medium Instruction (EMI): Epilogue to the Special Issue on EMI in Higher Education. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(3), 340-346.
- Brinton, D., Snow, M. A., & Wesche, M. B. (2003). *Content-based Second Language Instruction*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Coleman, J. A. (2006). English-Medium Teaching in European Higher Education. *Language Teaching*, 39(1), 1-14.
- EF English Proficiency Index. (2022). *The World's Largest Ranking of Countries and Regions by English Skills*. Retrieved from <https://www.ef.com/wwen/epi/>.
- Hand, L., & Rowe, M. (2001). Evaluation of Student Feedback. *Accounting Education*, 10(2), 147-160.
- Hengsadeekul, C., Koul, R., & Kaewkuekool, S. (2014). Motivational Orientation and Preference for English-medium Programs in Thailand. *International Journal of Educational Research*, 66, 35-44.
- Li, L. (2020). Student Perceptions of the Teaching of Principles of Management Using English-Medium Instruction. *Journal of Education for Business*, 95(2), 115-120.
- Kibuacha, F. (2021). *How to Determine Sample Size for a Research Study*. Retrieved from <https://www.geopoll.com/blog/sample-size-research>.
- Macaro, E. (2020). Exploring the Role of Language in English Medium Instruction. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(3), 263-276.
- Macaro, E., & Akincioglu, M. (2018). Turkish University Students' Perceptions About English Medium Instruction: Exploring Year Group, Gender and University Type as Variables. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 39(3), 256-270.
- Macaro, E., Curle, S., An, J., Pun, J., & Dearden, J. (2018). A Systematic Review of English Medium Instruction in Higher Education. *Language Teaching*, 51(1), 36-76.
- MacFarlane, R. (2020). *Five English-Language Skills You Should Master in Preparation for a Global Career. Insider Guides*. Retrieved from <https://insiderguides.com.au/importance-of-english-career/>
- Mandouit, L. (2018). Using Student Feedback to Improve Teaching. *Educational Action Research*, 26(5), 755-769.
- Pritasari, A., Reinaldo, H., & Watson, C.W. (2019). English-medium Instruction in Asian Business Schools: A Case Study. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 40(1), 1-13.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift voor Onderwijsresearch*, 2(2), 49-60.

- Rose, H., Curle, S., Aizawa, I., & Thompson, G. (2020). What Drives Success in English Medium Taught Courses? The Interplay Between Language Proficiency, Academic Skills, and Motivation. *Studies in Higher Education*, 45(11), 2149–2161.
- Shohamy, E. (2012). A Critical Perspective on the Use of English as a Medium of Instruction at Universities. In A. Doiz, D. Lasagabaster and J. M. Sierra (Eds.), *English-Medium Instruction at Universities: Global Challenges*, (pp. 196–213). London: Longman.
- Smit, U., & Dafouz, E. (2012). Integrating Content and Language in Higher Education: An Introduction to English-Medium Policies, Conceptual Issues and Research Practices Across Europe. *AILA Review*, 25, 1–12.
- Sunderland, J. (2000). Issues of Language and Gender in Second and Foreign Language Education. *Language Teaching*, 33, 203–223.
- Thompson, G., Takezawa, N., & Rose, H. (2022). Investigating Self-beliefs and Success for English Medium Instruction Learners Studying Finance. *Journal of Education for Business*, 97(4), 220-227.
- Tirakanant, S. (2012). *Research Methodology in Social Sciences: A Guide to Practice*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- World Bank. (2022). *Overview*. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/thailand/overview>.

Received: 30-05-2022

Revised: 02-08-2022

Accepted: 17-08-2022

การศึกษาการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ)

หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

A Study of the Learning Assessment and AUN-QA Curriculum That Affects Overall Satisfaction of Students in BBA (Management) Renovation Course 2017, Sukhothai Thammathirat Open University

สุรเดช หวังทอง¹

Suradetch Wangthong

suradetw888@gmail.com

ณัฐปภัศ จุ้ยเจริญ¹

Nhatphaphat Juicharoen

sutarat.jui@gmail.com

จีราภรณ์ สุธัมมสภา¹

Cheraporn Sudhammasapa

Cheraporn.Sud@stou.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 โดยการศึกษาเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปัจจุบันในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2561 และยังคงมีสถานภาพนักศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 400 ราย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้เป็น สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) โดยใช้สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (X_1) ข้อกำหนดของหลักสูตร (X_2) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (X_3) กลยุทธ์การเรียนและการสอน (X_4) การประเมินผู้เรียน (X_5) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (X_6) คุณภาพผู้เรียน (X_7) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน (X_8) และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (X_9) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจของนักศึกษาได้ร้อยละ 72.8 โดยมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ

¹ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

0.26611 และมีสมการพยากรณ์ดังนี้คือ $Z_{\hat{y}} = 0.109Z_{x1} + 0.146Z_{x2} + 0.089Z_{x3} + 0.082Z_{x4} + 0.102Z_{x5} + 0.249Z_{x6} + 0.151Z_{x7} + 0.134Z_{x8} + 0.099Z_{x9}$

คำสำคัญ: การประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตร AUN-QA, ความพึงพอใจของนักศึกษา

Abstract

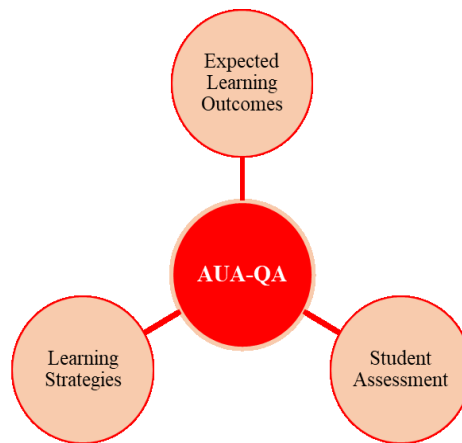
The objective of this research was to evaluate the learning assessment and AUN-QA curriculum that affect overall satisfaction among BBA students, Business Administration Management major B.E. Renovation Course 2017. This study was a quantitative research. The sample was 400 current students in the Bachelor of Business Administration program, Business Administration Management major revised curriculum for 2017 who entered the program in the academic year 2018 and enrolled in the second semester of the academic 2021 to analyze data. The research used questionnaires to collect data and the statistics used was multiple regressions. The results showed that expected learning outcomes (X_1), course requirements (X_2), course structure (X_3), content learning and teaching (X_4), strategies learner assessment (X_5), quality of support personnel (X_6), learner quality (X_7), Support and mentoring of learners (X_8), and infrastructure facilities (X_9) were able to predict the overall satisfaction of students with $R^2 = .728$ and the forecast equation is shown as follows: $Z_y = 0.109Z_{x1} + 0.146Z_{x2} + 0.089Z_{x3} + 0.082Z_{x4} + 0.102Z_{x5} + 0.249Z_{x6} + 0.151Z_{x7} + 0.134Z_{x8} + 0.099Z_{x9}$

Keywords: Learning Assessment AUN-QA, Satisfaction of students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance, AUN-QA) เป็นระบบการรับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับหลักสูตร เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล โดยวัตถุประสงค์หลักของ AUN-QA นั้น ได้แก่ เพื่อการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อเป็นมาตรฐานในการแลกเปลี่ยนผู้เรียนระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อมุ่งสู่การเพิ่มคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน อาจารย์ และบุคลากรของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานด้านคุณภาพการศึกษาในเขตภูมิภาคอื่น เพื่อให้กรอบมาตรฐานคุณภาพระดับอุดมศึกษา มีความสอดคล้องกัน และเพื่อยกระดับความเชี่ยวชาญในด้านการประกันคุณภาพของกลุ่มประเทศอาเซียน

แนวคิดของ AUN-QA ได้มุ่งเน้นการเชื่อมโยงและความสอดคล้องกันระหว่างการออกแบบเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน (Expected Learning Outcomes) การออกแบบกลยุทธ์การเรียนการสอน (Learning Strategies) และการออกแบบการประเมินผลการเรียนรู้ (Student Assessment) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวคิดของ AUN-QA

ที่มา : ASEAN University Network (2020).

สถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยจำนวนหนึ่งนำระบบประกันคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network Quality Assurance, AUN-QA) มาใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 และเพิ่มจำนวนการใช้งานขึ้นเรื่อยๆ รวมถึงมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ที่มีนโยบายปฏิรูปมหาวิทยาลัยทั้งระบบ และได้มีมติเห็นชอบให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชยังคงใช้เกณฑ์ AUN-QA ในการประเมินหลักสูตรในการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2/2564 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 นั้น ทางหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 เห็นว่ามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยระบบเปิดซึ่งมีบริบทที่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นระบบปิด จึงได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ.2560 เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตร และดำเนินการหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมนั้นพบว่า ในปี 2561 มีการนำเกณฑ์การประกันคุณภาพระดับหลักสูตร AUN-QA นี้ไปใช้ประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินทางการศึกษา (4 ปี) และได้ผลการประเมินความเหมาะสมในด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน และการประกันคุณภาพกระบวนการเรียนและการสอน (เถลิงพร เต้าตะโร, สุธาสิณี บุญญาพิทักษ์, และวัลลยา ธรรมอภิบาล อินทนิล, 2561)

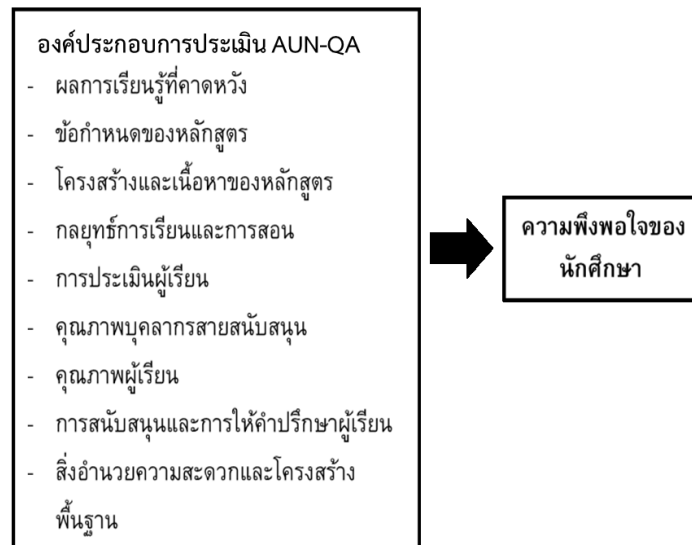
นอกจากนี้ในปีเดียวกันนั้น กัญญาดา อนุวงศ์, อาจรี ศุภสุธิกุล, วิญญูพัฒน์ อยู่ในศีล และกรัณท์รัตน์ สุนทรพันธ์ (2561) ได้สำรวจความคิดเห็นและการปฏิบัติของคณาจารย์ในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในประเทศไทย พบว่า การใช้ AUN-QA ทำให้อาจารย์ใช้หลักการของการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์และวงจรคุณภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น ผู้บริหารทุกระดับส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา แต่ความเข้าใจและการสนับสนุนที่จำเป็นในด้านคุณภาพจากผู้บริหารและอาจารย์ยังอยู่ในระดับปานกลาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เชื่อว่าระบบ AUN-QA มีความเหมาะสมต่อการใช้งานกับหลักสูตรในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินการตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติและจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตรในระดับสากล

และในปี 2561 นั้น สมภพ มุฮัมหมัด (2561) ได้ศึกษาการรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการประกันคุณภาพการศึกษา กรณีศึกษา สำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า ควรส่งเสริมให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา (AUN-QA) และเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถาบันร่วมกับการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบและการปรับปรุงแก้ไข ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้มากขึ้นจะส่งผลให้มีการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

ต่อมาในปี 2562 จารุวรรณ สอนงญาติ, กัญญา อุนวงศ์, สุทัศน์ เหมทานนท์ และพรฤดี นิธิรัตน์ (2562). ได้ทำวิจัยเรื่อง “การใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล” พบว่า เกณฑ์การประกันคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตรโดยใช้เกณฑ์ของเครือข่ายมหาวิทยาลัยของอาเซียน เป็นเกณฑ์ระดับสากลนั้นให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับที่สามารถประยุกต์ได้กับทุกสาขาวิชา โดยเน้นการพัฒนาที่มุ่งสู่ผลการเรียนรู้ตามความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตระดับสากล จึงเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักศึกษาพยาบาล และเพิ่มโอกาสในการแลกเปลี่ยนนักศึกษาในระดับอาเซียน ส่งผลให้พยาบาลไทยมีการพัฒนาการมาตรฐานคุณภาพในระดับสากล ซึ่งจะสร้างความสามารถในการแข่งขันของภาคการศึกษาไทยในระดับโลกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในปี 2563 สิทธิชัย แสงอาทิตย์ (2563) ได้มีการนำเสนอเปรียบเทียบเกณฑ์การประเมินเพื่อรับรองหลักสูตรตามแนวทาง ABET และ AUN-QA เนื่องจากสาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ทั้งในระบบ ABET และ AUN-QA จากการเปรียบเทียบครั้งนี้ผลที่ได้พบว่า การประกันคุณภาพการศึกษาหลักสูตรตามระบบ AUN-QA สามารถพัฒนาต่อยอดเข้าสู่การประเมินเพื่อการรับรองโดย ABET ได้เป็นอย่างดี แม้ว่า กระบวนการคุณภาพของ AUN-QA นั้นจะไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นมา เพราะ AUN-QA ต้องการเปิดโอกาสให้หลักสูตรพัฒนา ELOs ตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน (stakeholders) แล้วเชื่อมโยงไปยัง PLOs และ CLOs ตลอดจนถึงเชื่อมโยงกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักศึกษาซึ่งการที่เปิดเผยเช่นนี้และจากประสบการณ์พบว่า กระบวนการสำรวจความต้องการฯ ใช้เวลานาน การวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลทำได้ยากและต้องใช้ความเชี่ยวชาญจากนักครุศาสตร์มาช่วย ดังนั้น ระบบ ABET จึงชัดเจนและปฏิบัติได้ง่ายกว่า

จากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นว่า AUN-QA สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินคุณภาพการศึกษาได้หลากหลายสาขา แต่อย่างไรก็ตามยังคงเป็นไปในบริบทของมหาวิทยาลัยปิดซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิด ที่มีวิจัยจึงได้นำแนวคิดของ AUN-QA ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 7) คุณภาพผู้เรียน 8) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และ 9) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน มาใช้เพื่อศึกษาในเรื่องการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช ซึ่งสามารถแสดงกรอบการวิจัยได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560

นิยามศัพท์

หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 หมายถึง หลักสูตรที่เปิดสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แยกตัวออกมาจากหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554

การประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA หมายถึง การประเมินผลการเรียนรู้ของนักศึกษาด้วยระบบการรับรองคุณภาพและมาตรฐานระดับหลักสูตร เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล ประกอบด้วย การประเมินผล 9 ด้าน ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการบริหารจัดการหลักสูตรทั้งกระบวนการรับสมัครนักศึกษา การจัดการด้านการเรียนการสอน และการจบการศึกษา
2. ผู้สนใจทั่วไปนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาต่อได้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จากนักศึกษาปัจจุบันในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2561 และยังคงมีสถานภาพนักศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนในการศึกษานี้จำนวน 4,667 คน จึงสามารถคำนวณหาจากโดยใช้จากสูตรของเทโรยามาเน่ (Yamane,

1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ กลุ่มตัวอย่างที่ 369 ตัวอย่าง แต่เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจึงเก็บข้อมูลที่ 400 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงสุดสำหรับการวิจัย และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างอย่างง่าย

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาแบบสอบถามโดยใช้แนวคิดการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ของเครือข่ายการประกันคุณภาพมหาวิทยาลัยอาเซียน โดยใช้การประมาณค่า (Rating Scale) 5 ลำดับ คือ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด และความพึงพอใจในภาพรวม ของนักศึกษาใช้การประมาณค่า (Rating Scale) 5 ลำดับเช่นกัน คือ พึงพอใจมากที่สุด พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง พึงพอใจน้อย และพึงพอใจน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยในส่วนของการถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น.121)

ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4.51 - 5.00	มีความเหมาะสม หรือมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด
3.51 - 4.50	มีความเหมาะสม หรือมีความพึงพอใจในระดับมาก
2.51 - 3.50	มีความเหมาะสม หรือมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	มีความเหมาะสม หรือมีความพึงพอใจในระดับน้อย
1.00 - 1.50	มีความเหมาะสม หรือมีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

เพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรง (Validity) ได้ทำการหาค่า IOC โดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมา คำนวณ ผลของการวิเคราะห์พบว่า ทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.00 และมีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบ สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาคโดยรวม มีค่าเท่ากับ 0.953 โดยแบ่งเป็นค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ในแต่ละด้านย่อยคือ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมีค่าเท่ากับ 0.926 ข้อกำหนดของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.922 โครงสร้างและ เนื้อหาของหลักสูตรมีค่าเท่ากับ 0.930 กลยุทธ์การเรียนและการสอนมีค่าเท่ากับ 0.841 การประเมินผู้เรียนมีค่าเท่ากับ 0.940 คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุนมีค่าเท่ากับ 0.878 คุณภาพผู้เรียนมีค่าเท่ากับ 0.868 การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน มีค่าเท่ากับ 0.841 และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานของมหาวิทยาลัยมีค่าเท่ากับ 0.859

การวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวม ของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชใช้วิธี Multiple Regression Analysis โดยรูปแบบจำลองความถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) สามารถแสดงได้ ดังนี้

$$Y_i = \beta_0 + \beta_1 X_{1i} + \beta_2 X_{2i} + \dots + \beta_k X_{ki} + \varepsilon_i$$

โดย Y = ตัวแปรตาม

X_1 = ตัวแปรอิสระตัวที่ 1

X_2 = ตัวแปรอิสระตัวที่ 2

X_k = ตัวแปรอิสระตัวที่ k

β_j = ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอย (Regression coefficient) โดย β_0 เป็นค่าของ Y โดยมีได้คำนึงถึงตัวแปรอิสระ X หรือก็คือค่าของ Y เมื่อ $X_1, X_2, \dots, X_k$ เป็น 0 และ $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$ เป็นค่าที่แสดงการเปลี่ยนแปลงของ Y เมื่อ X เปลี่ยนแปลงไป โดยแยกพิจารณาทีละตัว บางครั้งจึงเรียกว่าเป็นสัมประสิทธิ์ความถดถอยแต่ละตัว (Partial regression coefficient)

ε_i = ค่าความคลาดเคลื่อน

k = ชนิดของตัวแปรอิสระ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความเหมาะสมขององค์ประกอบการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA

จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ของหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 ในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นต่อการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{x} = 4.29$, $SD = 0.79$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานของมหาวิทยาลัย นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.35$, $SD = 0.71$, $\bar{x} = 4.36$, $SD = 0.69$, $\bar{x} = 4.37$, $SD = 0.62$, $\bar{x} = 4.27$, $SD = 0.65$, $\bar{x} = 4.17$, $SD = 0.74$, $\bar{x} = 4.31$, $SD = 0.71$, $\bar{x} = 4.25$, $SD = 0.74$, $\bar{x} = 4.19$, $SD = 0.72$ และ $\bar{x} = 4.33$, $SD = 0.68$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 แสดงความเหมาะสมขององค์ประกอบการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA

องค์ประกอบ AUN-QA	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ
1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.35	0.71	มาก
2. ข้อกำหนดของหลักสูตร	4.36	0.69	มาก
3. โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร	4.37	0.62	มาก
4. กลยุทธ์การเรียนและการสอน	4.27	0.65	มาก
5. การประเมินผู้เรียน	4.17	0.74	มาก
6. คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน	4.31	0.71	มาก
7. คุณภาพผู้เรียน	4.25	0.74	มาก
8. การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน	4.19	0.72	มาก
9. สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน	4.33	0.68	มาก
รวม	4.29	0.79	มาก

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร การวัดและประเมินผล การบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย และความพึงพอใจในภาพรวมพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจ

ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$, $SD = 0.68$) และเมื่อพิจารณาความพึงพอใจในรายด้านพบว่า การบริหารหลักสูตร การวัดและประเมินผลการศึกษา และการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีความพึงพอใจในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.28$, $SD = 0.64$ $\bar{x} = 4.26$, $SD = 0.69$ และ $\bar{x} = 4.13$, $SD = 0.72$ ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 แสดงความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา

ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับ
1. ความพึงพอใจด้านการบริหารหลักสูตร	4.28	0.64	มาก
2. ความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา	4.26	0.69	มาก
3. ความพึงพอใจด้านการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัย	4.13	0.72	มาก
รวม	4.22	0.68	มาก

3. การประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560

ก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 จำเป็นต้องตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยที่ว่า ตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน เพื่อป้องกันปัญหา Multicollinearity โดยใช้การทดสอบ Collinearity จะได้ค่าสถิติ tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติ tolerance และค่า VIF (Variance Inflation Factor)

Model	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
1 (Constant)		
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	0.534	1.874
ข้อกำหนดของหลักสูตร	0.481	2.078
โครงสร้างและเนื้อหาหลักสูตร	0.558	1.791
กลยุทธ์การเรียนและการสอน	0.461	2.170
การประเมินผู้เรียน	0.571	1.751
คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน	0.447	2.237
คุณภาพผู้เรียน	0.378	2.646
การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน	0.446	2.241
สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน	0.621	1.610

โดยทั่วไปจะเกิดปัญหากับ Multicollinearity ในระดับมากต้องมีค่า Tolerance ต่ำกว่า 0.2 (Menard, 1995. อ้างถึงใน Field, 2000) แต่จากตารางพบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีค่า Tolerance มากกว่า 0.2 นอกจากนี้ค่า VIF หากเกิน 4 หรือ 5 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเอง (ผ่องศรี เกียรติเลิศสนา, 2553) แต่จากตารางพบว่าค่า VIF น้อยกว่า 4 ดังนั้นจึงเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอยที่ว่าตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 ผลการวิเคราะห์แสดงได้ตามตารางที่ 4 – 6

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	0.853 ^a	0.728	0.721	0.26611

a. Dependent Variable: ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา

จากตารางที่ 4 พบว่า จะมีตัวแปรอิสระ 9 ตัว ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ที่ร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา ได้ร้อยละ 72.8 โดยจะมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ผลลัพธ์การดำเนินงานเท่ากับ 0.26611 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.853 แสดงว่าการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาในระดับที่สูง (Cohen Runyon and other.1996:238) และค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R²) เท่ากับ 0.728 แสดงว่า การเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษามีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA 72.8% ส่วนที่เหลืออีก 27.2% เป็นผลมาจากสาเหตุอื่น

ตารางที่ 5 แสดงการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560

Model	SS	DF	MS	F	p-value.
Regression	73.742	9	8.194	115.702	0.000
Residual	27.618	390	0.071		
Total	101.360	399			

จากตารางที่ 5 พบว่า ตัวแปรอิสระ 9 ตัว ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแปรพยากรณ์เข้าสมการเพื่อพยากรณ์ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์อำนาจพยากรณ์ของการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ที่มีต่อความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p-value.
	β	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-1.083	0.189		-5.734	0.000*
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (X_1)	0.120	0.040	0.109	3.020	0.003*
ข้อกำหนดของหลักสูตร (X_2)	0.163	0.043	0.146	3.825	0.000*
โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (X_3)	0.115	0.046	0.089	2.511	0.012*
กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน (X_4)	0.091	0.043	0.082	2.104	0.036*
การประเมินผู้เรียน (X_5)	0.100	0.034	0.102	2.924	0.004*
คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (X_6)	0.249	0.040	0.249	6.298	0.000*
คุณภาพผู้เรียน (X_7)	0.162	0.046	0.151	3.512	0.000*
การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน (X_8)	0.138	0.041	0.134	3.378	0.001*
สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (X_9)	0.104	0.035	0.099	2.959	0.003*

จากตารางที่ 6 แสดงว่า การประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (X_1) ข้อกำหนดของหลักสูตร (X_2) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (X_3) กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน (X_4) การประเมินผู้เรียน (X_5) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (X_6) คุณภาพผู้เรียน (X_7) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน (X_8) และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (X_9) สามารถพยากรณ์ความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเรียงลำดับความสำคัญในการพยากรณ์จากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุดคือ คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (Beta =0.249) คุณภาพผู้เรียน (Beta =0.151) ข้อกำหนดของหลักสูตร (Beta =0.146) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน (Beta =0.134) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Beta =0.109) การประเมินผู้เรียน (Beta =0.102) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (Beta =0.099) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Beta =0.089) และกลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน (Beta =0.082) ตามลำดับ มีสมการพยากรณ์ดังนี้คือ

$$\hat{Z}_y = 0.109Z_{x_1} + 0.146Z_{x_2} + 0.089Z_{x_3} + 0.082Z_{x_4} + 0.102Z_{x_5} + 0.249Z_{x_6} + 0.151Z_{x_7} + 0.134Z_{x_8} + 0.099Z_{x_9}$$

อภิปรายผล

จากการที่ องค์ประกอบการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกลิงพร เต้าตะโรและคณะ (2561) ที่ได้ประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับหลักสูตร (AUN-QA) โดยทั้ง 9 องค์ประกอบดังกล่าวสามารถที่จะร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจของนักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) หลักสูตรปรับปรุงพ.ศ. 2560 ได้ร้อยละ 72.8 โดยจะมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ผลลัพธ์การดำเนินงาน

เท่ากับ 0.26611 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) เท่ากับ 0.853 แสดงว่าการประเมินผลการเรียนรู้และหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในภาพรวมของนักศึกษาในระดับที่สูง ดังนั้นทางหลักสูตรจึงควรมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของทางมหาวิทยาลัยที่มีมติเห็นชอบให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชยังคงใช้เกณฑ์ AUN-QA ในการประเมินหลักสูตรในการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2/2564 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 และยังสอดคล้องกับกัญญา อนวงค์ และคณะ (2561) ที่พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เชื่อว่าระบบ AUN-QA มีความเหมาะสมต่อการใช้งานกับหลักสูตรในมหาวิทยาลัยในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ด้านผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ทางหลักสูตรฯ ควรกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ครอบคลุมทั้งความรู้และทักษะทั่วไป รวมทั้งความรู้และทักษะเฉพาะทางให้ชัดเจน เช่น การกำหนดทักษะด้านการสื่อสาร ด้านเครื่องใช้สำนักงานทางการจัดการ
2. ด้านข้อกำหนดของหลักสูตร หลักสูตรควรมีวิธีการประเมินผลที่แสดงให้เห็นการบรรลุผลที่ชัดเจนและมีวิธีการประเมินผลที่หลากหลายให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่นักศึกษาคาดหวัง เช่น มีการประเมินผลการนำเสนอ หรือการจัดให้มีคะแนนเก็บเพื่อประเมินถึงความรู้ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย
3. ด้านโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรควรมีการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความทันสมัย ทันยุค ทันเหตุการณ์ อีกทั้งควรที่จะบูรณาการเนื้อหาระหว่างวิชาให้มากขึ้นกว่าเดิม โดยการเพิ่มชุดวิชาที่มีการนำหลายๆ วิชามาบูรณาการใช้ร่วมกัน
4. ด้านกลยุทธ์การเรียนและการสอน ทางหลักสูตรควรหากลยุทธ์ที่กระตุ้นและสนับสนุนให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น จัดให้มีการสอนเสริมเชิงปฏิบัติการแบบเผชิญหน้า
5. ด้านการประเมินผู้เรียน ทางหลักสูตรควรจัดให้มีวิธีการประเมินที่หลากหลาย มีความชัดเจน คงเส้นคงวา เป็นเกณฑ์ที่ได้รับมาตรฐาน มีที่มาอ้างอิง และประกาศให้นักศึกษาได้รับรู้ถึงเกณฑ์การประเมินโดยเกณฑ์การประเมินต้องสอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและควรมีวิธีการวัดถึงความสามารถในการนำวิชาความรู้ไปบูรณาการได้
6. ด้านคุณภาพบุคลากร สายสนับสนุน ทางหลักสูตรควรประสานงานกับทางสาขาวิชาและมหาวิทยาลัยเพื่อฝึกอบรมบุคลากรสายสนับสนุนให้มีความสามารถในการจัดการ การสื่อสารและให้บริการนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงสื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ตได้มากขึ้น
7. ด้านคุณภาพผู้เรียน ทางหลักสูตรควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ของนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาในปัจจุบันมีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น มีความสนใจในการลงมือปฏิบัติจริงมากกว่าทฤษฎี ก็ควรจัดให้นักศึกษาได้ลงปฏิบัติจริงตามความสนใจของนักศึกษา
8. ด้านการสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน ทางหลักสูตรควรมีระบบการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยจัดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษา ในแต่ละรุ่น อีกทั้งจัดให้มีระบบให้คำปรึกษาด้านการเรียนกับนักศึกษาพร้อมกันไปอีกด้วย
9. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานควรประสานงานกับทางสาขาวิชาและมหาวิทยาลัย ให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนอย่างเพียงพอและนักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่ายและทั่วถึง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินอื่นๆ เพื่อเลือกเกณฑ์การประเมินที่เหมาะสมสอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของตลาดต่อไป

บรรณานุกรม

- กัญญดา อนุวงศ์, อาจรี ศุภสุธิกุล, วัยวุฒิ อยู่โนสิด และกรัณท์รัตน์ สุนทรพันธ์. (2561). ความคิดเห็นและการปฏิบัติของคณาจารย์ในการใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในประเทศไทย. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(20), 1 – 16.
- จารุวรรณ สอนงูชาติ, กัญญดา อนุวงศ์, สุทัศน์ เหมทานนท์ และพรฤดี นิธิรัตน์. (2562). การใช้ระบบประกันคุณภาพการศึกษาเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ระดับหลักสูตรในวิทยาลัยพยาบาล. *The Journal of Baromarajonani College of Nusing, Nakhonratchasima*, 25(2), 247-260.
- เถลิงพร เต้าตะโร, สุธาสินี บุญญาพิทักษ์, และวัลลยา ธรรมอภิบาล อินทนิล. (2561). การประเมินหลักสูตรการศึกษาด้านจิตสาขาวิชาการวัดและประเมินทางการศึกษา (4 ปี) โดยประยุกต์ใช้เกณฑ์การประกันคุณภาพระดับหลักสูตร (AUN-QA). *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัย*, 13(24), 149-164.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมภพ มุฮัมหมัด. (2561). *การรับรู้และการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายสนับสนุนต่อการประกันคุณภาพการศึกษา กรณีศึกษาสำนักงานอธิการบดี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิทธิชัย แสงอาทิตย์. (2563). ประสพการณ์การใช้เกณฑ์การประเมินเพื่อรับรองหลักสูตรตามแนวทาง ABET และ AUN-QA. ใน *การประชุมวิชาการวิศวกรรมโยธาแห่งชาติ ครั้งที่ 25* (หน้า CEE01 - 9). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ASEAN University Network. (2020). *Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 4.0*. Retrieved from https://www.aunsec.org/application/files/2816/7290/3752/Guide_to_AUN-QA_Assessment_at_Programme_Level_Version_4.0_4.pdf
- Yamane, T. (1970). *Statistic: An Introductory Analysis* (2nd ed). New York: Harper & Row.

Received: 30-05-2022
Revised: 17-08-2022
Accepted: 26-08-2022

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล
หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
A Confirmation Factor Analysis of Distance Learning Management
Achievement Factors for Bachelor of Business Administration (Management),
Sukhothai Thammathirat Open University

วราภรณ์ สุขแสนชนานันท์^{*1}

Waraporn Suksanchananun

waraporn@hu.ac.th

วุฒิภาค พูลบัว¹

Wutipark Poonbua

Wutipark.Poo@stou.ac.th

กัลย์ ปิ่นเกษร¹

Kal Pinkesorn

kal.pinkesorn@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบโครงสร้างองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปัจจุบันในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2561 และยังคงมีสถานภาพนักศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 400 คน วิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกลประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ มีความสำคัญเท่ากัน โดยมีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.945, 0.926, 0.923, 0.918, 0.914, 0.827, 0.808, 0.712 และ 0.686

^{*} Corresponding Author

¹ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลองค์ประกอบเชิงประจักษ์พบว่า ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) เท่ากับ 444.466 ที่องศาอิสระ 442 มีความน่าจะเป็นเท่ากับ 0.458 ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.006 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) เท่ากับ 0.936 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) เท่ากับ 0.909 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root Mean square Residual: RMR) เท่ากับ 0.014 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เท่ากับ 0.004 แสดงว่า โมเดลองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

คำสำคัญ: องค์ประกอบเชิงยืนยัน, ปัจจัยความสำเร็จ, การจัดการการศึกษาทางไกล

Abstract

The objective of this research was to examine the coherence between the success factor structure models in the management of distance learning, Bachelor of Business Administration (Management), Sukhothai Thammathirat Open University, Nonthaburi Province, based on assumptions and empirical data. The sample group was 400 current students in the Bachelor of Business Administration programs who entered the academic year 2018 and still have student status in the second semester of the academic year 2021. The Construct Validity of Success Factors in distance learning management, Bachelor of Business Administration Program by analyzing the second corroborative component using a statistical computer program. The second corroborative component analysis revealed that the success factors in managing distance learning consisted of nine elements of equal importance with component weights of 0.945, 0.926, 0.923, 0.918, 0.914, 0.827, 0.808, 0.712 and 0.686.

The results of checking the consistency of the empirical component model found that the chi-squared statistic was 444.466, the probability of 442 degrees of freedom was 0.458, the relative chi-squared statistic was 1.006, Goodness of Fit Index (GFI) was 0.936, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) was 0.909, Comparative Fit Index (CFI) was 1.000, Root Mean Square Residual (RMR) was 0.014 and the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was 0.004. The research shows that the success factor model in the management of distance learning The Bachelor of Business Administration program was consistent with the empirical data and that the success factors in distance learning management consisted of 9 components including expected learning outcomes, course requirements, course structure and content learning and teaching strategies, learner assessment, quality of support personnel learner, quality Support and mentoring of learners and facilities and infrastructure.

Keywords: confirmation factor analysis, achievement factors, management of distance learning

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการศึกษาทางไกล เป็นระบบที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้โดยอาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อหลักและสื่อเสริมเพิ่มเติม ในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล รวมทั้งกิจกรรมปฏิสัมพันธ์อื่นๆ เช่น การสอนเสริม การสัมมนาเสริมและการสัมมนาเข้ม ผู้เรียนจะใช้วิธีการเรียนด้วยตนเองในเวลาและสถานที่ที่สะดวก จากความท้าทายในปัจจุบันและอนาคตทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทางไกลให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย สะดวก เรียนได้อย่างมีความสุข และสนุกกับการเรียนอย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยเปิดได้สร้างแบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ.2561 ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น โครงสร้างประชากรในสังคมไทย และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยแบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ. 2561 ได้เป็นเป็นระดับแนวคิดและระดับที่ประยุกต์ให้รองรับการจัดการศึกษาตามระบบการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยในระดับต่างๆ คือ ระดับปริญญาตรี ระดับบัณฑิตศึกษาและระดับต่ำกว่าปริญญา โดยให้สามารถรองรับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามแผน มสธ 2561 ที่หลากหลาย คือ สภาพแวดล้อมการศึกษาทางไกล (Open and Distance Learning Environment) และสภาพแวดล้อมแบบกิจกรรมร่วมเรียนรู้ (Blended Learning Environment) แบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ. 2561 มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มสธ., 2563)

1. ปรัชญาและวิสัยทัศน์ เป็นแนวทางกว้างๆ สำหรับการดำเนินงานของหลักสูตรต่างๆ ที่สอดคล้องกับปรัชญาการเรียนการสอนทางไกลและเน้นการศึกษาเล่าเรียนด้วยตนเอง จากแหล่งความรู้และวิทยาการที่จัดในฐานความรู้ผ่านสื่อประสมประเภทต่างๆ และแหล่งวิทยาการในชุมชนและสังคม

2. สภาพปัญหา และความต้องการของสังคม เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพสังคม (โครงสร้างพื้นฐานของสังคม และของนักศึกษา/ผู้เรียน โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิถีชีวิต สภาพแวดล้อมทางกายภาพ จิตภาพ และสังคม ที่มีผลกระทบต่อวิถีการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษา/ผู้เรียน) ปัญหาสังคม (จุดอ่อน สภาพบีบคั้น และข้อจำกัด ที่เกี่ยวกับหรือเป็นผลมาจากการด้อยคุณภาพด้านกำลังคน) และความต้องการของสังคม (ข้อมูลที่สะท้อนสิ่งที่สังคมคาดหวังเพื่อให้ได้กำลังคนที่มีคุณลักษณะความรู้ และประสบการณ์) เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา/ฝึกอบรม

3. ผู้เรียนและมาตรฐานบัณฑิต เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียนในด้านการศึกษา อายุ อาชีพ สถานภาพทางสังคม และความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีประเภทต่างๆ และความคาดหวังของ ผู้เรียน ส่วนมาตรฐานบัณฑิตครอบคลุมมาตรฐานที่ระบุในกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานผลการเรียนรู้ในด้านต่างๆ เช่น มาตรฐานผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ด้านปัญญา ด้านคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น รวมทั้งมาตรฐานหรือสมรรถนะวิชาชีพ

4. บริบท และสภาพแวดล้อมทางการศึกษา บริบทการศึกษาครอบคลุมสถานการณ์และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ที่เป็นตัวแทนของสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ที่บัณฑิต/ผู้สำเร็จการศึกษาก่อออกไปเผชิญชีวิตและการงานอย่างแท้จริง

5. หลักสูตร เป็นมวลประสบการณ์ที่มุ่งจะถ่ายทอดไปสู่ผู้ศึกษา/ผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เป็นหลักสูตรที่อิงประสบการณ์ ที่จัดเนื้อหาสาระของแต่ละหลักสูตรในลักษณะบูรณาการเพื่อให้ประสานสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสมในรูปของชุดวิชา

6. ชุดการสอนทางไกล เป็นชุดการสอนแบบเรียนด้วยตนเอง ที่เป็นแหล่งความรู้ อันครอบคลุมสื่อหลักและสื่อเสริม

7. การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เป็นวิธีการและช่องทางการถ่ายทอดเนื้อหาสาระและประสบการณ์ โดยให้สอดคล้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบเรียนด้วยตนเองในลักษณะต่างๆ

8. การประเมิน เป็นการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพขั้นสุดท้าย ทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา/ผู้เรียนอย่างครบวงจร และการประเมินเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยทั้งระบบ

9. การประกันคุณภาพ เป็นการตรวจสอบคุณภาพและประสิทธิภาพขั้นสุดท้าย ทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา/ผู้เรียนอย่างครบวงจร การประเมินหลักสูตรและชุดวิชา และการประเมินเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของระบบการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยทั้งระบบ

สำหรับการประกันคุณภาพนั้นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้นำเกณฑ์ AUN-QA มาใช้ในการประเมินหลักสูตรตามมติในที่ประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ 2/2564 เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 โดย AUN-QA นั้นเป็นแนวทางที่สามารถนำหลักสูตรสู่ความเป็นสากลได้ โดยหลักการและเหตุผลของ AUN-QA นั้น มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับ 8 ประการ ได้แก่ (ASEAN University Network, 2020)

1. คุณภาพของบัณฑิต
2. ความคาดหวังของตลาดแรงงาน
3. การสร้างความเป็นสากลให้กับสายอาชีพ และการมุ่งสู่ความเป็นโลกาภิวัตน์
4. การปกป้องลูกค้า หรือผู้ใช้บัณฑิต
5. การขยายขอบเขตการศึกษาจากมหาวิทยาลัยขึ้นสู่การอุดมศึกษาในระดับมวลชน
6. การตอบสนองต่อความต้องการของสังคม
7. การให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับคุณภาพของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

8. การสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยนผู้เรียนและความร่วมมือระหว่างประเทศ

ซึ่งหลักการสำคัญของ AUN-QA คือการมุ่งเน้นให้เกิดการจัดการศึกษาแบบมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้หรือ Outcome-Based Learning โดยเป็นมุ่งเน้นการพิจารณาการออกแบบผลลัพธ์จากการเรียนรู้และการออกแบบกระบวนการต่างๆ เพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์ดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

สำหรับหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) นั้นอยู่ภายใต้การจัดการการศึกษาทางไกลตามแบบจำลองระบบการศึกษาทางไกล มสธ.2561 และต้องได้รับการประเมินหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA ทางหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) จึงต้องการศึกษาปัจจัยความสำเร็จโดยนำเกณฑ์การประเมิน AUN-QA มาใช้ในการจัดการการศึกษาทางไกลว่า มีความสอดคล้องกัน หรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสถิติ

สำหรับการทบทวนวรรณกรรมนั้นพบว่า ในปี 2560 Ong (2017) ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการประเมินคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ต่อคุณภาพของโปรแกรมการศึกษา โดยพิจารณาตามองค์ประกอบ 15 องค์ประกอบของมาตรฐาน AUN-QA ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ 7) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 8) คุณภาพผู้เรียน 9) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน 10) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน 11) การประกันคุณภาพกระบวนการเรียนและการสอน 12) กิจกรรมการพัฒนาบุคลากร 13) ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 14) ผลผลิต และ 15) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และพบว่า แต่ละประเทศมีองค์ประกอบที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้โปรแกรมการศึกษามีคุณภาพที่แตกต่างกันดังตารางที่ 1

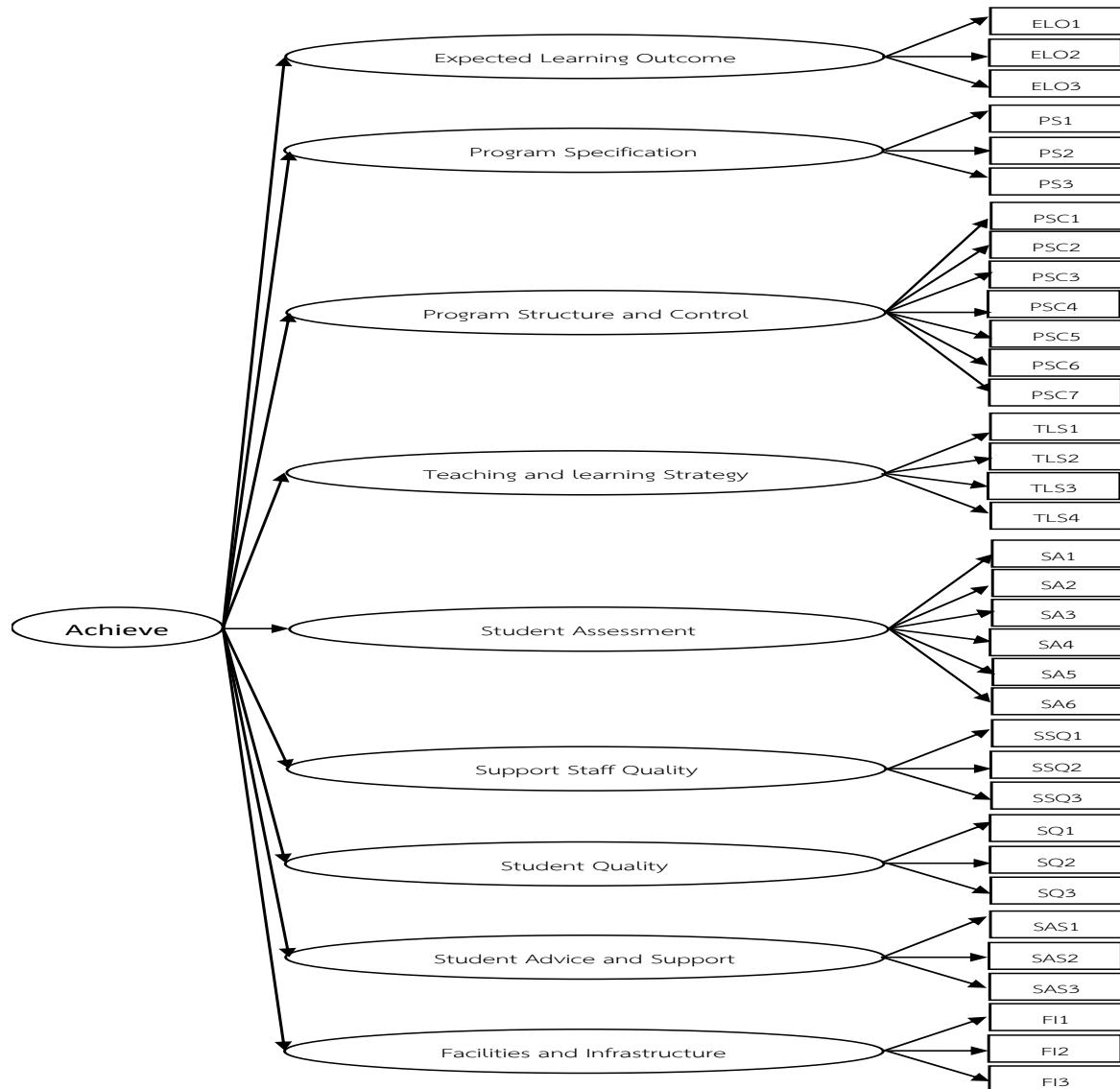
ตารางที่ 1 องค์ประกอบตามมาตรฐานของ AUN-QA ที่แต่ละประเทศต้องทำการปรับปรุง

AUN-QA Criteria	Indonesia	Malaysia	Philippines	Vietnam
1. Expected Learning Outcomes				✓
2. Programme Specification				✓
3. Programme Structure and Content				✓
4. Teaching and Learning Strategy		✓		
5. Student Assessment	✓			
6. Academic Staff Quality				✓
7. Support Staff Quality	✓	✓		
8. Student Quality	✓	✓		
9. Student Advice and Support		✓		✓
10. Facilities and Infrastructure	✓			✓
11. QA of Teaching and Learning Process	✓	✓		
12. Staff Development Activities	✓			
13. Stakeholders Feedback	✓	✓	✓	
14. Output				✓
15. Stakeholders Satisfaction	✓	✓		

ต่อมาในปี 2561 Pramono, Solikhah, Widayanti, and Yulianto (2018) ได้ศึกษากลยุทธ์พัฒนาคุณภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษาสถาบันตามมาตรฐาน AUN-QA โดยพิจารณาตามองค์ประกอบ 11 องค์ประกอบของมาตรฐาน AUN-QA ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ 7) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 8) คุณภาพผู้เรียน 9) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน 10) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน และ 11) ผลผลิต งานวิจัยนี้ได้พบว่า มาตรฐาน AUN-QA สามารถสนับสนุนมหาวิทยาลัยที่กำลังเตรียมที่จะเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลกเพื่อ พัฒนาระบบการประกันคุณภาพแบบองค์รวมได้

ต่อมาในปี 2562 Mukhaiyar, Muskhair, Hambali, and VP Dolly (2019) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรตาม เกณฑ์ AUN-QA สำหรับบัณฑิตศึกษาโครงการศึกษาศาสตร์ไฟฟ้าและอาชีวศึกษา (EEVE) ซึ่งพบว่า AUN-QA ที่ประกอบไปด้วย 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสายวิชาการ 7) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 8) คุณภาพผู้เรียน 9) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน 10) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน และ 11) ผลผลิต ทำให้หลักสูตร EEVE เป็นไปตามมาตรฐาน เกิดความร่วมมือที่ชัดเจนระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างต่อเนื่องและสามารถตอบสนองความต้องการ ของบัณฑิต และผู้ใช้แรงงานได้เป็นอย่างดี

จากการทบทวนวรรณกรรมในแนวคิดของ AUN-QA ซึ่งประกอบด้วย 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของ หลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากร สายวิชาการ 7) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 8) คุณภาพผู้เรียน 9) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน 10) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน 11) การประกันคุณภาพกระบวนการเรียนและการสอน 12) กิจกรรมการพัฒนา บุคลากร 13) ข้อมูลป้อนกลับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 14) ผลผลิต และ 15) ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่า องค์ประกอบของ AUN-QA ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสาย สนับสนุน 7) คุณภาพผู้เรียน 8) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และ 9) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้าง พื้นฐาน ดังนั้นจึงทำให้ได้กรอบการวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา : ผู้วิจัย

วัตถุประสงค์

เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างตัวแบบโครงสร้างองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

นิยามศัพท์

หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต แขนงวิชาบริหารธุรกิจ วิชาเอกการจัดการ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560 หมายถึง หลักสูตรที่เปิดสอนด้านบริหารธุรกิจในระดับปริญญาตรี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่แยกตัวออกมาจากหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2554

ปัจจัยความสำเร็จ หมายถึง การตอบสนองความต้องการของนักศึกษาตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้แก่ 1) เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความสามารถในการบริหารธุรกิจทางด้านการจัดการให้เพียงพอและตรงกับความต้องการของตลาด 2) เพื่อ

เพิ่มพูนความรู้ในการบริหารธุรกิจทางการจัดการ อันจะส่งผลให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เพื่อขยายโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานทั้งในภาครัฐและเอกชนได้มีโอกาสพัฒนาและศึกษาวิชาการบริหารธุรกิจทางการจัดการ เพื่อยกระดับการทำงานในอาชีพให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และ 4) เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ทางวิชาการและความสามารถในการปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ ทั้งมีความสำนึกในจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อยกระดับมาตรฐานด้านการจัดการและเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

การจัดการการศึกษาทางไกล หมายถึง การจัดการระบบการศึกษาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนได้โดยอาศัยสื่อประสม ได้แก่ สื่อหลักและสื่อเสริมเติมเต็ม ในรูปสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อดิจิทัล รวมทั้งกิจกรรมปฏิสัมพันธ์อื่นๆ เช่น การสอนเสริม การสัมมนาเสริมและการสัมมนาเข้ม

ตัวแบบโครงสร้างองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หมายถึง การนำองค์ประกอบของ AUN-QA ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล มาสร้างเป็นตัวแบบโครงสร้าง ซึ่งมี 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน 5) การประเมินผู้เรียน 6) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน 7) คุณภาพผู้เรียน 8) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และ 9) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผู้รับผิดชอบหลักสูตรนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) ต่อไปในอนาคต
2. ผู้สนใจทั่วไปนำไปเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จากนักศึกษาปัจจุบันในหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (เอกการจัดการ) ที่เข้าศึกษาในปีการศึกษา 2561 และยังคงมีสถานภาพนักศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนในการศึกษานี้จำนวน 4,667 คน จึงสามารถคำนวณหาจากโดยใช้จากสูตรของเทโรยามาเน่ (Yamane, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ กลุ่มตัวอย่างที่ 369 ตัวอย่าง แต่เพื่อลดความคลาดเคลื่อนจึงเก็บข้อมูลที่ 400 ตัวอย่างซึ่งเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงสุดสำหรับการวิจัย และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสูงสุดที่ใช้ในการสมัครเข้ารับการศึกษ อาชีพ และ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จโดยนำเกณฑ์การประเมิน AUN-QA มาใช้ในการจัดการการศึกษาทางไกล ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบลิเคิร์ท ตั้งแต่เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อย และเหมาะสมน้อยที่สุด เพื่อให้แบบสอบถามมีความเที่ยงตรง (Validity) ได้ทำการหาค่า IOC โดยรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณ ผลของการวิเคราะห์พบว่าทุกข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6-1.00 และมีการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.883 โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 9 ด้าน ดังนี้ 1) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcome: ELO) ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย 2) ข้อกำหนดของหลักสูตร ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย 3) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ข้อคำถามย่อย 4) กลยุทธ์การเรียนและการสอน ประกอบด้วย 4 ข้อคำถามย่อย 5) การประเมินผู้เรียน ประกอบด้วย 6 ข้อคำถามย่อย 6) คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย 7) คุณภาพผู้เรียน

ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย 8) การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย และ 9) สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ข้อคำถามย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Secondary Order Confirmatory Factor Analysis: 2nd CFA) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลตามสมการโครงสร้างตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาค่าสถิติวัดระดับความสอดคล้องได้แก่ ค่าสถิติไคสแควร์ (χ^2) ค่าสถิติไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root Mean square Residual: RMR) และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) และเปรียบเทียบน้ำหนักความสำคัญขององค์ประกอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อหาค่าน้ำหนักของทั้ง 9 องค์ประกอบ อย่างไรก็ตามก่อนที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองนั้น ต้องมีการคัดกรองและตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

1. ตรวจสอบค่าผิดปกติของข้อมูลด้วยวิธีการของ Mahalanobis Distance
2. นำข้อมูลที่เหลือจากขั้นตอนที่ 1 มาตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูลด้วยค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis)
3. ตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้าง
4. ตรวจสอบความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง (Kaiser-Meyer-Olkin: KMO)
5. ตรวจสอบเมตริกสหสัมพันธ์ของประชากรว่าเป็นเมตริกเอกลักษณ์ (Identity Matrix) หรือไม่ โดยใช้ Bartlett's test

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ผลการคัดกรองและตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น ได้ผลตามลำดับดังนี้
 - 1.1 ผลการตรวจสอบค่าผิดปกติของข้อมูลด้วยวิธีการของ Mahalanobis Distance พบว่ามีค่า Outlier กล่าวคือมีค่า p-value < .001 (Ghorban, 2019) อยู่จำนวน 38 ตัวอย่าง ดังนั้นการศึกษาค้างนี้จึงเหลือจำนวนตัวอย่าง 362 ตัวอย่าง
 - 1.2 ผลการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล พบว่าค่าดัชนีความเบ้ (Skew Index: SI) อยู่ระหว่าง -1.01 ถึง -0.44 ซึ่งไม่มากกว่า 2 ถือว่า ข้อมูลสมมาตรหรือไม่มีความเบ้มาก และค่าดัชนีความโด่ง (Kurtosis Index: KI) อยู่ระหว่าง -0.985 ถึง 0.824 ซึ่งไม่มากกว่า 7 ถือว่า ข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ (West, Finch, & Curran, 1995 อ้างถึงใน Milfont & Duckitt, 2004)
 - 1.3 ผลการตรวจสอบปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้าง พบว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ ไม่เกิน 0.80 ดังตารางที่ 2 ดังนั้น จึงไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้าง

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

	EO1	EO2	EO3	PS1	PS2	PS3	PSC1	PSC2	PSC3	PSC4	PSC5	PSC6	PSC7	TL1	TL2	TL3	TL4	SA1	SA2	SA3	SA4	SA5	SA6	SSQ1	SSQ2	SSQ3	SQ1	SQ2	SQ3	SAS1	SAS2	SAS3	F1	F2	F3
EO1	1.00	0.80	0.75	0.66	0.65	0.63	0.70	0.67	0.54	0.52	0.58	0.58	0.56	0.57	0.53	0.50	0.43	0.44	0.48	0.44	0.45	0.43	0.48	0.47	0.45	0.50	0.48	0.49	0.48	0.41	0.40	0.49	0.47	0.35	0.37
EO2	0.80	1.00	0.78	0.71	0.70	0.66	0.70	0.63	0.58	0.57	0.64	0.63	0.57	0.56	0.53	0.52	0.46	0.45	0.45	0.43	0.46	0.43	0.46	0.47	0.44	0.50	0.47	0.48	0.43	0.42	0.38	0.46	0.46	0.32	0.39
EO3	0.75	0.78	1.00	0.71	0.68	0.69	0.67	0.63	0.58	0.60	0.62	0.61	0.60	0.54	0.52	0.50	0.46	0.47	0.43	0.45	0.46	0.42	0.45	0.44	0.43	0.50	0.45	0.51	0.44	0.41	0.39	0.43	0.44	0.34	0.35
PS1	0.66	0.71	0.71	1.00	0.76	0.76	0.71	0.68	0.64	0.62	0.65	0.62	0.57	0.55	0.56	0.48	0.44	0.47	0.44	0.41	0.46	0.43	0.47	0.48	0.46	0.51	0.49	0.48	0.47	0.48	0.44	0.54	0.54	0.38	0.37
PS2	0.65	0.70	0.68	0.76	1.00	0.79	0.74	0.72	0.60	0.60	0.64	0.63	0.53	0.48	0.49	0.44	0.41	0.42	0.41	0.37	0.41	0.39	0.42	0.50	0.44	0.51	0.52	0.48	0.45	0.46	0.40	0.52	0.50	0.37	0.40
PS3	0.63	0.66	0.69	0.76	0.79	1.00	0.75	0.73	0.62	0.60	0.66	0.67	0.54	0.50	0.50	0.46	0.45	0.46	0.44	0.41	0.44	0.41	0.45	0.45	0.46	0.53	0.50	0.49	0.48	0.48	0.42	0.57	0.53	0.44	0.43
PSC1	0.70	0.70	0.67	0.71	0.74	0.75	1.00	0.71	0.66	0.59	0.65	0.63	0.54	0.51	0.53	0.41	0.44	0.41	0.49	0.41	0.43	0.39	0.43	0.43	0.41	0.51	0.51	0.47	0.47	0.41	0.43	0.56	0.53	0.38	0.39
PSC2	0.67	0.63	0.63	0.68	0.72	0.73	0.71	1.00	0.68	0.63	0.64	0.67	0.54	0.57	0.57	0.40	0.41	0.42	0.45	0.39	0.42	0.36	0.42	0.47	0.44	0.52	0.50	0.47	0.50	0.44	0.45	0.58	0.54	0.38	0.44
PSC3	0.54	0.58	0.58	0.64	0.60	0.62	0.66	0.68	1.00	0.72	0.73	0.74	0.61	0.62	0.59	0.51	0.50	0.47	0.57	0.48	0.49	0.49	0.50	0.54	0.54	0.56	0.55	0.53	0.56	0.50	0.48	0.59	0.55	0.38	0.42
PSC4	0.52	0.57	0.60	0.62	0.60	0.60	0.59	0.63	0.72	1.00	0.76	0.73	0.64	0.61	0.60	0.58	0.54	0.51	0.54	0.49	0.53	0.51	0.54	0.54	0.50	0.58	0.53	0.52	0.53	0.51	0.48	0.57	0.58	0.36	0.43
PSC5	0.58	0.64	0.62	0.65	0.64	0.66	0.65	0.64	0.73	0.76	1.00	0.71	0.66	0.61	0.58	0.56	0.52	0.51	0.59	0.53	0.54	0.52	0.54	0.54	0.52	0.57	0.55	0.53	0.55	0.53	0.48	0.59	0.57	0.39	0.43
PSC6	0.58	0.63	0.61	0.62	0.63	0.67	0.63	0.67	0.74	0.73	0.71	1.00	0.64	0.63	0.58	0.51	0.52	0.48	0.54	0.50	0.52	0.50	0.50	0.52	0.52	0.55	0.50	0.53	0.52	0.48	0.48	0.59	0.56	0.35	0.41
PSC7	0.56	0.57	0.60	0.57	0.53	0.54	0.54	0.54	0.61	0.64	0.66	0.64	1.00	0.76	0.66	0.57	0.60	0.57	0.59	0.58	0.59	0.56	0.61	0.52	0.55	0.61	0.52	0.50	0.54	0.55	0.51	0.58	0.58	0.35	0.38
TL1	0.57	0.56	0.54	0.55	0.48	0.50	0.51	0.57	0.62	0.61	0.61	0.63	0.76	1.00	0.74	0.61	0.62	0.57	0.54	0.57	0.55	0.55	0.58	0.56	0.56	0.60	0.56	0.56	0.57	0.54	0.54	0.57	0.59	0.38	0.46
TL2	0.53	0.53	0.52	0.56	0.49	0.50	0.53	0.57	0.59	0.60	0.58	0.58	0.66	0.74	1.00	0.52	0.58	0.52	0.53	0.49	0.48	0.47	0.50	0.56	0.57	0.61	0.57	0.53	0.56	0.53	0.51	0.60	0.61	0.35	0.42
TL3	0.50	0.52	0.50	0.48	0.44	0.46	0.41	0.40	0.51	0.58	0.56	0.51	0.57	0.61	0.52	1.00	0.68	0.65	0.49	0.54	0.60	0.61	0.60	0.56	0.57	0.58	0.52	0.50	0.46	0.55	0.49	0.54	0.52	0.34	0.38
TL4	0.43	0.46	0.46	0.44	0.41	0.45	0.44	0.41	0.50	0.54	0.52	0.52	0.60	0.62	0.58	0.68	1.00	0.71	0.58	0.67	0.69	0.67	0.66	0.55	0.52	0.53	0.49	0.49	0.50	0.52	0.51	0.53	0.53	0.30	0.35
SA1	0.44	0.45	0.47	0.47	0.42	0.46	0.41	0.42	0.47	0.51	0.51	0.48	0.57	0.57	0.52	0.65	0.71	1.00	0.64	0.73	0.76	0.70	0.71	0.56	0.54	0.55	0.47	0.51	0.56	0.53	0.57	0.59	0.59	0.41	0.41
SA2	0.48	0.45	0.43	0.44	0.41	0.44	0.49	0.45	0.57	0.54	0.59	0.54	0.59	0.54	0.53	0.49	0.58	0.64	1.00	0.73	0.63	0.63	0.68	0.57	0.58	0.59	0.53	0.58	0.61	0.56	0.57	0.62	0.60	0.36	0.40
SA3	0.44	0.43	0.45	0.41	0.37	0.41	0.41	0.39	0.48	0.49	0.53	0.50	0.58	0.57	0.49	0.54	0.67	0.73	0.73	1.00	0.79	0.76	0.78	0.53	0.54	0.51	0.43	0.56	0.58	0.54	0.55	0.55	0.55	0.36	0.37
SA4	0.45	0.46	0.46	0.46	0.41	0.44	0.43	0.42	0.49	0.53	0.54	0.52	0.59	0.55	0.48	0.60	0.69	0.76	0.63	0.79	1.00	0.75	0.72	0.58	0.60	0.59	0.43	0.52	0.60	0.54	0.55	0.57	0.60	0.38	0.38
SA5	0.43	0.43	0.42	0.43	0.39	0.41	0.39	0.36	0.49	0.51	0.52	0.50	0.56	0.55	0.47	0.61	0.67	0.70	0.63	0.76	0.75	1.00	0.73	0.59	0.59	0.58	0.43	0.48	0.59	0.53	0.55	0.54	0.60	0.40	0.37
SA6	0.48	0.46	0.45	0.47	0.42	0.45	0.43	0.42	0.50	0.54	0.54	0.50	0.61	0.58	0.50	0.60	0.66	0.71	0.68	0.78	0.72	0.73	1.00	0.59	0.63	0.59	0.47	0.55	0.64	0.60	0.59	0.60	0.62	0.40	0.39
SSQ1	0.47	0.47	0.44	0.48	0.50	0.45	0.43	0.47	0.54	0.54	0.54	0.52	0.52	0.56	0.56	0.56	0.55	0.56	0.57	0.53	0.58	0.59	0.59	1.00	0.72	0.77	0.62	0.68	0.61	0.62	0.58	0.64	0.67	0.41	0.45
SSQ2	0.45	0.44	0.43	0.46	0.44	0.46	0.41	0.44	0.54	0.50	0.52	0.52	0.55	0.56	0.57	0.57	0.52	0.54	0.58	0.54	0.60	0.59	0.63	0.72	1.00	0.79	0.61	0.68	0.67	0.65	0.63	0.65	0.68	0.39	0.42
SSQ3	0.50	0.50	0.50	0.51	0.51	0.53	0.51	0.52	0.56	0.58	0.57	0.55	0.61	0.60	0.61	0.58	0.53	0.55	0.59	0.51	0.59	0.58	0.59	0.77	0.79	1.00	0.69	0.69	0.68	0.63	0.66	0.73	0.74	0.48	0.51
SQ1	0.48	0.47	0.45	0.49	0.52	0.50	0.51	0.50	0.55	0.53	0.55	0.50	0.52	0.56	0.57	0.52	0.49	0.47	0.53	0.43	0.43	0.43	0.47	0.62	0.61	0.69	1.00	0.65	0.64	0.59	0.53	0.65	0.61	0.39	0.47
SQ2	0.49	0.48	0.51	0.48	0.48	0.49	0.47	0.47	0.53	0.52	0.53	0.53	0.50	0.56	0.53	0.50	0.49	0.51	0.58	0.56	0.52	0.48	0.55	0.68	0.68	0.69	0.65	1.00	0.69	0.64	0.66	0.64	0.63	0.40	0.46
SQ3	0.48	0.43	0.44	0.47	0.45	0.48	0.47	0.50	0.56	0.53	0.55	0.52	0.54	0.57	0.56	0.46	0.50	0.56	0.61	0.58	0.60	0.59	0.64	0.61	0.67	0.68	0.64	0.69	1.00	0.66	0.70	0.67	0.66	0.43	0.45
SAS1	0.41	0.42	0.41	0.48	0.46	0.48	0.41	0.44	0.50	0.51	0.53	0.48	0.55	0.54	0.53	0.55	0.52	0.53	0.56	0.54	0.54	0.53	0.60	0.62	0.65	0.63	0.59	0.64	0.66	1.00	0.65	0.63	0.61	0.40	0.43
SAS2	0.40	0.38	0.39	0.44	0.40	0.42	0.43	0.45	0.48	0.48	0.48	0.48	0.51	0.54	0.51	0.49	0.51	0.57	0.57	0.55	0.55	0.55	0.59	0.58	0.63	0.66	0.53	0.66	0.70	0.65	1.00	0.74	0.68	0.40	0.42
SAS3	0.49	0.46	0.43	0.54	0.52	0.57	0.56	0.58	0.59	0.57	0.59	0.59	0.58	0.57	0.60	0.54	0.53	0.59	0.62	0.55	0.57	0.54	0.60	0.64	0.65	0.73	0.65	0.64	0.67	0.63	0.74	1.00	0.73	0.48	0.51
F1	0.47	0.46	0.44	0.54	0.50	0.53	0.53	0.54	0.55	0.58	0.57	0.56	0.58	0.59	0.61	0.52	0.53	0.59	0.60	0.55	0.60	0.60	0.62	0.67	0.68	0.74	0.61	0.63	0.66	0.61	0.68	0.73	1.00	0.52	0.55
F2	0.35	0.32	0.34	0.38	0.37	0.44	0.38	0.38	0.38	0.36	0.39	0.35	0.35	0.38	0.35	0.34	0.30	0.41	0.36	0.36	0.38	0.40	0.40	0.41	0.39	0.48	0.39	0.40	0.43	0.40	0.40	0.48	0.52	1.00	0.73
F3	0.37	0.39	0.35	0.37	0.40	0.43	0.39	0.44	0.42	0.43	0.43	0.41	0.38	0.46	0.42	0.38	0.35	0.41	0.40	0.37	0.38														

1.4 ผลการตรวจสอบ ความเหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง (Kaiser-Meyer-Olkin: KMO) พบว่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.967 ซึ่งมีค่ามาก (เข้าสู่นิ่ง) (de Vaus, 1991 อ้างถึงในณิ อาภาณันท์กุล, รุจิเรศ ธนุรักษ์ และ ยุติ ฤาชา, 2551) แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสม สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองได้

1.5 ผลการตรวจสอบเมตริกสหสัมพันธ์ของประชากรว่าเป็นเมตริกเอกลักษณ์ (Identity Matrix) หรือไม่ พบว่า ค่าสถิติ Bartlett's test มีค่า p value น้อยกว่า 0.05 แสดงว่า เมตริกสหสัมพันธ์ไม่เป็นเมตริกเอกลักษณ์ หมายความว่า ตัวแปรแต่ละตัวไม่เป็นอิสระจากกันอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นการจัดกลุ่มของตัวแปรเพื่อให้เกิดองค์ประกอบสามารถเกิดขึ้นได้ จึงควรวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองต่อไป

2. ผลการวิจัยความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจ บัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้วยการใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า น้ำหนักขององค์ประกอบของแต่ละด้านทั้ง 9 ด้าน มีค่าเป็นบวก มีขนาดสูง ตั้งแต่ 0.686 ถึง 0.945 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ทุกค่า เรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากไปน้อย คือ 0.945, 0.926, 0.923, 0.918, 0.914, 0.827, 0.8

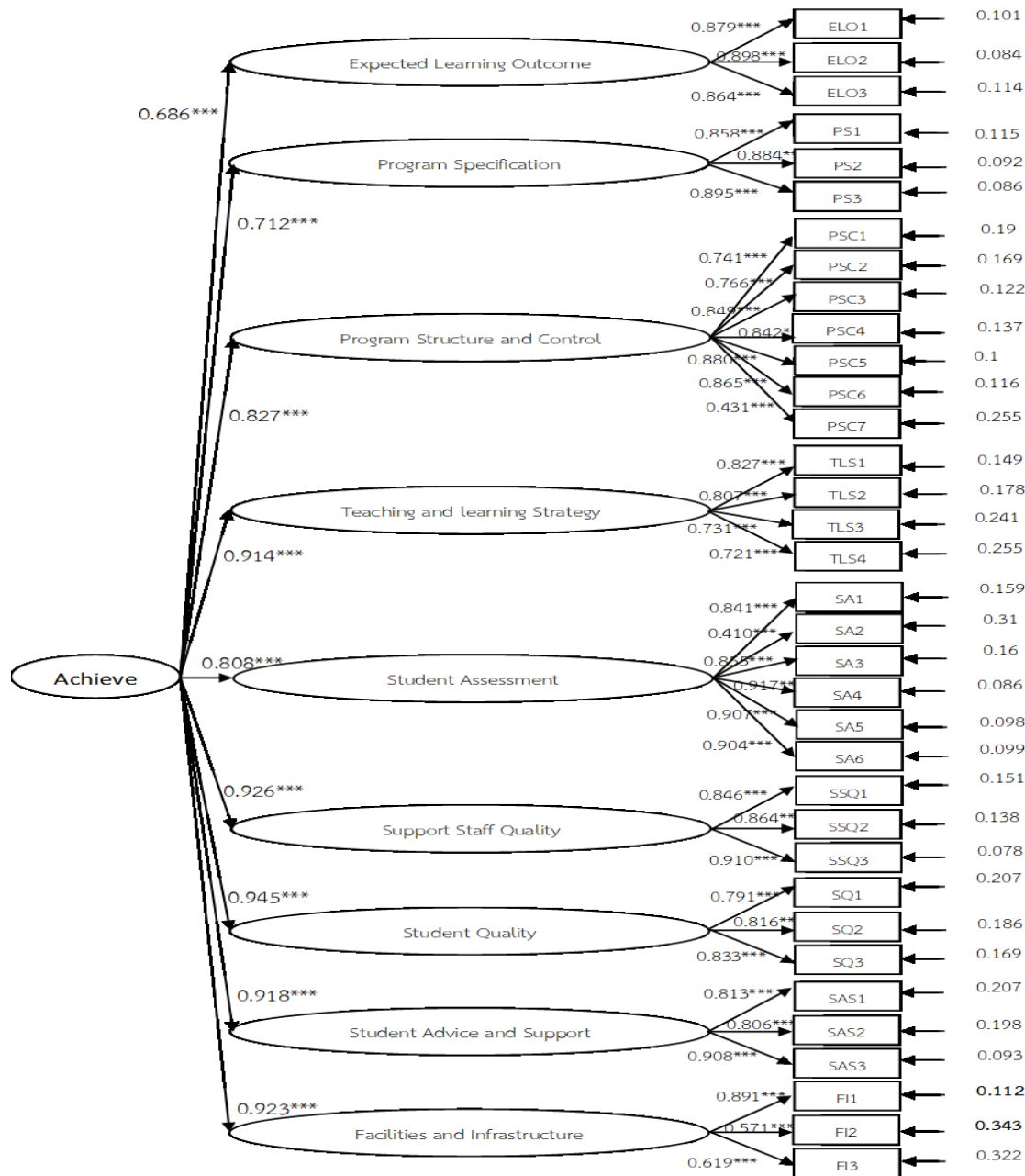
Index: AGFI) เท่ากับ 0.909 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (Root Mean square Residual: RMR) เท่ากับ 0.014 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนโดยประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เท่ากับ 0.004 แสดงว่า โมเดลองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ตามตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวแบบโครงสร้างองค์ประกอบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ)

ปัจจัย	Factor Loading	SE	t	R ²
1. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes: ELO)	0.686***	↔	↔	0.470
การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมีความชัดเจนและแสดงไว้ในหลักสูตร	0.879	↔	↔	0.773
หลักสูตรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	0.898	0.041	24.479	0.806
ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังครอบคลุมทั้งความรู้และทักษะทั่วไป รวมทั้งความรู้และทักษะเฉพาะทาง	0.864	0.043	22.708	0.746
2. ข้อกำหนดของหลักสูตร (Program Specification: PS)	0.712***	0.065	15.325	0.507
เข้าถึงและทราบข้อกำหนดของหลักสูตรได้จากเล่มหลักสูตรหรือเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยหรือสาขาวิชา	0.858	↔	↔	0.736
หลักสูตรมีการกำหนดกระบวนการเรียนการสอนที่ทำให้บรรลุผลการเรียนรู้	0.884	0.045	22.604	0.781
หลักสูตรมีวิธีการประเมินผลที่แสดงให้เห็นการบรรลุผลชัดเจน	0.895	0.045	23.084	0.801
3. โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (Program Structure and Content: PSC)	0.827***	0.062	16.005	0.684
เนื้อหาของหลักสูตรแสดงสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างความรู้และทักษะทั่วไป กับความรู้และทักษะเฉพาะทาง	0.741	↔	↔	0.549
หลักสูตรมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจของมหาวิทยาลัย	0.766	0.047	21.830	0.587
แต่ละรายวิชาในหลักสูตรมีความชัดเจนในการทำให้บรรลุผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	0.849	0.071	16.540	0.721
หลักสูตรมีองค์ประกอบที่ชัดเจนและสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน มีการบูรณาการเนื้อหาระหว่างรายวิชา	0.842	0.073	16.428	0.709
หลักสูตรแสดงให้เห็นถึงความกว้างและความลึกทางวิชาการ	0.880	0.071	17.086	0.774
หลักสูตรประกอบด้วยรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาระดับกลางจนถึงรายวิชาเฉพาะทาง รวมถึงการทำโครงการ	0.865	0.075	16.208	0.749

ปัจจัย	Factor Loading	SE	t	R ²
เนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย	0.431	0.105	5.754	0.437
4. กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอน (Teaching and Learning Strategy: TLS)	0.914***	0.099	13.026	0.835
ผู้สอนหรือหลักสูตรมีกลยุทธ์การเรียนรู้และการสอนที่ชัดเจน	0.827	↔	↔	0.683
ผู้สอนหรือหลักสูตรมีกลยุทธ์การเรียนรู้และการสอนที่ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้และสามารถใช้ความรู้ในเชิงวิชาการได้	0.807	0.052	19.412	0.651
ผู้สอนหรือหลักสูตรใช้กลยุทธ์การเรียนรู้และการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ	0.731	0.062	15.100	0.535
ผู้สอนหรือหลักสูตรมีกลยุทธ์การเรียนรู้และการสอนที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเรียนรู้	0.721	0.062	14.911	0.520
5. การประเมินผู้เรียน (Student Assessment: SA)	0.808***	0.106	11.664	0.652
มีการประเมินตั้งแต่การรับเข้า การติดตามความก้าวหน้าระหว่างศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษา	0.841	↔	↔	0.708
การประเมินมีเกณฑ์อ้างอิง	0.410	0.079	6.177	0.429
การประเมินใช้วิธีการที่หลากหลาย	0.855	0.052	20.557	0.731
การประเมินสะท้อนผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและเนื้อหาของหลักสูตร	0.917	0.047	23.102	0.841
เกณฑ์ที่ใช้ประเมินมีความชัดเจนและเป็นที่ยอมรับ	0.907	0.053	20.644	0.823
มาตรฐานที่ใช้ในการประเมินมีความชัดเจนและคงเส้นคงวา	0.904	0.051	21.138	0.818
6. คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน (Support Staff Quality: SSQ)	0.926***	0.112	12.665	0.858
บุคลากรห้องสมุดมีความสามารถและมีจำนวนเพียงพอที่จะให้บริการอยู่ในระดับที่น่าพอใจ	0.846	↔	↔	0.715
บุคลากรงานบริการนักศึกษามีความสามารถและมีจำนวนเพียงพอที่จะให้บริการอยู่ในระดับที่น่าพอใจ	0.864	0.040	26.104	0.746
บุคลากรด้านคอมพิวเตอร์มีความสามารถและมีจำนวนเพียงพอที่จะให้บริการอยู่ในระดับที่น่าพอใจ	0.910	0.044	22.510	0.828
7. คุณภาพผู้เรียน (Student Quality: SQ)	0.945***	0.112	12.315	0.893
มีนโยบายในการรับผู้เรียนเข้าศึกษาที่ชัดเจน	0.791	↔	↔	0.626
มีกระบวนการในการรับเข้าศึกษาที่เหมาะสม	0.816	0.061	16.855	0.665
ภาระการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับภาระการเรียนรู้ที่ระบุในหลักสูตร	0.833	0.061	17.244	0.694
8. การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน (Student Advice and Support: SAS)	0.918***	0.119	12.148	0.844
มีระบบการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างเหมาะสม	0.813	↔	↔	0.660

ปัจจัย	Factor Loading	SE	t	R ²
ผู้เรียนได้รับคำปรึกษาและการส่งเสริมด้านการเรียน รวมทั้งข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการศึกษาอย่างเพียงพอ	0.806	0.058	16.541	0.649
ผู้เรียนได้รับการดูแลแนะนำอย่างเพียงพอ	0.908	0.060	17.223	0.824
9. สิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน (Facilities and Infrastructure: FI)	0.923***	0.121	12.480	0.853
มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนอย่าง เพียงพอ	0.891	↔	↔	0.794
มีห้องสมุดเพียงพอและทันสมัย	0.571	0.056	11.201	0.333
มีระบบสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกที่เพียงพอและทันสมัย	0.619	0.055	12.440	0.383

ภาพที่ 2 ตัวแบบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่า ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความสอดคล้องของตัวแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกค่า หมายความว่า โครงสร้างโดยภาพรวมของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก

แบบสอบถามนี้มีกระบวนการสร้างตามหลักการพัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยที่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละองค์ประกอบย่อยของปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละข้อของตัวแบบส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง คือมากกว่า 0.50 ยกเว้นปัจจัยย่อยที่ 7 ของปัจจัยของโครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร (เนื้อหาของหลักสูตรมีความทันสมัย) และ ปัจจัยย่อยที่ 2 ของปัจจัยการประเมินผู้เรียน (การประเมินมีเกณฑ์อ้างอิง) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ คือระหว่าง 0.30 ถึง 0.50 (Hair, Black, Babin, & Anderson, 2010)

ส่วนน้ำหนักองค์ประกอบหลักแต่ละด้านของปัจจัย ความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต (การจัดการ) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ในระดับสูง แสดงว่า การจัดการการศึกษาทางไกลให้สอดคล้องกับเกณฑ์ AUN-QA ซึ่งประกอบด้วย ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร กลยุทธ์การเรียนและการสอน การประเมินผู้เรียน คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน คุณภาพผู้เรียน การสนับสนุนและการให้คำปรึกษาผู้เรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน จะประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ Pramono et al (2018) ที่ได้นำมาตรฐาน AUN-QA ไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา และ Mukhaiyar et al. (2019) ที่ได้นำมาตรฐาน AUN-QA ไปใช้กับหลักสูตร EEVA โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จมากที่สุดอันดับแรกคือ คุณภาพผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Ong (2017) ที่ได้ศึกษาถึงผลกระทบของการประเมินคุณภาพเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (AUN-QA) ต่อคุณภาพของโปรแกรมการศึกษา ส่วนอันดับที่ 2 และ 3 คือคุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐาน ตามลำดับ ซึ่งจะแตกต่างจาก Ong (2017) อาจเป็นเพราะบริบทของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิดทำให้คุณภาพบุคลากรสายสนับสนุน และสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานกลายเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลรองลงมาตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรนำตัวแบบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชไปใช้วัดความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล และนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการการศึกษาทางไกลให้ประสบความสำเร็จต่อไปในอนาคต

2. เนื่องจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเป็นมหาวิทยาลัยเปิด นักศึกษาต้องศึกษาด้วยตนเองเป็นหลัก จึงต้องอาศัยคำแนะนำจากบุคลากรสายสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงแหล่งขององค์ความรู้ที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดไว้ให้กับนักศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาตัวแบบปัจจัยความสำเร็จในการจัดการการศึกษาทางไกล หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อจะได้แบบวัดที่มีความเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มประชากรและสามารถวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัด นอกจากนี้ควรเก็บแบบสอบถามเพิ่มเติมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เช่น ผู้ใช้บัณฑิต ตลาดแรงงาน

บรรณานุกรม

- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดี มสธ. (2563). *แผนพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.stou.ac.th/main/StouPlan.html>
- มณี อาภานันท์กุล, รุจิเรศ ฐนุรักษ์, และยุวดี ภาชา. (2551). การพัฒนาเครื่องมือวัดความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาลไทยระดับปริญญาตรี. *วารสารสภาการพยาบาล*, 23(2), 52-69.
- ASEAN University Network. (2020). *Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 4.0*. Retrieved from https://www.aunsec.org/application/files/2816/7290/3752/Guide_to_AUN-QA_Assessment_at_Programme_Level_Version_4.0_4.pdf
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). New Jersey: Pearson Education.
- Ghorban, H. (2019). Mahalanobis Distance and Its Application for Detecting Multivariate Outliers. *Facta Universitatis Series Mathematics and Informatics*, 34(3), 583-595.
- Milfont, T. L., & Duckitt, J. (2004). The Structure of Environmental Attitudes: A First- and Second Order Confirmatory Factor Analysis. *Journal of Environmental Psychology*, 24(3), 289-303.
- Mukhaiyar, R., Muskhir, M., Hambali, & VP Dolly. (2019). Curriculum Evaluation based on AUN-QA Criterion for the Case Study of the Electrical Engineering Vocational and Educational (EEVE) Study Program. In *International Conference on Education, Science and Technology 2019* (pp. 1- 4). Padang, Indonesia: IOP Publishing Ltd.
- Ong, J. (2017). The Impact of ASEAN University Network-Quality Assurance (AUN-QA) Assessment on the Quality of Educational Programmes. in *Theory and Practice of Quality and Reliability Engineering in Asia Industry*. Singapore: Springer.
- Pramono, S. E., Solikhah, B., Widayanti, D. V., & Yulianto, A. (2018). Strategy to Improve Quality of Higher Education Institution Based on AUN- QA Standard. *International Journal for Innovation Education and Research*, 6(9), 141-152.
- Yamane, T. (1970). *Statistic: An Introductory Analysis* (2nd ed). New York: Harper & Row.

Received: 15-05-2022
Revised: 02-07-2022
Accepted: 18-07-2022

ผลการจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลที่มีต่อความสามารถทาง
คณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย

The Effects of a Literature based Experience Provision Digital Media on
Mathematics Abilities in Number and Operations of Young Children

อภัสรา ประชาโรจน์^{*1}

Aphatsara Prachrot

Aphatsara.p@ku.th

อรพรรณ บุตรกตัญญู²

Oraphan Butkatunyoo

oraphan.b@ku.th

เพ็ญศรี แสงเจริญ²

Pensri Sawangcharoen

Pensri.s@ku.th

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กชาย – หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัล 2) แบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

* Corresponding Author

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Student in Graduate School in Early Childhood Education, Faculty of Education, Kasetsart University

² สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Early Childhood Education, Faculty of Education, Kasetsart University

ผลการศึกษา พบว่า เด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัล มีความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยรวมและรายด้านประกอบด้วย ด้านการนับปากเปล่า การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงลำดับ การรวมกลุ่ม การแยกกลุ่ม หลังการทดลองสูงขึ้น กว่าก่อนการทดลอง และผลจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในขณะทำกิจกรรมพบ ว่า เด็กนับปากเปล่า 1-20 นับปากเปล่าถอยหลัง 10-1 นับสิ่งของตามจำนวน 1-20 เรียงลำดับสิ่งของได้ 5 ลำดับ รวมกลุ่มสิ่งต่างๆ และพูดบอกผลรวมไม่เกิน 10 ได้ แยกกลุ่มและพูดบอกผลคงเหลือได้อย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: จำนวนและการดำเนินการ, วรรณกรรมเป็นฐาน, สื่อดิจิทัล, เด็กปฐมวัย

Abstract

This study aims to compare young Children's Mathematics Abilities in Number and Operations before and after using in literature-based experiences provision digital media. The target groups used in the study were 15 boys and girls aged between 5-6 years who studying in kindergarten 3 in the second semester of the academic year 2021 at Chumchon Bung Ba School, Nong Suea District in Pathum Thani Province. The instruments included 1) the literature-based experiences and digital media plan, 2) the mathematical abilities assessment form of young children in number and operations. The data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis.

The study's findings demonstrated that young children aged 5-6 years, who engaged in literature-based experiences utilizing digital media, exhibited enhanced mathematical abilities in number and operations. Specifically, their posttest scores displayed improvements across various aspects such as oral counting, recognizing the value of numbers, comparing numbers, sorting items based on characteristics and grouping similar objects together while separating them from others. Furthermore, behavioral observations indicated that these children were able to count orally up to twenty forwards and backwards from ten to one; tally things by quantity; sort objects according to specific criteria; group items into sets with a total amount and separate groups while communicating remaining figures.

Keywords: Number and Operations, Literature based Experience, Digital Media, Young Children

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนรู้คณิตศาสตร์ระดับปฐมวัย มุ่งหวังให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเจตคติทางคณิตศาสตร์ ทักษะทางคณิตศาสตร์ และสาระทางคณิตศาสตร์ อันเป็นพื้นฐานการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้นต่อไป (The institute for the Promotion of Teaching Science and Technology [IPST], 2020) โดยเน้นการพัฒนาแนวคิดและส่งเสริมทักษะเกี่ยวกับจำนวนให้กับเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับคณิตศาสตร์จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันอย่างมีความหมาย ให้เด็กได้ลงมือกระทำกับสื่อต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรม รูปภาพและสัญลักษณ์ (Ministry of Education, Singapore, 2013) หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2560 (Ministry of Education, 2017) ระบุว่าเด็กปฐมวัยต้องมีความสามารถทางคณิตศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องจำนวนและการดำเนินการในเรื่องของการนับปากเปล่า 1-20 นับปากเปล่าถอยหลัง 10-1 นับและบอกจำนวนสิ่งของที่นับไม่เกิน 20 เปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่าตั้งแต่ 1-20 เรียงลำดับสิ่งต่างๆ ไม่เกิน 5 สิ่งหรือ 5 เหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง จัดกลุ่มสิ่งที่สัมพันธ์กันพร้อมบอกจำนวนจากการรวมสิ่งต่างๆสองกลุ่มที่มีผลรวมไม่เกิน 10 บอกจำนวนที่เหลือเมื่อแยกกลุ่มย่อยออกจากกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนไม่เกิน 10 ได้ ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดรวบยอด มีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา ตลอดจนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

วรรณกรรมคือนิทานสำหรับเด็ก มีภาพสีสันสดใส ได้รับความสนใจ มุ่งให้เด็กได้รับความสนุกสนาน ความรู้ เสริมสร้างทักษะ โดยใช้ภาษาง่าย สื่อความหมายชัดเจน (Rakkanchanant, 2017) ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจ สร้างความคิดรวบยอด และแนวความคิดต่างๆ ได้ง่าย สอดคล้องกับ Tadmla (2016) ศึกษาการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมการเล่านิทาน พบว่าเด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์หลังเรียน โดยการใช้กิจกรรมการเล่านิทานสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมการเรียนรู้ทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเล่านิทาน โดยรวมอยู่ในระดับดี และมีพฤติกรรมการเรียนรู้ตรงตามวิธีการจัดประสบการณ์อย่างมี

ประสิทธิภาพ จากงานวิจัยดังกล่าวการใช้นิทานสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย โดยเด็กปฐมวัยมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น เช่น การรู้ค่าจำนวนของตัวเลขทางคณิตศาสตร์หลังจากการเล่านิทานให้เด็กหยิบสิ่งของตามจำนวนตัวเลข เป็นการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์อย่างสนุกสนานและเกิดความเข้าใจ

สถานการณ์โรคอุบัติใหม่ส่งผลให้ประชากรทั่วโลกเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำรงชีวิตไปตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในการดำรงชีวิตทั้งการเรียน การทำงาน (Dhamniti, 2022) สอดคล้องกับ Office of the Education Council Ministry of Education (2020) เสนอว่าปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ต้องมีการนำสื่อดิจิทัลมาใช้ควบคู่กัน ควรส่งเสริมการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ทั้งทางกายภาพและแหล่งการเรียนรู้ดิจิทัล ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีลักษณะเป็นเครื่องมือที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการและทักษะสำคัญที่จำเป็น สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก มีเนื้อหาเหมาะสม Wordwall เป็นเกมแบบโต้ตอบมีหลากหลายรูปแบบ เช่น จับคู่ จัดกลุ่ม เรียงลำดับ ตอบคำถาม (Wordwall, 2016) Liveworksheets เป็นใบงานออนไลน์แบบโต้ตอบ ผู้เรียนสามารถทำและรู้คำตอบทันที เป็นการสร้างแรงจูงใจ มีหลากหลายลักษณะ เช่น เสียง วิดีโอ กิจกรรมลากและวาง โยงเส้นจับคู่ ที่นำไปปรับใช้กับการศึกษาได้ (Liveworksheets, 2021) Wordwall และ Liveworksheets เป็นเกมและใบงานออนไลน์ในรูปแบบสื่อดิจิทัล ที่ครูสามารถสร้างชิ้นงานที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของเด็กได้เองตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ โดยใช้ควบคู่ไปกับสื่อทางกายภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

การส่งเสริมการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ทำให้เด็กมีความคิดรวบยอด มีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหา โดยวรรณกรรมทำให้เด็กเข้าใจเรื่องราว และเชื่อมโยงความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ อย่างไรก็ตามสื่อดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ตามแนวทางชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์โดยใช้นิทานร่วมกับเกมและใบงานออนไลน์เพื่อส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ว่ามีผลและสามารถพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหรือไม่ เพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ อีกทั้งช่วยให้ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล

นิยามศัพท์

วรรณกรรม หมายถึง นิทานสำหรับเด็กทั้งร้อยแก้ว และร้อยกรอง ที่มีภาพประกอบสวยงาม โดยใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของเด็ก โครงเรื่องไม่ซับซ้อน เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย

สื่อดิจิทัล หมายถึง เกมและใบงานออนไลน์ ที่ประกอบด้วยภาพ เสียง ข้อความและกราฟิกที่ผสมผสานให้มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย แสดงผลผ่านทางเว็บไซต์ โดยอาศัยการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต เด็กสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองจากสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์

การจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เด็กได้ฟังนิทานทั้งหมด 6 เรื่อง อาทิ เรื่องตัวเลขเป็นอะไร เรื่องนับจำนวนง่ายจัง เรื่องผู้พิทักษ์กะเน่ย์ เรื่องกระดูกกระต๊ากกระดูกกระต๊าก เรื่องหนูน้อยเจ้าระเบียบ เรื่องหนูน้อยยอดนักกลบ และลงมือทำจากสื่อวัสดุของจริง จากสื่อดิจิทัล ที่เชื่อมโยงเนื้อหาหรือ

เหตุการณ์ในนิทาน เพื่อส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นสร้างประสบการณ์จากนิทาน เป็นขั้นที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสจากการสังเกต รายละเอียดหน้าปกและฟังนิทานโดยที่ครูเริ่มจากการแนะนำชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง จากนั้นครูเล่านิทานให้เด็กฟังจนจบเรื่องโดยไม่ขาดตอน เพื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหา เห็นภาพประกอบชัดเจน รวมทั้งน้ำเสียง สีหน้า ท่าทางของครูขณะเล่า
2. ขั้นทบทวนนิทานและเรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นขั้นที่เด็กได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฟังนิทาน โดยครูใช้คำถามส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เด็กได้ลงมือทำกับสื่อวัสดุของจริง ตามวิธีการที่ส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การนับ การรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงลำดับ การรวมกลุ่มและการแยกกลุ่ม เกี่ยวกับตัวละคร สิ่งของ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
3. ขั้นสร้างความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านนิทาน เป็นขั้นเชื่อมโยงเนื้อหาหรือเหตุการณ์ในนิทานที่ส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยเด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองผ่านเกมและใบงานออนไลน์ โดยเติมตัวเลขที่หายไป จับคู่ภาพกับจำนวน เรียงลำดับจากมากไปน้อย น้อยไปมาก เรียงลำดับเหตุการณ์ จัดกลุ่มสิ่งของลักษณะเดียวกันและบอกผลรวม แยกกลุ่มสิ่งของตามที่กำหนดและบอกผลคงเหลือ จากสมาร์ทโฟน แทปเล็ต คอมพิวเตอร์ อาศัยการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ต
4. ขั้นสรุปความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านนิทาน เป็นขั้นที่เด็กได้นำเสนอผลงานที่เด็กทำจากสื่อดิจิทัลผ่านเกมและใบงานออนไลน์ ซึ่งเมื่อเสนอแล้วครูจะชมเชย และใช้คำถามเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาที่เกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ เช่น จำนวนตัวละคร และลำดับเหตุการณ์ในนิทาน

ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความรู้และความสามารถของเด็กเกี่ยวกับการนับ ค่าของจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงลำดับ การรวมกลุ่มและการแยกกลุ่ม ประกอบด้วย

1. การนับปากเปล่า หมายถึง เด็กสามารถนับปากเปล่าได้ 1-20 และนับปากเปล่าถอยหลังได้ 10-1
2. การนับอย่างรู้ค่าจำนวน หมายถึง เด็กสามารถนับและบอกจำนวนสิ่งของที่นับไม่เกิน 20 และสามารถแสดงสิ่งของตามจำนวนที่กำหนดให้ตั้งแต่ 1-20
3. การเปรียบเทียบจำนวน หมายถึง เด็กสามารถเปรียบเทียบจำนวนมากกว่า น้อยกว่า ที่กำหนดให้ตั้งแต่ 1-20
4. การเรียงลำดับ หมายถึง เด็กสามารถเรียงลำดับของสิ่งต่างๆ ไม่เกิน 5 สิ่ง/เหตุการณ์ได้อย่างต่อเนื่อง ระบุสิ่งที่อยู่ในลำดับที่กำหนด
5. การรวมกลุ่ม หมายถึง เด็กสามารถจัดกลุ่มสิ่งต่างๆ ที่สัมพันธ์กัน บอกจำนวนทั้งหมดที่เกิดจากการรวมสิ่งต่างๆ สองกลุ่มที่มีผลรวมไม่เกิน 10
6. การแยกกลุ่ม หมายถึง เด็กสามารถบอกจำนวนที่เหลือ เมื่อแยกกลุ่มย่อยออกจากกลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนไม่เกิน 10

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลเกิดความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ
2. ครูปฐมวัย บุคลากร ผู้ทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยสามารถนำแนวทางการพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมได้

วิธีการวิจัย**กลุ่มเป้าหมาย**

เด็กชาย – หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้นอนุบาล 3 โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ทั้งหมดจำนวน 15 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล
2. ตัวแปรตาม คือ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย

ระยะเวลาในการวิจัย

การศึกษานี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ทดลองจำนวน 24 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที การจัดการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัล จำนวน 24 แผน นิทานจำนวน 6 เรื่อง อาทิ เรื่องตัวเลขเป็นอะไร เรื่องนับจำนวนง่ายจัง เรื่องผู้พิทักษ์แกล่น้อย เรื่องกระดูกกระดูกกระดูกกระดูกกระดูก เรื่องหนูน้อยเจ้าระเบียบ เรื่องหนูน้อยยอดนักกลบ สื่อดิจิทัลจำนวน 6 สื่อ อาทิ 1.การนับปากเปล่า การนับปากเปล่าถอยหลัง 2. จับคู่ภาพกับจำนวน 3.เรียงลำดับมากกว่า น้อยกว่า 4.เรียงลำดับเหตุการณ์ 5.จัดกลุ่มของและบอกผลรวม 6.แยกกลุ่มของและบอกผลคงเหลือ มีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาแนวทางการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐาน และกำหนดขอบข่ายในการนำเสนอเนื้อหาจาก Tomlinson and Lynch-Brown (1996) 2) ศึกษากรอบการเรียนรู้และแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ในระดับปฐมวัย ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (IPST, 2020) ศึกษาการใช้สื่อดิจิทัลสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา และกำหนดขอบข่ายในการนำเสนอเนื้อหาจาก Office of Educational Technology (2017) 3) ศึกษาคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เพื่อมาเป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 4) กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกวรรณกรรมจาก Fisher and Terry (1990) เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล 5) ออกแบบและสร้างแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัล ให้สอดคล้องกับขั้นตอนการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล 6) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล ที่ประกอบด้วยเกมและใบงานออนไลน์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เพื่อตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 7) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล ที่ประกอบด้วยเกมและใบงานออนไลน์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหาการจัดประสบการณ์แต่ละขั้นตอน และความสอดคล้องขององค์ประกอบต่างๆในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 4.48 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการได้ 8) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อดิจิทัลไปปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 8) นำแผนการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล ไปทดลองกับเด็กปฐมวัย ชาย-หญิงที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน ซึ่งกำลังมีอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนชุมชนบึงบา โดยใช้เวลาการทดลองรวมทั้งสิ้น 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที จำนวน 24 แผน ดังนี้

ตารางที่ 1 ขอบข่ายการจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย

ลำดับที่	ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ	นิทาน	เกม	ใบงานออนไลน์
1	การนับปากเปล่า 1-20 การนับปากเปล่าถอยหลัง 10-1	ตัวเลขเป็นอะไร		เติมตัวเลขที่หายไป
2	การรู้ค่าจำนวน ตั้งแต่ 1-20	นับจำนวนง่ายจัง	จับคู่ภาพกับจำนวน	
3	การเปรียบเทียบ ตั้งแต่ 1-20	ผู้พิทักษ์แกล่น้อย	เรียงลำดับมากกว่าหรือน้อยกว่า	
4	การเรียงลำดับ สิ่งต่างๆ ไม่เกิน 5 สิ่ง/ เหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง	กระดุกกระดิก กระต๊อกระแต		เรียงลำดับเหตุการณ์
5	การรวมกลุ่ม สิ่งต่างๆสอง กลุ่มที่มีผลรวมไม่เกิน 10	หนูน้อยเจาะระเบียบ	จัดกลุ่มของและบอก ผลรวม	
6	การแยกกลุ่ม เมื่อแยกกลุ่มย่อยออกจาก กลุ่มใหญ่ที่มีจำนวนไม่เกิน 10	หนูน้อยยอดนักกลบ	แยกกลุ่มของและบอกผล คงเหลือ	

2. แบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น มีจำนวน 6 ตอน โดยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้ 1) ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย จาก IPST (2020) 2) สร้างแบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ การนับปากเปล่า การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงอันดับ การรวมกลุ่ม การแยกกลุ่ม 3) นำแบบประเมินความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบปรับปรุง แก้ไข ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 4) หาความตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาและภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เกณฑ์การให้คะแนนความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย กับวัตถุประสงค์ได้จากแผนการจัดกิจกรรม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.67-1.00 โดยเป็นค่าคุณภาพที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินการได้ 5) นำแบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา 6) นำแบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ไปใช้กับเด็กระดับชั้นอนุบาล 3 อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 15 คน ณ โรงเรียนชุมชนบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษานำหนังสือจากโครงการภาคพิเศษ สาขาวิชาปฐมวัยศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา
2. ผู้ศึกษาทำแบบประเมินเด็กก่อนการทดลอง (Pre - test) ตามวันและเวลาที่กำหนดไว้ โดยใช้แบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เวลาในการทดสอบ 45 นาที จากจำนวนแบบวัด 35 ข้อ กับกลุ่มเป้าหมาย แล้วนำไปตรวจให้คะแนน พร้อมกับนำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์
3. ผู้ศึกษาดำเนินการทดลองการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล ในรูปแบบออนไลน์เป็นระยะเวลา รวมการทดลอง 24 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที
4. เมื่อเสร็จสิ้นการจัดการจัดประสบการณ์การใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลเป็นระยะเวลา 24 ครั้ง แล้วผู้ศึกษาได้ทำแบบประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยตามวิธีที่ใช้ประเมินก่อนการทดลอง
5. ผู้ศึกษานำผลจากการใช้แบบประเมินที่ได้จากการทดสอบไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาคุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมและแบบประเมิน โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
2. วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากคะแนนการประเมินครั้งแรกและครั้งหลังของเด็กกลุ่มเป้าหมาย
3. วิเคราะห์ทางสถิติหาค่าเฉลี่ยของคะแนนและสรุปผล
4. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกพฤติกรรมของเด็กในขณะทำจัดกิจกรรมโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลองการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลโดยรวม

(N=15)

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	□	□
ก่อนการทดลอง	54	36.13	6.77
หลังการทดลอง	54	51.13	4.26

จากตารางที่ 2 พบว่า เด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.77 และหลังการทดลองการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 51.13 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.26 ซึ่งหลังการทดลองการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยมากขึ้น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย แยกเป็นรายด้านก่อนและหลังการทดลองการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล

(N=15)

ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย		□	□
การนับปากเปล่า	ก่อนการจัดกิจกรรม	7.93	1.79
	หลังการจัดกิจกรรม	8.60	0.74
การนับอย่างรู้ค่าจำนวน	ก่อนการจัดกิจกรรม	8.13	0.83
	หลังการจัดกิจกรรม	9.00	0.00
การเปรียบเทียบจำนวน	ก่อนการจัดกิจกรรม	6.20	2.43
	หลังการจัดกิจกรรม	8.53	1.13
การเรียงลำดับ	ก่อนการจัดกิจกรรม	6.47	1.30
	หลังการจัดกิจกรรม	8.40	1.06
การรวมกลุ่ม	ก่อนการจัดกิจกรรม	2.80	2.27
	หลังการจัดกิจกรรม	8.60	0.63
การแยกกลุ่ม	ก่อนการจัดกิจกรรม	4.40	1.59
	หลังการจัดกิจกรรม	8.07	0.80

จากตารางที่ 3 พบว่าความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยในแต่ละด้านดังนี้

การนับปากเปล่า ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.93 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.79 การนับปากเปล่าของเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.60 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การนับอย่างรู้ค่าจำนวน ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.13 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 การนับอย่างรู้ค่าจำนวนเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.00 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การเปรียบเทียบจำนวน ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.20 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.43 การเปรียบเทียบจำนวนเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.53 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.13 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การเรียงลำดับ ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 6.47 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.30 การเรียงลำดับเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.40 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.06 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การรวมกลุ่ม ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.27 การรวมกลุ่มเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.60 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

การแยกกลุ่ม ก่อนได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.59 การแยกกลุ่มเด็กปฐมวัย หลังได้รับการทดลองคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.07 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 สรุปได้ว่าหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

สรุปได้ว่าหลังการจัดกิจกรรมเด็กมีความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ ด้านการนับปากเปล่า ด้านการนับอย่างรู้ค่าจำนวน ด้านการเปรียบเทียบจำนวน ด้านการเรียงลำดับ ด้านการรวมกลุ่ม ด้านการแยกกลุ่มสูงขึ้น

ผลจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมในขณะทำกิจกรรม พบว่า เด็กนับปากเปล่า 1-20 นับปากเปล่าถอยหลัง 10-1 นับสิ่งของตามจำนวน 1-20 เรียงลำดับสิ่งของได้ 5 ลำดับ รวมกลุ่มสิ่งต่างๆ และพูดบอกผลรวมไม่เกิน 10 ได้ แยกกลุ่มและพูดบอกผลคงเหลือได้อย่างถูกต้อง เด็กมีการใช้สื่อดิจิทัลในสถานการณ์โควิด 19 ในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ได้อย่างคล่องแคล่ว สามารถใช้อุปกรณ์สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ ในการเข้าถึงสื่อดิจิทัลที่ประกอบด้วยเกมและใบงานออนไลน์ได้ด้วยตนเอง สามารถใช้เครื่องมือในสื่อดิจิทัล ทำกิจกรรมเกี่ยวกับความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการได้

อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล โดยผลการศึกษาพบว่า

การจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาล 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนชุมชนบึงบา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 15 คน เพื่อศึกษาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ด้านการนับปากเปล่า การนับปากเปล่าถอยหลัง การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบ การรวมกลุ่ม และการแยกกลุ่ม ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล สามารถช่วยพัฒนาความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ให้กับเด็กได้ ดังนี้

ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาข้อมูลเนื้อหาจากเอกสาร หลักสูตร งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ และได้นำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์ ความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย คือ ความรู้และความสามารถของเด็กเกี่ยวกับการนับ ค่าของจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงอันดับ การรวมกลุ่มและการแยกกลุ่ม ที่เป็นพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ทำให้เด็กเข้าใจถึงความหลากหลายของการแสดงจำนวน สามารถนำการใช้นับไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ ส่งผลต่อการเรียนรู้ในศาสตร์อื่นๆ สอดคล้องกับ กรอบมาตรฐานการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย (IPST, 2020) คณิตศาสตร์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิด ทำให้มนุษย์มีความคิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน ตลอดจนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และสามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์วางแผน แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม และคณิตศาสตร์ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศาสตร์อื่นๆ ตลอดจนเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การจัดประสบการณ์โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เด็กได้ฟังนิทานทั้งหมด 6 เรื่อง อาทิ เรื่องตัวเลขเป็นอะไร เรื่องนับจำนวนง่ายจัง เรื่องผู้พิทักษ์กะนอย เรื่องกระดูกกระดูกกระดูกกระดูก เรื่องหนู

น้อยเจ้าระเบียบ เรื่องหนูน้อยยอคนกลบ และลงมือทำจากสื่อดีของจริง จากสื่อดิจิทัล ที่เชื่อมโยงเนื้อหาหรือเหตุการณ์ในนิทาน เพื่อส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. **ขั้นสร้างประสบการณ์จากนิทาน** เป็นขั้นที่เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสจากการสังเกต รายละเอียดหน้าปกและฟังนิทานโดยที่ครูเริ่มจากการแนะนำชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง จากนั้นครูเล่านิทานให้เด็กฟังจนจบเรื่องโดยไม่ขาดตอน เพื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหา มีทั้งหมด 6 เรื่อง อาทิ เรื่องตัวเลขเป็นอะไร เรื่องนับจำนวนง่ายจัง เรื่องผู้พิทักษ์แก่น้อย เรื่องกระดูกกระดูกกระดูกกระดูก เรื่องหนูน้อยเจ้าระเบียบ เรื่องหนูน้อยยอคนกลบ เพื่อสร้างประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการด้านการนับปากเปล่า การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การรวมกลุ่ม และการแยกกลุ่ม เมื่อฟังนิทานจบครูเปิดโอกาสให้เด็กสนทนาคำตอบเกี่ยวกับเนื้อหาทางคณิตศาสตร์จากนิทานร่วมกัน สอดคล้องกับ Whitehead (1968) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การตีความวรรณกรรมในลักษณะการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังออกเป็น 2 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นการอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังเป็นการอ่านวรรณกรรมซึ่งเป็นลักษณะหนังสือภาพ ในขณะที่อ่านครูให้เด็กได้เห็นหนังสือที่ครูอ่านไปด้วย และในขั้นตอนที่ 2) กิจกรรมจากเรื่องที่ฟัง เป็นกิจกรรมต่างๆ ที่ให้เด็กทำหลังจากที่ครูอ่านวรรณกรรมให้เด็กฟังแล้ว โดยวัตถุประสงค์ที่จะให้เด็กเกิดความซาบซึ้ง และเกิดความเข้าใจในเค้าโครงเรื่อง แก่นเรื่อง และตัวละคร ซึ่งกิจกรรมจะประกอบด้วย การอภิปรายองค์ประกอบของวรรณกรรม การแสดงละคร 2. **ขั้นทบทวนนิทานและเรียนรู้คณิตศาสตร์** เป็นขั้นที่ให้เด็กร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฟังนิทาน โดยครูใช้คำถามส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เด็กได้ลงมือทำกับสื่อดีของจริง ตามวิธีการที่ส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การนับ การรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงลำดับ การรวมกลุ่มและการแยกกลุ่ม เกี่ยวกับตัวละคร สิ่งของ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Anekritmongkol (2017) ศึกษาการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับปฐมวัยโดยใช้ชุดกิจกรรม พบว่าการพัฒนาความสามารถการคิดวิเคราะห์พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กระดับปฐมวัย ภาพรวมจากการใช้ชุดกิจกรรมทั้ง 5 ชุด มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 80 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การคิดวิเคราะห์พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ มีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 คิดเป็นร้อยละ 100 3. **ขั้นสร้างความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านนิทาน** เป็นขั้นเชื่อมโยงเนื้อหาหรือเหตุการณ์ในนิทานที่ส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ที่เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยทำใบงานออนไลน์เติมตัวเลขที่หายไป เรียงลำดับเหตุการณ์ และเล่นเกมจับคู่ภาพกับจำนวน เกมเรียงลำดับจากมากไปน้อย น้อยไปมาก เกมจัดกลุ่มสิ่งของลักษณะเดียวกันและบอกผลรวม เกมแยกกลุ่มสิ่งของตามที่กำหนดและบอกผลคงเหลือ ส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการด้านการนับปากเปล่า การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบ การเรียงลำดับ การรวมกลุ่ม และการแยกกลุ่ม สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง สอดคล้องกับ Miller (2018) การใช้แอปพลิเคชันเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กเพิ่มมากขึ้น การที่เด็กมีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ สนุกสนานช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ ระดับความยากของแอปพลิเคชัน เป็นปัจจัยที่สองที่มีอิทธิพลต่อการใช้เทคโนโลยีของเด็ก แต่ถึงอย่างไรหากระดับความยากนั้นยากเกินไป เด็ก ๆ ก็ไม่มีแรงจูงใจในการเล่นต่อ 4. **ขั้นสรุปความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ผ่านนิทาน** เป็นขั้นที่เด็กได้นำเสนอผลงานที่เด็กทำจากสื่อดีดิจิทัล ซึ่งเมื่อเสนอแล้วครูจะชมเชย ทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจ อยากรู้ อยากเรียน และมีทัศนคติที่ดี สอดคล้องกับ Panditseewee, Jarupanya, Chantane, Changcharoen, and Jeansut (2021) กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดจากความสัมพันธ์เชื่อมโยงเป็นการเน้นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ทั้งนี้มีการใช้คำถามเพื่อช่วยสรุปเนื้อหาที่เกี่ยวกับความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ เช่น จำนวนตัวละคร และลำดับเหตุการณ์ในนิทาน เป็นการตรวจสอบและทบทวนความรู้ความเข้าใจของเด็กอีกด้วย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Lakkla (2018) ศึกษาการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยใช้เกมการศึกษา พบว่าความสามารถด้านทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัด

ประสบการณ์โดยใช้เกมการศึกษาสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยที่มีต่อการพัฒนาทักษะพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์โดยใช้เกมการศึกษา ภาพรวมความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

การจัดกิจกรรมใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย ได้รับการออกแบบกิจกรรมให้มีลักษณะที่เด็กได้มีประสบการณ์ตรง ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง จากการฟังและอ่านนิทานที่มีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ ด้านนับปากเปล่า การนับปากเปล่าถอยหลัง การนับอย่างรู้ค่าจำนวน การเปรียบเทียบ การรวมกลุ่ม และการแยกกลุ่ม เพื่อสร้างประสบการณ์ สร้างความคุ้นชิน ความเข้าใจเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการผ่านนิทาน สอดคล้องกับ Tomlinson and Lynch-Brown (1996) กล่าวว่า นิทานทำขึ้นเพื่อมุ่งให้เด็กได้อ่าน ฟังหรือดูเพื่อให้ได้รับความสนุกสนาน หรือได้รับความรู้ต่างๆ มีเนื้อหาที่ตรงกับความสนใจของเด็ก มีการประพันธ์ทั้งแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง หรือเป็นทั้งประเภทบันเทิงคดีและสารคดีและมีเนื้อหาสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรม เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสในการหยิบจับสิ่งของตามจำนวน เรียงลำดับสิ่งของ เรียงลำดับภาพเหตุการณ์ การหยิบสิ่งของเข้ารวมกลุ่ม และการหยิบสิ่งของออกจากกลุ่มเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในนิทานที่มีเนื้อหาทางคณิตศาสตร์ Dewey (1960) กล่าวว่า การที่เด็กได้ลงมือทำจริง ปฏิบัติจริง เด็กได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง มุ่งมั่น ทำให้สำเร็จผ่านประสบการณ์ตรง ได้ใช้ประสาทสัมผัสทำให้เกิดเป็นประสบการณ์ รวมทั้งได้รู้จักการสืบค้นหาความรู้เพื่อแก้ปัญหา เด็กจะได้เข้าใจธรรมชาติ เกิดความคิดสร้างสรรค์ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว หลังจากเด็กได้สร้างความเข้าใจจากการสัมผัสสิ่งของจริง เด็กจะเกิดความคิดรวบยอด จินตนาการ สามารถเรียนรู้จากการใช้ภาพผ่านสื่อดิจิทัลในรูปแบบเกมและใบงานออนไลน์ได้ เปรียบเสมือนการทำซ้ำ จนเกิดการเรียนรู้อย่างถาวร สอดคล้องกับ Salminen (2016) ศึกษาผลการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยที่มีพื้นฐานทางด้านคณิตศาสตร์ต่ำกว่ามาตรฐาน โดยที่เด็กได้เรียนรู้จากคอมพิวเตอร์ที่มีการจัดเรียงเนื้อหาตามลำดับความยากง่าย เริ่มต้นจากการสนทนาโต้ตอบแบบตัวต่อตัว การเปรียบเทียบการเรียงลำดับ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับตัวเลขและการนับ ผลการศึกษาพบว่าเด็กสามารถนับปากเปล่าและทำแบบทดสอบเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ได้มากขึ้นอย่างมีนัยยะสำคัญ บนพื้นฐานความแตกต่างของแต่ละบุคคล การที่เด็กได้เรียนตามลำดับความยากง่ายจากคอมพิวเตอร์ สามารถช่วยส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ให้กับเด็กได้ และควรพัฒนาบทเรียนจากคอมพิวเตอร์ให้ตอบสนองตรงตามความแตกต่างของเด็กแต่ละบุคคล เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ดี และกล่าวคำชมเชยเมื่อเด็กนำเสนอผลงาน พุดตอบคำถามเกี่ยวเนื้อหาที่เกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการ เปรียบเสมือนการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของเด็กอีกหนึ่งทาง

ผลการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย สามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับครู ผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาปฐมวัย หรือผู้ที่สนใจการส่งเสริมความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย เกี่ยวกับการนับ ค่าของจำนวน การเปรียบเทียบจำนวน การเรียงอันดับ การรวมกลุ่มและการแยกกลุ่ม โดยผู้ที่ใช้วิธีการหรือกระบวนการแบบนี้ ต้องดำเนินกิจกรรมที่เน้นให้เด็กได้มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับคณิตศาสตร์จากการฟังและอ่านนิทาน ให้เด็กได้ลงมือกับสื่อที่เป็นของจริง เพื่อให้เด็กสร้างจินตนาการและมโนภาพในใจก่อนที่จะลงมือทำผ่านสื่อที่เป็นรูปภาพ รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้พุดนำเสนอ ตอบคำถามต่างๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย และไม่ลืมที่จะให้คำชมเชย เพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จนเกิดพฤติกรรมนั้นซ้ำอย่างถาวร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาในครั้งนี้

1. การใช้สื่อดิจิทัลเป็นเพียงเครื่องมือในส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็ก แต่อย่างไรก็ตามการจัดเตรียมสื่อของจริงให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติยังคงมีความสำคัญ เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม และการจัดสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายยิ่งขึ้นจะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่เด็กอย่างต่อเนื่อง
2. การเปิดโอกาสให้เด็กทำกิจกรรมจากสื่อดิจิทัลแบบจับคู่ และแบบกลุ่ม เป็นการทำให้เด็กได้เห็นแนวทางและวิธีคิดของเพื่อน เกิดความร่วมมือในการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อน ทำให้เด็กสามารถประสบความสำเร็จในการทำกิจกรรมร่วมกันและเป็นการพัฒนาทักษะทางสังคม
3. เมื่อเด็กทำกิจกรรมผ่านสื่อดิจิทัล ควรมีผู้ใหญ่ดูแลและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด คอยช่วยเหลือในการสร้างความเข้าใจในการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ดิจิทัลโดยเฉพาะช่วงแรกในการเรียนรู้ผ่านโปรแกรม

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาความเข้าใจทางคณิตศาสตร์ด้านจำนวนและการดำเนินการของเด็กปฐมวัย โดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัลในระดับปฐมวัยขั้นอื่น และในโรงเรียนอื่นๆ
2. ศึกษาตัวแปรตามอื่นๆที่เกี่ยวข้องคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้วรรณกรรมเป็นฐานร่วมกับสื่อดิจิทัล เช่น การวัดเรขาคณิต พีชคณิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความน่าจะเป็น เป็นต้น

บรรณานุกรม

- Anekritmongkol, P. (2017). *The Development of Pre-primary School Pupil's Analytical Thinking Competence in Basic Mathematics through a Set of Activities* (Master of Education). Dhurakij Pundit University. Bangkok.
- Dewey, J. (1960). *How We Think*. Boston, MA: Heath and Co.
- Dharmniti. (2022). *How to Adjust? Let Life and Business Survive in the New Normal*. Retrieved from <https://www.dharmniti.co.th/new-normal/>
- Fisher, C. J., & Terry. C. A. (1990). *Children's Language and the Language Arts: A Literature- Based Approach* (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Lakkla, N. (2018). *Development of Mathematics Basic Skills Acquired Through Educational Game of the 2nd Year-Class Childhood Children at Ban Bang Kaew School* (Master of Education). Rajabhat Rajanagarindra University. Chachoengsao.
- Liveworksheets. (2021). *About This Site*. Retrieved from https://www.liveworksheets.com/aboutthis_en.asp.
- Miller, T. (2018). Developing Numeracy Skills Using Interactive Technology in a Play- Based Learning Environment. *International Journal of STEM Education*, 5(39), 1-11.
- Ministry of Education, Singapore. (2013). *Nurturing Early Learners A Curriculum for Kindergartens in Singapore*. Retrieved from <https://www.nel.moe.edu.sg/>
- Ministry of Education, Thailand. (2017). *Early Childhood Education Program 2017*. Bangkok: The Teachers Council of Thailand Ladprao.
- Office of Educational Technology. (2017). *Guiding Principles for Use of Technology with Early Learners*. Retrieved from <https://tech.ed.gov/earlylearning%20principles/>

- Office of the Education Council Ministry of Education. (2020) *Guidelines for the Development of Resources Learning in the Digital Age Suitable for Early Childhood Learners*. Nonthaburi: Century
- Panditseewee, P. , Jarupanya, P. , Chantane, A. , Changcharoen, C. , & Jeansut, R. (2014). Educational Psychology. *SSRU Journal of Public Administration*, 4(2), 70-82.
- Rakkanchanant, N. (2017). *The Learning Experiences by Using Literature-Based for Enhancing Social Skills of Early Childhood* (Master's degree). Silpakorn University. Bangkok
- Salminen, J. B. , Koponen, T. K. , Leskinen, M. , Poikkeus, A. M. , & Aro, M. T. (2015). Individual Variance in Responsiveness to Early Computerized Mathematics Intervention. *Elsevier Journal*, 43, 124-131.
- Tadmala, D. (2016). *Development of Basic Mathematical Skills of Early Childhood Through. Telling Tale Activities* (Master of Education). Maha Sarakham Rajabhat University. Maha Sarakham
- The institute for the Promotion of Teaching Science and Technology. (2020). *FrameworkECE The Early Childhood Curriculum B.E. 2017*. Bangkok: Gogoprint.
- Tomlinson, C. M., & Lynch-Brown, C. (1996). *Essentials of Children's Literature* (2nd ed.). Needham heights, MA: Allyn and Bacon.
- Whitehead, R. (1968). *Children's Literature Strategies of Teaching*. New Jersey: Prentice - Hall.
- Wordwall. (2016). *About Wordwall*. Retrieved from <https://wordwall.net/about>

Received: 14-03-2022

Revised: 04-06-2022

Accepted: 15-08-2022

การรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
The Study of Digital Literacy and Social Media Behavior of Undergraduate
Students, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang

สุพัชรี ภู่อาวรณ์^{*1}

Supatcharee Bhooarworn

supatcharee.bh@kmitl.ac.th

ศิรินทร มีขอบทอง²

Sirinthorn Meekhobthong

sirinthorn.me@kmitl.ac.th

ชิตพล ดีขุนทด²

Chitapol Deekoontod

64603014@kmitl.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อศึกษาความแตกต่างการรู้ดิจิทัล พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์จำแนกตามเพศและคณะ และเพื่อหาความสัมพันธ์การรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

* Corresponding Author

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

Student in Graduate school in School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang (KMUTL)

² สาขาครุศาสตร์อุตสาหกรรม คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
School of Industrial Education and Technology, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang (KMUTL)

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Forms สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติทดสอบ t-test independent การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า การรู้ดิจิทัลทั้ง 5 ด้านนั้น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดการความเป็นส่วนตัว รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารและการมีจริยธรรมในโลกออนไลน์ การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล การรู้เท่าทันสื่อ และการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ตามลำดับ การรู้ดิจิทัลส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศิลปศาสตร์มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ การรู้ดิจิทัลในด้านการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลของนักศึกษาหญิงและชายแตกต่างกัน

คำสำคัญ: การรู้ดิจิทัล, สื่อสังคมออนไลน์, นักศึกษา

Abstract

This research is a survey research. The objectives were to explore digital literacy and social media usage behavior. To investigate differences in digital literacy and social media behavior and to examine the relationship between digital literacy and social media usage behavior among first-year students pursuing a bachelor's degree at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang.

The research population consisted of 150 first-year undergraduate students enrolled in the Digital Intelligence Quotient course during the first semester of the academic year 2021 at King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang in Bangkok Cosmopolis.

The research instrument utilized for data collection was a questionnaire focused on digital literacy and social media usage behavior, administered through Google Forms. Data analysis employed statistical methods including independent t-tests, one-way analysis of variance (ANOVA), and Simple Regression Analysis.

The findings revealed that among the five areas of digital literacy assessed, privacy management exhibited the highest level of proficiency among the participants, followed by competence in communication and ethics in the online environment, management of cyberbullying incidents, media literacy, and the use of digital devices, in descending order. Notably, digital literacy positively influenced the social media behavior of first-year students in the Faculty of Liberal Arts, with their social media usage behaviors scoring higher on average compared to students in the Faculty of Computer Science. Additionally, gender-based differences were observed in digital literacy, particularly in the context of the use of digital devices.

Keywords: Digital literacy, Social media behavior, Undergraduate students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่การเป็นที่มีเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ทำให้รูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ การทำงานของรัฐและกระบวนการทางสังคมเปลี่ยนไป อีกทั้งมีการเข้ามาหลอมรวมเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนไปมากมาย รวมไปถึงรูปแบบของการทำงานในทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน ซึ่งจะเห็นว่าการทำงานในยุคใหม่ล้วนต้องอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงาน ผู้คนในสังคมจึงมีความจำเป็นที่ต้องมีทักษะและความสามารถต่างๆ ที่สำคัญ และจำเป็นต้องการใช้ชีวิตในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัลให้ประเทศไทยไปสู่เป้าหมายประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนได้ โดยผู้เรียนในยุคนี้สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี ได้อย่างง่ายดาย และสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างสะดวก สามารถวิเคราะห์และบูรณาการเป็นทักษะและความรู้ใหม่ สามารถสร้างเนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลรวมถึงการเผยแพร่ในช่องทางและสื่อต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เพื่อสามารถใช้ประโยชน์จากสารสนเทศดิจิทัลเหล่านั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่ถูกกำหนดให้เป็นทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการเรียนการสอนจากเดิมที่เรียนรู้จากหนังสือและตำรา เป็นการใช้สื่อสารสนเทศดิจิทัลในการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งการเรียนรู้บนเว็บไซต์ต่างๆ ที่มีหลากหลายสาขาวิชา ซึ่งผู้เรียนเลือกสรรได้อย่างอิสระตามความสนใจ (แววตา เตชะทวิวรรณ และอังศรา ประเสริฐสิน, 2559) และความรู้ต่างๆ เชื่อมโยงกันบนอินเทอร์เน็ต

ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางไม่สิ้นสุด การรู้ดิจิทัลจะทำให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น (National Science and Technology Development Agency, 2015 อ้างถึงใน กาญจนา หุทธรพวงศ์, 2562) จึงอาจกล่าวได้ว่า การรู้ดิจิทัล ถือเป็นทักษะที่จำเป็นเพื่อการดำรงชีวิตในยุคปัจจุบันและอนาคตให้อยู่รอด สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาซึ่งมีหน้าที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้ตามนโยบายของภาครัฐ จึงมีความจำเป็นที่ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้ดิจิทัลซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีทักษะด้านต่างๆ ทั้งทางด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการรู้ดิจิทัล ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัลให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนทุกคนตามองค์ประกอบที่สำคัญของการรู้ดิจิทัล เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถในการเข้าถึง การจัดการ การประเมิน การบูรณาการ การสร้างและการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ได้ รวมไปถึงการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Online social media) อีกด้วย (กาญจนา หุทธรพวงศ์, 2562) โดยสื่อสังคมออนไลน์ เป็นรูปแบบของการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่ผู้ใช้งานสามารถสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อแบ่งปันสารสนเทศ ความคิด ข้อความส่วนบุคคล และเนื้อหาอื่นๆ โดยเป็นช่องทางที่ช่วยให้คนสามารถเชื่อมโยงกับผู้อื่นได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ใช้งานสามารถแพร่กระจายสารสนเทศแก่ผู้อื่นได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการแบ่งปันสารสนเทศระหว่างกันและนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้าง เนื่องจากสารสนเทศที่แพร่กระจายอยู่บนสื่อสังคมออนไลน์มีหลากหลายประเภท ทั้งข้อความ เสียง ภาพถ่าย วิดีทัศน์ แผนที่ (White, 2012 อ้างถึงใน จุฑารัตน์ ศราวุฒะวงศ์, ขจร ฝ่ายเทศ, ดวงแก้ว เงินพูนทรัพย์ และวัลลภา จันทรดี, 2560) ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แม้ว่าสื่อสังคมออนไลน์ยุคแรก คือ บล็อก (Blog) เริ่มใช้งานใน ค.ศ. 1990 ทว่าจวบจนถึงปัจจุบันได้มีพัฒนาการของสื่อสังคมออนไลน์ขึ้นมาหลายประเภท เพื่อตอบสนองการใช้งานให้สามารถสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศได้หลากหลายมากขึ้น อาทิสื่อสังคมออนไลน์ประเภทเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เน้นการใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารข้อความและแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันเช่น Facebook, Twitter, Line เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเน้นการสื่อสารสารสนเทศในรูปแบบที่เฉพาะเจาะจง คือ ใช้สำหรับการสื่อสารภาพถ่าย (เช่น Instagram ฯลฯ) ใช้ในการสื่อสารวิดีโอ (เช่น YouTube และ TikTok ฯลฯ) ใช้ในการสื่อสารเนื้อหาในรูปแบบบทความ (เช่น Wikipedia ฯลฯ) เป็นต้น คุณสมบัติเด่นของสื่อสังคมออนไลน์ คือ ง่ายไม่ซ้ำใคร ใช้งานง่าย ใช้ประโยชน์ในการสื่อสารข้อความและสารสนเทศได้ทุกรูปแบบ ทั้งข้อความ ภาพถ่าย วิดีทัศน์ และเสียง ทำให้ผู้ใช้งานสามารถสร้างและจัดการเนื้อหาได้ด้วยตนเอง ทั้งการแชร์หรือแบ่งปัน การจัดหมวดหมู่ การกำหนดคำค้น (Tag) มีความรวดเร็วในการใช้งาน และสามารถสื่อสารได้ ณ เวลาปัจจุบัน (Real time) ผสมกับความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอุปกรณ์มือถือประเภทสมาร์ทโฟน Tablet และเครือข่ายแบบไร้สายความเร็วสูง ก็ยิ่งเพิ่มความสะดวกในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความนิยมในการใช้งานเพิ่มมากขึ้นและนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างทั้งในแวดวงของธุรกิจและภาคการศึกษา เป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการทำงานหรือเรียนรู้ร่วมกันกับผู้อื่น เป็นช่องทางในการสนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ไปยังผู้อื่น และการเรียนรู้แบบอภิปรายร่วมกัน (Discuss learning) (จุฑารัตน์ ศราวุฒะวงศ์ และคณะ, 2560) สื่อสังคมออนไลน์จัดเป็นเทคโนโลยีประเภทสื่อใหม่ที่ได้รับการนิยมนิยมจากผู้เรียนจึงถูกนำมาใช้งานอย่างกว้างขวาง อันเนื่องมาจากคุณสมบัติที่กล่าวมาข้างต้น อย่างไรก็ตามสื่อสังคมออนไลน์มีทั้งประโยชน์และโทษ สื่อสังคมออนไลน์จะมีประโยชน์มากในแง่สนับสนุนการเรียนรู้หากผู้เรียนมีการนำมาใช้อย่างถูกวิธี ดังนั้นการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน ผู้เกี่ยวข้องควรทราบถึงพฤติกรรมการใช้ที่มีต่อสื่อสังคมออนไลน์ของผู้ใช้ในเบื้องต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สอน และสถาบันการศึกษา ในการขับเคลื่อนการนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการนำไปปรับใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นรายวิชาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1

ทุกคนต้องเข้าศึกษาวิชานี้ โดยทำการศึกษาการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ผู้วิจัยใช้แนวทางของรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) สำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ในการกำหนดการรู้ดิจิทัล 5 ด้าน ประกอบด้วย (1) การใช้อุปกรณ์ดิจิทัล (2) การรู้เท่าทันสื่อ (3) การจัดการความเป็นส่วนตัว (4) การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล (5) การสื่อสาร และการมีจริยธรรมในโลกออนไลน์ ส่วนด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ใช้แนวทางจากงานวิจัยของ จุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์ และคณะ (2560) เรื่องพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แบ่งเป็น (1) วัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (2) สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ (3) ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (4) ช่วงเวลาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (5) สถานที่ และ (6) ปัญหาที่พบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำแนกตามเพศ และคณะที่ศึกษา
3. เพื่อศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำแนกตามเพศ และคณะที่ศึกษา
4. เพื่อหาความสัมพันธ์การรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาเพศต่างกันมีการรู้ดิจิทัลที่แตกต่างกัน
2. นักศึกษาเพศต่างกันมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน
3. มีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างน้อย 1 คณะ มีการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เฉลี่ยแตกต่างจากนักศึกษาคณะอื่น
4. การรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

นิยามศัพท์

การรู้ดิจิทัล หมายถึง รู้จัก เข้าใจ การใช้อุปกรณ์ทางด้านดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อ การจัดการความเป็นส่วนตัว การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล การสื่อสาร และการมีจริยธรรมในโลกออนไลน์

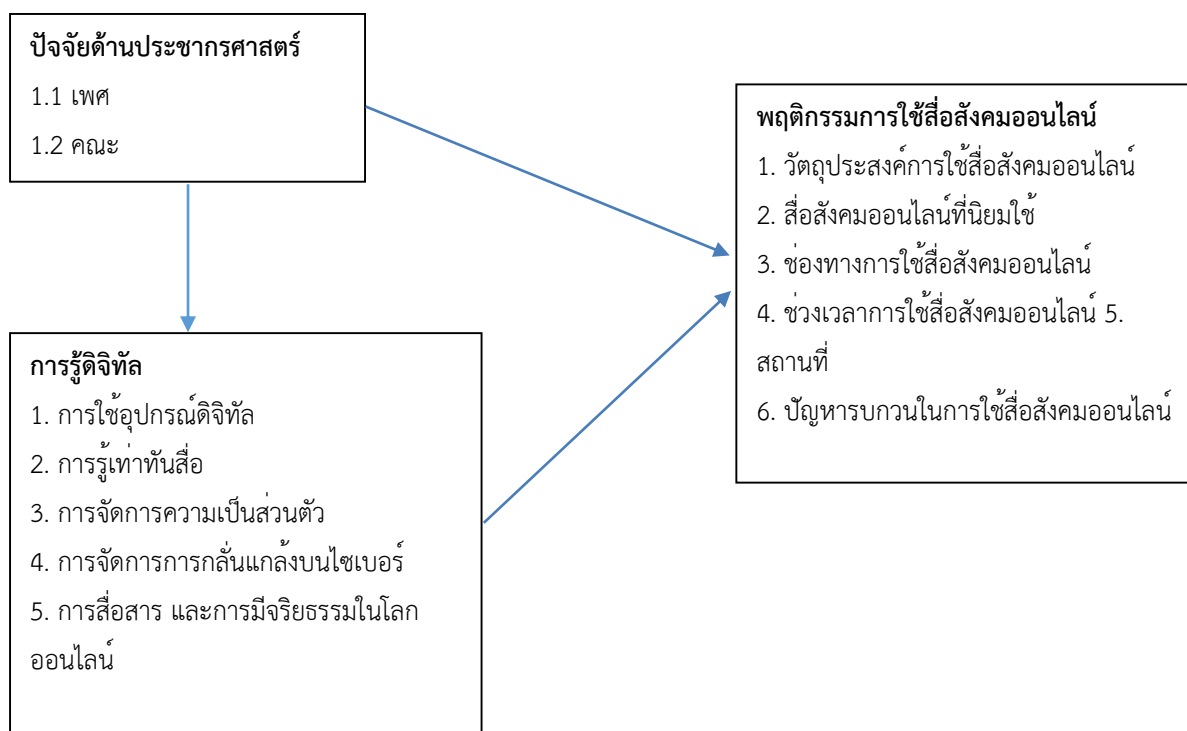
พฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายถึง การใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยแบ่งเป็น (1) วัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (2) สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ (3) ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (4) ช่วงเวลาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (5) สถานที่ และ (6) ปัญหาที่พบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบการรับรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
2. ทราบความสัมพันธ์การรับรู้ดิจิทัลกับพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
3. นำผลวิจัยไปปรับใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ ในรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการวิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง มีตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ การรับรู้ดิจิทัล ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่องการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

1. ด้านการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประกอบด้วย ประกอบด้วย (1) การใช้อุปกรณ์ดิจิทัล (2) การรู้เท่าทันสื่อ (3) การจัดการความเป็นส่วนตัว (4) การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล (5) การสื่อสาร และการมีจริยธรรมในโลกออนไลน์
2. ด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง แบ่งเป็น (1) วัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (2) สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ (3) ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (4) ช่วงเวลาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (5) สถานที่ และ (6) ปัญหาหรือข้อบกพร่องในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาเรื่องการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2564 ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 926 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การแบ่งกลุ่มตามประเภทวิชาที่เรียนออกเป็น 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มวิทยาศาสตร์ คือ คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ กลุ่มศิลปศาสตร์ คือ คณะศิลปศาสตร์ ทำการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากเลือกกลุ่มวิทยาศาสตร์ ได้ 2 คณะ คือ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ส่วนกลุ่มศิลปศาสตร์ คือ คณะศิลปศาสตร์
2. จำนวนตัวอย่าง คือ คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ จำนวน 42 คน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จำนวน 40 คน และคณะศิลปศาสตร์ จำนวน 68 คน รวมเป็น 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ คือ แบบสอบถามการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของไลเคิร์ต (Likert) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-

Coefficient) ของ Cronbach (Cronbach, 1970) แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ และคณะที่ศึกษา

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวน 6 ข้อ แบ่งเป็น (1) วัตถุประสงค์การใช้สื่อสังคมออนไลน์ (2) สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้ (3) ช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (4) ช่วงเวลาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (5) สถานที่ และ (6) ปัญหาการพบในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของไลเคิร์ต (Likert)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ประกอบด้วยการรู้ดิจิทัล 5 ด้าน คือ การใช้อุปกรณ์ดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อการจัดการความเป็นส่วนตัว การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียล และการสื่อสาร และมีจริยธรรมในโลกออนไลน์ จำนวน 29 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Forms โดยเก็บจากกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 150 คน การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติที่ใช้อธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูลทางประชากรศาสตร์ การรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

2. การวิเคราะห์สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีทดสอบสมมติฐานสำหรับ 2 กลุ่ม ชนิดเป็นอิสระต่อกัน (t-test for independent samples) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548)

2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548)

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายได้ (Simple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการรู้ดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 150 คน เป็นนักศึกษาหญิง ร้อยละ 64.7 และนักศึกษาชายร้อยละ 35.3 โดยกำลังศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ร้อยละ 45.3 คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ ร้อยละ 28 และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ร้อยละ 26.7

การรู้ดิจิทัลทั้ง 5 ด้านนั้น ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดการความเป็นส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย 4.37 รองลงมา คือ ด้านการสื่อสาร และการมีจริยธรรมในโลกออนไลน์ ค่าเฉลี่ย 4.20 การจัดการการกลั่นแกล้งบนโซเชียลมีเดีย ค่าเฉลี่ย 3.67 การรู้เท่าทันสื่อ ค่าเฉลี่ย 3.61 และการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล ค่าเฉลี่ย 3.51

พฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 150 คน พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ที่นิยมใช้บริการ คือ YouTube ค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.56 รองลงมาคือ Line ค่าเฉลี่ย 4.13 และ Instagram ค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ ด้านช่วงเวลาที่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ จะใช้ในช่วงเวลาหลัง 18.00 น. จนถึงเที่ยงคืนมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.27 สถานที่ที่ใช้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ใช้ที่บ้านมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.79 ด้านช่องทางที่ใช้เชื่อมต่อสื่อสังคมออนไลน์ ใช้ Smart phone มากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.73 ลำดับถัดมา ได้แก่ คอมพิวเตอร์พกพา ค่าเฉลี่ย 3.53 Tablet ค่าเฉลี่ย 2.91 และคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ ค่าเฉลี่ย 2.55 วัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ใช้เพื่อพูดคุย/สนทนาเป็นลำดับแรก ค่าเฉลี่ย 4.62 รองลงมา คือ ดูละคร/ภาพยนตร์/การ์ตูน ค่าเฉลี่ย 4.40 การติดตามข่าวสาร ค่าเฉลี่ย 4.11 การศึกษา ค่าเฉลี่ย 3.77 ลงรูป/คลิป/ข้อความ ค่าเฉลี่ย 3.10 หาเพื่อนใหม่ ค่าเฉลี่ย 2.77 และหางานทำ ค่าเฉลี่ย 1.84

2. ผลการเปรียบเทียบการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

การรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ (ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์) ของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบการรู้ดิจิทัลรายด้าน พบว่า การรู้ดิจิทัลในด้านการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลของนักศึกษาหญิงและชายแตกต่างกันเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ส่วนในด้านอื่นๆ อีก 4 ด้าน นั้น มีการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายไม่แตกต่างกันอย่างมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังแยกตามคณะที่กำลังศึกษา

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างน้อย 1 คณะ มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แตกต่างจากคณะอื่นเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคณะ พบว่า คณะศิลปศาสตร์มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ทั้ง 3 คณะ มีการรู้ดิจิทัลไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่เมื่อนำการรู้ดิจิทัลรายด้านมาวิเคราะห์เปรียบเทียบทั้ง 3 คณะ พบว่า มีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างน้อย 1 คณะ ที่มีการรู้ดิจิทัลด้านการใช้อุปกรณ์ดิจิทัลแตกต่างจากคณะอื่น จึงทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคณะ พบว่า คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคณะศิลปศาสตร์ และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ และพบว่า มีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างน้อย 1 คณะ ที่ค่าเฉลี่ยการรู้ดิจิทัลด้านการจัดการความเป็นส่วนตัวแตกต่างจากคณะอื่น ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคณะ พบว่า คณะศิลปศาสตร์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ดิจิทัล และพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระดับปริญญาตรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การรู้ดิจิทัลส่งผลทางบวกต่อพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 และการรู้ดิจิทัล สามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ร้อยละ 4.00

อภิปรายผล

นักศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ประจำ คือ Smart phone แตกต่างจากงานของ พรณิการ์ พุ่มจันทร์และคณะ (Poomjan, Hongliam, & Odompert, 2015) ที่พบว่านิสิตแพทย์ใช้คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะมากที่สุด ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของไวท์ (White, 2012) ที่ระบุว่า Smart phone เป็นอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด เพราะเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ ง่ายรูปได้ พกพาได้สะดวก เหมาะกับการแชร์ข้อความ ภาพถ่ายต่างๆ

ด้านสื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้เป็นประจำ 3 ลำดับแรก คือ YouTube Line และ Instagram ผลวิจัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์ในชีวิตประจำวันที่ทำเป็นประจำ คือ ใช้เพื่อสื่อสารพูดคุยสนทนาประจำวันกับเพื่อน ใช้เพื่อติดต่อสื่อสารเรื่องการเรียน ใช้เพื่อดูละคร/ภาพยนตร์/การ์ตูน ติดตามข่าวสาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณิการ์ พุ่มจันทร์และคณะ (Poomjan et al., 2015) ที่พบว่านักศึกษาในมหาวิทยาลัยมีการใช้เพื่อการติดต่อสื่อสารมากที่สุด โดยนักศึกษาใช้ประโยชน์จากสื่อสังคมออนไลน์เพื่อดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อผ่อนคลายดูหนังฟังเพลงเป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมที่พบว่ามีผู้ใช้ YouTube มากเช่นกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณิการ์ พุ่มจันทร์และคณะ (Poomjan et al., 2015) ที่พบว่านักศึกษาแพทย์มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความบันเทิงในด้านผ่อนคลายความเครียดมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในวัยรุ่นการดูหนังฟังเพลงเป็นกิจกรรมที่วัยรุ่นชื่นชอบ สามารถเปิดดูได้สะดวกผ่านสมาร์ตโฟนที่ติดตัวไปไหนได้ตลอดเวลา

ช่วงเวลาที่พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการใช้ในช่วงเวลา 6 โมงเย็นถึงเที่ยงคืน ซึ่งเป็นเวลาพักผ่อน เนื่องจากเป็นเวลาพักผ่อน ทำให้เห็นว่านักศึกษาส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างจากการเรียน และปัญหาที่รบกวนการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากที่สุด คือ โฆษณาออนไลน์ และความล่าช้าการเชื่อมต่อ/ใช้งานอินเทอร์เน็ต

ด้านพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายนั้นไม่แตกต่างกัน นักศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ในวัยที่ใกล้เคียงกัน ย่อมมีกิจกรรม ความชื่นชอบ และการใช้ชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษาในคณะที่กำลังศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ด้านวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แตกต่างกัน จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคณะศิลปศาสตรสูงศึกษาคณะวิทยาการคอมพิวเตอร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะนักศึกษากลุ่มสาขาสหวิทยาการศาสตร์มีการเรียนที่หนัก มีการทำการทดลอง (Lab) และมีเวลาว่างน้อยกว่าสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

จากผลการวิเคราะห์พบว่า การรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับต่ำกับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ หมายความว่า การรู้ดิจิทัลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในทิศทางเดียวกันแต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ถึงแม้ว่าเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันที่เรียกกันว่าเป็นดิจิทัลเนทีฟ (Digital Native) เป็นกลุ่มคนที่เติบโตและใช้ชีวิตในยุคดิจิทัลด้วยเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย เช่น เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เทคโนโลยีการสื่อสาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ดิจิทัลเนทีฟทุกคนสามารถเรียนรู้และใช้งานได้อย่างคล่องแคล่ว แต่การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเหล่านี้ต้องใช้อย่างรู้เท่าทันจึงจะเกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ลักษณะของการใช้ดิจิทัลที่จะเกิดประโยชน์ยังขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความต้องการ ได้แก่ การเน้นแนวทางการแก้ปัญหา การนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงาน หรือการบรรลุผลที่ต้องการในงานอาชีพ สาขาวิชาหรือ ในบริบทอื่นอีกด้วย (กาญจนา หุทธิพงษ์, 2562)

ข้อเสนอแนะ

1. การจัดการการเรียนรู้ในรายวิชาความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient) ของสำนักวิชาศึกษาทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ควรมีการเน้นย้ำในหัวข้อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เพื่อให้ส่งเสริม

ให้ผู้เรียนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดียิ่งขึ้น หรือบูรณาการเข้าไปในรายวิชาอื่นด้วยการสร้างสรรค์และนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เหมาะกับกลุ่มผู้เรียน

2. ควรพัฒนาอาจารย์หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้มีความพร้อมหรือทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถใช้งานเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผ่านการฝึกอบรมในหลักสูตรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัล

บรรณานุกรม

- กาญจนา หฤหรรษพงศ์. (2562). การรู้ดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. *วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้*, 5(2), 27-40.
- จุฑารัตน์ ศราภะวงศ์, ขจร ฝ่ายเทศ, ดวงแก้ว เงินพูนทรัพย์ และวัลลภา จันทรัตน์. (2560). พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว.*, 10(2), 16-31.
- แววตา เตชาทวีวรรณ และอัสรา ประเสริฐสิน. (2559). การประเมินการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. *วารสารสารสนเทศศาสตร์*, 34(4), 1-28.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Testing* (3 rd ed.). New York: Harper & Row.
- Poomjan, P., Hongliam, N., & Odompet, P. (2015). Online Social Media Usage Behaviors of Preclinical Medical Students of Faculty of Medicine Siriraj Hospital. *Siriraj Medical Bulletin*, 8(1), 27-35.
- White, C. M. (2012). *Social Media, Crisis Communication, and Emergency Management: Leveraging Web 2.0 Technologies*. Boca Raton, FL: CRC Press.

Received: 06-05-2022

Revised: 18-07-2022

Accepted: 02-08-2022

การติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล

The Follow-up and Evaluation Study of Spectrum Licensing Policy for Digital Terrestrial Television Broadcasting Trials for Educational Purposes

กมลรัฐ อินทรทัศน์^{*.1}

Kamolrat Intaratat

kamolratchim@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล** ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษา ติดตามและประเมินผลนโยบาย กสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562- ปัจจุบัน) เรื่อง “นโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา” และ 2) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะต่อกสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) ประชาชนทั่วไป นักเรียน บุคลากร การศึกษา โดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,000 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของประชากรที่ศึกษาแบ่งออกเป็น 5 ภูมิภาคๆ ละ 400 คนคือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยจำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย สถิติพรรณนา สถิติเชิงอ้างอิง และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเห็น ความต้องการและความคาดหวังเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากคลื่นฯ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยกลุ่มที่พบว่ามีการใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มครู กลุ่มบุคลากรการศึกษา และกลุ่มนักเรียนตามลำดับ โดยพบว่าสามารถใช้คลื่นเพื่อประโยชน์ในการเรียนได้จริง สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ส่วนประเด็นปัญหาที่พบมากที่สุดคือ อุปกรณ์ เครื่องมือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มีและราคาสูง กล้องรับสัญญาณคลื่น ตามด้วยการไม่ทราบเกี่ยวกับช่องทางการเข้าถึง และการออกแบบ การสร้างสรรค์รายการที่น่าสนใจ และ 2) ข้อเสนอการขับเคลื่อนต่อเรียงตามลำดับคือ การ

* Corresponding Author

¹ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

** คำว่า "Digital" ศัพท์บัญญัติที่จัดพิมพ์อยู่ในหนังสือ ภาษาไทย ภาษาสื่อ ฉบับราชบัณฑิตยสภา หมวดหมู่ "ศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ" ใช้คำว่า "ดิจิทัล" แต่เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (สำนักงาน กสทช.) ได้ใช้คำว่า "ดิจิทัล" มาโดยตลอด ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจของผู้อ่าน บทความนี้จึงขอใช้คำว่า "ดิจิทัล" แทนคำว่า "ดิจิทัล"

ขับเคลื่อนเชิงนโยบายและแนวทางกำกับดูแล การพัฒนาและออกแบบแพลตฟอร์มระดับชาติเพื่อการศึกษากลางที่ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้วยการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนและนำไปสู่การสนับสนุนและพัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ สัญญาณอินเทอร์เน็ต การพัฒนาเนื้อหา หลักสูตร การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกระดับ การพัฒนาการออกแบบสร้างสรรค์รายการและวิธีการเรียนการสอนที่เข้าสมัย การสร้าง สรรค์สื่อ การใช้กลไกทางการตลาด และการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างการรับรู้ให้ทั่วถึงมากขึ้นกับทุกกลุ่มเป้าหมายและประชาชนทุกคนในสังคมไทย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการสนับสนุน และการส่งเสริมเชิงนโยบายที่ชัดเจนคือพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ฯลฯ

คำสำคัญ: การติดตามและประเมินผล, นโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่, คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่ง สัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล, รายการเพื่อการศึกษา

Abstract

This research aims to monitor and evaluate the spectrum licensing policy for digital terrestrial television broadcasting via mix methods of quantitative and qualitative. Objectives are 1) to study, monitor and evaluate the NBTC policy on television affairs on “Policy of Spectrum Licensing for Experimental Digital Terrestrial Television Transmissions for Education” and 2) to propose recommendations to NBTC. Sample groups via simple random sampling are 1) the 2,000 public, teachers, and students from 5 regions; and 2) the 40 key informants representing from each stakeholder. Tools are questionnaire and group interview form then analyzed by descriptive, reference statistics and content analysis.

Results are: 1) the overall opinions, needs and expectations regarding the utilization of the spectrum for education found at its high level while the most beneficial groups are parents, educators and students respectively. Its benefits are its applicable and self-learning by their own. The most common problems respectively are equipment, tools, expensive and unstable internet signal, set-top box, lack of public relations, lack of creative and interesting design program; and 2) the proposed recommendations are : the national supportive policy and regulation, the education platform, resources-sharing with tangible budget allocation for all relevant demands in equipment, tools, internet, content and curricula design, personnel empowerment at all levels, teaching design, media creation, marketing mechanisms and public relations to be more effective in order to reach all target groups and the whole population of Thailand which in line with the tangible supportive policy of under the Act of the Broadcasting and Television Business 2008 to promote knowledge, education, religion, arts and culture, etc.

Keywords: Evaluation research, Spectrum Licensing Policy, Spectrum for Digital Terrestrial Television Broadcasting Trial, Education Television Program

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการดูแล ได้วางหลักการสร้างสมดุลในการทำงานระหว่าง การกำกับดูแล การติดตามตรวจสอบและประเมินผล โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานขึ้น มา คณะหนึ่ง มีหน้าที่ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านกิจการโทรทัศน์ ในฐานะผู้ทำหน้าที่ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลด้านกิจการโทรทัศน์ ได้ตระหนักถึงความสำคัญที่จะต้องติดตามตรวจสอบ และประเมินผลตามนโยบายของ กสทช. ที่สำคัญในด้านการกิจการโทรทัศน์ โดยเฉพาะในช่วง พ.ศ.2562 ถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 3 ปี กสทช. (สำนักงาน คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ [กสทช.], 2562) การวิจัยนี้จึง ดำเนินการเพื่อติดตามและประเมินผลตามนโยบาย กสทช. ที่สำคัญในด้านการกิจการโทรทัศน์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้รับมาใช้ในการ ปรับปรุงพัฒนาการดำเนินการและการบริหารงานของ กสทช. ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการกิจการโทรทัศน์ของ ประเทศไทย เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ การเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการกำกับดูแลกิจการโทรทัศน์ต่อไป (กสทช, 2562)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา ติดตามและประเมินผลนโยบาย กสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน) เรื่อง “นโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา”
2. เพื่อนำเสนอรายงานติดตามและประเมินผลนโยบาย กสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562-ปัจจุบัน) ต่อกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานด้านกิจการโทรทัศน์

นิยามศัพท์

การติดตามและประเมินผลนโยบาย กสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ หมายถึง การติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษาในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562- 2564)

คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา หมายถึง คลื่นที่ใช้ตาม พ.ร.บ.การประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ.2551 มาตรา 10 มีใบอนุญาต 3 ประเภทคือ (1) เพื่อการส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ฯลฯ (2) เพื่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยสาธารณะ และ (3) เพื่อกระจายข้อมูลข่าวสาร เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี บริการข้อมูลข่าวสารอันเป็นประโยชน์สาธารณะแก่คนพิการคนด้อยโอกาส ฯลฯ โดยอนุญาตชั่วคราวช่วงการระบาดของโควิด-19 ให้กระทรวงศึกษาธิการ 15 ช่องรายการ เป็นการชั่วคราว และให้ไทยพีบีเอส 1 ช่องรายการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

เพื่อนำผลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลนโยบาย กสทช. ด้านกิจการโทรทัศน์ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ. 2562- ปัจจุบัน) เกี่ยวกับ “นโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา” ไปนำเสนอต่อกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน ด้านกิจการโทรทัศน์เพื่อการพัฒนากระบวนการให้บริการคลื่นความถี่เพื่อการศึกษาและเพื่อสังคมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วิธีการวิจัย

การวิจัยด้วยวิธีการวิจัยแบบผสม (Mix Methods)เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิและปฐมภูมิ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) ประชาชนทั่วไป นักเรียน นักศึกษา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,000 คน ตามภูมิภาคต่างๆ ตามสัดส่วนของประชากรที่ศึกษา ในการสำรวจความคิดเห็น (Survey Research) แบ่งออกเป็น 5 ภูมิภาคๆ ละ 400 คน คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นตัวแทนจากกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้วยการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อเท็จจริง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย 2.1) ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัล 2.2) ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์แบบบอกรับสมาชิกที่ไม่ใช้คลื่นความถี่ ได้แก่ โทรทัศน์ดาวเทียม เคเบิลทีวี ไอพีทีวี และ 2.3) ผู้บริการเนื้อหารายการที่เป็นสื่อใหม่และช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ เน็ตฟลิกซ์ 3) นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องด้านสื่อสารมวลชนและด้านการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลุ่มย่อย โดยมีการทบทวนเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหลักๆ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กรอบยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กฎหมาย กฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องแนวนโยบายของรัฐ แผนแม่บทการบริหารคลื่นความถี่ แผนแม่บทกิจการโทรคมนาคม แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ มติที่ประชุมคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ที่เกี่ยวข้องและงานวิจัย บทความ เอกสาร ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน และนโยบายที่เกี่ยวข้องของ กสทช. จากนั้นใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) ด้วยวิธีการออนไลน์ (e-Questionnaire) และวิธีการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในฐานะผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ เจ้าหน้าที่ หรือบุคลากรจากหน่วยงานผู้ได้รับการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ฯ ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ นักวิชาการบุคลากรทางการศึกษา นักเรียนนักศึกษา จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) และ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดการดำเนินการติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการดำเนินการติดตามและประเมินผลนโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่ เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่า คิดเป็นร้อยละ 70.8 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 72.0 มีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีสถานที่ทำงานและสถานที่เรียนรู้ที่มหาวิทยาลัยมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ โรงเรียนประถมและโรงเรียนมัธยมศึกษาตามลำดับ อายุเฉลี่ย 28.44 ปี ที่อยู่ในปัจจุบันเป็นกรุงเทพมหานครมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.3 โดยมีบทบาทที่เกี่ยวข้องคือผู้เรียนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.5 รองลงมาคือเป็นผู้สอน และผู้ใช้ประโยชน์ทั่วไปตามลำดับ

2. เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับชม เริ่มที่สถานที่ที่รับชมโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษาเป็นที่พักอาศัยมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 60.1 และเป็นที่โรงเรียน อุปกรณ์ที่ใช้ในการรับชมคือโทรทัศน์พร้อมกล่องสัญญาณมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.4 รองลงมาคือ โทรศัพท์มือถือ และเว็บไซต์ ตามลำดับ โดยช่องที่รับชมสถานีดิจิทัลเพื่อการศึกษามากที่สุดคือช่อง DLTV คิดเป็นร้อยละ 27.4 รองลงมาคือ ช่อง 3HD ช่อง TV5 และช่อง HD1 ตามลำดับ

3. เหตุผลที่รับชมช่องสถานีดิจิทัลเพื่อการศึกษา เรียงตามลำดับคือ 1) ใช้ในการศึกษาหาความรู้ จำนวน 735 คน 2) ใช้ในประกอบการเรียนการสอน จำนวน 392 คน 3) เพื่อความบันเทิงและการติดตามข่าวสาร จำนวน 279 คน และ 4) สะดวกและสามารถเข้าถึงได้ง่าย จำนวน 277 คน

4. การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าและการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการโดยการศึกษาความเห็นเกี่ยวกับคุณค่ารายการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับ “นโยบายการอนุญาตให้ใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา” พบว่า

4.1) กลุ่มครู/กลุ่มนักรับชม พบว่า โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) ที่พบในระดับมากที่สุดคือ ให้ความรู้หรือนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมาคือ ให้นำแนวทางพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน และสร้างแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพครู ($\bar{X} = 3.62$)

4.2) กลุ่มนักเรียน พบว่า โดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) ที่พบในระดับที่มากที่สุด คือ ช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ($\bar{X} = 3.65$) รองลงมาคือ ช่วยให้ค้นหาและรู้จักความสามารถหรือความถนัดของตนเอง ($\bar{X} = 3.64$) และได้ความรู้ใหม่มากกว่าการเรียนในห้อง ($\bar{X} = 3.63$) ตามลำดับ

4.3) กลุ่มผู้ปกครอง/กลุ่มประชาชนทั่วไป พบว่าโดยรวมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) ที่พบในระดับที่มากที่สุดคือ การสนับสนุนการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพในอนาคต ($\bar{X} = 3.74$) รองลงมาคือ การสนับสนุนบุตรหลานให้ได้เรียนรู้ตามความถนัด ($\bar{X} = 3.64$) เป็นประโยชน์ที่ช่วยให้ครอบครัวเข้าใจกันมากขึ้น และได้แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ($\bar{X} = 3.60$) ตามลำดับ

5. การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการและความคาดหวังที่มีต่อนโยบายการใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา ทำโดยศึกษาเกี่ยวกับการนำคลื่นฯ ไปใช้ประโยชน์ทั้งที่เป็นภาพรวมและศึกษาจากผู้ที่เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มคือ ความเห็นเกี่ยวกับการนำไปใช้ประโยชน์โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) และที่พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การนำไปใช้ประโยชน์สำหรับกลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มประชาชนทั่วไปเรียงตามลำดับ ($\bar{X} = 3.66$) รองลงมาคือ การนำไปใช้ประโยชน์สำหรับกลุ่มครู กลุ่มนักรับชม ($\bar{X} = 3.65$) และการนำไปใช้ประโยชน์สำหรับกลุ่มนักเรียน ($\bar{X} = 3.62$) ตามลำดับ

ความต้องการและความคาดหวังที่มีต่อนโยบายการใช้คลื่นความถี่เกี่ยวกับ “เนื้อหาการรายการ และประเภทรายการทีวีดิจิทัลในปัจจุบัน” พบว่า

(1) เนื้อหา กลุ่มรายการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาการและการเรียนรู้ในห้องเรียน (วิชาหลัก/วิชาแกน) พบว่า โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนได้จริง เช่น

ทำการบ้าน ทบทวนบทเรียน เตรียมตัวทดสอบ เตรียมการสอนหรือนำไปใช้ประกอบอาชีพ/งานอดิเรก ($\bar{X} = 3.06$) รองลงมาคือ ได้ความรู้ที่สอดคล้องกับบทเรียนในห้องเรียน ด้วยการอธิบาย ด้วยการตีความที่หลากหลายแตกต่างออกไป และรายการมีความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน ($\bar{X} = 3.03$)

(2) เนื้อหา กลุ่มรายการที่ส่งเสริมความสามารถตามความถนัด แนะนำอาชีพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชาเลือก) พบว่า โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.00$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ รายการช่วยให้เห็นว่าความรู้และการเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.05$) รองลงมาคือ รายการช่วยให้รู้หรือเข้าใจความหลากหลายของทางเลือกอื่นๆ ในการเรียน การประกอบอาชีพ ฯลฯ ($\bar{X} = 3.03$) และรายการสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อยอดในชีวิตได้จริง ($\bar{X} = 3.00$) ตามลำดับ

(3) ความเห็นโดยรวมเกี่ยวกับ “การนำเนื้อหาไปใช้ประโยชน์” โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.01$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ กลุ่มรายการที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางวิชาการและการเรียนรู้ในห้องเรียน (วิชาหลัก/วิชาแกน) ($\bar{X} = 3.03$) รองลงมาคือ กลุ่มรายการที่ส่งเสริมความสามารถตามความถนัด แนะนำอาชีพ และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิชาเลือก) ($\bar{X} = 3.00$)

6. ภาพรวมของการดำเนินการเกี่ยวกับการใช้คลื่นความถี่ในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน เรียงตามลำดับคือ

6.1) ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์ เครื่องมือ โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่มี/ไม่พอ/ไม่สม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมาคือ ราคาค่าสัญญาณอินเทอร์เน็ตสูง/ไม่มีจ่าย ($\bar{X} = 3.37$) และ โทรศัพท์พร้อมกล่องสัญญาณไม่ดี/ไม่มี/พัง ($\bar{X} = 3.26$) ตามลำดับ

6.2) ปัญหาเกี่ยวกับช่องทางการเข้าถึง/การประชาสัมพันธ์/การอบรม พบว่า โดยรวม ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ ขาดการอบรม/การเตรียมพร้อมให้ผู้ปกครอง ($\bar{X} = 3.79$) รองลงมาคือ ขาดการประชาสัมพันธ์/การชี้แจง ($\bar{X} = 3.22$) และขาดการอบรม/การเตรียมพร้อมให้ครู ($\bar{X} = 3.18$) ตามลำดับ

6.3) ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาพบว่า โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) ที่พบว่าอยู่ในระดับที่มากที่สุดคือ ความเหมาะสมของการออกแบบเนื้อหา ($\bar{X} = 3.20$) รองลงมาคือ ความครอบคลุม หมวดวิชา: วิชาตามอัธยาศัย/วิชาที่สามารถนำไปใช้ในการทำงาน/นำไปใช้ได้จริง ($\bar{X} = 3.18$) และ ความครอบคลุมหมวดวิชา: วิชาหลัก วิชาเลือก ($\bar{X} = 3.15$) ตามลำดับ

6.4) ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบ การสร้างสรรค์รายการ พบว่า โดยรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$) ที่พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดคือ รูปแบบของรายการที่วีเพื่อการศึกษาเหมาะสม ($\bar{X} = 3.21$) รองลงมาคือ วิธีการนำเสนอวิธีการสร้างสรรค์รายการที่วีการศึกษาเหมาะสม ($\bar{X} = 3.13$)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้เกี่ยวกับกลุ่มผู้รับชม ความต้องการ และความคาดหวังที่มีต่อนโยบายการใช้คลื่นความถี่เพื่อทดลองสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่พบว่า เป็นกลุ่มคนในวงการการศึกษาและที่เกี่ยวข้อง เริ่มที่กลุ่มผู้เรียนที่เป็นกลุ่มที่เฝ้ามากที่สุดเพื่อช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ตามด้วยกลุ่มผู้สอนที่เพื่อใช้ในการศึกษาหาความรู้ เพื่อนำความรู้หรือนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ใช้ในประกอบการเรียนการสอน สะดวกและสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้งกลุ่มผู้ปกครองที่นับว่าเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญกับการศึกษาในปัจจุบันซึ่งสอดคล้องกับนโยบายการสนับสนุนและการส่งเสริมเชิงนโยบายที่ชัดเจนคือพระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. 2551 ที่มีความชัดเจนในการสนับสนุนใบอนุญาตกิจการบริการสาธารณะประเภทที่หนึ่งให้สำหรับกิจการกระจายเสียงหรือกิจการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมความรู้ การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ฯลฯ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยโดยภาพรวม เพื่อการพัฒนาและการขับเคลื่อนเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากคลื่นโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลเพื่อการศึกษาที่ได้จากการประมวลภาพรวมที่ครอบคลุมทั้งระบบ และทุกระดับ ตั้งแต่ระดับนโยบาย การกำกับดูแล กฎหมาย ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่างๆ โดยสังเขปเป็นประเด็นหลักๆ คือ

1. การกำหนดนโยบาย และแนวทางการกำกับดูแล

1.1) การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย แนวทางการกำกับดูแลเพื่อการขับเคลื่อนและการสร้างร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยเฉพาะกลุ่มที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่างๆ ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“จุดเริ่มต้นคือ คลื่นเป็นของทุกคนคลื่นเป็นสมบัติของชาติร่วมกัน คลื่นโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิตอลเพื่อการศึกษาที่เช่นเดียวกัน ต้องหนุนเสริมกัน และเป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ต้องมาช่วยกัน เช่นเดียวกับการศึกษาที่ดีเป็นของทุกคนร่วมกัน กสทช. ต้องขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของชาติ ต้องขับเคลื่อนทั้งยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งนโยบายลงสู่การปฏิบัติการ เพื่อให้การใช้คลื่น หรือการใช้สมบัติของชาติที่ กสทช. ดูแลอยู่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนให้ได้มากที่สุด”

1.2) การพัฒนาและออกแบบแพลตฟอร์มระดับชาติเพื่อการศึกษาของชาติ ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“เมืองหลวงคือเมืองที่อินเทอร์เน็ตเข้าถึงการศึกษาในปัจจุบันต้องมีการออกแบบแพลตฟอร์มระดับชาติเพื่อการศึกษาของชาติทุกระดับ โดยเป็นแพลตฟอร์มที่เอื้อต่อการเชื่อมต่อจากทุกแพลตฟอร์มย่อยๆ (Multi Platforms) หรือเป็นแนวๆ แพลตฟอร์มหลอมรวม (Convergent Platform) ที่สามารถกำหนดเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมายตามที่ต้องการได้”

“โทรทัศน์เพื่อการศึกษา รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาควรเป็นสื่อสามัญประจำประเทศที่ทำหน้าที่ให้การศึกษากับคนทุกกลุ่มในประเทศได้อย่างสะดวกและเข้าถึงได้มากที่สุด ถือว่าเป็นสื่อพื้นฐานที่ทุกบ้าน ทุกครัวเรือนสามารถเข้าถึงได้ แต่ต้องมีการพัฒนาเพิ่มเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัล เพราะ “ดิจิทัลคือทางรอด ไม่ใช่ทางเลือก” ผู้เรียน ครู และผู้ปกครอง ชุมชนปลายทางจากแต่ละพื้นที่ สามารถที่จะร่วมสร้างสรรค์เนื้อหาได้ (Co-Creative) ทุกภาคส่วนต้องสามารถเข้ามาร่วมจัดการศึกษา ร่วมให้คำแนะนำ ร่วมให้เนื้อหาแก่สังคมรวมกันได้ คนเก่ง คนที่มีความรู้ดี สามารถร่วมให้การศึกษาได้ เช่น Khan Academy เป็นต้น : New Distance Learning is Normal.

1.3) ความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรต่างๆ ร่วมกัน ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“เรื่องการจัดการเรื่องคลื่นดิจิตอลเพื่อการศึกษา เรื่องทีวีเพื่อการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่ เป็นเรื่องสำคัญ เป็นเรื่องเร่งด่วน รัฐบาลต้องมีการตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนเรื่องนี้โดยเฉพาะ เพราะเทคโนโลยีและการเข้าถึงต่างๆ เป็นความจำเป็นพื้นฐานที่รัฐต้องสนับสนุนและให้บริการ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นระดับต่างๆ มีเงินเยอะ ต้องนำมาใช้เกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคนเยอะๆ ค่าสัญญาณการเข้าถึงการเรียนรู้ รัฐและหน่วยงานต้องสนับสนุน”

“สถาบันทุกประเภทต้องร่วมมือกัน ทั้งสถาบันการศึกษา สถาบันวิชาชีพ นักการศึกษา นักการสื่อสาร นักออกแบบสร้างสรรค์สื่อ ต้องร่วมมือกัน ภาคเอกชนต้องมาร่วม และต้องร่วมสร้างการ บ่มเพาะกลุ่มคนที่มีความสามารถพิเศษต่างๆ เช่น ครูที่เก่งอยู่แล้ว หรือที่สนใจให้เก่ง เพื่อให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องที่เป็นผู้เชี่ยวชาญกลุ่มต่างๆ สามารถร่วมกันสร้างเด็กให้เก่งมากยิ่งขึ้น”

1.4) การจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนให้ ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลัก คือ

“การพัฒนาเรื่องคลื่นดิจิตอลเพื่อการศึกษา เรื่องสื่อ เรื่องเนื้อหา และทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนของประเทศ เป็นเรื่องที่ต้องทำทั้งระบบ ภาครัฐต้องมีการออกกฎหมาย ข้อบังคับที่ชัดเจนในการกำหนดสัดส่วนการใช้งบประมาณที่มีอยู่จำนวนมากมาใช้เพื่อสนับสนุนในเรื่องนี้ เช่น งบประมาณจากกองทุน USO (Universal Social Obligation)

งบประมาณจากกองทุนสื่อประเภทต่างๆ งบประมาณจากภาษี ฯลฯ จากนั้นกำหนดเป็นกรอบ เป็นนโยบายในการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมาร่วมกันผลิต ร่วมกันสร้างสรรค์เนื้อหาดีๆ รายการดีๆ อย่างเป็นระบบร่วมกัน เพื่อให้เท่าทันกับการผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของการปฏิวัติอุตสาหกรรมยุคที่ 4 (Fourth Industrial Revolution) ในปัจจุบันทุกคน ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกัน ต้องแบ่งปันการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ช่วยกันเป็นแหล่งผลิต แหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกงาน แหล่งตรวจรับหรือรับรองคุณภาพหรือสมรรถนะของกำลังคน ฯลฯ”

2. การสนับสนุนและพัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ ระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ต ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“อุปกรณ์ เครื่องมือ สัญญาณเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญมากที่สุด ต้องออกแบบให้ใช้ง่าย ใช้ดี ใช้ทน ใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองกับความต้องการของคนที่ใช้กับยุคสมัยเข้ากับไลฟ์สไตล์ ดูย้อนหลังได้ ที่วิวกี่ไม่จำเป็นต้องมี กล้อง หรือหากจะมีกล้องก็ทำให้เป็นกล้องมาตรฐานแบบ “กล้องแห่งชาติ” “กล้องเดียวใช้ได้ทุกบริการ” “App แห่งชาติ” ทำให้ใช้ง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องจดจำเยอะ เป็นของรัฐ เป็นของส่วนกลาง ไม่อิงกับบริษัทต่างๆ เพราะทำให้สับสน จำไม่ได้ เชื่อมต่อกันไม่ได้ upgrade ไม่ได้ ทำให้รับสัญญาณไม่ได้ ฯลฯ”

3. การสนับสนุนและการพัฒนาเนื้อหา หลักสูตร ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“Content เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการทำสื่อ การนำเสนอที่ดีควรทำอย่างไร (How to?)

“การออกแบบสื่อ ต้องรู้และเข้าใจทั้งระบบนิเวศของสื่อ เพื่อจะสามารถสอดคล้องกับความต้องการ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนทุกกลุ่ม ทุกช่วงวัยในสังคมไทย”

“การเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องเป็นกิจกรรมร่วมกันจากทุกภาคส่วน ครู เด็ก ผู้ปกครอง ชุมชน สื่อทีวีเพื่อการศึกษา รวมทั้ง DLTV เองต้องทำ “Research” มากขึ้น เพื่อให้สามารถเติมในสิ่งที่ขาดได้ เช่น องค์ประกอบหลักๆ ที่ต้องปรับคือ 1) contents ที่เป็นนวัตกรรม ที่อาจจะมาจากปราชญ์ภาคส่วนต่างๆ ที่ครอบคลุมความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย 2) วิธีการนำเสนอ การคิดภาพ การคิดวิธีการนำเสนอที่เน้นความเข้าสมัย เช่น Metaverse ที่เห็น visual (ภาพ) ทั้งหมด เน้นความเป็น “How TO” ที่มากขึ้นสั้น กระชับ ชัดเจน 3) องค์ประกอบเรื่องภาพ แสง เสียงต่างๆ 4) โครงข่ายโทรคมนาคม เครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งสัญญาณต่างๆ เช่น การใช้ระบบสัญญาณจากดาวเทียม เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เริ่มที่กล้องรับสัญญาณ ดาวเทียม Application สำหรับการเรียนการสอนที่ง่ายและสะดวกต่อการใช้เหมือนอย่าง Application อื่นๆ เช่น Application เป่าตังค์ Application ไทยชนะ เป็นต้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะสามารถช่วยเอื้อให้เกิดการสื่อสารระหว่างผู้เรียน ผู้สอน รวมทั้งทุกสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้”

4. การพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“รมรณรงค์ให้เพิ่มการพัฒนาทักษะของครู การจัดทำคู่มือ ออกแบบระบบแพลตฟอร์มที่ช่วยเอื้อให้เกิดชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community) ระหว่างกัน เพื่อช่วยครูให้มีคู่มือ มีแหล่งเรียนรู้ และมีเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือให้เข้าถึง DLTV รวมทั้งเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลอื่นๆ รวมทั้งนวัตกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้สามารถช่วยในการเรียนการสอน และสามารถสอนนักเรียนต่อไปได้”

“ระบบการศึกษาทางไกล โดยผ่านระบบโทรทัศน์ดิจิทัลเพื่อการศึกษา ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบของสื่อบูรณาการที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เกิดการพัฒนาร่วมกันด้วย เช่น เกิดเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันของครู (PLC: Professional Learning Community) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาไปงาน กิจกรรมการเรียนการสอนต่างๆ จากต้นทางสู่ปลายทาง”

“DLTV เป็นอีกหนึ่งในทางออกที่สำคัญ เข้าถึงได้ และเหมาะสมในการเรียนการสอนร่วมกับรูปแบบอื่นๆ เช่น ร่วมกับรูปแบบการเรียนการสอนออนไลน์ และเป็นสื่อที่ช่วยในหลายโรงเรียนที่ขาดแคลนครู หรือช่วยครูผู้สอนที่ไม่ตรงเอกวิชา ทำให้ครูสามารถพัฒนาตนเอง เรียนรู้ด้วยตนเองและจากเครือข่ายในชุมชนการเรียนรู้ระหว่างกันได้”

5. การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“หลักการศึกษายุคใหม่เป็นการเรียนด้วยตนเอง มีผลกระทบต่อดี ผู้สอน โดยผู้สอนและผู้เรียนจะต้องปรับเข้าหากันเพื่อการเรียนรู้ยุคใหม่อยู่รอดต่อไป ทุกวันนี้การศึกษาไทยไปได้ไกล แต่ยังเรียนไม่เป็น ทุกฝ่ายจะต้องรู้จักแพลตฟอร์ม รู้จักการทำ content ที่ดี”

“ในยุคปัจจุบันที่เป็นยุค Over Contents การออกแบบ Contents เพื่อการเรียนการสอนเพื่อการศึกษา เพื่อการทำสื่อ เพื่อรายการทีวีต้อง “WOW” หรือต้องสะดุดตา สะดุดความสนใจ น่าสนใจมากๆ แปลกใหม่ และตอบโจทย์ของกลุ่มเป้าหมาย และสื่อต้องบูรณาการกันให้ได้อย่างลงตัว อย่าแยกสื่อ สื่อต้อง Hybrid คือต้องใช้ทั้งสื่อ Mass และสื่อ Online แล้วออกแบบทุกกระบวนการที่สามารถเชื่อมโยงและผูกติด (Engage) กับกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการให้ได้ และรวมทั้งการใช้การตลาดเป็นตัวนำเริ่มที่การแยกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน จากนั้นออกแบบให้ตรงกลุ่ม เพื่อให้สามารถส่ง Contents ที่ต้องการสู่กลุ่มเป้าหมายได้”

6. การสนับสนุนการพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบรูปแบบรายการและวิธีการเรียนการสอน ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

6.1) การพัฒนา การออกแบบ และการเลือกใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ที่เหมาะสม เพราะ “สื่อยุคใหม่” โลกยุคดิจิทัลต้องเลือกใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ที่เหมาะสมและสามารถเชื่อมโดยบูรณาการระหว่างกันได้ เช่น 1) e-Classroom 2) MOOC (Massive Open Online Course) 3) OER (Open Educational Resources) เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ให้กับคนทุกกลุ่ม ทุกวัยในสังคมได้อย่างทั่วถึง เท่าเทียม ตามแนวคิดหลักๆ เช่น 1) Media for All All for Media ทุกคนเป็นเจ้าของสื่อ (ปลูกฝัง เข้าใจ ใช้เป็น เห็นคุณค่า) 2) เนื้อหาและหลักสูตรต้องมีความหลากหลาย 3) โลกยุคดิจิทัล: Digital Content, Digital Platform 4) สร้าง Content ให้มีคุณค่า: ผู้เรียนสร้าง Content อย่างสร้างสรรค์ 5) เน้นการทำงานร่วมกันจากทุกภาคส่วน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง และ 6) สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างหลากหลาย และปลอดภัย Cyber Security”

6.2) การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนารูปแบบรายการและวิธีการเรียนการสอน โดยให้มีการออกแบบและพัฒนาขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้เหมาะกับความพร้อมของผู้เรียนในมิติต่างๆ เช่น “On site” “On Air” “Online” “On Demand” และ “On Hand”

7. การสนับสนุนและพัฒนากิจกรรมการผลิต การออกแบบ การสร้างสรรค์สื่อที่เกี่ยวกับการพัฒนารายการโทรทัศน์ที่ใช้คลื่นโทรทัศน์ระบบดิจิทัล ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

“สื่อกับการศึกษาเป็นเรื่องเดียวกันนักวิชาการสื่อ นักวิชาการศึกษา นักสร้างสรรค์สื่อ นักบริหารจัดการ ผู้ประกอบการต้องทำงานร่วมกันใช้วิชาการเป็นฐาน ใช้งานวิจัยมาช่วย เพื่อให้สามารถใช้สื่อไปช่วยการศึกษา จัดการศึกษาแบบองค์รวมได้” อีกทั้งสามารถนำไปสนับสนุนการพัฒนา การสร้างแพลตฟอร์ม และ Contents ที่สอดคล้องกับไลฟ์สไตล์ของผู้เรียนแต่ละกลุ่มในรูปแบบของ Active Learning, Interactive Learning และ Mentor Learning”

8. การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับการออกแบบผังรายการ และการสร้างการรับรู้ การประชาสัมพันธ์ ตามข้อสรุปที่เป็นแนวคิดหลักคือ

8.1) การประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้เพิ่มให้กับประชาชนทุกกลุ่มในสังคมไทย เพื่อการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่เพื่อส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อการศึกษาได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในทุกกลุ่มของสังคมไทย

“Free TV ยังจำเป็นต้องอยู่ต้องมีแต่ไม่รู้อยู่ที่ไหนเราต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์ ช่วยกันสร้าง ช่วยกันพัฒนา และช่วยกันใช้ประโยชน์จากสื่อประเภทรูปนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศให้ได้มากที่สุด”

“เรื่องการใช้สื่อโทรทัศน์ หรือการใช้คลื่นโทรทัศน์ดิจิทัลเพื่อการศึกษา ไม่ว่าจะเป็น DLTV Active Learning หรืออื่นๆ เป็นสิ่งที่ดีอยู่แล้ว เพียงต้องเพิ่มในสิ่งที่ยังขาดอยู่ เช่น คู่มือให้ครูปลายทาง การทำการประชาสัมพันธ์เพิ่มขึ้น การทำ

การตลาดเพิ่มขึ้น การเชื่อมโยงกับช่องทางอื่นๆ มากขึ้น ก็จะทำให้คลื่นการศึกษาของไทยสามารถช่วยยกระดับการศึกษาของคนไทยทุกกลุ่ม ทุกระดับได้อย่างเท่าทัน และทันสมัย สามารถเป็นช่องทางการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนของคนไทยได้ทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม และตรงตามความต้องการ”

8.2) การใช้กลไกทางการตลาดในการออกแบบผังรายการ หรือการกำหนดผังรายการที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น
 ดังเช่น

“ระบบการศึกษา On Air ที่ได้ดำเนินงานมาแล้วอย่างต่อเนื่องถือว่าเป็นระบบหรือรูปแบบการเรียนการสอนที่เสถียรที่สุด ณ ปัจจุบันเป็นมาตรฐานกลางที่สุด พื้นฐานที่สุดที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้แม้จะประมาณร้อยละ 20 ก็ตาม เพียงแต่ต้องปรับวิธีการนำเสนอ โดยที่สามารถใช้วิธีการตลาดตามหลักการของช่องทีวีบันเทิงเช่นกัน เช่น ช่องที่การศึกษาต้องมี Golden Program หรือ Golden Contents อย่างน้อย 1 รายการ เพื่อให้เป็นรายการที่สามารถดึงดูดให้ผู้เรียนเข้ามาดู และติดตามรายการอื่นๆ ต่อไป”

บรรณานุกรม

- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2562). รายงานการติดตามและประเมินผลการดำเนินการ และการบริหารงานของ กสทช. สำนักงาน กสทช. และเลขาธิการ กสทช. ประจำปี 2563 ด้านกิจการโทรทัศน์. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://www.nbtc.go.th/About/history3.aspx>.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2562). การปรับปรุงโครงข่ายโทรทัศน์ภาคพื้นดินในระบบดิจิทัลเพื่อรองรับการเรียกคืนคลื่นความถี่ย่าน 700 MHz. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.nbtc.go.th/News/Information/39853.aspx>.
- สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ. (2563). แผนแม่บทกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2563-2568). สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.nbtc.go.th/Information/MasterPlan/47301.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://onde.go.th/view/1/นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม/TH-TH>

Received: 17-08-2022

Revised: 28-10-2022

Accepted: 10-11-2022

การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย Message Design in Integrated Marketing Communication of a Thai Real Estate Company

อาจารย์ เมกศิริ*¹

Acharee Meksiri

achareeme@gmail.com

อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว²

Asawin Nedpogaeo

asawin.n@nida.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย (2) เพื่อศึกษาการรับรู้ความหมายที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคที่เป็นผู้ซื้อของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย (3) เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของผู้ผลิต และการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อ มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร ในสถานการณ์ตลาดปัจจุบัน ในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) เรื่องตรรกะการบริโภค อีกทั้งมีแนวคิดสัญวิทยา, แนวคิดตรรกะของปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) และแนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการมาเป็นแนวทางในการศึกษา ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาในโฆษณาที่ปรากฏบนเครื่องมือการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 18 คน

ผลการวิจัยพบว่า (1) การออกแบบสารบนเนื้อหาในงานโฆษณาที่ปรากฏทางเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ในการสร้างความหมายให้แก่บ้านที่อยู่อาศัย คือ ตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด รองลงมาคือตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ลำดับถัดมาคือตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ และ

* Corresponding Author

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์และนวัตกรรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Student in Doctor of Philosophy Program in School of Communication Arts and Innovation, National Institute of Development Administration

²คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration

สุดท้ายคือตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย ตามลำดับ (2) ผู้ซื้อรับรู้ความหมายตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด โดยให้ความสำคัญกับการบริโภคภาพลักษณ์ของสินค้าจากผู้ประกอบการ รองลงมาคือตรรกะการบริโภคเชิงสัญญา เพื่อแสดงความแตกต่างและตอบโจทยรูปแบบการใช้ชีวิตเฉพาะตัว ลำดับถัดมาคือตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยจะพิจารณา ด้านราคา และความคุ้มค่า และเกณฑ์พิจารณาของธนาคารในการกู้สินเชื่อบ้าน และผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นสำคัญ และลำดับสุดท้ายคือตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย เนื่องจากผู้ซื้อได้รับรู้บ้านเป็นเพียงวัตถุสินค้าใช้งาน นอกจากนี้ยังพบอีกตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อ คือ รสนิยม (3) พบความสอดคล้องระหว่าง การออกแบบสารเพื่อสร้างตรรกะการบริโภคของผู้ประกอบการ และการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์

โดยภาพรวม บ้านถูกรับรู้ในความหมายทางสัญลักษณ์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและผู้อยู่อาศัย และแสดงออกถึงสถานะทางสังคมของผู้ซื้อ ดังนั้นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์จึงสร้างความหมายบางอย่าง นอกเหนือจากการเป็นสินค้าหนึ่งในตลาดให้แก่ผู้ซื้อ ทำให้เกิดชุดความหมายมากมาย ขึ้นกับผู้ซื้อจะเชื่อมโยงตนเองและแสดงออกว่าบ้านที่อยู่อาศัยนั้นมีความหมายต่อตนอย่างไร ทั้งนี้ยังพบว่าผู้ซื้อใช้เหตุผลทางอารมณ์ และความรู้สึกมากกว่าเหตุผลของความจำเป็นพื้นฐาน

คำสำคัญ: อสังหาริมทรัพย์, ที่อยู่อาศัย, การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ, การออกแบบสาร, ตรรกะการบริโภค, การบริโภคสัญญา

Abstract

The study entitled, “ Message Design in Integrated Marketing Communication of a Thai Real Estate Company” is qualitative research, aimed to 1) study message design in integrated marketing communication of a Thai real estate company, 2) explore the perception of meanings by consumers who are buyers of the Thai real estate company, and 3) examine if and how message designed in integrated marketing communication is congruent with buyers’ perceived meanings in the current market situation. For analyzing the logic of consumption of housing, Jean Baudrillard’s concept of consumption logic, Pierre Bourdieu’s concept of semiology and taste, and the concept of integrated marketing communication (IMC) are applied as the conceptual framework through the use of content analysis of the message appearing in the IMC tools of the Thai real estate company, in combination with an in-depth interview with 18 samples.

The findings show that 1) the logic of consumption found the most in the message designed in the housing advertisements appearing on the integrated marketing communication tools is the logic of symbolic exchange value, followed by sign, exchange, and use value respectively. 2) Buyers perceive the logic of symbolic exchange the most as they give importance to the commodity's image consumption, followed by sign value to express their differences and respond to their individualistic lifestyle. The next perceived consumption logic is exchange value as they consider prices and worthiness, including banks' criteria for housing loans and investment returns. The least perceived consumption logic is use value as buyers do not perceive a house simply as a commodity for use. Besides, the taste is another variable found to influence buyers' housing purchase decisions. 3) The congruence between the message designed by entrepreneurs to create the logic of consumption and the meanings of the logic of housing consumption perceived by the buyers is found.

In general, a house is perceived by symbolic meanings, which display the relationship between a house and residents and their social status. Accordingly, real estate companies create some attached meanings beyond the meaning of a commodity in the market only, depending on how buyers will connect themselves to a house and what a house means to them. Besides, it is found that buyers tend to use their emotions or feeling rather than logic of necessity in their housing purchase decisions.

Keywords: Real estate, housing, integrated marketing communication, message design, consumption logic, sign consumption.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บ้านที่เป็นปัจจัยสี่ในด้านพื้นฐานมีความจำเป็น (Needs) ในการอยู่อาศัยของมนุษย์อย่างมากในการดำรงชีวิตมาตั้งแต่อดีต ซึ่งบ้านปัจจุบันนี้เป็นสินค้าที่อยู่อาศัย จัดอยู่ในหมวดของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ด้วยระบบทุนนิยมโดยผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นผู้พัฒนาโครงการ จากศูนย์ข้อมูลวิจัยและประเมินค่าอสังหาริมทรัพย์ไทย บจก.เอเจนซี่ ฟอร์ เรียลเอสเตท แอฟแฟร์ส หรือ AREA อัปเดตสถิติ ในช่วง 26 ปี ตั้งแต่ปี 2537-2563 พบว่า ตลาดการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยทั่วประเทศมีจำนวนมากถึง 17,785 โครงการ ในจำนวนนี้สัดส่วน 32% ในด้านมูลค่าโครงการถูกพัฒนาโดยบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์ฯชั้นนำในตลาด (Agency for Real Estate Affairs Co., Ltd, 2021) ดังที่บ้านมีหน้าที่เพื่อการอยู่อาศัย ซึ่งแนวคิดของโบดริยาร์ด แสดงทัศนคติที่ว่าสังคมทุนนิยม สังคมที่เรียกว่ายุคหลังสมัยใหม่

นั้น วัตถุและสินค้า ไม่ได้ถูกบริโภค และแลกเปลี่ยนด้วยมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ และ มูลค่าใช้สอยเท่านั้น โดยถูกครอบงำด้วยการบริโภคผ่านตัวสัญญา ผู้คนไม่ได้เลือกบริโภคตามความจำเป็นเพียงแค่ว่าเพราะอรรถประโยชน์ที่ได้รับจากวัตถุนั้นอีกต่อไป แต่เป็นการบริโภคจากสัญญาที่ติดมากับวัตถุนั้น (Baudrillard, 1981) และจากสำนักของคนไทยตั้งแต่อดีตที่มีต่อคำว่าบ้าน และบ้านเรือนที่เราอาศัยกันในทุกวันนี้มีความเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันไปมาก ทั้งที่บ้านยังคงมีหน้าที่รับใช้ในการกินอยู่ในชีวิตประจำวันอยู่เช่นเดิมเหมือนเมื่อครั้งอดีต (Tiptus & Bongsadadt, 1982) ที่เป็นตรรกะการบริโภคของมนุษย์ในเชิงมูลค่าใช้สอย (logic of use value) หากในเชิงตรรกะแห่งคุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ (Exchange Value) ปัจจุบันจากต้นทุนที่สูง บ้านที่อยู่อาศัยจัดเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง (High Value) นั้นขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้ซื้อที่ต้องใช้ความสามารถในการซื้อสินค้าประเภทนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานโฆษณาบ้านที่อยู่อาศัย พบว่าคุณค่าในการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นเมื่อบ้านกลายเป็นสินค้าในระบบตลาด จากนั้นเมื่อบ้านในฐานะที่เป็นสินค้าเข้าสู่กระบวนการโฆษณา บ้านก็จะมีคุณค่าเชิงสัญญา และคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ด้วย (Youngpolkant, 1995) และพบว่างานโฆษณาที่อยู่อาศัยให้ความสำคัญกับการกล่าวถึงคุณค่าเพิ่มของที่อยู่อาศัยที่เป็นคุณค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ และคุณค่าเชิงสัญญามากกว่าคุณค่าการแลกเปลี่ยนโดยการสร้างความหมายแฝงที่เป็นความหมายทางสังคมให้กับบ้าน ทำให้ผู้บริโภคทำการบริโภคเชิงสัญญายเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของสังคมการบริโภค ส่งผลให้ความหมายของบ้านกลายเป็นสินค้าแสดงสัญญาแทนที่จะเป็นบ้านในความหมายของการเป็นที่พักอยู่อาศัย (Netrabukkana, 1996) จากงานวิจัยในอดีตนั้นแสดงให้เห็นถึงบ้านมีคุณค่าเชิงสัญญา และคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ การบริโภคเชิงสัญญายเป็นลักษณะเด่นของสังคมการบริโภคในสถานการณ์ตลาดในช่วงขณะนั้น สำหรับการแข่งขันตลาดอสังหาริมทรัพย์ ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดหนึ่งที่มีความนิยมก็คือ แนวคิดการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (Integrated marketing communications) ซึ่งเป็นแนวคิดทางการตลาดที่หลายองค์กรให้ความสนใจ และนำมาใช้ในการวางแผนการสื่อสารในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ (Wongpakdee, 2011) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดของผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย ในการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการบริโภคของโบดียาร์ด ในสังคมยุคสถานการณ์ตลาดปัจจุบัน และความหมายของคำว่า บ้านที่อยู่อาศัยที่มีการพัฒนาระดับอย่างมากจากอดีตเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สถานการณ์ตลาดอสังหาริมทรัพย์ รวมถึงบริบทของสังคม ความก้าวหน้า และวิถีชีวิตของคนที่เปลี่ยนไปจากเดิม ย่อมส่งผลทำให้วัฒนธรรมการบริโภคบ้านที่อยู่อาศัยนั้นมีการเปลี่ยนไป และในการสื่อสารการตลาดไปยังผู้บริโภคในภาวะการแข่งขันในขณะนี้ โดยแนวคิดที่นิยมใช้กันอย่างมากในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ที่สำคัญๆ มาใช้ในการเข้าถึงผู้บริโภคในการออกแบบสาร เพื่อสร้างการรับรู้ที่จะทำให้ผู้ซื้อ ได้เข้าใจในความหมายของสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทยภายใต้สังคมการบริโภค บ้านที่อยู่อาศัยในยุคปัจจุบันนี้เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย ในการสร้างตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัย
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ความหมายที่อยู่อาศัยของผู้ซื้อ ในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย
3. เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของผู้ผลิตและการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย มีความสอดคล้องกันหรือไม่ อย่างไร ในสถานการณ์ตลาดปัจจุบัน

นิยามศัพท์

บ้าน หมายถึง ที่อยู่,บริเวณที่ตั้งเรือนอยู่,ถิ่นที่มนุษย์อยู่,ที่อยู่อาศัย,สิ่งปลูกสร้างสำหรับอยู่อาศัย

ที่อยู่อาศัย หมายถึง เป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ที่จำเป็นของมนุษย์ต่อการดำรงชีวิต ที่เป็นการต้องการด้านพื้นฐานเพื่อใช้ภายในที่อยู่อาศัยประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ มีทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกสบายอุปกรณ์และสิ่งใช้สอยที่จำเป็นตามความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดีทั้งส่วนตัวและครอบครัวผู้พักอาศัย

อสังหาริมทรัพย์ หมายถึง ที่ดินและทรัพย์สินอื่นที่ติดอยู่กับที่ดิน มีลักษณะเป็นการถาวรหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นได้แก่ บ้านเดี่ยว ทาวน์เฮาส์ คอนโดมิเนียม เป็นต้น สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่มีโฉนด และสิทธิครอบครองในที่ดินที่ไม่มีโฉนดที่ดิน

บริษัทอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง การประกอบธุรกิจที่สามารถสร้างรายได้หรือผลกำไรจากการขาย ให้เช่า หรือแม้แต่การพัฒนาเชิงบริหารกับที่ดินในรูปแบบต่างๆ การจัดสรรที่ดิน บ้านเรือน หรือก่อสร้างอาคารขึ้นมา อาคารประเภทต่างๆ เพื่อการค้าแล้วนำมาซึ่งรายได้สูงสุด

บริษัทธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำ หมายถึง ผู้ผลิตที่พัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยรวมที่มีจำนวนโครงการ ด้านมูลค่าโครงการรวมสูงเป็นอันดับต้นๆ โดยส่วนมากจะเป็นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นบริษัทมหาชนในตลาดหลักทรัพย์ฯ

ผู้ซื้อ หมายถึง ผู้บริโภคที่เป็นทั้งผู้ซื้อและผู้อยู่อาศัย คือผู้บริโภคสินค้าที่อยู่อาศัยประเภทสินค้าอสังหาริมทรัพย์ของผู้ประกอบการบริษัทธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย

การออกแบบสาร หมายถึง การกำหนดความหมายสาร และขั้นตอนการเข้ารหัสไว้ด้วยกันของผู้ผลิตที่เป็นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ ในการสร้างตรรกะการบริโภคผ่านเครื่องมือการสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) และผู้ซื้อรับรู้ความหมายในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยในบริษัทธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ไทย

ตรรกะการบริโภคในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ หมายถึง การให้เหตุผลในการบริโภค โดยความเป็นเหตุเป็นผลในการบริโภคบ้านสินค้าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งไม่ได้มุ่งตอบสนองความต้องการ หรือความพึงพอใจเพียงอย่างเดียวแต่ประกอบไปด้วยลักษณะต่างกัน 4 ประเภท ได้แก่

- ตรรกะของมูลค่าใช้สอย (Logic of use value) ซึ่งเป็นตรรกวิทยาในเชิงปฏิบัติของวัตถุ หรือเป็นตรรกวิทยาเชิงอรรถประโยชน์ (Utility) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ (Tool) เป็นการบริโภคบ้านมีความจำเป็นด้านพื้นฐาน และมีหน้าที่สำหรับมนุษย์ในการใช้เป็นสถานที่อยู่อาศัย การใช้ประโยชน์จากตัวสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยฟังก์ชัน พื้นที่ใช้สอย รวมถึงวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนคุณภาพจากการใช้งาน

- ตรรกะของมูลค่าแลกเปลี่ยน (Logic of exchange value) ซึ่งเป็นตรรกวิทยาเชิงเปรียบเทียบค่าหรือตรรกวิทยาเชิงตลาดหรือเป็นสินค้า (Commodity) สินค้าบ้านปัจจุบันกลายเป็นสินค้าที่เรียกว่าสินค้าที่อุปสงค์สูงเกินกว่าอัตรารายได้ที่เพิ่มขึ้น (Luxury goods) ซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง ผู้ซื้อต้องมีศักยภาพทางการเงินแลกเปลี่ยนด้วยเงินสด หรือการทำสินเชื่อกับธนาคาร เมื่อตัดสินใจซื้อบ้านแล้วการแลกเปลี่ยนที่ได้กลับมาจะเป็นภาระผูกพันทางการเงินในการผ่อนชำระบ้านจากการบริโภคบ้าน แต่ได้สินค้าบ้านที่เป็นสินทรัพย์อยู่อาศัยมาเพื่อครอบครอง

- ตรรกะของมูลค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (Logic of symbolic exchange value) ซึ่งเป็นตรรกวิทยาหลายความหมาย (Ambivalence) หรือตรรกวิทยาเชิงการให้ (Give) หรือเป็นสัญลักษณ์ (Symbol) เช่น ปัจจุบันการซื้อสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยแต่มีการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ที่ได้ตามอีกด้วยการบริการหลังการขาย

- ตรรกะของมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ (Logic of sign value) ซึ่งเป็นตรรกวิทยาแห่งความแตกต่างหรือตรรกวิทยาเชิงฐานะในสังคม (Social Status) หรือเป็นสัญลักษณ์ (Sign) การซื้อบ้านเพื่อบ่งบอกถึงสถานะบางอย่างของผู้ซื้อและอาศัย

- การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ Integrated Marketing Communication (IMC) หมายถึง เครื่องมือพื้นฐานที่มีการใช้งานเพื่อบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารขององค์กร เครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานที่สำคัญ

ได้แก่ การโฆษณา, การตลาดแบบตรง, การตลาดอินเทอร์เน็ต, การส่งเสริมการขาย, การให้ข่าว/ประชาสัมพันธ์, การขายโดยบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึง การออกแบบสาร ความหมาย ในการสร้างตระการการบริโภคบ้านที่เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง (High Value) ภายใต้สังคมบริโภคปัจจุบันของผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย
2. เพื่อให้ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์เข้าใจถึงการรับรู้ความหมายผู้ซื้อ ในตระการการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ที่ได้สร้างขึ้นจากการออกแบบสารของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ เพื่อมีความเข้าใจผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยถึงการบริโภคที่ปรากฏอยู่ในสังคมปัจจุบัน
3. เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิงทางวิชาการสำหรับผู้สนใจศึกษาในการช่วยเสริมองค์ความรู้ต่อศาสตร์แขนงต่างๆ ที่ได้นำด้านสังคมวิทยา มาวิเคราะห์ในงานนี้กับแนวความคิดทั้ง 3 แขนง ได้แก่ ด้านการสื่อสาร, ด้านการตลาด และด้านอสังหาริมทรัพย์ มาขยายองค์ความรู้ที่จะเป็นประโยชน์ต่อทางวิชาการ และองค์กรธุรกิจโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสารในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ของประเทศไทย

วิธีการวิจัย

ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โฆษณาที่ได้ปรากฏในเครื่องมือการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ที่ได้ออกแบบสารในงานโฆษณาใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างขึ้นงานโฆษณาในช่วงปี 2560 -2564 โดยศึกษาข้อมูลซึ่งอาศัยแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบอ้างอิง การอธิบายศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการศึกษาวิจัย (Expert validity) ทั้งนี้การดำเนินการตามนี้จะช่วยสามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏในงานโฆษณาของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ได้โดยตรง ผสมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดจำนวน (Quota Sampling) แบ่งตามประเภทสินค้าที่อยู่อาศัยโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คนต่อประเภทที่อยู่อาศัยด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ซื้อ ที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์รวมกับการบันทึกเทป โดยมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โฆษณาที่ได้ปรากฏในเครื่องมือการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย

1.1 ในการสำรวจเบื้องต้นเริ่มจากการศึกษาบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย โดยผู้วิจัยได้เลือกศึกษาบริษัทอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย พบว่า บริษัทอสังหาริมทรัพย์จำนวนโครงการ จำนวนยูนิต มูลค่าโครงการสะสมสูงสุด จากข้อมูล บจก.เอเจนซี ฟอร์ เรียลเอสเตท แอฟแฟร์ส หรือ AREA สถิติ 2564 ตั้งแต่ปี 2537-2563 คือ บมจ.พฤกษา เรียลเอสเตท โดยมีมูลค่าในตลาดสะสมสูงสุด 538,347 ล้านบาท ในกลุ่มธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาบริษัทที่มีจำนวนโครงการ จำนวนยูนิต มูลค่าโครงการสะสมสูงสุดซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะได้มุมมองของการออกสารความหมายสาร และการใช้เครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่หลากหลายของผู้ประกอบการ ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาคือ พฤกษา เรียลเอสเตท หนึ่งในบริษัทพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำในประเทศไทย และมีความหลากหลายของสินค้าที่อยู่อาศัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.2 ผู้วิจัยคัดเลือกโฆษณาที่ได้ปรากฏในเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ 3 หมวดหลักในช่วงปี 2560-2564 ดังนี้ Out Of Home Media (OHM), Digital Marketing และหมวด Other ซึ่งหมวดนี้มักใช้ในช่วงเปิดตัวหรือการจัดทำกิจกรรมทางการตลาด เพื่อกระตุ้นในการสร้างการรับรู้ อันได้แก่

สื่อมวลชน (Mass Media) ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ (TVC), สื่อหนังสือพิมพ์ (Press Ads), สื่อสิ่งพิมพ์ (Print Ads), วิทยุ(Radio) และ นิตยสาร (Magazine) รวมถึงการจัดรูปแบบ Event/Booth ทั้งนี้จัดแบ่งการศึกษาโดยแยกเป็นประเภทสินค้า อสังหาริมทรัพย์ 3 ประเภท ได้แก่ บ้านเดี่ยว, ทาวน์เฮาส์, คอนโดมิเนียม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเก็บเครื่องมือ IMC Tools ที่นำมาวิเคราะห์ช่วงระหว่างปี 2560-2564

ประเภทสินค้าที่อยู่อาศัย	OHM	Digital	Other	รวม
บ้านเดี่ยว	20	91	0	111
ทาวน์เฮาส์	16	160	1	177
คอนโด	15	112	15	142
รวม	51	363	16	430

1.3 จากนั้นมีการใช้เกณฑ์ในการนำมาวิเคราะห์ ตามคุณลักษณะ (Attribute) ที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัย 9 เกณฑ์ ของสินค้าบ้านที่อยู่อาศัย โดยจำแนกการสร้างตรรกะการบริโภคผ่านคุณลักษณะ (Attribute) ดังกล่าว จากการออกแบบสาร ในงานโฆษณาที่ได้ปรากฏบนเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยวิเคราะห์แยกตาม แนวคิดของ ฌอง โบตริยาร์ด (Baudrillard, 1981) ตรรกะการบริโภคดังนี้

1. ตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย (Logic of use value)
2. ตรรกะการบริโภคของค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ (Logic of exchange value)
3. ตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Logic of sign value)
4. ตรรกะการบริโภคของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (Logic of symbolic exchange value)

ตารางที่ 2 แสดงตรรกะการบริโภคที่ถูกสร้างผ่านคุณลักษณะ(Attribute) ที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยในภาพรวม

ตัวแปรในการศึกษา	ตรรกะการบริโภค			
	ประโยชน์ ใช้สอย	ค่าแลกเปลี่ยนเชิง เศรษฐศาสตร์	สัญลักษณ์	ค่าแลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์
- ทำเลที่ตั้ง (Location)			•	•
- พื้นที่ใช้สอย (Function)	•			•
- สิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง (Facility)			•	•
- ความปลอดภัย (Security)				•
- สภาพแวดล้อมภายในโครงการ (Living Environment)			•	•
- การออกแบบ (Design)			•	•
- คุณภาพ (Quality)	•			•
- การบริการ (Service)				•
- ราคา (Price)/มูลค่า (Value)		•	•	•

1.4 จากนั้นทำการวิเคราะห์การออกแบบสาร เนื้อหาในงานโฆษณาตามคุณลักษณะ (Attribute) ของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัย 9 เกณฑ์ ของสินค้าที่อยู่อาศัยในภาพรวมจากชิ้นงานโฆษณาจำนวน 430 ตัวอย่าง ที่สอดคล้องกับแนวคิดตรรกะการบริโภค 4 ประเภทของฌอง โบดริยาร์ด (Baudrillard, 1981) เพื่อการออกแบบสาร และการตีความหมายของผู้ผลิต ซึ่งส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการสื่อสาร นักการตลาดของบริษัทผู้ผลิตที่ให้ความคิดเห็นของประเด็นการศึกษา สามารถหาข้อสรุปเกี่ยวกับเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏในงานโฆษณาของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ได้โดยตรง และได้ใช้วิเคราะห์แบบ Paradigmatic เลือกชุดของรหัสที่ความหมายสัญลักษณ์ (Signified) เหมือนกันแต่มีรูปสัญลักษณ์ต่างกัน (Signifier) โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดสัญลักษณ์มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์เพื่อถอดชุดความหมายในการออกแบบสารของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview)

2.1 สำหรับการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจะเป็นผู้ที่ซื้อที่อยู่อาศัยแต่ละประเภท ในโครงการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำที่ได้เลือกทำการศึกษาคือ พุกษา เรียลเอสเตท ผู้วิจัยได้ทำการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนด จำนวน (Quota Sampling) แบ่งตามประเภทสินค้าที่อยู่อาศัย โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คนต่อประเภทที่อยู่อาศัย เพื่อให้ได้จำนวนเท่ากันของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเภทสินค้า ได้แก่ ผู้ซื้อสินค้าบ้านเดี่ยวจำนวน 6 คน, ผู้ซื้อสินค้าทาวน์เฮาส์จำนวน 6 คน และผู้ซื้อสินค้าคอนโดจำนวน 6 คน โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้ซื้อที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ร่วมกับการบันทึกเทปไปด้วยในขณะการสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 18 คน ได้ทำการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนด จำนวน (Quota Sampling) แบ่งตามประเภทสินค้าที่อยู่อาศัยโดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คนต่อประเภทที่อยู่อาศัยโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ซื้อในโครงการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ชั้นนำที่ได้เลือกทำการศึกษา คือ พุกษา เรียลเอสเตท จากการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- กลุ่มผู้ซื้อสินค้าบ้านเดี่ยว จำนวน 6 คน : ช่วงอายุ: 36-53 ปี, อาชีพ:เป็นพนักงานบริษัท 4 คน เป็นเจ้าของธุรกิจ 2 คน, วัตถุประสงค์ในการซื้อ:เพื่ออยู่อาศัยทั้ง 6 คน, รูปแบบการซื้อ: สินเชื่อ 5 คนและสินเชื่อบางส่วน 1 คน
- กลุ่มผู้ซื้อสินค้าทาวน์เฮาส์ จำนวน 6 คน : ช่วงอายุ: 25-35 ปี, อาชีพ :เป็นพนักงานบริษัท 4 คน เป็นเจ้าของธุรกิจ 2 คน, วัตถุประสงค์ในการซื้อ:เพื่ออยู่อาศัยทั้ง 6 คน, รูปแบบการซื้อ: สินเชื่อทั้งหมด 6 คน
- กลุ่มผู้ซื้อสินค้าคอนโด จำนวน 6 คน : ช่วงอายุ: 25-45 ปี, อาชีพ :เป็นพนักงานบริษัท 3 คน เป็นเจ้าของธุรกิจ 2 คน, นักลงทุน 1 คน, วัตถุประสงค์ในการซื้อ: เพื่ออยู่อาศัย 4 คน เก็บเป็นสินทรัพย์ 1 คน ลงทุนปล่อยเช่า 1 คน, รูปแบบการซื้อ: สินเชื่อ 4 คน, สินเชื่อบางส่วน 1 คน, เงินสด 1 คน

2.2 จากนั้นทำการวิเคราะห์ การรับรู้ความหมายที่อยู่อาศัยของผู้ซื้อที่อยู่อาศัย ที่ได้ซื้อโครงการของบริษัทผู้ผลิต ซึ่งผู้วิจัย ได้ทำการวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงการรับรู้ความหมาย จากการถอดชุดความหมายของผู้ผลิตที่เป็นผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ ด้วยแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ เพื่อดูลักษณะตรรกะการบริโภคของผู้ซื้อในการเลือกที่อยู่อาศัยในภาพรวม

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย ในการสร้าง
ตระกราะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัย

การวิเคราะห์การออกแบบสาร เนื้อหาในงานโฆษณาของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ โดยวิเคราะห์รหัส
ที่อยู่ในคุณลักษณะ (Attribute) ของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้วิเคราะห์แบบ
Paradigmatic เลือกชุดของรหัสที่มีความหมายสัญลักษณ์ (Signified) เหมือนกัน แต่มีรูปสัญลักษณ์ต่างกัน (Signifier) ซึ่งจากการ
วิเคราะห์การออกแบบสาร ความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยในภาพรวม

โดยผู้วิจัยถอดชุดความหมายสัญลักษณ์ (Signified) ได้ 54 ชุดความหมาย จากการออกแบบสารบนเนื้อหาในงาน
โฆษณาที่ปรากฏทางเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ทั้งหมด 430 ตัวอย่าง ในการสร้างความหมายให้แก่บ้าน
ที่อยู่อาศัย พบว่า การออกแบบสารเพื่อสร้างตระกราะการบริโภคที่อยู่อาศัยแต่ละประเภทโดยรวมนั้น เป็นการสร้างตระกราะการ
บริโภคของค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด รองลงมาเป็นตระกราะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ลำดับถัดมา คือตระกราะการบริโภค
ของค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐกิจศาสตร์ และลำดับสุดท้ายเป็นตระกราะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย ได้ดังนี้

1.1 ความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์

ตารางที่ 3 แสดงความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยและชุดความหมาย
ตระกราะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์

ตระกราะ การ บริโภค	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความ หมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณาแลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์
ค่า แลกเปลี่ยน เชิง สัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ ทันสมัย ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
ค่า แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
ค่า แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	

ตระกราะ การ บริโภค	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความ หมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณาแลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์
ค่า แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
ค่า แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
ค่า แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	ทำเลที่ตั้ง (Location)	ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	
		ภาพวิถีการ ไลฟ์สไตล์ ภาพวิถีความ อบอุ่น ภาพวิถีความ ปลอดภัย	ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง ทำเลที่ตั้ง	

ตรรกะการ บริโภค	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความ หมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณา แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์
ผ่านสภาวะ สัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	สภาพแวดล้อม ภายในอาคาร (Living Environment)	การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	สภาวะแวดล้อม	
		การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	สภาวะแวดล้อม	
	การออกแบบ (Design)	การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	การออกแบบ	

ตรรกะการ บริโภค	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความ หมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณา แลกเปลี่ยน เชิงสัญลักษณ์
ผ่านสภาวะ สัญลักษณ์ (Symbolic Exchange)	การออกแบบ (Design)	การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	สภาวะแวดล้อม	
		การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	สภาวะแวดล้อม	
	การบริการ (Service)	การใช้สอยพื้นที่ภายใน อาคารที่ทันสมัยและ สะดวกสบาย	การบริการ	

ชุดความหมายตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (Logic of symbolic exchange value)

• ทำเลที่ตั้ง (Location) :

- ทำเลที่มีศักยภาพต่อการบริโภคชีวิตความทันสมัย
- ทำเลที่มีความรุ่งเรืองบอกถึงระดับฐานะมั่งคั่งเหนือระดับ
- ทำเลแห่งศักยภาพการลงทุนให้คุ้มค่า

• ราคา (Price)/มูลค่า (Value) :

- บอกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ
- สะท้อนถึงความสำเร็จ
- การครอบครองความเป็นเจ้าของ
- การยกระดับชีวิต
- ชีวิตที่เหนือกว่า
- สร้างความมั่งคั่งและความแข็งแกร่งทางการเงิน

• ความปลอดภัย (Security) :

- เชื่อมั่นไว้วางใจ

• การออกแบบ (Design) :

- บ้านสะท้อนความทันสมัย
- เลือกตอบโจทย์ในสไตล์ที่แตกต่างกัน
- บ้านสะท้อนรสนิยม
- คุณค่าของการสร้างสรรค์งานดีไซน์
- นวัตกรรมใหม่เพื่อการใช้ชีวิตที่ดีกว่า
- บริบทใหม่แห่งที่อยู่อาศัย
- สุนทรียภาพแห่งการอยู่อาศัย
- หรูหรา สง่างาม

• พื้นที่ใช้สอย (Function) :

- พื้นที่แห่งความสุข
- รองรับความสุขของทุกคนในบ้าน
- ขยายพื้นที่แห่งความสุข
- เป็นเจ้าของพื้นที่ที่แตกต่าง
- ฟังก์ชันเหมาะกับไลฟ์สไตล์
- อิสระของการใช้ชีวิตเหนือใคร
- ความสุขส่วนตัว

• คุณภาพ (Quality) :

- ความน่าเชื่อถือ

• การบริการ (Service):

- การสัมผัสประสบการณ์แห่งที่
อยู่อาศัยที่เหนือระดับ

• สิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง (Facility) :

- ภาพลักษณ์ของผู้อยู่อาศัย
- รูปแบบกิจกรรมที่แตกต่างเหนือระดับ
- รูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต
- สะท้อนความหรูหราเหนือระดับ

• สภาพแวดล้อมภายในโครงการ

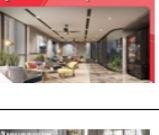
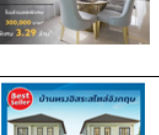
(Living Environment) :

- บ้านสังคมคุณภาพ
- สังคมมีสไตล์เหนือระดับ
- การดื่มด่ำบรรยากาศ
- การพักผ่อนใกล้ชิดธรรมชาติ

จากตารางที่ 3 พบว่า การออกแบบสารบนเนื้อหาในงานโฆษณาที่ปรากฏทางเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ (IMC) ในการสร้างความหมายให้แก่บ้านที่อยู่อาศัย คือ ตระการการบริโภคราคาแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด สร้างความหมายของบ้านที่อยู่อาศัยเพื่อเป็นการแสดงความสัมพันธ์ทางสังคม ดังนั้นจึงไม่สามารถอธิบายความต้องการของผู้ซื้อโดยการพิจารณาแต่เพียงคุณสมบัติทางกายภาพของสินค้า แต่อยู่ที่ความรู้สึกของผู้ซื้อที่มีต่อสินค้าบ้านมากกว่า ซึ่งการซื้อสินค้าบ้านนั้นจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ของการซื้อเพื่อให้ได้รับการยกย่อง (Prestige) ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้บ้านจึงเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดที่มีความหมายในชีวิต ที่สามารถบ่งบอกความถึงสำเร็จของการเป็นเจ้าของที่ได้ครอบครอง มีรายได้ฐานะก้าวข้ามความสำเร็จไปอีกระดับ ที่สามารถยกระดับชีวิตที่ดีกว่าเดิม ล้วนถูกกำหนดโดยความหมายทางสังคมทั้งสิ้น จากการวิเคราะห์การออกแบบสาร ดังการแสดงชุดความหมาย และรหัสที่ปรากฏจากคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยที่สะท้อนถึงบ้านที่อยู่อาศัยสามารถให้ความหมายในการสร้างตระการการบริโภคราคาแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ได้ครบตามคุณลักษณะทั้ง 9 เกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยของสินค้าบ้าน

1.2 ความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยเชิงสัญลักษณ์

ตารางที่ 4 แสดงความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยและชุดความหมายตระการการบริโภคราคาแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์

ตระการการบริโภคราคา (Attribute)	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความหมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณาแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value)
เชิงสัญลักษณ์ (Sign Value)	สิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง (Facility)	การใช้ภาพส่วนกลางภายในโครงการ การใช้ข้อความบอกส่วนกลางต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภายในโครงการ การใช้ภาพเลียบภายในโครงการ การใช้ข้อความบอกส่วนกลางต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภายในโครงการ การใช้ภาพเลียบภายในโครงการ การใช้ข้อความบอกส่วนกลางต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภายในโครงการ	รูปแบบกิจกรรมส่วนกลางภายในโครงการ	
เชิงสัญลักษณ์ (Sign Value)	สภาพแวดล้อมภายในโครงการ (Living Environment)	การใช้ภาพส่วนกลางภายในโครงการ การใช้ข้อความบอกส่วนกลางต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภายในโครงการ	สภาพแวดล้อมภายในโครงการ	
การออกแบบ (Design)	การใช้ภาพบ้านเป็นแบบ การใช้ข้อความบอกส่วนกลางต่าง ๆ ที่ครอบคลุมภายในโครงการ	ความนิยม ลักษณะเฉพาะตัว	ความนิยม ลักษณะเฉพาะตัว	

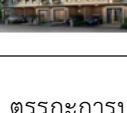
ชุดความหมายตระการการบริโภคราคาแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (Logic of sign value)

- ทำเลที่ตั้ง (Location) :
 - การเดินทางสะดวก ใกล้สิ่งอำนวยความสะดวก
 - ทำเลใจกลางเมือง
 - ทำเลที่สร้างกำไรและรายได้
- สภาพแวดล้อมภายในโครงการ (Living Environment) :
 - สภาพบรรยากาศสิ่งแวดล้อม
 - สภาพสังคมในการดำรงชีวิต
- สิ่งอำนวยความสะดวกส่วนกลาง (Facility):
 - รูปแบบกิจกรรมภายในโครงการ
- ราคา (Price)/มูลค่า (Value) :
 - ราคาบอกระดับที่อยู่อาศัย
 - มีรายได้ในอนาคต, มีสินทรัพย์อนาคต
- การออกแบบ (Design) :
 - ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว
 - รูปแบบที่มีความทันสมัย

การกินอยู่ในชีวิตประจำวัน มิได้ซื้อเพียงเพื่อยู่ออาศัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น โดยได้สร้างความหมายบ้านที่อยู่อาศัยนั้นเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่งเพื่อการลงทุน การซื้อ-ขายบ้านยังมีการซื้อเพื่อการเก็งกำไรการลงทุนปล่อยเช่าอสังหาริมทรัพย์ เป็นอีกทางเลือกของกลุ่มบริโภคที่อยู่อาศัยจะซื้อลงทุน ที่มองสินค้าอสังหาริมทรัพย์สามารถเป็นรายได้หมุนเวียนที่เข้ามาได้อย่างต่อเนื่อง หรือ Recurring Income โดยที่สินทรัพย์นั้นยังเป็กรมสิทธิ์ของตัวเอง โดยเฉพาะการลงทุนกับกลุ่มสินค้าคอนโด และทาวน์เฮาส์ ที่ยังสามารถทำกำไรได้อย่างพึงพอใจ

1.4 ความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยเชิงประโยชน์ใช้สอย

ตารางที่ 6 แสดงความหมายและรหัสที่ปรากฏในคุณลักษณะของบ้านที่ใช้ในการเลือกที่อยู่อาศัยและชุดความหมายตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย

ตรรกะการบริโภค	คุณลักษณะ (Attribute)	รูปสัญลักษณ์ (Signifier)	ความหมายสัญลักษณ์ (Signified)	ชิ้นงานโฆษณาเชิงประโยชน์ใช้สอย
เชิงประโยชน์ใช้สอย	พื้นที่ใช้สอย (Function)	การใช้สอยภายในบ้าน ภายในห้องนอน การใช้สอยความ ใช้สอยบนชั้น	ใช้สอยครบที่ สมบูรณ์แบบ	
		การใช้สอยภายในบ้าน การใช้สอยความใช้สอย ใช้สอยในร่ม, ใต้ร่มเงา ใช้สอยบนชั้น	ใช้สอยที่มี บริเวณ มีความทันสมัย	
		การใช้สอยภายในบ้าน การใช้สอยความใช้สอย ที่เน้นคำว่า กว้าง	ใช้สอยที่กว้าง ความได้ใจ สบายและรองรับ ทุกกิจกรรม	
		การใช้สอยภายในบ้าน การใช้สอยความใช้สอย ที่เน้นคำว่า กว้าง	ใช้สอยที่กว้าง ความได้ใจ สบายและรองรับ ทุกกิจกรรม	
คุณภาพ	คุณภาพ (Quality)	การใช้สอยภายในบ้าน การใช้สอยความ ใช้สอยบนชั้น	ใช้สอยคุณภาพ	

ชุดความหมายตรรกะการบริโภคเชิง

ประโยชน์ใช้สอย (Logic of use value) :

• พื้นที่ใช้สอย (Function) :

- ฟังก์ชันครบที่สมบูรณ์แบบ
- ฟังก์ชันที่มีนวัตกรรม/มีความทันสมัย
- ฟังก์ชันที่กว้างให้ความโล่งโปร่งสบาย
- พื้นที่ที่อิสระส่วนตัว

• คุณภาพ (Quality):

- โครงการคุณภาพ

จากตารางที่ 6 พบว่า ลำดับสุดท้าย คือ ตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย (Logic of use value) ซึ่งพื้นที่ใช้สอย (Function) คุณค่าประโยชน์ใช้สอยแบบเดิมดั้งบ้านในสมัยอดีตจะมีพื้นที่ที่กว้างขวาง ซึ่งบ้านที่อยู่อาศัยปัจจุบันจะมีพื้นที่ใช้สอยน้อยลง ด้วยปัจจัยของราคาที่ดิน และต้นทุนต่างๆ ที่สูงขึ้น หากมาด้วยขนาดพื้นที่มากขึ้นก็จะส่งผลต่อต้นทุนของสินค้าที่สูงขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งการออกแบบบ้านจึงให้ความสำคัญกับการจัดวางรูปแบบต้องตอบโจทย์ผู้ใช้ในการใช้งานให้ได้ประโยชน์สูงสุด อีกทั้งส่วนความสำคัญจะเป็นด้านคุณภาพ (Quality) ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพการก่อสร้าง คุณภาพวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการรับประกัน และการดูแลหลังการขาย ซึ่งสะท้อนถึงความรับผิดชอบของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ที่ต้องให้ความสำคัญอย่างมากที่มีผลต่อการอยู่อาศัยระยะยาว

ทั้งนี้พบว่า ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ได้มีออกแบบสาร ในการสร้างความหมายใหม่ๆ ให้แก่บ้านที่อยู่อาศัยจากการปรากฏในชุดความหมาย เชิงนวัตกรรม/มีความทันสมัย ซึ่งเกิดจากการพัฒนาออกแบบ การปรับเปลี่ยนสินค้าบ้านด้านพื้นที่ใช้สอยในการใช้งานที่ดีขึ้น เพื่อตอบโจทย์กับปัญหาให้แก่ผู้ซื้อมากยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดฟังก์ชันใหม่ๆ หรือฟังก์ชันพิเศษที่เป็นประโยชน์ใช้สอยจากรูปแบบการดำเนินชีวิต หรือเทรนด์การใช้ชีวิตในปัจจุบัน จึงมีการสร้างตรรกะการบริโภคในเชิงประโยชน์ใช้สอยให้สอดคล้องกับการใช้งานของสินค้าบ้าน ดังที่อธิบายในชุดความหมายดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาการรับรู้ความหมายที่อยู่อาศัยของผู้ซื้อ ในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของบริษัท อสังหาริมทรัพย์ไทย

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อที่อยู่อาศัย ที่ได้จากการถอดชุดความหมายของผู้ผลิตที่เป็นผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์ เพื่อคุณลักษณะตรรกะการบริโภคสรุปได้ดังนี้

การรับรู้ความหมายในค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ (symbolic exchange value) เป็นตรรกะการบริโภคที่ผู้ซื้อให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการบริโภคภาพลักษณ์ของสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยเพื่อแสดงถึงฐานะทางสังคม และสัญลักษณ์แห่งความสัมพันธ์จากการรับรู้ความหมายที่ผู้ประกอบการได้มีการสร้างความหมายของบ้าน ซึ่งผู้ซื้อจะได้รับความรู้สึกประทับใจ และจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ ที่เป็นเหตุผลทางอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่า เหตุผลความจำเป็นที่จะมาตอบโจทย์ขั้นพื้นฐาน หรือประโยชน์จากการใช้งานของบ้าน ซึ่งผู้ซื้อก็จะมีคาดหวังจากการซื้อสินค้าที่อยู่อาศัย สิ่งสำคัญในการส่งมอบสินค้า และบริการให้ได้ตรงตามคุณค่าความหมายตามคำมั่นสัญญาไว้ให้แก่ผู้บริโภค ทั้งนี้จะทำให้ผู้ซื้อได้รับรู้ความหมายได้อย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่น และนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ซื้อ และผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ ในระยะยาว

รองลงมาคือการรับรู้ความหมายในตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value) พบว่า ผู้ซื้อที่อยู่อาศัยเพื่อต้องการความแตกต่าง ตอบโจทย์รูปแบบการใช้ชีวิตเฉพาะตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทำเลที่ตอบโจทย์รูปแบบการใช้ชีวิตที่สะดวก การกล่าวถึงทำเล สามารถบอกถึงสัญลักษณ์ของที่ตั้งทำเลที่อยู่อาศัยกับคนในสังคมได้ รูปแบบการดีไซน์ที่แตกต่างอย่างมีเอกลักษณ์ รวมถึงรูปแบบกิจกรรมการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน เช่น รูปแบบกิจกรรมในส่วนกลาง (Facility) ของโครงการที่สะท้อนลักษณะความชอบของการทำกิจกรรมยามว่างที่มีความทันสมัย ตามกระแสสังคมในปัจจุบันเพื่อบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิตแบบมีรสนิยมเป็นพิเศษที่สามารถสะท้อน รสนิยม กับ ชนชั้น ได้ชัดเจนมีข้อสังเกตจากการสัมภาษณ์ จะเห็นได้ว่าการซื้อบ้านเมื่อสถานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น การก้าวเข้าสู่สถานะที่สูงขึ้นมีการยกระดับรสนิยมให้สูงขึ้นด้วยเช่นกัน เช่น การเปลี่ยนจากบ้านเดิมเป็นบ้านหลังใหม่ที่ดีกว่าเดิม สามารถบ่งบอกสถานะของการอยู่อาศัย ยกระดับชีวิตที่ดีขึ้นกว่าในอดีต

ลำดับถัดมาเป็นการรับรู้ความหมายในตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ จากการให้ข้อมูลด้านผู้ซื้อจากกลุ่มตัวอย่างพบว่าลักษณะตรรกะการบริโภคของผู้ซื้อในค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐกิจ (exchange value) นั้นต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการซื้อที่อยู่อาศัย หากเป็นการซื้อเพื่ออยู่อาศัยเอง โดยจะพิจารณาจากราคาที่ได้รับรู้ความหมายด้านราคา และความคุ้มค่า และการกู้สินเชื่อเป็นสิ่งสำคัญที่สุดคือปัจจัยด้านเศรษฐกิจด้านรายได้ หรือทุนทางเศรษฐกิจจะเป็นการกำหนดความสามารถในการซื้อบ้าน และจะพิจารณาถึงความสามารถกู้สินเชื่อบ้านที่ผู้ประกอบการทำกลยุทธ์การตลาดมาเพื่อการกระตุ้นการซื้อ ควบคู่กับเงื่อนไขการชำระเงิน หากพิจารณาจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากรายได้ที่เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณาของธนาคารของผู้ซื้อที่มีรายได้ไม่ได้สูงมาก ที่มีภาระค่าใช้จ่ายจะมีความกังวลในการกู้สินเชื่อบ้านของเกณฑ์ธนาคารด้วยการรับรู้ชุดความหมายจากผู้ผลิต เช่น กู้ไม่ผ่านคืนเงิน จึงเป็นสิ่งสนใจและตัดสินใจในการซื้อบ้าน แต่หากผู้ซื้อเป็นการซื้อเพื่อลงทุนจะพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน จากการซื้อสินค้าอสังหาริมทรัพย์สิ่งสำคัญจะมองถึงตลาดกลุ่มผู้เช่าเป็นหลัก ที่จะสามารถสร้าง กำไร และรายได้ในระยะยาว

ลำดับสุดท้ายเป็นการรับรู้ความหมายในตรรกะการบริโภคคุณค่าเชิงประโยชน์ใช้สอย (Use Value) จากการให้ข้อมูลด้านผู้ซื้อ พบว่า ลักษณะตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอยซึ่งผู้ซื้อให้ความสำคัญน้อยที่สุด ดังภายใต้สังคมการบริโภคในปัจจุบันการรับรู้ความหมายของบ้านไม่ได้ตอบสนองเพียงแค่ประโยชน์ด้านหน้าที่หลักเท่านั้น โดยได้ให้ความหมายของบ้านด้วยความหมายในคุณค่าด้านอื่นมากกว่า การมองบ้านเป็นเพียงวัตถุลินค้าใช้งาน จากการสัมภาษณ์ หากผู้ซื้อที่มีการพิจารณาค่าถึงประโยชน์การใช้สอย จะเป็นผู้ซื้อที่ต้องการฟังก์ชันการใช้งานได้อย่างแท้จริง เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านขนาดของพื้นที่การใช้สอย โดยเฉพาะสินค้าคอนโด และทาวน์เฮาส์ ที่ต้องการฟังก์ชัน สัดส่วนการใช้งานได้ครบตอบโจทย์เพียงพอ กับจำนวนสมาชิกคนในครอบครัว และจะพิจารณาถึงเรื่องการต่อเติมบ้านให้น้อยที่สุด ซึ่งผู้ซื้อไม่ยอมมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในอนาคตจากการซื้อบ้านอีก ดังเหตุผลที่จะนำมาพิจารณาในการซื้อ

3. เพื่อศึกษาการออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของผู้ผลิต และการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย

จากการวิเคราะห์การออกแบบสารของผู้ผลิต และการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อ พบว่า การสร้างตรรกะการบริโภคของผู้ผลิตที่เป็นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ได้ทำการออกแบบสารในงานโฆษณา และการรับรู้ความหมายเพื่อตรรกะการบริโภคของผู้ซื้อ พบความสอดคล้องกันทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์อยู่ในลำดับที่ทั้งผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ และผู้ซื้อ ให้ความสำคัญมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ ลำดับถัดมา คือ ตรรกะการบริโภคค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ และลำดับสุดท้าย คือตรรกะการบริโภคเชิงประโยชน์ใช้สอย ตามลำดับ ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการเข้ารหัสการสื่อความหมายตรรกะการบริโภคของสินค้า

อภิปรายผล

1. การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย ในการสร้างตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัย พบว่าผู้ผลิตมีการออกแบบสารในการสร้างตรรกะการบริโภคของชุดความหมายค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด รองลงมาเป็นตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ มากกว่าการบริโภคเพื่อเชิงประโยชน์ใช้สอย การใช้งานเพียงอย่างเดียว ถึงแม้คุณค่าการแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์จะมีการแลกเปลี่ยนด้วยเงินเป็นตัวกำหนดในการแลกเปลี่ยน ซึ่งบ้านจึงมีความหมายทางสัญลักษณ์ (Symbolic meaning) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งแสดงออกถึงสถานะทางสังคม บ้านที่อยู่อาศัยเป็นสินค้าหนึ่งในตลาดโดยผู้ประกอบการบริษัทอสังหาริมทรัพย์จึงกลายเป็นสินค้าที่ต้องสร้างความหมายบางอย่างให้แก่ผู้ซื้อ ดังนั้นหน้าที่ของบ้านจึงมีหน้าที่ให้ความแตกต่างนั้นเป็นความหมายสัญลักษณ์ดังงานวิจัยของ Youngpolkant (1995) การวิเคราะห์เรื่องคุณค่าในงานโฆษณาที่อยู่อาศัยทางสื่อหนังสือพิมพ์ พบว่า คุณค่าในการแลกเปลี่ยนจะเกิดขึ้นเมื่อบ้านกลายเป็นสินค้าในระบบตลาด จากนั้นเมื่อบ้านในฐานะที่เป็นสินค้าเข้าสู่กระบวนการโฆษณา บ้านก็จะมีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ และคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ด้วย เช่น เป็นสัญลักษณ์ของความทันสมัยวิถีชีวิตที่หรูหราของคนรุ่นใหม่ เป็นต้น คุณค่าเหล่านั้นเป็นคุณค่าที่เพิ่มขึ้นซึ่งดูเหมือนว่าจะมีความสำคัญมากกว่าคุณค่าเชิง ธรรมชาติประโยชน์ อันเป็นคุณประโยชน์ตามหน้าที่แท้จริง และ Netrabukkana (1996) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ที่อยู่อาศัยในเชิงเศรษฐกิจสังคมโดยใช้สื่อ พบว่าการสร้างความหมายแฝงที่เป็นความหมายทางสังคมให้กับบ้านกลายเป็นเครื่องหมาย ในการสื่อสารกับบุคคลอื่นในสังคม โดยการแสดงถึงสัญลักษณ์เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจสังคม และแสดงสัญลักษณ์ของความแตกต่างต่างในเรื่องรสนิยม และแผนการดำเนินชีวิตของผู้เป็นเจ้าของ ทำให้การบริโภคเชิงสัญลักษณ์เป็นลักษณะเด่นของสังคมการบริโภค ส่งผลให้ความหมายของบ้านในสังคมกลายเป็นสินค้าที่แสดงสัญลักษณ์แทนที่จะเป็นบ้านในความหมายของการเป็นที่พักอาศัย

ทั้งนี้จากการออกแบบสารของผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ทำให้เกิดชุดความหมายมากมาย ที่ผู้บริโภคจะสามารถเชื่อมโยงตนเองแสดงออกว่าบ้านที่อยู่อาศัยนั้น มีความหมายต่อผู้ซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัย เรื่อง Culture, Lifestyle and the Meaning of a Dwelling ความหมายของการอยู่อาศัยลักษณะของการอยู่อาศัยต่างๆ นั้นมีความสมเหตุสมผลที่ผู้คนไม่เพียงแต่จะสามารถเชื่อมโยงตนเองเข้ากับลักษณะต่างๆ แต่ยังแสดงออกว่ามีความหมายอย่างไรต่อพวกเขาได้ สิ่งเหล่านี้เองส่งผลให้เกิดชุดของความหมายมากมายและสามารถนำมาตีความได้ อาจจะค้นพบความหมายที่อาจยังคงซ่อนเร้นว่าด้วยเรื่องความหมายของการอยู่อาศัยด้วยเช่นกัน (Coolen & Ozaki, 2004)

2. การรับรู้ความหมายที่อยู่อาศัยของผู้ซื้อ ในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย จากสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า มีการรับรู้ชุดความหมายค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์มากที่สุด ผู้ซื้อให้ความสำคัญกับการบริโภคภาพลักษณ์ของสินค้าบ้าน จากการรับรู้ความหมายจากที่ผู้ประกอบการได้มีการสร้างความหมายของบ้านนั้น ผู้ซื้อจะได้รับความรู้สึกประทับใจ แสดงถึงความสัมพันธ์ และจะนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ ที่มาจากเหตุผลทางอารมณ์

ความรู้สึกมากกว่าเหตุผลความจำเป็นที่จะมาตอบโจทย์ขั้นพื้นฐาน รองลงมาเป็นตรรกะการบริโภคเชิงสัญลักษณ์ซื้อที่อยู่อาศัย เพื่อต้องการความแตกต่างตอบโจทย์รูปแบบการใช้ชีวิตเฉพาะตัว สามารถบอกถึงสัญลักษณ์ที่อยู่อาศัยกับคนในสังคม ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sunaphan (2014) เรื่องการบริโภคสัญลักษณ์กระเป๋าสตางค์แบรนด์เนมของชนชั้นสูง ผู้บริโภคไม่ได้มอง กระเป๋าสตางค์แบรนด์เนมเป็นแค่กระเป๋าสตางค์/สพายที่มีคุณประโยชน์เพียงการใช้สอยอย่างเดียว แต่ผู้บริโภคมองว่ากระเป๋าสตางค์แบรนด์เนมเป็นสินค้าเชิงสัญลักษณ์ หรือสินค้าแห่งความหรูหรา และความมีรสนิยม และ Thipyorlae (2019) เรื่องการสื่อสารและการบริโภคเชิงสัญลักษณ์เครื่องแต่งกายแบรนด์เนมของชนชั้นกลาง ที่พบว่า เครื่องแต่งกายที่เป็นสินค้าแบรนด์เนม ที่ผู้ใช้คนวัยทำงานเลือกบริโภคนอกเหนือจากประโยชน์การใช้สอยแล้ว ยังได้บริโภคคุณค่าความหมายของสินค้าตามตรรกะคุณค่าเชิงสัญลักษณ์และตรรกะคุณค่าแลกเปลี่ยนมาเป็นอันดับต้นๆ รวมไปถึงมีการใช้ตรรกะคุณค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์กัน

ลำดับถัดมาเป็นค่าแลกเปลี่ยนเชิงเศรษฐศาสตร์ หากผู้ซื้อเป็นการซื้อเพื่ออยู่อาศัยเองโดยจะพิจารณาจากการรับรู้ความหมายด้านราคา ความคุ้มค่า และในการแลกเปลี่ยนที่จะก่อให้เกิดภาระหนี้ระยะยาวตามเกณฑ์การพิจารณาของธนาคาร ในการกู้สินเชื่อบ้าน ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจในการซื้อบ้าน แต่หากผู้ซื้อเป็นการซื้อเพื่อลงทุนจะคำนึงถึงผลตอบแทนจากการลงทุนเป็นสำคัญ และลำดับสุดท้ายเป็นคุณค่าเชิงประโยชน์ใช้สอย ซึ่งการรับรู้ความหมายของบ้าน มิได้เป็นเพียงการตอบสนองความต้องการมากนัก โดยได้ให้ความหมายของบ้านด้วยคุณค่าด้านอื่นมากกว่า การให้ความหมายของบ้านเป็นเพียงวัตถุดิบใช้งาน

ทั้งนี้จากการเสกสัญญาณของผู้ซื้อที่อยู่อาศัยต้องการความแตกต่าง อีกตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อคือ รสนิยม ซึ่งเป็นตัวกำหนดในการเลือกซื้อสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของผู้บริโภคด้วยเช่นกัน ถึงแม้ผู้ซื้อต้องมีศักยภาพ และความสามารถ ในการซื้อสินค้าประเภทนี้ ปัจจัยสำคัญจำเป็นต้องอาศัยทุนทางเศรษฐกิจเข้ามาแลกเปลี่ยนในการซึ่งได้มาเพื่อครอบครอง ซึ่งสะท้อนถึงทุนของผู้บริโภค นั้นสามารถสร้างรสนิยมในรูปแบบของประเภทสินค้าบ้านที่อยู่อาศัย Kaewthep & Hinwiman (2008) ดังที่ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) เขาเชื่อมโยงรสนิยม ทั้ง 2 แบบ คือ รสนิยม และการมีรสนิยม จึงถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับ และแบ่งกลุ่มทางสังคมที่แตกต่างไป ดังที่จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าเป็นการสะท้อน รสนิยม กับ ชนชั้น ของกลุ่มตัวอย่างแต่ละประเภทสินค้า และ แต่ละกลุ่มคนได้ชัดเจน สินค้าบ้านเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง ผู้ซื้ออาจจะซื้อไม่ได้บ่อยมากนัก แต่ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า ถึงการซื้อที่อยู่อาศัย ของผู้ซื้อต้องดูความต้องการของแต่ละช่วงชีวิต (Life Stage) ด้วย จะเห็นได้ว่าการซื้อบ้านเมื่อสถานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นนั้นหมายถึงการได้ก้าวเข้าสู่สถานะที่สูงขึ้น สามารถพัฒนายกระดับ และปรับตนเองให้เข้าใกล้ หรือมีรสนิยมให้มากที่สุด เช่น การเปลี่ยนจากบ้านเดิมเป็นบ้านหลังใหม่ที่สามารถบ่งบอกสถานะของการอยู่อาศัย ยกระดับชีวิตตัวเอง และครอบครัวที่ดีกว่าในอดีต

3. การออกแบบสารในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของผู้ผลิต และการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อ ในตรรกะการบริโภคสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยบริษัทอสังหาริมทรัพย์ไทย พบว่า การสร้างตรรกะการบริโภคของผู้ผลิต ที่เป็นผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์ได้ทำการออกแบบสารในงานโฆษณา และการรับรู้ความหมายเพื่อตรรกะการบริโภคของผู้ซื้อ พบความสอดคล้องกันทั้ง 2 ฝ่าย นั้นแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องในการเข้ารหัสการสื่อความหมายตรรกะการบริโภคของสินค้า ถึงแม้ว่าความสอดคล้องกันทั้ง 2 ฝ่าย พบว่า การออกแบบสารของผู้ผลิตในงานโฆษณา ได้สร้างความรู้สึที่ดีจนเกิดความประทับใจ จนนำไปสู่กระบวนการตัดสินใจซื้อ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งในการรับรู้ความหมายนั้น โดยด้านผู้ซื้อก็จะมีคามคาดหวังสูง จากการซื้อสินค้าที่อยู่อาศัยของบริษัทอสังหาริมทรัพย์ ในการส่งมอบสินค้าและบริการให้ได้ตรงตามคุณค่าความหมายตามคำมั่นสัญญาไว้ให้แก่ผู้ซื้อได้รับรู้ในงานโฆษณา ดังวิจัยงานของ Youngpolkant (1995) ได้ศึกษาคุณค่าในงานโฆษณาที่อยู่อาศัยทางสื่อหนังสือพิมพ์ กล่าวว่า การซื้อ-ขาย บ้านจึงเกิดความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทผู้ประกอบการกับลูกค้าที่จะมาซื้อบ้านในโครงการนั้น ซึ่งโฆษณาที่แสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์จะเป็นโฆษณาที่ต้องการเน้นให้ผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายเกิดความประทับใจ

จนเกิดปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตนเองกับเนื้อหาในโฆษณา โดยมีบริษัทเจ้าของโครงการเป็นผู้สร้างความรู้สึกที่ดี และความประทับใจผ่านทางโฆษณาของโครงการเมื่อบ้านเป็นวัตถุ และวัตถุนั้นได้กลายเป็นสัญลักษณ์ เพื่อเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ระหว่างกันโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่แนบมาในตัววัตถุนั้นๆ Kaewthep & Hinviman (2008) ดังที่โบดริยาร์ด อ้างถึงในระดับความสัมพันธ์นี้ได้ย้อนกลับไปยังแนวคิดของนักมานุษยวิทยา รวมทั้งงานของซิมเมล และมอสส์ โดยงานของ มาเซล มอสส์ สอดคล้อง กับ สิ่งที่มาเซล มอสส์ มองว่าไม่ใช่แค่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เท่านั้น แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ความสัมพันธ์ซึ่งยึดโยงทั้งหมดที่เรียกว่า Prestation เป็นมากกว่าการแลกเปลี่ยนง่ายๆ ธรรมดา แต่มันรวมถึงการตอบแทนซึ่งกันและกัน และพันธะสัญญาทั้งหมดนี้คือ ปรากฏการณ์ทางสังคมไม่ใช่แค่เพียงปัจเจกบุคคลเท่านั้นแต่ยังรวมถึงกลุ่มที่กำหนดพันธะสัญญาของการแลกเปลี่ยน และ สัญญาที่พึงพากับคนอื่น ๆ หรือ สิ่งอื่นๆ (Marcel Mauss, 1925) ซึ่งการ ซื้อ-ขาย บ้านระหว่างผู้ผลิต และผู้ซื้อถือเป็นพันธะสัญญาของการแลกเปลี่ยนที่มีต่อกัน ในกระบวนการต่างๆ จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอยู่เสมอ เนื่องจากบ้านเป็นสินค้าที่ต้องอยู่อาศัยได้ในระยะยาว ดังนั้นการออกแบบสารของผู้ผลิตในงานโฆษณา ได้สร้างความรู้สึกที่ดี และความประทับใจ เป็นตรรกะการบริโภค ที่ถูกสร้างขึ้นโดยการสื่อสารการตลาดของผู้ผลิตเจ้าของโครงการ สื่อสารให้ผู้ซื้อตกอยู่อำนาจทางการตลาดของผู้ผลิต ซึ่งการรับรู้ความหมายของผู้ซื้อก็มีความคาดหวังในพันธะสัญญาของผู้ผลิตเจ้าของโครงการที่ได้ให้สัญญาไว้ในงานโฆษณา ที่มีความคาดหวังต่อสินค้าบ้านจากบริษัทอสังหาริมทรัพย์ โดยคาดหวังว่าจะสร้าง ให้เกิดขึ้นได้จริงกับสินค้า และบริการ ทั้งก่อนและหลังการขายในขั้นตอนทุกกระบวนการของการซื้อบ้านที่อยู่อาศัย

และในสถานการณ์ตลาดปัจจุบัน ถึงแม้ข้อค้นพบในงานวิจัย จะมีความสอดคล้องในการเข้ารหัสการสื่อความหมาย ตรรกะการบริโภคของสินค้าระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ ซึ่งตามแนวคิดพลังสัญญา ของโบดริยาร์ด เกิดจากการผลิตที่ล้นเกิน จากความต้องการ (Oversupply) โดยคนในสังคมต่างถูกผลักดันให้ เข้าสู่ระบบการใช้สัญญาผ่านการบริโภค ทำให้เกิดบริโภค ทุกสิ่งทุกอย่างที่บริโภคได้จึงกลายเป็นมูลค่าเชิงสัญญา จะทำให้มนุษย์สามารถบริโภคได้โดยไม่สิ้นสุด (Palapreewan, 2012) ซึ่งสินค้าบ้านปัจจุบันกลายเป็นสินค้าที่เรียกว่าสินค้าที่อุปสงค์สูงเกินกว่าอัตราส่วนของรายได้ที่เพิ่มขึ้น (Luxury goods) เป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูง เมื่อเข้ารหัสความหมายสัญญา สามารถขายมูลค่าเชิงสัญญาได้ ดังงานวิจัยเรื่อง การสื่อสารความหมาย ตรรกะการบริโภคของน้ำหอมแบรนด์เนม พบว่า ประเภทของสินค้า นั้นมีส่วนสำคัญเป็นอย่างมากในการเข้ารหัสความหมาย สัญญาของสินค้านั้นๆ จะทำให้เกิดประสิทธิผลได้มาก น้อยเพียงใด ยังค้นพบอีกด้วยว่า สินค้าแบรนด์หรูสามารถขายมูลค่าเชิงสัญญาได้ด้วยตัวของมันเอง พลังของสัญญาที่ผู้ผลิตสร้างขึ้นมาจึงสามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ภายใต้ความเป็น Luxurious Commodity (Noowanna, 2013) ถึงแม้ว่าบ้านจะสามารถขายสัญญาได้เองนั้น แต่สินค้าที่อยู่อาศัย ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ท่ามกลางสถานการณ์ตลาดปัจจุบันอยู่ในช่วงที่รอการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ความหมายสัญญาของ สินค้าบ้านด้วยพลังสัญญาที่ผู้ประกอบการอสังหาริมทรัพย์สร้างขึ้นยังไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ การขายสัญญายังมี ข้อจำกัดในบางสถานการณ์ ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการซื้อ และลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ ดังที่อุปทานและอุปสงค์ ที่อยู่อาศัยมีการปรับตัวลดลง พลังสัญญายังไม่สามารถช่วยในกลไกตลาดได้อย่างเต็มที่ในช่วงรอการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ดังสถานการณ์ตลาดปัจจุบันที่ยังต้องเฝ้าระวัง และประคับประคองธุรกิจของอสังหาริมทรัพย์ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. จากผลการศึกษาวิจัย การออกแบบสารของผู้ผลิตในงานโฆษณาได้สร้างความรู้สึกที่ดี และ ความประทับใจ เป็นตรรกะการบริโภคที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ผลิตเจ้าของโครงการสื่อสารให้ผู้ซื้อตกอยู่อำนาจทางการตลาดของผู้ผลิต ผู้ซื้อจึงมีความคาดหวังในพันธะสัญญาของผู้ผลิตเจ้าของโครงการที่ได้ให้สัญญาไว้ในงานโฆษณา ดังนั้นผู้ประกอบการ

อสังหาริมทรัพย์อาจคำนึงพิจารณาอย่างถี่ถ้วนถึงการใช้ภาพ ข้อความ เนื้อหา ตัวบทในงานโฆษณา ที่จะสื่อสารไปยังผู้บริโภค ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามสิ่งที่ส่งมอบสินค้าที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ซื้อ

2. จากผลการศึกษาวิจัย ประเด็นเรื่อง รสนิยม ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดในการเลือกซื้อสินค้าบ้านที่อยู่อาศัยของกลุ่ม ผู้บริโภคนั้นมีรสนิยมที่หลากหลาย และใช้การบริโภคเพื่อสื่อสารความแตกต่าง ดังนั้นระบบสัญลักษณ์เป็นเครื่องมือสำคัญ ที่ใช้สร้างความแตกต่างของความหมายได้ จึงควรทำความเข้าใจคำนึงถึงทุนของผู้บริโภคที่จะสามารถสร้างรสนิยม และเลือกใช้ วิธีการสื่อสารความหมายของสินค้าที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับความต้องการ และรสนิยมของผู้ซื้อในแต่ละประเภทสินค้า และในแต่ละชนชั้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. เปลี่ยนพื้นที่ในการศึกษา ขยายการศึกษาไปยังธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทอื่น เช่น โรงแรม, ห้างสรรพสินค้า
2. ควรศึกษาการออกแบบสารในแต่ละช่วงวงจรของการพัฒนาโครงการของธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในสภาพการณ์ปัจจุบันที่อยู่ในสถานการณ์ตลาดในช่วงเศรษฐกิจ ที่รอการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ ซึ่งพลังสัญญาณยังไม่สามารถช่วยในกลไกตลาดได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปเสนอ ให้มีการศึกษาต่อในช่วงธุรกิจอสังหาริมทรัพย์อยู่ในช่วงฟื้นตัว หรือ ช่วงเศรษฐกิจขาขึ้น ว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และมีประเด็นใดที่น่าสนใจอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในประเด็นนี้ต่อไป

บรรณานุกรม

- Agency for Real Estate Affairs Co., Ltd. (2021, 19 March). “Who is Who? Big Boss in the Real Estate Circle: Top-Ten Owners of Housing - Condo”. *Prachachat Turakij*. Retrieved on April 15, 2021, from <https://www.prachachat.net/property/news-630540>
- Baudrillard, J. (1981). *For a Critique of the Political Economy of the Sign*. New York: Telos Press Publishing.
- Coolen, H, & Ozaki, R. (2004). *Culture, Lifestyle and the Meaning of a Dwelling*. University of Toronto. Toronto.
- Kaewthep, K., & Hinviman, S. (2008). *The Stream of Political-Economic Theorists and Communication Studies*. Bangkok: Parbpim.
- Mauss, M. (1925). *The Gift: The Form and Reason for Exchange in Archaic Societies* (2nd ed.). London: Routledge.
- Netrabukkana, P. (1996). *Socio-Economic Context of Housing through Media analysis* (Master’s thesis). Department of Economics, Chulalongkorn University. Bangkok.
- Noowanna, S. (2013). *Communication and the Logic of Consumption of Brand Name Perfume* (Master’s thesis). Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. Bangkok.
- Palapreewan, P. (2012). *Communicating Global and Locality Through Chicken Consumption Culture in Thai Society: A Case Study of Consumption of KFC Chicken and Five Star Chicken* (Doctoral Dissertation of Philosophy). Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. Bangkok.
- Sunaphan, A. (2014). *The Consumption of Sign of Upper-Class's Brand Name Bags* (Master’s thesis). Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. Bangkok.

- Thipyorlae, S. (2019). *Communication and Consumption of Signs for Brand Name Clothing of Middle-Class's*. (Master's thesis). Faculty of Journalism and Mass Communication, Thammasat University. Bangkok.
- Tiptus, P., & Bongsadadt, M. (1982). *Houses in Bangkok: Characters and Changes during the Last 200 Years (1782 A.D.-1982 A.D.)*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wongpakdee, S. (2011). *Marketing Communications for Low-End Condominiums: A Case Study of the Ramintra- Saimai Area in Metropolitan Bangkok* (Master' s thesis) . Faculty of Architecture, Chulalongkorn University. Bangkok.
- Youngpolkant, S. (1995). *An Analysis of "Values" Embodied in Real Estate Newspaper Advertisement* (Master's thesis). Department of Mass Communication, Chulalongkorn University. Bangkok.

Received: 27-06-2022

Revised: 07-09-2022

Accepted: 16-09-2022

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย Thai Government's Communication Strategies to Reduce Family Violence for the Elderly

ปิยฉัตร ล้อมชวการ^{*1}

Piyachat Lomchavakarn

ningpiyachat@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เนื้อหามาตรการทางกฎหมาย แผน นโยบายที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสาร 2. เพื่อศึกษาประเภทสื่อ 3. เพื่อศึกษาเนื้อหาสาร 4. เพื่อศึกษาช่องทางการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

แหล่งข้อมูลเชิงเอกสาร ได้แก่ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2) นโยบาย ของกรมกิจการผู้สูงอายุ 3) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ 4) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 5) มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ มติสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2564 6) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 7) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, 2560 8) ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน 9) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 19 เล่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัย พบว่ากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย มี ดังนี้ 1. วิธีการสื่อสาร ได้แก่ 1) การกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ 2) การผลักดันนโยบาย มาตรการ กลไก 3) การปรับเปลี่ยนกฎหมายระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ 4) พัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมประชากรรองรับผู้สูงอายุ 5) พัฒนาระบบการดูแล คุ้มครองพิทักษ์สิทธิสำหรับผู้สูงอายุ 2. ประเภทสื่อ ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อกิจกรรม สื่อมวลชน 3. เนื้อหาสาร ได้แก่ การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับหลักประกันยามชราภาพ กำหนดเนื้อหาสารเกี่ยวกับมาตรการเพื่อกระตุ้นสังคมกตัญญูพัฒนากำลังคนภาครัฐให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ เพื่อการเป็นประชาชนสูงอายุที่มีศักยภาพ 4. ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ 1) การสร้างเครือข่ายสถานศึกษา ชุมชน 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หน่วยงาน ภาคี หน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ: กลยุทธ์การสื่อสาร, ความรุนแรงในครอบครัว, ผู้สูงอายุ, รัฐบาลไทย

* Corresponding Author

¹ สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Communication Arts, Sukhothai Thammathirat Open University

Abstract

This research was a qualitative research by analyzing the content of legal measures, plans, policies related to communication strategies to reduce family violence for the elderly of the Thai government. The objectives of this research were: 1. To study communication methods 2. To study media types 3. To study message content 4. To study communication channels to reduce family violence for the elderly by the Thai government.

Documentary resources include: 1) the Constitution of the Kingdom of Thailand, 2) the policies of the Department of Elderly Affairs, 3) the Action Plan on the Elderly, 4) Strategies of the Department of Elderly Affairs. 5) Measures to drive the National Agenda on the Elderly Society Resolutions of the National Assembly for the Elderly, Year 2021 6) Criminal Code, B.E. 2499 7) The Elderly Act, B.E. 2003, 2017 8) Announcement of the Ministry of Social Development and Human Security, B.E. 2548 9) Protection Act 2007 Domestic Violence Victims by Selective Sample Selection Method, 19 volumes. Data were analyzed by drawing conclusions.

The results of the research revealed that the Thai government's communication strategies to reduce family violence for the elderly are as follows: 1. Communication methods: 1) setting a national agenda; 2) advocating for policies, measures, mechanisms; 3) changing the law, rules and regulations to facilitate working in the elderly. 4) Develop potential and prepare the population for the elderly. 5) Develop a care system. Protection and protection of rights for the elderly; 2. Types of media such as personal media, print media, activity media, mass media; 3. Message content: building a positive attitude towards the elderly The elderly have knowledge of old age insurance. Determine the content of the message on measures to stimulate the grateful society to develop the government's manpower to have knowledge, understanding, skills and attitudes. for being a potential elderly citizen; 4. Communication channels: 1) building a network of educational institutions, communities 2) stakeholders, partners, partners, government agencies.

Keywords: Communication strategies, Reduce family violence, the elderly, Thai Government

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุ (Aged Society) โดยในปี 2565 มีผู้สูงอายุ จำนวน 12,116,199 คน เพศชาย จำนวน 5,339,610 คน เพศหญิง จำนวน 6,776,589 คน มีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.3 โดยมีจำนวนประชากรช่วงอายุ 60-69 ปี จำนวน 6,843,300 คน เพศชาย จำนวน 3,123,517 คน เพศหญิง จำนวน 3,719,783 คน ประชากรช่วงอายุ 70-79 ปี จำนวน 3,522,778 คน เพศชาย จำนวน 1,533,642 คน เพศหญิง จำนวน 1,989,136 คน ประชากรช่วงอายุ 80 ปีขึ้นไป จำนวน 1,750,121 คน เพศชาย จำนวน 682,451 คน เพศหญิง จำนวน 1,067,670 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2565)

จากข้อมูลดังกล่าวประเทศไทยเข้าสู่ สังคมสูงอายุ (Aged Society) แล้วและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และกำลังเคลื่อนตัวเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) และในปี พ.ศ. 2578 ปรัชการณของการมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 มีการคาดการณ์อย่างต่อเนื่องว่าในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยคาดว่าจะมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มขึ้นร้อยละ 28 คิดเป็นสัดส่วนของผู้สูงอายุประมาณ 1 ใน 3 ของประชากรทั้งประเทศ นับว่าเป็นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super Aged Society) โดยภาพรวม ซึ่งการเปลี่ยนผ่านทางประชากรผนวกกับการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัลตลอดจนนวัตกรรมต่างๆ ของโลกดิจิทัลที่

เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างพลิกผัน (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565) จำนวนประชากรผู้สูงอายุมีมากขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัว บทบาทของบุคคลในครอบครัว ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง การกระทำความรุนแรงในผู้สูงอายุ เป็นการกระทำที่เกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ องค์การอนามัยโลก ได้จำแนกความรุนแรงต่อผู้สูงอายุไว้เป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1) การกระทำความรุนแรง ด้านร่างกาย เป็นการทำร้ายผู้สูงอายุด้วยวิธีการต่างๆ การทำให้เกิดความเจ็บปวด บาดแผล หรือการบาดเจ็บตาม ร่างกาย โดยการทุบ การตี การเตะ การผลัก การใช้แรงกระแทกที่ร่างกาย การผูกมัด

2) การกระทำความรุนแรง ด้านอารมณ์และจิตใจ การทำให้เสียใจ หรือความปวดร้าวทางอารมณ์ การใช้คำพูดก้าวร้าว การดูถูกเหยียดหยาม การถูกแบ่งแยกจากสังคม การไม่เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

3) การคุกคามทางเพศ การถูกล่วงละเมิดทางเพศ โดยไม่ได้รับความยินยอมจาก ผู้สูงอายุ การใช้คำพูด การใช้กำลัง การสัมผัส หรือการมองซึ่งแสดงถึงการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้สูงอายุ รวมทั้ง การข่มขืน หรือล่วงละเมิดทางเพศ

4) การหาประโยชน์ในทรัพย์สิน และการเอาเปรียบทางกฎหมาย การลักขโมย การล่อลวงเอา ทรัพย์สิน หรือนำทรัพย์สิน ไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง การขโมย หรือเปลี่ยนแปลงเอกสาร เงินทอง ของส่วนตัว ของผู้สูงอายุ โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือขู่มขู่บังคับเอาประกันชีวิต

5) การละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ เป็นการทำร้ายผู้สูงอายุอีกประเภทหนึ่ง เช่น การบังคับให้ผู้สูงอายุกระทำในสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ต้องการ การส่งผู้สูงอายุเข้าไปในสถานสงเคราะห์คนชรา เป็นต้น เป็นการกระทำที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดการสูญเสียความเป็นส่วนตัว ความอิสระทางด้านร่างกาย และจิตใจ ขาดอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง การได้รับ ข้อมูลข่าวสารน้อย ขาดโอกาสในการตัดสินใจเลือกและวางแผนการรักษา

6) การทำร้ายตนเอง เช่น การปฏิเสธการดูแล การช่วยเหลือใดๆ การไม่รับประทานอาหารและยา สวมใส่เสื้อผ้าไม่เหมาะสม มีแนวโน้มในการคิดฆ่าตัวตาย

7) การเพิกเฉย โดยการที่ผู้ดูแลเพิกเฉยต่อการดูแลที่จำเป็น

8) การทอดทิ้งผู้สูงอายุ โดยจำแนกรายละเอียดการทอดทิ้ง ในสามรูปแบบคือ

(1) ด้านร่างกาย ได้แก่ การปล่อยปละละเลยในเรื่องเครื่องนุ่งห่ม การเคลื่อนไหวน ความสะอาด ความปลอดภัย ซึ่งอาจจะไม่ได้ดูแลเอาใจใส่ หรือปฏิเสธไม่ให้การดูแล

(2) ด้านการแพทย์ โดยการไม่พาไปตรวจรักษาโดยอ้างว่า เป็นอาการปกติ อันเนื่องมาจากวัยของผู้สูงอายุเอง มักพบรวมกับการละเมิดสิทธิด้านร่างกาย

(3) ด้านอารมณ์และจิตใจ เช่น การสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ตะโกนหรือ พูดเสียงดังมากเกินไป การปล่อยให้ได้รับกลิ่นและเสียงที่ผู้สูงอายุไม่ชอบ (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2564)

สำหรับประเทศไทย พบว่า ปัญหาความรุนแรง ต่อผู้สูงอายุ ยังเป็นปัญหาที่ซ่อนเร้นขาดการรายงานปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งขาดการรับรู้จากประชาชนและสังคม เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับความกตัญญู กตเวทิต์ และการเคารพนับถือผู้อาวุโส จึงทำให้ประชาชนทั่วไปไม่ได้ตระหนักหรือคิดว่าจะมีการกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุเกิดขึ้นจริง รวมทั้งการมองว่าเป็นปัญหาในครอบครัวไม่ควรไปเกี่ยวข้อง อีกทั้งตัวผู้สูงอายุเอง ก็ไม่กล้าบอกหรือเล่าให้ผู้อื่นฟังว่าตนเองถูกกระทำรุนแรง เนื่องจากผู้สูงอายุมี ความรักและผูกพันต่อผู้กระทำความรุนแรงซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลในครอบครัว รวมทั้งอาจกลัวหรืออายต่อสิ่งที่เกิดขึ้น (กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562)

รัฐบาลได้มีมาตรการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมมาอย่างต่อเนื่องโดยมอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนและเป็นศูนย์กลางในการประสานการเตรียมความพร้อม และขับเคลื่อนร่วมกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงระดับสากลภายใต้กรอบสหประชาชาติ: แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศ

มาดริด ว่าด้วย เรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing) องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้จัดการประชุมสมัชชาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 (the 2nd world Assembly on Ageing) ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ใน พ.ศ. 2545

ผลจากการประชุมคราวนั้นได้ก่อให้เกิด พันธกรณีระหว่างประเทศในเรื่องของผู้สูงอายุที่เรียกว่า แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Ageing) ที่ได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาผู้สูงอายุใน 3 ประเด็น ต่อไปนี้ คือ 1) ผู้สูงอายุกับการพัฒนา (Older persons and development) 2) สูงวัยอย่างสุขภาพดี และมีสุขภาวะ (Advancing health and well-being into old age) 3) การสร้างความมั่นใจว่าจะมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อหนุนและเหมาะสม (Ensuring enabling and supportive environment) ซึ่งเป็นพันธกรณีที่ประเทศภาคีองค์การสหประชาชาติจะต้องร่วมยึดถือเป็นเป้าหมาย และร่วมกันกำหนดทิศทางกลยุทธ์ของการพัฒนาเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวร่วมกัน การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย ตามแผนปฏิบัติการระหว่างประเทศมาดริด ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ พ.ศ. 2545 - 2559 ของกรมกิจการผู้สูงอายุ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะสำหรับผู้สูงอายุ โดยมุ่งสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักแก่สาธารณชน และหน่วยงานทุกภาคส่วน ในเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย เพื่อคนทุกวัยให้สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกัน (Universal Design: UD) การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน จึงจำเป็นต้องมีการเสริมสร้าง ขีดความสามารถของบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน โดยการสนับสนุนทรัพยากร การสนับสนุนความรู้ การนิเทศงาน หรือ การฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุ และองค์ความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ เพื่อให้บุคลากร และผู้ปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงาน ด้านผู้สูงอายุได้อย่างมืออาชีพ จากปรากฏการณ์เชิงประจักษ์ที่พบว่า ความท้าทายของวิถีใหม่ที่อุบัติขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้สูงอายุในยุควิถีชีวิตใหม่เพิ่มมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ เพราะเป็นการเปลี่ยนทั้งระบบ ตั้งแต่โครงสร้างสังคม โครงสร้างครอบครัว การดำรงชีวิตประจำวัน

โครงการสังคมไทยไร้ความรุนแรง กรมกิจการผู้สูงอายุได้ขับเคลื่อนการดำเนินงานผ่านกลไกคณะกรรมการระดับชาติ และนำเสนอ กรม. ให้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติ เพื่อให้สังคมตระหนักถึงความสำคัญ และเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์รณรงค์ผ่านสื่อทุกรูปแบบ และกำหนดอยู่ในแผนทุกระดับเพื่อป้องกันและลดปัญหาความรุนแรงในสังคม

โครงการสังคมไทยไร้ความรุนแรง พบว่า ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัวโดยได้รับความเคารพรัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การมีความเข้าใจ ที่ตรงกันในการอยู่ร่วมกัน เข้าใจในลักษณะของผู้สูงอายุ และดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุให้มากขึ้นจะช่วยป้องกันและลดปัญหา การกระทำความรุนแรงในผู้สูงอายุซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุมี ความสุขในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น

จากที่ได้พบทวนวรรณกรรมมาจะเห็นว่ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ จากการที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการทราบว่ากลยุทธ์ที่รัฐบาลใช้ในการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวมีอะไรบ้าง จึงได้ทำการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทยเพราะเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนร่วมกันมากที่สุด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย
2. เพื่อศึกษาประเภทสื่อเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

3. เพื่อศึกษาเนื้อหาสาระเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย
4. เพื่อศึกษาช่องทางการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

นิยามศัพท์

กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง วิธีการ ประเภทสื่อ เนื้อหาสาระ ประเภทช่องทางในสังคมที่รัฐบาลไทยใช้ เพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ

ความรุนแรงในครอบครัว หมายถึง การกระทำรุนแรงต่อผู้สูงอายุ เป็นการกระทำที่ไม่เหมาะสมด้วยความตั้งใจ หรือไม่ได้ตั้งใจ การกระทำรุนแรง ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ การคุกคามทางเพศ การหาประโยชน์ในทรัพย์สิน และการเอาเปรียบทางกฎหมาย การละเมิดสิทธิผู้สูงอายุ การทำร้ายตนเอง การเพิกเฉย การทอดทิ้งผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

- 1) ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง และสามารถออกนอกบ้าน ไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้
- 2) ผู้สูงอายุที่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง แต่มีปัญหาในการเคลื่อนที่ เมื่อต้องออกไปนอกบ้าน จึงไม่สะดวกที่จะออกนอกบ้าน
- 3) ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และให้ความสำคัญในการสื่อสารผ่าน 1) บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 2540 2550 และ 2560 จำนวน 4 ฉบับ 2) นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดีของกรมกิจการผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 นโยบายและการขับเคลื่อนงานกรมกิจการผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ประจำปี พ.ศ. 2565 โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร นโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 4 ฉบับ 3) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561 และแผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 จำนวน 2 ฉบับ 4) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 - 2565 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 จำนวน 2 ฉบับ 5) มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ มติสมัชชาผู้สูงอายุ ระดับชาติ ปี 2564 จำนวน 2 ฉบับ 6) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 จำนวน 1 ฉบับ 7) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 2560 จำนวน 2 ฉบับ 8) ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2548 จำนวน 1 ฉบับ 9) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จำนวน 1 ฉบับ รวม 19 ฉบับ ว่ารัฐบาลมีกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุในประเด็น วิธีการ ประเภทสื่อ เนื้อหาสาระ ประเภทช่องทางการสื่อสารในสังคม ที่รัฐบาลไทยกำหนดเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

นำกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทยมาเสนอมาปรับปรุงและพัฒนา
กลยุทธ์ต่อไป

วิธีการวิจัย

1. แหล่งข้อมูลเชิงเอกสาร

แหล่งข้อมูลเชิงเอกสารที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำนวน 4 ฉบับ 2) นโยบายของกรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 4 ฉบับ 3) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ จำนวน 2 ฉบับ 4) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 2 ฉบับ 5) มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ มติสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2564 จำนวน 2 ฉบับ 6) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 จำนวน 1 ฉบับ 7) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 2560 จำนวน 2 ฉบับ 8) ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน จำนวน 1 ฉบับ 9) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จำนวน 1 ฉบับ รวมจำนวน 19 เล่ม

2. แหล่งข้อมูลเชิงเอกสาร

การเลือกแหล่งข้อมูลเชิงเอกสารที่ใช้ในการวิเคราะห์เอกสาร ใช้บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 2540 2550 2560 จำนวน 4 ฉบับ 2) นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 นโยบายและการขับเคลื่อนงานกรมกิจการผู้สูงอายุ ปีงบประมาณ 2564 นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ประจำปี พ.ศ. 2565 โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร นโยบายการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 4 ฉบับ 3) แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545 – 2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2561 แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2545-2565) ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 จำนวน 2 ฉบับ 4) ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561 - 2580 ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ พ.ศ. 2560 - 2565 ฉบับปรับปรุง ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2563 จำนวน 2 ฉบับ 5) มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ มติสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2564 จำนวน 2 ฉบับ 6) ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 จำนวน 1 ฉบับ 7) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และ 2560 จำนวน 2 ฉบับ 8) ประกาศกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เรื่อง การคุ้มครอง การส่งเสริม และสนับสนุนการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบความเดือดร้อน จำนวน 1 ฉบับ 9) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 จำนวน 1 ฉบับ รวม 19 ฉบับ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบวิเคราะห์เอกสาร ในการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร (secondary sources)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างข้อสรุป

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย พบว่า

1. วิธีการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย มีดังนี้ 1.1 การกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ 1.2 การผลักดันนโยบาย มาตรการ กลไก เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรในการขับเคลื่อนสังคม 1.3 การปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ข้อบังคับ ให้เอื้อต่อการทำงานด้านผู้สูงอายุ 1.4 พัฒนาศักยภาพและเตรียมความพร้อมประชากรรองรับผู้สูงอายุ 1.5 พัฒนาระบบการดูแล ค้ำครอง พิทักษ์สิทธิ และส่งเสริมระบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร ทฤษฎีเกี่ยวกับความรุนแรง ในประเด็นวิธีการสื่อสาร

2. ประเภทสื่อเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

2.1 สื่อบุคคล มีการ 1) การจัดอบรมผู้สูงอายุให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในบทบาทสิทธิคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุ ซึ่งระบุไว้ในนโยบาย แผนปฏิบัติการ แผนยุทธศาสตร์ ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในทุกระดับ 2) การฝึกอบรมบุคลากรเพื่อพัฒนาความรู้ และพัฒนาทักษะเฉพาะด้านการดูแล ผู้สูงอายุ บุคลากร เจ้าหน้าที่ที่ควรสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้สูงอายุและครอบครัว ให้เกิดความไว้วางใจ เข้าใจ และยอมรับการช่วยเหลือ รวมถึงการเสริมแรงให้ดูแล

2.2 สื่อสิ่งพิมพ์ มีบทบาทสิทธิคุ้มครองสิทธิผู้สูงอายุในกฎหมาย นโยบาย มาตรการ กลไก เทคโนโลยีและนวัตกรรม คู่มือแนวทางการจัดการปัญหาความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ

2.3 สื่อกิจกรรม มีการสร้างความรอบรู้ให้คนรุ่นใหม่ โดยส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมในสถาบันการศึกษาให้เด็กและเยาวชน และการสร้างสื่อเพื่อให้ สังคมเกิดความตระหนักในวงกว้างร่วมกัน ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไปสู่การปฏิบัติ เช่น โครงการเสริมสร้างศักยภาพครอบครัวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรง ในครอบครัว

2.4 สื่อมวลชน มี 1) รายการทางสื่อมวลชนวิทยุ จส. 100 โทร: 02-3839191-4, 02-7494628 2) วิทยุรวมดวงใจ ชวยกัน โทร: 1677 หรือ 02-644 6990, 02-644 6996 3) เพื่อนคู่คิด: ชั่วโมงฮอตไลน์ (FM 92.0 Mhz. หรือ AM 1161 Mhz.) โทร: 02-245 8848, 02-246 4308 4) รายการรวมมือรวมใจ (NBT) โทร: 0-2612-0520 – 2, 0-2216-7311 – 2, 0-2216-0588, 0-2216-0497 5) การผลิตรายการเพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ รายการโทรทัศน์ 6) สร้างคนรุ่นใหม่ หัวใจปัญญา และ Young Smart Security ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อในประเด็นเพื่อให้เกิดการรับรู้ในวงกว้าง และให้เกิดกระแสการพูดถึง

3. เนื้อหาสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง โดยการใช้เนื้อหาสารในประเด็น ดังนี้ 1) การสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อผู้สูงอายุ แก่ประชากรอายุ 18 - 59 ปี 2) ผู้สูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับหลักประกันยามชราภาพ แก่ประชากรอายุ 30 - 59 ปี 3) กำหนดเนื้อหาสารเกี่ยวกับมาตรการเพื่อกระตุ้นสังคมกตัญญูพัฒนากำลังคนภาครัฐให้มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติ เพื่อการ เป็นประชาชนสูงอายุที่มีศักยภาพซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับสาร รศรินทร์ เกรย์, อุมารณณ์ ภทรวาณิช, เอลิมพล แจ่มจันทร์ และเรวดี สุวรรณพเก้า (2556). ในประเด็นการสร้างเนื้อหาสาร สร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ การสร้างเนื้อหาที่มีเอกลักษณ์ชัดเจน

4. ช่องทางการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย

1) การสร้างเครือข่ายสถานศึกษา ชุมชน โดย 1) การสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจให้แก่ผู้รับผิดชอบทุกระดับ (หน่วยงาน/สถานศึกษา) 2) การสร้างองค์ความรู้ในแต่ละมิติให้แก่บุคลากรของสถานศึกษาและการออกแบบการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงวัยของกลุ่มเป้าหมาย 3) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ในสถานศึกษา 4) ส่งเสริมความรู้ให้ประชาชนตระหนักและเตรียมความพร้อมในทุกมิติ กระทรวงศึกษาธิการ 5) ส่งเสริมการเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุ (อบรมบุคลากรภาครัฐ/อบรม ให้กับแกนนำ/ผู้นำของชุมชนโดยผ่านองค์กรเครือข่าย)

2) การสร้างเครือข่ายกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หุ่นส่วนหรือภาคี หน่วยงานภาครัฐ โดย 1) การส่งข่าวสารระหว่างบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกขององค์การเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถประสานงานให้ฝ่ายต่างๆได้ปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์การและเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะหุ่นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ 2) หน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินการด้านผู้สูงอายุ มีการปรับกฎหมาย ระเบียบในการทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อให้เอื้อต่อการทำงาน ทันต่อสถานการณ์ และแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุที่สอดคล้องกับบริบทสังคมแต่ละพื้นที่ 3) พัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายทุกระดับเพื่อพัฒนาศักยภาพและขับเคลื่อนการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมสูงอายุ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกกระทำรุนแรงกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ศูนย์ประชาธิปไตย ศูนย์ช่วยเหลือแรงงาน 24 ชั่วโมง กรมประชาสัมพันธ์ สหภาพข่าว กทม. สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และ ผู้สูงอายุ (สท.) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักบริการสวัสดิการสังคม ศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ศูนย์พึ่งได้ (ศูนย์บริการช่วยเหลือเด็กและสตรีในภาวะวิกฤตจากความรุนแรง) โรงพยาบาลตำรวจซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการทางสังคมสื่อ ในประเด็นการสร้างความสัมพันธ์ คือ การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด (ธนธร ภูมิ, 2559)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอด

ควรมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย เช่น การใช้ Facebook Twitter Instagram YouTube TikTok และการใช้สื่ออื่นๆ ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ เป็นสื่อในการนำเสนอ เป็นต้น โดยแต่ละสื่อมีคุณสมบัติเฉพาะ เหมาะสำหรับการเลือกใช้ ดังนี้

1. Facebook

Facebook เป็น Platform ขนาดใหญ่ ทำให้มีความสามารถในการรองรับเนื้อหา (Content) ที่หลากหลาย ทั้งข้อความ รูปภาพ วิดีโอ รวมถึงเนื้อหาจากภายนอก การใช้ประโยชน์จึงเปิดกว้าง ขึ้นกับความคิดสร้างสรรค์

ความโดดเด่นของ Facebook Page คือ การมีเครื่องมือต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้ ในการสื่อสาร เช่น การอนุญาตให้ติดตั้ง Application ที่ทำขึ้นบน Facebook Page เป็นต้น และการวิเคราะห์หรือประเมินผล ด้วย Page Insight ที่ช่วยวิเคราะห์และติดตามกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นบน Facebook Page ได้สะดวกมากขึ้น

การใช้ Facebook Page สามารถแยกออกได้ใน 2 ลักษณะ ดังนี้

1) การใช้ Facebook Page โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้ Facebook โดยตรง

2) การใช้ Facebook Page โดยเสียค่าใช้จ่ายให้ Facebook โดยตรง

ข้อได้เปรียบของการใช้ Facebook คือ สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าโฆษณามากขึ้น

2. Twitter

Twitter นำเสนอ "ความง่าย" ให้ติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็ว ด้วยการให้ผู้ให้บริการเขียนข้อความสั้นๆ เพียงแค่ 280 ตัวอักษร หรือน้อยกว่านั้น เพื่อ Update สถานะของตนเองให้ผู้อื่นทราบ สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างง่ายดาย

Twitter จัดได้ว่าเป็นสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีอัตราการเติบโตสูงที่สุดในโลก

การใช้ Twitter ถูกจำกัดด้วยคุณลักษณะพื้นฐาน คือ การใช้ตัวอักษรเป็นหลัก (Text-Based) ครั้งละไม่เกิน 280 ตัวอักษร โดยอาจมีการใช้รูปประกอบและวิดีโอได้บ้าง จึงไม่เหมาะกับการใช้ข้อมูลจำนวนมากบน Twitter Twitter มีบริการ โดยเฉพาะเช่นกัน เรียกว่า Promoted Tweets, Promoted Accounts เป็นการแสดง Tweet ขององค์กร ที่ต้องการให้ปรากฏใน Timeline ของผู้ใช้

3. Instagram

Instagram มีความโดดเด่นในการปรับแต่งรูปภาพ ผู้ใช้ Instagram กำหนดให้ผู้ใช้ต้องมีอายุมากกว่า 13 ปี เช่นเดียวกับสื่อสังคมออนไลน์หลายๆ Platform และไม่อนุญาตให้ Post ภาพความรุนแรงทั้งด้านเพศและภาพโป๊เปลือย

การใช้ Instagram ในประเทศไทยนั้น เป็นที่ยอมรับได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้ในไทย ซึ่งชื่นชอบกับรูปภาพและวิดีโอ มากกว่าการอ่านข้อความ

Instagram ให้บริการในรูปแบบที่คล้ายคลึงกับ Facebook เรียกว่า Sponsored Photos and Videos ซึ่งเป็นรูปภาพหรือวิดีโอที่จะปรากฏใน Feed ของผู้ใช้

4. YouTube

YouTube นำเสนอวิดีโอซึ่งความหลากหลายของเนื้อหา เช่น วิดีโอจากที่ถ่ายทำเองโดยผู้ใช้ ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ถูก Upload ขึ้น Youtube มากที่สุด เป็นต้น

การใช้ YouTube มักอยู่ในลักษณะใช้ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ อื่นๆ เนื่องมาจากคุณลักษณะที่เปิดกว้างให้สามารถนำวิดีโอไปแสดงผลภายนอก YouTube เองได้ และมีบริการเฉพาะเรื่องโดยตรงอีกด้วย โดยในปัจจุบันมีอยู่ 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ การแสดง Banner องค์กร ซึ่งปรากฏได้ทั้งทางด้านขวาของหน้าจอการแสดงผล และด้านล่างของวิดีโอที่ผู้ใช้กำลังรับชม ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งคือ การเล่นวิดีโอต่างๆก่อนที่จะเข้าสู่วิดีโอ หรือแทรกระหว่างที่ผู้ใช้รับชมวิดีโอ ซึ่งทั้งสองบริการเป็นบริการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายให้กับทาง YouTube โดยตรง

5. TikTok

TikTok คือวิดีโอสั้นๆ มีความแตกต่างจาก Platform อื่นๆ คือส่วนใหญ่เป็นวิดีโอแนวตั้งเต็มจอ ทำให้เหมาะสมการใช้งานบนโทรศัพท์มือถือ Smartphone

TikTok มีรูปแบบหลักเป็นวิดีโอสั้นที่แสดงผลระหว่างการรับชมวิดีโออย่างต่อเนื่อง ทำให้เนื้อหาที่ขึ้นบน TikTok มักจะมีความสั้น กระชับ รวดเร็ว และมีข้อแตกต่างคือมักจะมีการใช้เสียงเพลงเข้ามาประกอบโฆษณาเพื่อสร้างการจดจำ โดยการคิดค่าบริการจะอยู่ในลักษณะตามจริง คือ ตามการแสดงผล (Cost per Thousand Impressions Bid: CPM) หรือ ตามการกด (Cost per Click Bid: CPC)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุยังสามารถมี การใช้ช่องทางดิจิทัล (Digital channel) อื่นๆ เข้ามาช่วยในการวางแผนงานโปรแกรมสนทนา (Chat/ Instant message) เช่น Line, Facebook Messenger เป็นต้น จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการวางแผนงานการสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุ

ดังนั้นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Twitter Instagram YouTube TikTok และการใช้สื่ออื่นๆ ร่วมกันจึงเป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อยอดในการนำเสนอกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีการปรับตัวและมีความสามารถในการใช้เครื่องมือสื่อสารหลากหลายประเภททั้งในฐานะผู้ส่งสารและผู้รับสาร เพื่อให้การดำรงชีวิตของผู้สูงอายุมีความเป็นปกติสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดความรุนแรงในครอบครัวสำหรับผู้สูงอายุของรัฐบาลไทย เพราะฉะนั้นในการวิจัยในครั้งต่อไป จึงควร ศึกษาผลกระทบของผู้สูงอายุที่ได้รับจากการให้บริการของหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน ภาควิชาที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกกระทำรุนแรง

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2565, จาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/view>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *สังคมไทยไร้ความรุนแรง (Flagships Project) ครั้งที่ 1/2562*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.dop.go.th/th/gallery/1/2074>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2564). *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติ เรื่อง สังคมผู้สูงอายุ มติสมัชชาผู้สูงอายุระดับชาติ ปี 2564*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/33/816>
- กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). *นโยบายการกำกับดูแลองค์กรที่ดี ของ กรมกิจการผู้สูงอายุ ประจำปี พ.ศ. 2565 โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2565, จาก <https://www.dop.go.th/th/laws/1/33/842>
- ธนธร ภูมิ. (2559). *การทบทวนมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การกระทำความรุนแรงต่อผู้สูงอายุ (การค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. สืบค้นเมื่อ 4 มิถุนายน 2565, จาก https://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2016/TU_2016_5803010700_5476_5173.pdf

Received: 25-05-2022

Revised: 24-08-2022

Accepted: 16-09-2022

ผลการจัดการเรียนรู้เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรด้วยกระบวนการคิด
เชิงออกแบบเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแรงจูงใจต่อการเป็น
ผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

The Effect of Learning Management in Agricultural Product Processing
Technology through a Design Thinking Process on Promote Creativity,
Innovation and Entrepreneurial Motivation of Students in
High Vocational Certificate Level

ณัฐพร ผาแก้ว^{*1}

Nutthaporn Phakaew

nutthapornp63@nu.ac.th

สุรีย์พร สว่างเมฆ¹

Sureeporn Sawangmek

sureepornka@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง ดำเนินการโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและทดสอบ
หลังการทดลองมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูป
ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง และ2)
เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อพัฒนา
แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30
คน ซึ่งมาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์ และ
นวัตกรรม และแบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ
ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกันและทดสอบค่าทีแบบกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์
และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสูงกว่าก่อนเรียน
และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษา

* Corresponding Author

¹ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Education, Naresuan University

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบสูงกว่าก่อนเรียนและอยู่ในเกณฑ์ระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กระบวนการคิดเชิงออกแบบ, ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม, เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร, แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ, นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

Abstract

This study was quasi- experimental research using one- group pretest- posttest design. The objectives of this research were to 1) study the effect of learning management through a design thinking process in agricultural product processing technology on developing students' creativity and innovation, and 2) study the effect of learning management through a design thinking process in agricultural product processing technology on developing students' entrepreneurial motivation. The sample consisted of 30 students in high vocational certificate level on the second semester of the academic year 2021, who were selected by cluster random sampling. The research tools included of the learning management plans, the creativity and innovation assessment, and the entrepreneurial motivation assessment. Quantitative data were analyzed using mean, percentage, standard deviation (S.D.), dependent t-test and one sample t-test. The results indicated that, 1) the students' post- test scores of creativity and innovation were higher than before and higher than 70 percent as criteria with a statistical significance level of .05, 2) the entrepreneurial motivation of the students was significantly higher than before, and it was at a good level with a statistical significance level of .05

Keywords: Design thinking process, Creativity and innovation, Agricultural product processing technology, Entrepreneurial motivation, High vocational certificate student

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกในยุคปัจจุบันได้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เน้นการเรียนรู้โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เป็นนักคิด นักปฏิบัติการณ์นวัตกรรมสร้างสรรค์ โดยพัฒนานักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ให้มีทักษะการรู้คิด มีจิตสำนึกที่ดี มีทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งต้องพัฒนาส่งเสริมนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ให้เกิดทักษะการคิดสร้างสรรค์และทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม (ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี, สมตระกูล ราศิริ, นันทวรรณ อีรพงศ์, พนารัตน์ เจนจบ และสมภารณ์ เทียนขาว, 2563, น. 158) สอดคล้องกับการเตรียมการเพื่อการขับเคลื่อนธุรกิจในยุคศตวรรษที่ 21 ควร ส่งเสริมให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ใช้ความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การเป็นผู้คิดนวัตกรรม รวมถึงการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ให้สามารถประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้ที่มีมือทำ กล้าคิด และกล้าแก้ไขปัญหา (ศุภราภรณ์ สุนงข, 2559)

การจัดการศึกษาของอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพสามารถรองรับ ตลาดแรงงาน จึงมีการกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561 ที่มุ่งพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษอาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษา โดยสถานศึกษาปรับหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชุมชน สถานประกอบการ ตลาดแรงงาน ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ จัดทำนวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ งานสร้างสรรค์ งานวิจัย ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ และเผยแพร่สู่สาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้อาชีวศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ที่มุ่งเน้น การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมกำลังคนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เชิงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไทย (Thailand 4.0) ที่มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจจากอุตสาหกรรมหนักสู่การเป็นประเทศเศรษฐกิจดิจิทัลเน้นการใช้เทคโนโลยีขับเคลื่อน เศรษฐกิจ สนับสนุนอุตสาหกรรมเกษตรและเทคโนโลยี มุ่งยกระดับกลุ่มเกษตรกรให้สามารถแปรรูปผลผลิตเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นการทำเกษตรอุตสาหกรรมที่มีการเชื่อมโยงตั้งแต่การผลิต การแปรรูปที่สามารถขับเคลื่อนเพื่อการลงทุน

ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ประยุกต์กับเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรตามหลักสูตรอาชีวศึกษา จึงให้ความสำคัญในการออกแบบและสร้างผลงานหรือนำทักษะกระบวนการแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับความคิดสร้างสรรค์สู่การสร้างนวัตกรรมที่เป็นผลผลิตทางการเกษตร เพื่อนำมาแปรรูปและต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้สามารถเผยแพร่สู่สาธารณะชนสร้างแนวทางอาชีพกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้ สร้างแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2561)

จากการศึกษาพบว่าการนำกระบวนการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ร่วมกับกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (design Thinking) เป็นกระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาแนวคิดหรือนวัตกรรมใหม่ๆ จะเห็นได้ว่ากระบวนการคิดเชิงออกแบบส่งเสริมให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงสายอาชีพ ทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปัญหา แล้วศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหา หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและสามารถแก้ปัญหาได้จริง สามารถวิเคราะห์ปัญหา ออกแบบชิ้นงาน เชื่อมโยงความคิดร่วมกับผู้อื่น ลำดับขั้นตอน สร้าง ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ไปสู่การพัฒนาเป็นนวัตกรรม (ศศิมา สุขสว่าง, 2562) ร่วมกับการส่งเสริมมีแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้แนวโน้มต่อการประกอบอาชีพในอนาคต มีความเชื่อมั่นต่อการเป็นผู้ประกอบการที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป (จริยา กอสุขทวีคุณ, 2561, น.4) ดังนั้นการคิดเชิงออกแบบจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่งผลต่อกลยุทธ์ด้านนวัตกรรมและการพัฒนาธุรกิจ ในบริษัทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจากธุรกิจการออกแบบของไทยส่วนใหญ่เป็น SMEs อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของสหราชอาณาจักรได้รับเลือกให้เป็นเกณฑ์มาตรฐานและทำความเข้าใจคุณค่าเชิงกลยุทธ์ของการคิดเชิงออกแบบและการใช้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำไปสู่ความสำเร็จทางธุรกิจ

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของปัญหาและมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มุ่งเน้นการเรียนรู้ด้านวิชาการนำไปประยุกต์ด้านวิชาชีพในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
2. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

สมมติฐานการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
2. แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและอยู่ในระดับดี โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบเรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีผลการจัดการเรียนรู้ด้านความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีผลการจัดการเรียนรู้ด้านแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. ครูผู้สอนวิชาการศึกษาค้นคว้าอิสระได้แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
5. สถานศึกษาได้แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

นิยามศัพท์

การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่ผนวกกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีรูปแบบส่งเสริมผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและเตรียมความพร้อมของผู้เรียนในการเป็นผู้ประกอบการ โดยเริ่มจากเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพ สร้างการทำงานแบบร่วมมือในการระดมสมองเพื่อสร้างแนวคิดอย่างหลากหลาย และนำมาลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างต้นแบบและการทดสอบ ซึ่งในงานวิจัยนี้ปรับใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของสถาบันการออกแบบ Stanford (Stanford school, Bootcamp Bootleg, 2010) ประกอบไปด้วยการทำงาน 5 ขั้นตอน

1. การทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (Empathize) คือ มีการทำความเข้าใจกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือผู้ใช้งานสินค้า นั้นๆ โดยสำรวจสืบค้นหาปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายประสบอยู่หรือไม่ตรงกับการนำไปใช้ เพื่อให้ผู้ประกอบการเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมายและพฤติกรรมการใช้สินค้า/บริการ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาจริงๆ ของกลุ่มเป้าหมาย โดยในงานวิจัยนี้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย
2. การตั้งกรอบโจทย์ (Define) คือ มีการระบุปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการแก้ไขหลังจากที่ผู้ประกอบการสำรวจสืบค้นหาปัญหาที่กลุ่มเป้าหมายขาดแคลนหรือไม่ตรงกับการนำไปใช้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ จากนั้นจะนำข้อมูลของผู้ใช้มาจัดกลุ่มของปัญหาและระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไขให้ชัดเจน
3. การสร้างความคิด (Ideate) คือ มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์และมุมมองจากหลายๆ คนในทีมเพื่อพัฒนาผลผลิตแปรรูปทางการเกษตรให้มีความหลากหลายทางด้านกระบวนการผลิตหรือทางเลือกวิธีแก้ปัญหาใหม่
4. การสร้างต้นแบบ (Prototype) คือ มีการเอาความคิดหรือไอเดียที่คัดเลือกไว้แล้วมาสร้างต้นแบบนวัตกรรมที่ใช้แก้ปัญหา ซึ่งผู้ประกอบการสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปทางการเกษตรโดยใช้เทคนิคกระบวนการแปรรูปที่หลากหลายแล้วนำไปทดสอบกับผู้ใช้ เพื่อเก็บข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงก่อนสร้างผลิตภัณฑ์จริง โดยก่อนจะมีการทำผลิตภัณฑ์ อาจมีการทำ Prototype หลายครั้งเพื่อทดสอบ เก็บข้อมูลและสะท้อนกลับจากกลุ่มผู้ใช้งาน
5. การทดสอบ (Test) คือ มีการทดสอบต้นแบบของผลิตภัณฑ์จากการแปรรูปทางการเกษตรกับกลุ่มเป้าหมาย โดยผู้ประกอบการจะเก็บข้อมูลที่ได้จากการ feedback เพื่อเรียนรู้ แล้ววนกลับไปขั้นตอนเริ่มต้น โดยอาจมีการวนหลายครั้งจนกว่าจะได้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตนั้นสร้างรายได้และออกสู่ตลาดได้จริงเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค

เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร คือ กระบวนการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปร่างและรสชาติของผลผลิตทางการเกษตร การนำผลผลิตจากการเกษตรมาเปลี่ยนสภาพด้วยหลักและวิธีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร การใช้สารปรุงแต่ง ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปร่างลักษณะแตกต่างไปจากเดิม โดยผู้เรียนแสดงความรู้เกี่ยวกับบทบาทความสำคัญของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร วิเคราะห์สาเหตุการเสื่อมเสียของอาหารในกระบวนการแปรรูปและเก็บรักษาอาหาร และประยุกต์ใช้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารเพื่อการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สามารถสร้างรายได้และเป็นแนวทางในการพัฒนาผลผลิตทางเกษตรได้อย่างมีคุณภาพ โดยในงานวิจัยนี้มุ่งการศึกษาการใช้เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นผักผลไม้

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการแสดงออกทางด้านความคิดจินตนาการ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ที่จะนำไปสู่การออกแบบหรือใช้เทคนิคที่หลากหลายในการการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ โดยผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทั้งหมด 6 พฤติกรรมหลัก ดังนี้

1. การสร้างความคิด ได้แก่ มีค่านิยมหรือคำจำกัดความ มีการสร้างแนวคิด และการตรวจสอบความคิดเชิงสร้างสรรค์
2. การออกแบบและการปรับแต่งความคิด ได้แก่ มีการอธิบายรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ และมีการทำซ้ำ
3. การเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจ ได้แก่ มีความอยากรู้ และมีข้อตกลงที่ท้าทาย
4. การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ มีบูรณาการของความคิดกับสมาชิกภายในกลุ่ม
5. การผลิตและสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่ มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย มีการระบุวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ มีการวางแผนขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียดและสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ได้ตามแบบที่ได้ออกแบบไว้
6. การควบคุมและการสะท้อนตนเอง ได้แก่ มีการสะท้อนถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ มีการวางแผนพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้น และมีการประเมินความสำเร็จของตนเอง

แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ หมายถึง ความคิดหรือความรู้สึที่ดีส่วนบุคคล เห็นคุณค่าและความสำคัญต่อการเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ ได้แก่ ต้องการประสบความสำเร็จ เชื่อในปัจจัยควบคุม กล้าเสี่ยง อดทนต่อความไม่แน่นอนและแรงปรารถนา พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบใหม่ๆ ที่สร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีและออกแบบผลิตภัณฑ์ให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภค โดยการวัดแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert)

วิธีการวิจัย

แบบแผนงานวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและทดสอบหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา

กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีฉะเชิงเทรา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling)

เครื่องมือการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ จำนวน 4 แผนประกอบด้วยเทคโนโลยีการแปรรูปด้วยเทคนิคการทำแห้ง เทคนิคการหมักดอง เทคนิคการใช้ความร้อน และเทคนิคการใช้ความเย็น โดยผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแล้วนำไปหาคุณภาพโดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

2. แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม มีลักษณะเป็นการกำหนดสถานการณ์ที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร และกำหนดประเด็นสำหรับการประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมปรับตามกรอบ Catalina Foothills School District (CFSD, 2018) โดยผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 มีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.62-0.76 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.37-0.74 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.63 ซึ่งประเด็นประเมินสามารถนำไปใช้ในการประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้

3. แบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามวิธีของ ลิเคิร์ต (Likert) โดยผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.70 ซึ่งประเด็นประเมินสามารถนำไปใช้ในการประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบกับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในกลุ่มตัวอย่าง

2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินก่อนเรียน (Pretest) โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมและแบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบจำนวน 4 แผน รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง

4. ภายหลังการทดลองการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างทำการประเมินหลังเรียน (Posttest) โดยใช้แบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และแบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent) และเป็นการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ ด้วยการหาค่าความถี่ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ใช้ในการอธิบายข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นได้นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยายทำการเปรียบเทียบการพิจารณาความคิดเห็นแบบ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น.102-103) จากนั้นทำการ วิเคราะห์ค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent) และค่าที่แบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test) และนำมาเปรียบเทียบเกณฑ์การพิจารณาระดับแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการที่ปรับปรุงจาก จริยา กอสุขทวีคุณ (2561, น. 43-44) ดังนี้ ช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 ระดับดีมาก ช่วงคะแนนเฉลี่ย 3.51-4.50 ระดับดี ช่วงคะแนนเฉลี่ย 2.51-3.50 ระดับปานกลาง ช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.51-2.50 ระดับต่ำ และช่วงคะแนนเฉลี่ย 1.00-1.50 ต่ำมากตามลำดับ

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ก่อนเรียน และหลังเรียน และหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นำมาวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test Dependent แสดงผลได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		$\bar{X}$	t	Sig
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
การสร้างความคิด	12	5.70	1.44	10.20	1.37	4.50	16.93*	.0000
การออกแบบและการปรับแต่งความคิด	8	3.37	1.19	7.00	1.23	3.63	11.11*	.0000
การเปิดกว้างและความกล้าในการสำรวจ	8	3.77	0.86	6.40	1.28	2.63	12.77*	.0000
การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์	4	2.97	0.76	3.37	0.67	0.40	2.84*	.0040
การผลิตและสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์	16	9.40	1.83	14.50	1.31	5.10	15.30*	.0000
การควบคุมและการสะท้อนตนเอง	12	7.75	2.06	10.00	2.73	2.43	4.41*	.0001
สรุปรายการประเมิน	60	32.77	2.58	51.47	4.02	18.70	30.72*	.0000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังเรียนจากแบบประเมินความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม นำมาวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ ทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One Sample T-test) กับเกณฑ์ร้อยละ 70 แสดงผลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กับเกณฑ์ร้อยละ 70

รายการประเมิน	คะแนนเต็ม	คะแนนตามเกณฑ์ร้อยละ 70	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig
หลังเรียน	60	42	51.10	4.09	12.19	.0000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 และ 3 พบว่าผลการทดสอบหลังเรียนของความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังเรียน และหลังเรียนอยู่ในระดับดี โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการก่อนและหลังเรียน โดยใช้แบบประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ นำมาวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ t-test Dependent แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคะแนนแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการจากการวัดแบบสอบถาม เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงก่อนและหลังเรียนที่มีผลต่อแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร (n=30)

ประเด็นการประเมิน	ก่อนเรียน		การ แปลผล	หลังเรียน		การแปล ผล	t	Sig
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.			
1. ต้องการประสบความสำเร็จ	3.34	0.21	ปานกลาง	4.83	0.2	ดีมาก	25.80*	0.0000
2. เชื่อต่อปัจจัยควบคุม	3.36	0.17	ปานกลาง	4.38	0.24	ดี	19.32*	0.0000
3. กล้าเสี่ยง	3.81	0.31	ดี	4.23	0.24	ดี	6.18*	0.0000
4. อดทนต่อความไม่แน่นอน	3.67	0.43	ดี	4.91	0.12	ดีมาก	15.42*	0.0000
5. แรงปรารถนา	3.77	0.28	ดี	4.83	0.17	ดีมาก	17.58*	0.0000
6. การรับรู้ความสามารถของตนเอง	3.58	0.43	ดี	4.92	0.12	ดีมาก	15.90*	0.0000
7. การตั้งเป้าหมาย	2.87	0.38	ต่ำ	3.54	0.17	ดี	8.03	0.0000
สรุปประเด็นการประเมินแรงจูงใจ ในการเป็นผู้ประกอบการ	3.49	0.17	ปานกลาง	4.52	0.06	ดีมาก	34.65*	0.0000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยนำข้อมูลแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการหลังเรียนด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่องเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร นำมาวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ ทดสอบค่าทีแบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test) กับเกณฑ์ระดับดี แสดงผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบผลการทดสอบเปรียบเทียบผลการประเมินก่อนและหลังเรียนของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ด้วยการทำทดสอบทีแบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test) (n =30)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (คน)	ผลการประเมินเฉลี่ยตามเกณฑ์ ระดับดี (3.51)	S.D.	t	Sig.
หลังเรียน	30	4.45	0.05	96.199	0.0000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและอยู่ในเกณฑ์ระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

ผลการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร มีผลการทดสอบความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมที่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีผลการทดสอบมากที่สุดคือ การผลิตและสร้างนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์ เนื่องจากกลุ่มนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สามารถแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและ นำออกสู่ท้องตลาดได้จริง ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย โดยในงานวิจัยนี้ สนับสนุนให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร่วมกันใช้ความคิดสร้างสรรค์สร้างนวัตกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ด้วยหลักการทำแท่ง การหมักดอง การใช้ความร้อน และการใช้ความเย็น ซึ่งต้องเริ่มจากเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจกลุ่มตัวอย่าง ร้านค้า วิสาหกิจชุมชน การทำงานแบบร่วมมือเพื่อระดมสมองเพื่อสร้างแนวคิดอย่างหลากหลาย และนำข้อมูลจากการสำรวจมาลงมือปฏิบัติจริงด้วยการสร้างต้นแบบและการทดสอบ ซึ่งปรับใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบของสถาบันการออกแบบ Stanford school และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมโภชน์ พูลเขตกิจ (2563) ที่ระบุว่านักเรียนมีทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังจากการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเชิงออกแบบเพื่อเสริมสร้างทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมากและมีทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรมหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

2. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ มีผลการประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และอยู่ในเกณฑ์ระดับดี โดยประเด็นที่นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีการเปลี่ยนแปลงผลการประเมินก่อนเรียนจากระดับปานกลาง หลังเรียนเป็นดีมากคือ ต้องการประสบความสำเร็จ จะเห็นได้จากเมื่อทำการทดลองเรียนรู้การผลิตผลิตภัณฑ์แล้ว ก็นำผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตรงกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด ต่อมาการเปลี่ยนแปลงผลการประเมินก่อนเรียนจากระดับดีโดยหลังเรียนก็อยู่ในระดับดีคือ กล้าเสี่ยง เนื่องจากเมื่อนำผลการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างมาสะท้อนผลและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแต่ผลิตภัณฑ์ยังไม่ตรงกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง จึงดำเนินการปรับปรุงหลายรอบส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความกังวลกับด้านความเสี่ยงในการนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง และการเปลี่ยนแปลงผลการประเมินก่อนเรียนจากระดับต่ำโดยหลังเรียนก็อยู่ในระดับดีคือ การตั้งเป้าหมาย อาจเนื่องจากเมื่อนำผลการสะท้อนมาปรับปรุงแก้ไขแล้วได้ผลการตอบรับดีขึ้นจึงทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่น มีความพยายามหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยในงานวิจัยนี้สนับสนุนให้นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง นำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างแล้วเก็บผลจากการสัมภาษณ์ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์ชิ้นงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจริยา กอสุขทวีคุณ (2561) ที่ระบุผลการประเมินด้านการรับรู้ความสามารถของตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการ เมื่อนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์แล้วจะนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อเก็บข้อมูลสะท้อนกลับและนำกลับมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ซ้ำๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้จึงต้องสร้างแรงจูงใจกับผู้ประกอบการสร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ มีความเชื่อมั่นและเกิดแรงจูงใจในการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. แรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เรื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร สูงกว่าก่อนเรียนและอยู่ในเกณฑ์ระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1. ในการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจต่อทฤษฎี หลักการ และขั้นตอนการจัดการเรียนรู้อย่างละเอียด กำหนดสถานการณ์ในการศึกษาของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ต้องชัดเจนและมีความท้าทายให้นักศึกษาได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ มีความเหมาะสมกับระดับของนักศึกษา สถานการณ์ที่กำหนดให้ต้องระบุเงื่อนไข วัตถุประสงค์ ข้อจำกัด อย่างชัดเจน
2. การประสานและเตรียมการกับกลุ่มเป้าหมายเนื่องจากต้องทำการเก็บข้อมูลก่อนเรียนเพื่อหาแนวทางแก้ไข นำไปสู่การออกแบบและสร้างผลิตภัณฑ์ และเก็บข้อมูลหลังเรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางในการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ เพื่อพัฒนาแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการ
2. ควรศึกษาแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบประเด็นการประเมินแรงจูงใจต่อการเป็นผู้ประกอบการจากเกณฑ์การประเมินจากระดับดี ให้มีเกณฑ์การประเมินเป็นระดับดีมาก

บรรณานุกรม

- จรรยา กอสุขทวีคุณ. (2561). การศึกษาแรงจูงใจและความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. กรุงเทพฯ.
- ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี, สมตระกูล ราศิริ, นันทวรรณ อีรพงศ์, พนารัตน์ เจนจบ และสมภารณ์ เทียนขาว. (2563). การพัฒนารูปแบบการคิดเชิงสร้างสรรค์นวัตกรรมต่อความพร้อมในการทำงานเป็นทีมโดยการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพของนักศึกษาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 30(3), 158-169. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/d1437>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศศิมา สุขสว่าง. (2562). การพัฒนานวัตกรรมโดยใช้ Design Thinking. สืบค้นเมื่อ 5 กรกฎาคม 2564, จาก <https://hcd-innovation.teachable.com/courses/author/290247>
- ศุภราภรณ์ สุขภักข. (2559). "สสวท." เดิมเต็มสะเต็มศึกษา เสริมแกร่ง นักเรียนมีทักษะผู้ประกอบการ. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2564, จาก <https://www.kroobannok.com/79525>

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *แนวทางการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2561*. สืบค้นเมื่อ 13 กรกฎาคม 2564, จาก <http://www.ctech.ac.th/pdf/Tdoc.pdf>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2561). *ยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมเกษตร*. สืบค้นเมื่อ 14 กรกฎาคม 2564, จาก https://www.sme.go.th/upload/mod_download/download-20191022060242.pdf

Catalina Foothills School District. (2018). *Creativity and Innovation Rubric Grades 9-12*. Retrieved July 14, 2021, from <https://shorturl.asia/szo8v>

The Stanford d. school Bootcamp Bootleg (HPI). (2010). *An Introduction to Design Thinking PROCESS GUIDE*. Retrieved from <https://dschool-old.stanford.edu/sandbox/groups/designresources/wiki/36873/attachments/74b3d/ModeGuideBOOTCAMP2010L.pdf>

Received: 21-06-2022

Revised: 14-09-2022

Accepted: 19-10-2022

การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย:

การศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา

Human Resource Creativity Management of Saving and Credit Cooperatives in Thailand:

A study for Phenomenological Approach

วรชัย สิงห์ฤกษ์^{*1}

Warachai Singharerk

warachai.sin@stou.ac.th

ศิริลักษณ์ นามวงศ์¹

Sirilak Namwong

Siriluck.nam@stou.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ/วิธีการในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ 2) ศึกษาปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ 3) ศึกษาผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ 4) ปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม ประจำปี 2560 จำนวน 13 สหกรณ์ โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการแปลความและตีความข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปในประเด็นต่างๆ

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบ/วิธีการในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ สหกรณ์จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในการให้มีความคิดใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไปจากเดิมในการที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ได้ โดยสหกรณ์จะต้องดำเนินการ คือ (1) การบ่มเพาะความคิด สร้างจิตสำนึก และสร้างแรงจูงใจ (2) การไปอบรมศึกษาดูงาน (3) การให้ความรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ (4) การติดตามและประเมินผล 2) ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ โดยผู้บริหารของสหกรณ์ต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เข้ามาบริหารการจัดการเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ๆ สร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากร และเป็นบรรทัดฐานในการทำงานเพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การสร้างวัฒนธรรมองค์การเป็นการส่งเสริมและสร้างค่านิยมร่วมกันให้เกิดขึ้นในสหกรณ์ โดยให้

* Corresponding Author

¹ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

บุคลากรสร้างพฤติกรรมการทำงานที่มุ่งหวังก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และเป็นนวัตกรรมได้ โดยมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้บุคลากรพัฒนาทักษะ ความรู้ และความสามารถเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการจัดการทรัพยากรในองค์กรในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านกายภาพ ด้านการเงิน และด้านการจัดการทรัพยากรทางปัญญา 3) ผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ การดำเนินงานของสหกรณ์มีเป้าหมายมุ่งที่จะพัฒนาสหกรณ์ให้มีศักยภาพสามารถที่จะแข่งขันกับองค์กรธุรกิจภาคเอกชนได้ การนำข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ เน้นการวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน สิ่งสำคัญสหกรณ์ต้องมุ่งเน้นกระบวนการให้บุคลากร องค์กร ได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ เพื่อผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 4) ปัญหาอุปสรรค พบว่า สหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งไม่มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง ลักษณะการทำงานเป็นแบบเดิมๆ กรรมการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ไม่สนใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ยึดติดกับสิ่งเดิมๆ ไม่คิดนอกกรอบ ไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ที่เกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์ โดยแนวทางในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นนวัตกรรมและส่งผลต่อการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้กำหนดไว้ โดยกำหนดเป็นเชิงนโยบายหรือกลยุทธ์เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วงการสหกรณ์ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์, นวัตกรรมองค์กร, สหกรณ์ออมทรัพย์

Abstract

The objectives of this research were to study 1) patterns/methods of Human Resource Creativity Management in saving cooperatives 2) causal factors affecting Human Resource Creativity Management 3) results of Human Resource Creativity Management 4) problems, obstacles, and guidelines for managing human resource creativity.

This qualitative research applied a phenomenological approach. The key informants were senior executives from 13 savings cooperatives in Thailand which were awarded the Best Savings Cooperatives in Innovation Award 2017. Data were collected through in-depth interviews. Subsequently, data were analyzed to conclude on the issues defined above.

The results of the research showed that 1) for patterns/methods for Human Resource Creativity Management in cooperatives, the cooperatives need to encourage and train creative idea generation among personnel to achieve the objectives of the cooperative. Thus, the cooperatives must (1a) allow ideas to incubate, and to create awareness and motivation, (1b) provide job training, (1c) provide knowledge for continuous development, and (1d) evaluate and follow up. 2) For causal factors that affect the Human Resource Creativity Management in cooperatives, the cooperative executives must apply creative leadership to effect changes that will allow the personnel to confidently work together, and also to establish creativity in the workplace as the norm. Designing an organizational culture includes creating and promoting shared values in cooperatives. This, in turn, allow all personnel to create work behaviors that aim to boost creativity and innovation. There are activities that focus on helping personnel develop skills, knowledge, and abilities to efficiently perform their jobs, management of resources in the organization, information technology, as well as physical, financial, and intellectual resource management. 3) As for results of human resource creativity management in cooperatives, the operation of the cooperatives aims to equip the cooperatives with the potentiality to compete with private business organizations by using information emphasizing on measuring financial performance for decision making. Importantly, the cooperatives have to focus on the development process of personnel and organizations in order to increase their skills and knowledge, for more efficient work results. 4) For problems and obstacles, it was found that some savings cooperatives do not have continuous knowledge management. The working characteristics are the same as before because cooperative directors and officials are not interested in seeking new knowledge. They adhere to the same things and do not think outside the box. They rarely dare to express their opinions on various issues which could be beneficial to the cooperatives. Therefore, the guidelines for Human Resource Creativity Management should be set, which will lead to create innovation and affect the operations to achieve the goals. They should also be defined as a policy or strategy to bring maximum benefit to the cooperatives in the future.

Keywords: Human Resource Creativity Management, Organization Innovation, Savings Cooperatives

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การแข่งขันในเชิงธุรกิจมีความท้าทายสำหรับผู้บริหารระดับสูงขององค์กรที่ต้องดำเนินธุรกิจท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไร้ขอบเขต หลายองค์การธุรกิจต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของตลาด พฤติกรรมของผู้บริโภค การปรับเปลี่ยนทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์การในหลายแห่งได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ และต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป (Manu, Sarpal, Muir, M Kane, & U Correll, 2013) โดยสิ่งหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้้องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ สร้างความแตกต่างจาก้องค์การธุรกิจอื่นไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาสินค้าและบริการในรูปแบบใหม่ๆ การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย หรือการพัฒนากระบวนการทำงานของบุคลากรใน้องค์การที่สะดวกรวดเร็ว และสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคอย่างทันทั่วถึง นั่นคือ ความคิดสร้างสรรค์ของทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดขึ้นภายใน้องค์การ หรือเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน้องค์การได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงใน้องค์การจะไม่ได้มาจากความคิดสร้างสรรค์ภายใน้องค์การเสมอไปแต่ความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นใน้องค์การสามารถเป็นต้นกำเนิดของนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งการส่งเสริมและผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นั้นจึงนับเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใน้องค์การได้ (Woodman, 2008)

จากปัญหาสภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันได้มีการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้การแข่งขันทางธุรกิจมีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งใน้องค์การหลายแห่งจึงจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงานซึ่งจะเกิดเป็นประโยชน์ต่อ้องค์การเพิ่มมากขึ้น โดยพฤติกรรมของบุคลากรที่มีจุดมุ่งหมายในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (Employee's Innovative Behavior) ที่เป็นประโยชน์ในการเพิ่มมูลค่าให้กับ้องค์การ ในการที่จะสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ (Ejaz et al., 2011) โดยการพัฒนาและปรับปรุงในสิ่งที่มีอยู่ในรูปแบบเดิมให้เป็นกระบวนการทำงานรูปแบบใหม่ๆ โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจนมากขึ้น และยังส่งผลต่อนวัตกรรมของ้องค์การที่เกิดจากการปรับปรุงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดขึ้น (De Jong & Den Hartog, 2010) โดยการพัฒนาสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ที่มีการปรับปรุงวิธีการในการออกแบบที่แตกต่างออกไปจากเดิมด้วยการพัฒนาคิดค้นกระบวนการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งต้องอาศัยความรู้ทางด้านทรัพยากรใน้องค์การ ซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรทางเทคโนโลยี ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรทางปัญญา (Sherwood, 2001) อย่างไรก็ตามพฤติกรรมของบุคลากรใน้องค์การที่จะพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้พัฒนาให้เกิดเป็นนวัตกรรมได้นั้นจะต้องได้รับกระตุ้นและได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากผู้บริหารใน้องค์การ

อย่างไรก็ตามปัจจุบันสหรณจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด และเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้จากประสบการณ์ภายในและภายนอกสหรณสามารถนำมาพัฒนาเพื่อจัดการความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดเป็นนวัตกรรม (Innovation) ซึ่งการพัฒนาสหรณให้มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมได้ ปัจจัยที่สำคัญที่สุดคือ ทรัพยากรมนุษย์ ความรู้ความสามารถ และทักษะทางปัญญาของทรัพยากรมนุษย์ในสหรณ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการทำงานและสามารถขับเคลื่อนสหรณให้เติบโตอย่างมั่นคง โดยการพัฒนาวัฒนธรรมสามารถพัฒนาในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านภาพลักษณ์ภายใน และการพัฒนาด้านบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Singharerk & Jadesadaluck, 2018) ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษารูปแบบ/วิธีการ/องค์ประกอบของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อจัดการความคิดสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ และปัญหาอุปสรรคในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหรณออมทรัพย์ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบ/วิธีการในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์
3. เพื่อศึกษาผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์
4. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์

นิยามศัพท์

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ผู้นำที่มีความสามารถในการโน้มน้าวที่จะทำให้บุคคลในองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ การสร้างทีมงานภายในองค์การให้เกิดความพร้อมที่จะตอบสนองต่อความคิดสร้างสรรค์ การตอบสนองต่อโอกาส และความท้าทาย การประสานงานกับบุคคลที่มีความคิดตรงกัน เพื่อที่จะเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะได้ผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ และมีประโยชน์ต่อองค์การ

วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง องค์การที่มีลักษณะของการให้ความสำคัญกับค่านิยมในการทำงานโดยองค์การมุ่งเน้นส่งเสริมให้คนในองค์การมีปฏิสัมพันธ์และสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถทำงานร่วมกันในลักษณะที่ส่งผลให้องค์การประสบความสำเร็จและมุ่งเน้นไปที่ความสำเร็จในการทำงานร่วมกัน

การจัดการทรัพยากรในองค์การ หมายถึง การจัดการโครงสร้างที่เป็นทางการขององค์การ การควบคุมประสานงาน ระบบวัฒนธรรมองค์การ ตลอดจนความสัมพันธ์ทั้งที่ไม่เป็นทางการทั้งภายในองค์การและระหว่างองค์การกับสภาพแวดล้อมขององค์การ โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

การสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง องค์การได้พัฒนาบุคลากรในการให้มีความคิดใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไปจากเดิมในการที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และสามารถทำประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่งานได้ องค์การควรเปิดโอกาสให้บุคลากรให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้นๆ ในการที่พัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หากบุคลากรยังไม่มีหลักการคิดสร้างสรรค์องค์การควรส่งเสริมให้มีความคิดสร้างสรรค์นั้นได้

นวัตกรรมองค์การ หมายถึง กระบวนการที่เกิดจากการนำความรู้ทักษะและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มาผสมผสานกับความสามารถทางด้านการบริหารจัดการของผู้บริหารองค์การเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันทางการเป็นธุรกิจแห่งนวัตกรรมหรือการนำเสนอรูปแบบธุรกิจแบบใหม่ๆ โดยมุ่งเน้นที่การสร้างประโยชน์และสามารถตอบสนองต่อความพึงพอใจให้กับผู้บริโภคเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นการมอบประโยชน์ทางการประหยัดเวลาการเพิ่มความสะดวกสบายรวมทั้งการนำเสนอผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่มีคุณภาพที่ดีขึ้น

ผลการดำเนินงานทางธุรกิจ หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งที่แสดงเป็นตัวเงิน และผลลัพธ์ที่ไม่เป็นตัวเงินที่เกิดจากการดำเนินงานซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการดำเนินธุรกิจขององค์การ

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการของการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ตลอดจนเข้าใจแนวทางในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์
2. ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมของบุคลากรให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ ที่จะช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ๆ รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรที่ควรสนับสนุนผ่านระบบการเรียนรู้ และการจัดการความรู้ เป็นต้น
3. สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาต่อยอดด้านการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในบริบทอื่นต่อไปได้

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย: การศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบวิธีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยใช้การคัดเลือกด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) คือผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทยที่ได้รับรางวัลสหกรณ์ออมทรัพย์ดีเด่นด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมประจำปี 2560 จำนวน 13 สหกรณ์ ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ภายใต้อำนาจการสำคัญคือ ผู้ให้ข้อมูลมีความสอดคล้องและตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือสำหรับงานวิจัย

สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้เครื่องมือ คือ ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) โดยการพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อคำถามและวิธีการจากผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงและความครอบคลุมเชิงเนื้อหา โดยการทดสอบด้วยวิธีสัมภาษณ์ ตลอดจนการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ ซึ่งได้รับการอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคน เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียดที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการลงพื้นที่ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในช่วงเดือน มกราคม -กรกฎาคม พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์จนพบความซ้ำซ้อนของข้อมูลหรือความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) และตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยพิจารณาจากแหล่งข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคลที่ให้สัมภาษณ์ที่แตกต่างกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเริ่มจากการถอดเทปการบันทึกเสียงจากเครื่องบันทึกเสียง โดยสร้างเครื่องมือในการจำแนกประเภทเนื้อหา คือ แผ่นลงรหัส ที่ช่วยให้ผู้วิจัยใช้แยกแยะหน่วยในการวิเคราะห์ได้อย่างชัดเจน จากนั้นกำหนดเกณฑ์ในการลงรหัสข้อมูล ซึ่งตีความจากเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความที่มีความสำคัญจากประเด็นที่ศึกษา และเกิดข้อสรุปที่นำมาซึ่งการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย และตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ข้อมูล (Grbich, 2013) และนำเสนอเชิงบรรยาย (Descriptive)

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย: การศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. รูปแบบ/วิธีการในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์

การจัดการความคิดสร้างสรรค์นั้นองค์การจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในการให้มีความคิดใหม่ๆ ที่แตกต่างออกไปจากเดิมในการที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ได้ โดยรูปแบบที่สหกรณ์จะต้องดำเนินการ คือ 1) การบ่มเพาะความคิดสร้างแรงจูงใจให้เกิดการกระตุ้น 2) การส่งไปอบรมศึกษาดูงาน 3) การให้ความรู้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางดังกล่าวสามารถนำมาทำประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่งานของสหกรณ์ได้ และสหกรณ์ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้นๆ ในการที่พัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ หากบุคลากรคนใดยังไม่มีหลักในการ

คิดสร้างสรรค์สหกรณ์ก็ควรส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้มีความคิดสร้างสรรค์นั้น สำหรับวิธีการจัดการความคิดสร้างสรรค์นั้นควรประกอบด้วย 1) กระบวนการทำงานต้องมีความชัดเจน โดยเน้นให้เป็นแบบที่ทันสมัย ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นไปตามระเบียบและแนวปฏิบัติของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ 2) ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องต้องทำงานอย่างมีความสุขซึ่งก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ในงานได้ 3) วิธีการทำงานต้องไม่ใช่รูปแบบเดิมๆ ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานไปในทางที่ดีขึ้น

2. ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์

2.1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์

ผู้นำของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นประธานกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือผู้จัดการสหกรณ์ที่จะต้องเป็นผู้นำการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ โดยจะต้องสร้างความเชื่อมั่นสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรของสหกรณ์เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกันภายในสหกรณ์ ผู้บริหารของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เช่น การสร้างค่านิยม ความเชื่อ ให้เป็นบรรทัดฐานในการทำงานเพื่อให้บุคลากรก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ในการสร้างสรรค์สหกรณ์ โดยมีเป้าหมายที่จะเห็นสหกรณ์เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารของสหกรณ์จะต้องมีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เข้ามาบริหารการจัดการภายในสหกรณ์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ โดยสิ่งที่ผู้บริหารของสหกรณ์ต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับบุคลากรและเป็นแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน การสร้างค่านิยม ความเชื่อมั่นให้เป็นบรรทัดฐานในการทำงานที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ผู้บริหารระดับสูงของสหกรณ์ต้องทำความเข้าใจ วิเคราะห์ ความเป็นไปของบริบทของสหกรณ์ในการดำเนินงานและนำสิ่งใหม่ๆ เหล่านี้ มาปรับถ่ายทอดให้กับบุคลากรในสหกรณ์ เพื่อส่งเสริมก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารของสหกรณ์ต้องสนับสนุน และส่งเสริม และลงทุนให้บุคลากรเกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ผลงานในการพัฒนาสหกรณ์เพื่อความสำเร็จของสหกรณ์ในอนาคต

2.2 วัฒนธรรมองค์การเชิงสร้างสรรค์ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์

สหกรณ์ได้มีการส่งเสริมและสร้างค่านิยมร่วมกันให้เกิดขึ้นในสหกรณ์ โดยให้บุคลากรของสหกรณ์ทุกคนสร้างพฤติกรรมการทำงานที่จะมุ่งหวังก่อให้เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์และก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมให้เกิดขึ้น โดยมีกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้บุคลากรได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและเพื่อการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้บุคลากรได้มีกิจกรรมเสริมทักษะเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ แสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน หรือการเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการทำงานในด้านต่างๆ เช่น การลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ลดการใช้วัสดุอุปกรณ์สำนักงาน โดยให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นทุกๆ เดือน และมีการมอบรางวัลให้กับฝ่ายต่างๆ ที่มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานที่จะพัฒนาสหกรณ์ และสามารถขยายผลไปสู่การนำไปประโยชน์ต่อไป การสร้างวัฒนธรรมในสหกรณ์ที่มีแนวความคิดพื้นฐานให้กับบุคลากรในสหกรณ์ให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงานที่ส่งผลต่อกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการทำงานแบบเดิมๆ นั้น โดยสหกรณ์พยายามสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรได้มีกิจกรรมในการสร้างสรรค์ความคิดสร้างสรรค์ โดยมีการออกแบบกิจกรรมใหม่ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามผู้บริหารของสหกรณ์ต้องการที่ให้บุคลากรยึดถือแนวทางในการทำงานร่วมกัน โดยการทำงานนั้นเพื่อให้เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่ยังไม่เคยทำมาก่อนให้เกิดขึ้นในสหกรณ์ โดยต้องมีปัจจัยมาสนับสนุน เช่น การส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือกันของบุคลากรงบประมาณ และเทคโนโลยีที่มีรูปแบบแบบที่ทันสมัยและเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันสหกรณ์ออมทรัพย์ก็ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาสหกรณ์เพื่อให้บุคลากรได้พัฒนาเองจนเกิดความคิดสร้างสรรค์ทำให้สหกรณ์เกิดการพัฒนา บุคลากรเองก็เกิดการพัฒนาด้านตนเอง โดยอาจจะสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมขึ้นมาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง

2.3 การจัดการทรัพยากรในองค์การส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์

การจัดการทรัพยากรในองค์การส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากรทางเทคโนโลยีโดยสหกรณ์สามารถนำทรัพยากรทางด้านข้อมูล สารสนเทศข่าวสารต่าง ๆ ที่สหกรณ์ใช้ในการ

บริหารงาน การใช้ระบบเครือข่ายไร้สาย มีการใช้แอปพลิเคชัน และใช้ในการตัดสินใจในการบริหารงานในสหกรณ์โดยมีการจัดสรรเทคโนโลยีมาใช้สร้างมูลค่าเพิ่มสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กรได้ซึ่งทำให้การดำเนินงานขององค์กรเกิดประโยชน์สูงสุด การจัดการทรัพยากรทางกายภาพได้มีการจัดสรรอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานให้กับบุคลากร การจัดสรรพื้นที่ในการทำงาน (Co-working space) ตลอดจนการจัดภูมิทัศน์ (Landscaping) ที่เหมาะสมในการทำงานซึ่งสอดคล้องกับการทำงานของสหกรณ์ การจัดการทรัพยากรทางการเงินมีการจัดสรรงบประมาณ มีแผนการดำเนินงานทางการเงิน และมีระเบียบควบคุมทางการเงิน (เครื่องมือเตือนภัยทางการเงิน: CFSAW: ss) หรือ CAMELS 6 มิติ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนของสหกรณ์ที่กำหนดไว้ และการจัดการทรัพยากรทางปัญญา ซึ่งสหกรณ์ได้มีการจัดการความรู้ให้แก่บุคลากรเพื่อเสริมทักษะและประสบการณ์อันจะนำมาสู่การจัดการความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างนวัตกรรมที่จะเป็นประโยชน์แก่สหกรณ์ โดยทรัพยากรต่างๆเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ช่วยในการสนับสนุนการดำเนินงานในทุกด้านของสหกรณ์ให้บรรลุเป้าหมายได้

3. ผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์

3.1 การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมองค์กร

การดำเนินงานของทุกสหกรณ์มีเป้าหมายมุ่งที่จะพัฒนาสหกรณ์ให้มีศักยภาพสามารถที่จะแข่งขันกับองค์กรธุรกิจภาคเอกชนได้ โดยการพัฒนาคอนของสหกรณ์มีความจำเป็นและสำคัญมากต่อการดำเนินงานของสหกรณ์ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างที่จะรวดเร็ว โดยเน้นการฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เน้นการเพิ่มพูนทักษะเทคนิคการวิเคราะห์ปัญหา เพื่อนำความรู้ที่กลับมามาพัฒนานวัตกรรมสหกรณ์ของเราในหลายๆ ด้าน สิ่งสำคัญต้องเชื่อมโยงให้เกิดแนวความคิดสร้างสรรค์ให้ได้ และสามารถต่อยอดเกิดเป็นนวัตกรรมของสหกรณ์

3.2 การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ส่งผลกระทบต่อการทำงานทางธุรกิจ

โดยสหกรณ์จะต้องทราบถึงสถานะการดำเนินงานของสหกรณ์ในปัจจุบัน และต้องให้ความสำคัญต่อความสามารถทางการแข่งขันและการนำข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจในอนาคต ซึ่งกิจการต่างๆ ได้กำหนดแนวทางการวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานจากผลการดำเนินงานที่ต่างกัน ซึ่งบางองค์กรเน้นการวัดผลการดำเนินงานทางการเงิน แต่บางองค์กรมุ่งเน้นวัดผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงิน แต่สิ่งสำคัญสหกรณ์ต้องมุ่งเน้นกระบวนการให้ บุคลากร องค์กร ได้พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะอื่นๆ เพื่อผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

3.3 นวัตกรรมองค์กรส่งผลกระทบต่อการทำงานทางธุรกิจ

การพัฒนาบุคลากรให้มีความคิดสร้างสรรค์ที่จะพัฒนาสหกรณ์ทำให้สหกรณ์เกิดผลประโยชน์ในหลายๆ ด้าน เช่น การพัฒนานวัตกรรมที่มีอยู่เดิมหรือการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ซึ่งนวัตกรรมที่เกิดขึ้นเน้นการให้บริการแก่สมาชิกและนวัตกรรมที่เป็นซอฟต์แวร์/โปรแกรมที่ใช้ในการดำเนินงานในสหกรณ์ เช่น โปรแกรมจัดการงานบัญชีการเงิน โปรแกรมการคำนวณการให้สินเชื่อ แอปพลิเคชัน (Application) ของสหกรณ์ ในการตรวจสอบทุนเรือนหุ้นของสมาชิก ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อการทำงานทางธุรกิจทั้งในรูปแบบที่เป็นตัวเงิน คือ ผลการดำเนินงานที่ดีมีกำไรต่อเนื่อง ในรูปแบบปันผลหุ้น และเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนการดำเนินธุรกิจกับสหกรณ์ และการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงิน ได้แก่ การจัดสวัสดิการที่เหมาะสม การสร้างอาชีพเสริมแก่เจ้าหน้าที่สหกรณ์

4. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย: การศึกษาแบบปรากฏการณ์วิทยา

พบว่า เกิดจากการที่สหกรณ์ออมทรัพย์บางแห่งไม่ได้มีการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่อง โดยลักษณะการทำงานเป็นไปในลักษณะแบบเดิมๆ เจ้าหน้าที่เกิดความเคยชินจนไม่เกิดการสร้างสรรค์ผลงานหรือคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ โดยกรรมการสหกรณ์และเจ้าหน้าที่ไม่สนใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ยึดติดกับสิ่งเดิมๆ ที่เคยสั่งสมมา ไม่คิดอะไรนอกกรอบ ไม่ค่อยกล้า

แสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆที่อาจจะเกิดประโยชน์ต่อสหกรณ์ มีความวิตกกังวลต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นในสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มาจากนโยบายของภาครัฐ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. การจัดการความคิดสร้างสรรค์องค์การจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในการให้มีความคิดใหม่ๆ การบ่มเพาะความคิด การสร้างจิตสำนึก และสร้างแรงจูงใจ มุ่งพัฒนาคนเก่งและดี โดยมีความเชื่อว่าคุณค่าของคนเป็นทรัพยากรอันล้ำค่า ซึ่งองค์การควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์นั้นๆ โดยที่สร้างแตกต่างออกไปจากเดิมในการที่จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และสามารถทำประโยชน์ที่มีคุณค่าแก่งานได้ โดยมีวิธีการ คือ 1) การเชิญวิทยากรมีชื่อเสียงทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมาบรรยายให้ความรู้แก่บุคลากร 2) การอบรม การให้ไปศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติมให้กับบุคลากรให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้บุคลากรเกิดการพัฒนาตนเอง เรียนรู้ที่จะปรับปรุงการทำงานและสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่า เพื่อที่จะพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. ปัจจัยสาเหตุที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ โดยผู้บริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์ที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มีส่วนสำคัญต่อการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยผู้นำของสหกรณ์ไม่ว่าจะเป็นประธานกรรมการดำเนินการสหกรณ์หรือผู้จัดการสหกรณ์ที่จะต้องเป็นผู้นำการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ โดยต้องสร้างความเชื่อมั่นสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรของสหกรณ์เพื่อเป็นแนวทางในการทำงานร่วมกันภายในสหกรณ์ ผู้บริหารของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เช่น การสร้างค่านิยม ความเชื่อ ให้เป็นบรรทัดฐานในการทำงานเพื่อให้บุคลากรก่อให้เกิดความคิดใหม่ๆ ในการสร้างสรรค์สหกรณ์ โดยมีเป้าหมายที่จะเห็นสหกรณ์เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Louise and Temperley (2012) กล่าวว่า การกำหนดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ต้องมีความสามารถพิเศษในการที่จะคิดอย่างไร้ขอบเขตและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mueller, Goncalo, and Kamdar (2011) ที่กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการมีความคิดสร้างสรรค์สามารถโน้มน้าวหรือปรับเปลี่ยนทัศนคติสร้างแรงบันดาลใจในเชิงบวกให้กับบุคลากรในองค์การได้ดีกว่าผู้ที่ขาดความสามารถในการคิดแบบเชิงสร้างสรรค์ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Puccio, Murdock, and Mance (2017) กล่าวว่า การมีผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์จะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลง สนับสนุนความคิดใหม่ๆของบุคลากรในองค์การ ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าผู้นำองค์การมีความสามารถทางความคิดสร้างสรรค์ของตนเองแล้วก็จะทำให้สามารถโน้มน้าวหรือปรับเปลี่ยนทัศนคติให้บุคลากรภายในองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ โดยสอดคล้องกับ Maxwell (2012) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีความสามารถในการโน้มน้าวที่จะทำให้อุทิศตนในองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ การสร้างทีมงานภายในองค์การให้เกิดความพร้อมที่จะตอบสนองต่อความคิดสร้างสรรค์ การตอบสนองต่อโอกาส และความท้าทาย การประสานงานกับบุคคลที่มีความคิดตรงกัน เพื่อที่จะเรียนรู้ร่วมกันในอันที่จะได้ผลลัพธ์ที่สร้างสรรค์ และมีประโยชน์ต่อองค์การ

ส่วนวัฒนธรรมองค์กรนั้นสหกรณ์ออมทรัพย์สหกรณ์ได้มีการส่งเสริมและสร้างค่านิยมร่วมกันให้เกิดขึ้นในสหกรณ์ โดยให้บุคลากรของสหกรณ์ทุกคนสร้างพฤติกรรมการทำงานที่จะมุ่งหวังก่อให้เกิดเป็นความคิดสร้างสรรค์และก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมให้เกิดขึ้น โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Robbins, Odendaal, and Roodt (2003).กล่าวว่า บุคคลในองค์การที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและองค์การได้สืบทอดปฏิบัติกันมาเป็นวัฒนธรรมองค์การบางอย่าง ซึ่งจะมีลักษณะที่สร้างสรรค์ทำให้การปฏิบัติงานมีความสำเร็จและมีความก้าวหน้า แต่บางลักษณะก็อาจเป็นตัวบั่นทอนหรือทำลายวัฒนธรรมองค์การได้ ซึ่งวัฒนธรรมองค์การในลักษณะที่สร้างสรรค์จะช่วยหล่อหลอมให้บุคคลในองค์การมีความภาคภูมิใจ กล้าคิด กล้าทำ และมีความรัก ความผูกพันในองค์การ เกิดจิตสำนึกแห่งการร่วมคิดร่วมทำเพื่อความก้าวหน้าของตนของกลุ่มและองค์การ และสามารถสร้างความคิดแปลกใหม่สามารถพัฒนาองค์การต่อไปได้

และการจัดการทรัพยากรในองค์การ โดยสหกรณ์ออมทรัพย์มีการใช้ทรัพยากรที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านกายภาพ ด้านปัญญา และการเงิน โดยมุ่งที่จะจัดแบ่งทรัพยากรให้กับหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานหรือบุคลากรได้ใช้ทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อการดำเนินงานสู่เป้าหมายของสหกรณ์ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Giannopoulou, Grysckiewicz, and Barlatier (2014) ที่กล่าวว่า การสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ให้ประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยทางด้านการจัดการทรัพยากรในองค์การ ได้แก่ ทรัพยากรเทคโนโลยีสารสนเทศ ทรัพยากรทางกายภาพ ทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรทางปัญญา ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่จะส่งผลต่อการสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ และยังสอดคล้องกับ Amabile (1997) ที่พบว่าการสนับสนุนให้มีการจัดการทรัพยากรอย่างพอเพียง ซึ่งได้แก่ เงินทุน เครื่องมือเครื่องใช้ สิ่งอำนวยความสะดวก และข้อมูลข่าวสารจะช่วยให้ส่งเสริมการสร้างสรรค์และก่อให้เกิดเป็นนวัตกรรมได้

3. ผลลัพธ์ของการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ การจัดการความคิดสร้างสรรค์ทำให้บุคลากรเกิดการพัฒนาและเกิดคุณค่าในตนเอง โดยการจัดการความรู้ การศึกษาดูงานที่เป็น Best Practice การฝึกอบรมพัฒนาทักษะตามสายงานที่บุคลากรปฏิบัติงาน เพื่อเพิ่มผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสหกรณ์มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถเพิ่มพูนพัฒนาทักษะความรู้และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้กับสหกรณ์ อีกทั้งยังปรับปรุงพัฒนากระบวนการทำงานพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินและด้านการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่องที่ส่งผลต่อการดำเนินงานทางธุรกิจ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Holder and Matter (2008) ที่กล่าวว่านวัตกรรมองค์การเกิดจากการที่องค์การให้ความสนใจพัฒนาบุคลากรมุ่งเน้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร และส่งเสริมความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของนวัตกรรมองค์การในการที่จะกำหนดทิศทางในอนาคตขององค์การ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lu, Zhu, and Bao (2015) พบว่า การสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพนั้นจะส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การทั้งในด้านผลการดำเนินงานที่เป็นการเงินและไม่เป็นการเงิน นอกจากนี้นวัตกรรมองค์การยังส่งผลต่อผลการดำเนินงานขององค์การอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Peng and Lin (2008) ที่พบว่า การสร้างสรรค์บุคลากรมีผลต่อการดำเนินงานขององค์การ ซึ่งประกอบด้วยผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงิน เช่น รายได้ ผลกำไร ส่วนแบ่งทางการตลาดที่เพิ่มขึ้น การรักษาฐานลูกค้าเก่า และเพิ่มฐานลูกค้าใหม่ เป็นต้น ส่วนผลการดำเนินงานที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความมีชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือของกิจการที่ส่งผลในเชิงบวกให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ในสหกรณ์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในประเทศไทย ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. การกำหนดนโยบายให้มีกระบวนการและแนวทางการจัดการความคิดสร้างสรรค์ โดยพัฒนาบุคลากรที่มีศักยภาพ โดยการกำหนดนโยบายการพัฒนาการคิดเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในการจัดการความคิดสร้างสรรค์ ตั้งแต่ต้นน้ำ คือ การพัฒนาและการวิจัยกระบวนการเพื่อบ่มเพาะความรู้ให้กับบุคลากรรุ่นใหม่ของสหกรณ์ และนำผลการวิจัยมาดำเนินการส่วนกลางน้ำ คือ การสนับสนุนงบประมาณอย่างเป็นระบบและทั่วถึง และปลายน้ำ คือ มีการประเมินและติดตามผล เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ให้มีความคิดสร้างสรรค์ โดยมีการทดสอบและคัดเลือกบุคลากรที่มีศักยภาพสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนวัตกรรม และการให้รางวัลแก่บุคลากรเพื่อเชิดชูเกียรติและเป็นขวัญกำลังใจในการมุ่งพัฒนาสหกรณ์ออมทรัพย์ต่อไป

2. ผู้บริหารของสหกรณ์ออมทรัพย์สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาส่งเสริมพฤติกรรมของบุคลากรให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม เช่น การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ ที่จะช่วยให้บุคลากรเกิดความรู้ความเข้าใจ และพัฒนาความคิดใหม่ๆ รวมถึงความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรที่ควรสนับสนุนผ่านการเรียนรู้ และการจัดการ

ความรู้ ตลอดจนกำหนดนโยบาย และแผนการดำเนินงานด้านทรัพยากรมนุษย์ของสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไปได้

3. การนำผลการวิจัยในปรับใช้กับสหกรณ์ประเภทอื่นนั้นจะต้องมีการพิจารณาปัจจัยอื่นร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้น ๆ กล่าวคือ ควรเป็นสหกรณ์ที่สามารถพัฒนานวัตกรรมให้เกิดขึ้น เป็นต้น โดยศึกษา กลุ่มตัวอย่างสหกรณ์ที่มีความแตกต่างกัน เช่น สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน หรือสหกรณ์การเกษตร เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบ การจัดการความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละสหกรณ์ที่ต่างกัันนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป

1. จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผลลัพธ์จากการจัดการความคิดสร้างสรรค์ทรัพยากรมนุษย์ พบว่า การสร้างเครือข่าย และการสร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคม เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อควรมุ่งศึกษา ใน 2 ประเด็นนี้เพื่อยืนยัน จากประเด็นการวิจัยที่มีเพิ่มขึ้น

2. งานวิจัยนี้เป็นการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารของสหกรณ์เพียงฝ่ายเดียวซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่องานวิจัย ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรจัดเก็บข้อมูลจากสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อมาเสริมและสนับสนุนงานวิจัยให้มากขึ้น

บรรณานุกรม

- Amabile, T. M. (1997). Motivating Creativity in Organizations: On Doing What You Love and Loving What You Do. *California Management Review*, 40, 39-58.
- De Jong, J., & Den Hartog, D. (2010). Measuring Innovative Work Behavior. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23-36.
- Ejaz, W., Shah, S., Saad, H., Aziz, J., Jaffari, A. R., Zaman, A., & Jaffari, M. R. (2011). Role of Self Concordant Goals in Obtaining Innovation and Creativity in the Employees. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(4), 172-181.
- Giannopoulou, E., Gryszkiewicz, L., & Barlatier, P. J. (2014). Creativity for Service Innovation: A Practice-Based Perspective. *Journal of Service Theory and Practice*, 24(1), 23-44.
- Grbich, C. (2013). *Content Analysis of Texts: Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publications Ltd.
- Holder, B. J., & Matter, G. (2008). *The Innovative Organization*. Retrieved December 11, 2020, from <http://www.geocities.com/CollegePark/Library/1048/innova.html>
- Louise, S., & Temperley, J. (2012). Creative Leadership: A Challenge of Our Time. *School Leadership and Management*, 29(1), 65-78.
- Lu, K., Zhu, J., & Bao, H. (2015). High-Performance Human Resource Management and Firm Performance: The Mediating Role of Innovation in China. *Industrial Management & Data Systems*, 115(2), 352-382.
- Manu, P., Sarpal, D., Muir, O., M Kane, J., & U Correll, C. (2013). When Can Patients with Potentially Life-Threatening Adverse Effects be Rechallenged with Clozapine? A Systematic Review of the Published Literature. *Schizophrenia Research*, 134(2-3), 180-186.
- Mueller, J. S., Goncalo, J. A., & Kamdar, D. (2011). Recognizing Creative Leadership: Can Creative Idea Expression Negatively Relate to Perceptions of Leadership potential?. *Journal of Experimental Social Psychology*, 47(2), 494-498.

- Peng, Y. S., & Lin, S. S. (2008). Local Responsiveness Pressure, Subsidiary Resources, Green Management Adoption and Subsidiary's Performance: Evidence from Taiwanese Manufactures. *Journal of Business Ethics*, 79, 199-212.
- Puccio, G., Murdock, M., & Mance, M. (2017). *Creative Leadership: Skills That Drive Change*. London: Sage Publications.
- Robbins, S. P., Odendaal, A., & Roodt, G. (2003). *Organizational Behavior: Global and Southern African Perspectives* (9th ed.). Cape Town: Pearson Education.
- Sherwood, D. (2001). *Smart Things to Know About Innovation & Creativity*. Oxford: Capstone Publishing Limited.
- Singharerk, W., & Jadesadaluck, V. (2018) Innovation and Information Technology Usage in Knowledge Management for Human Resource Development in Cooperative. *Electronic Journal of Open and Distance Innovative Learning (e-JODIL)*, 9(1), 1-9.
- Woodman, R. W. (2008). Creativity and Organizational Change: Linking Idea and Extending Theory. In Zhou, J., & Shalley, C.E. (Eds.), *Handbook of organizational creativity* (pp. 283–300). New York: Taylor & Francis Group.

Received: 22-06-2022
Revised: 17-10-2022
Accepted: 02-11-2022

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและ
เขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม
Extension Guidelines to Participation in Agricultural Management
in the area of Land Readjustment and Irrigation for Agriculture

พลสรานู สรานูรมย์^{*1}

Ponsaran Saranrom

ponsaran.sar@stou.ac.th

สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม¹

Sineenuch Khrutmuang Sanserm

sineenuch.khr@stou.ac.th

ศิริส ทองเชื้อ²

Siros Thongchure

stongchu@gmail.com

วรรณัย อันสำราญ¹

Wattana Onsamrarn

wattana.pinn@gmail.com

สัจจา บรรจงศิริ¹

Sujja Banchongsiri

sujja.ban@stou.ac.th

บำเพ็ญ เขียวหวาน¹

Bumpen Keowan

bumpen.keo@stou.ac.th

เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ¹

Benchamas Yooprasert

Benchamas.yoo@stou.ac.th

* Corresponding Author

¹ สาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

School of Agriculture and Cooperatives, Sukhothai Thammathirat Open University

² คณะเกษตรและชีวภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

Faculty of Agriculture and Life Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตร 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตร และ 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ 1) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดชัยนาท กาฬสินธุ์ และพัทลุง จำนวน 348, 595 และ 567 คน ตามลำดับ กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.1 ได้กลุ่มตัวอย่าง 78, 86 และ 85 คน ตามลำดับ สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมและปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และนักวิชาการทางการเกษตรในมหาวิทยาลัย จำนวน 50 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จำนวน 13 ตัวแปร ผลปรากฏว่ามี 12 ตัวแปรทุกตัวถูกจัดเข้าองค์ประกอบ โดยสรุปได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยภายใน มีจำนวน 8 ตัวแปร และปัจจัยภายนอก มีจำนวน 4 ตัวแปร 2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรจำนวน 22 ตัวแปร ผลปรากฏว่า ตัวแปรทุกตัวถูกจัดเข้าองค์ประกอบ โดยสรุปได้เป็น 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดระบบการเกษตรและวางแผนการผลิต มีจำนวน 7 ตัวแปร ปัญหาด้านสมาชิกและผู้นำในการมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเกษตร มีจำนวน 6 ตัวแปร ปัญหาด้านภูมิปัญญา/เทคโนโลยีทางการผลิต และกตึกา/ข้อตกลงทางการผลิต มีจำนวน 4 ตัวแปร ปัญหาด้านทุนและทรัพยากร มีจำนวน 3 ตัวแปร และปัญหาด้านสิ่งจูงใจในการได้รับผลตอบแทน มีจำนวน 2 ตัวแปร 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมประกอบไปด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ (1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน (2) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (3) การออกแบบวิธีการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน (4) การสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง (5) การสร้างกลไกขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ และ (6) การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, การมีส่วนร่วม, การจัดการการเกษตร, เขตจัดรูปที่ดิน

Abstract

The purposes were to study: 1) factors of farmers' participation in agricultural Management 2) problems related to participation of farmers in agricultural Management, and 3) extension guidelines to participation in agricultural Management.

The populations were 1) 348, 595, and 567 farmers participated in the land readjustment and irrigation for agriculture project in Chainat, Kalasin, and Phatthalung provinces, respectively. The samples were determined using Taro Yamane's formula at an error level of 0.1, resulting in a sample of 78,86, and 85 people, respectively. The simple random sampling was used. Data were collected using an interview form on participation factors and farmers' participation problems. Data were analyzed using descriptive statistics, and exploratory factor analysis. 2) Key informants on extension guidelines to participation consisted of 50 farmers, entrepreneurs, and agricultural extension scholars. The purposive sampling was used. Data was collected using focus group and analyzed by content analysis.

The study found that 1) An exploratory factor analysis of 13 variables related to the participation of farmers indicated that there were 12 variables organized into components. Two components could be summed up: 8 internal factors and 4 external factors. 2) An exploratory factor analysis of the 22 variables of farmers' participation problem showed all variables were included. It could be summarized into 5 components, namely, problems in extension and supporting production planning of 7 variables, problems of members and leaders of 6 variables, problems in wisdom / technology and production agreements of 4 variables, problems in capital and resources of 3 variables, and problems of incentive compensation of 2 variables. 3) extension guidelines to participation were: (1) encouraging participation in every step of the work process; (2) launching of collaborative learning process; (3) designing methods/activities appropriate to the community context; (4) creating activities for continuous participation; (5) establishing mechanisms to drive participation at different levels; and (6) linking with network partners.

Keywords: extension guidelines, participation, agricultural Management, land readjustment area

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “เกษตรกรรมมั่นคง ภาคการเกษตรมั่งคั่ง ทรัพยากรเกษตรยั่งยืน” โดยมีแนวทางไปสู่เป้าหมายโดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร ซึ่งมีรูปแบบการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐให้เกิดความเชื่อมโยงและบูรณาการร่วมกันอย่างมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016) ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ต่างๆ ได้มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยึดแนวคิดการพัฒนายอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนหรือเกษตรกรในพื้นที่นั้นๆ

พื้นที่ในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมจัดได้ว่าเป็นพื้นที่การเกษตรที่มีศักยภาพความพร้อมในการทำการเกษตรมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมด้านระบบน้ำครอบคลุมรายแปลงของเกษตรกร อีกทั้งมีการจัดรูปที่ดินใหม่ให้เหมาะสมกับการจัดการการผลิตสินค้าเกษตร การขนส่งผลผลิตทางการเกษตร และการคมนาคมต่างๆ ซึ่งทางกรมชลประทานเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

ซึ่งได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ด้วยบูรณาการกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

จังหวัดชัยนาท กาฬสินธุ์ และพัทลุง เป็นพื้นที่ๆ มีศักยภาพเนื่องจากเกษตรกรรมมีศักยภาพและความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตรเกี่ยวกับการจัดรูปที่ดิน การจัดระบบน้ำ การคมนาคมขนส่งในพื้นที่เรียบร้อยแล้ว แต่เป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมของเกษตรกรในการพัฒนาการจัดการการเกษตรในพื้นที่ (Royal Irrigation Department, 2020) ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ตลอดจนแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่จัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม

นิยามศัพท์

เขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม หมายถึง การดำเนินงานพัฒนาที่ดินและระบบน้ำที่ใช้เพื่อเกษตรกรรม เพื่อเพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต โดยทำการรวบรวมที่ดินหลายแปลงในบริเวณเดียวกันเพื่อวางแผนจัดรูปที่ดินใหม่ โดยเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมมีจำนวน 3 พื้นที่ ได้แก่ พื้นที่งานจัดรูปที่ดินโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาบรมธาตุ จังหวัดชัยนาท พื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาว ระยะที่ 1-3 จังหวัดกาฬสินธุ์ และพื้นที่โครงการฝายบ้านพร้าว จังหวัดพัทลุง

การจัดการการเกษตร หมายถึง การจัดการการเกษตรในการออกแบบระบบการเกษตรที่เหมาะสมในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนการจัดการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรตามระบบการเกษตรที่ได้ออกแบบไว้

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตร หมายถึง การส่งเสริมให้เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้บูรณาการในการมีส่วนร่วมในการร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการออกแบบระบบการเกษตรที่เหมาะสม ตลอดจนการวางแผนการจัดการการเกษตรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตร หมายถึง แนวทางในการร่วมกันจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม และการเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ

ในการศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมและปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดชัยนาท กาฬสินธุ์ และพัทลุง จำนวน 1,510 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ ที่ระดับความคาดเคลื่อน 0.1 ได้กลุ่มตัวอย่างรวม

249 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดระดับความคิดเห็นของปัจจัยและปัญหาการมีส่วนร่วมโดยกำหนดเกณฑ์จากค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย ดังนี้ 1.00 - 1.80 = น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 = น้อย 2.61 - 3.40 = ปานกลาง 3.41 - 4.20 = มาก และ 4.21 - 5.00 = มากที่สุด และการวิเคราะห์ exploratory Factor analysis เพื่อจัดกลุ่มปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันตามองค์ประกอบ จากปัจจัยประเภทต่างๆ โดยหาค่า (1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สถิติ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy) (2) องค์ประกอบ (Factor extraction) โดยวิธี Principle component analysis พิจารณาค่าไอเกน (Eigen value) ซึ่งเป็นค่าความผันแปรของตัวแปรทั้งหมดในแต่ละองค์ประกอบ (3) หมุนแกนองค์ประกอบแบบออร์โธกอนอล (Orthogonal) ด้วยวิธีแวนริกซ์ (Varimax) เพื่อให้ตัวแปรสัมพันธ์กับองค์ประกอบชัดเจนมากยิ่งขึ้น และพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยใช้ค่าองค์ประกอบเท่ากับ 25 (Vanichbuncha, 2016)

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เกษตรกร ผู้ประกอบการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการทางการเกษตรในมหาวิทยาลัย จำนวน 50 คน คัดเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากตัวแทนของผู้ที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรได้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตร

1.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดชัยนาท จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดพัทลุง

ปัจจัย	จังหวัดชัยนาท		จังหวัดกาฬสินธุ์		จังหวัดพัทลุง		ค่าเฉลี่ยรวม	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย
1. ด้านสมาชิก	2.87 (0.860)	ปานกลาง	3.27 (0.691)	ปานกลาง	3.57 (0.935)	มาก	3.24 (0.829)	ปานกลาง
2. ด้านผู้นำ	2.67 (0.884)	ปานกลาง	3.03 (0.669)	ปานกลาง	3.63 (0.999)	มาก	3.11 (0.851)	ปานกลาง
3. ด้านกิจกรรมและการดำเนินงานของโครงการ	2.87 (0.819)	ปานกลาง	3.13 (0.730)	ปานกลาง	3.70 (0.794)	มาก	3.23 (0.781)	ปานกลาง
4. ด้านทรัพยากรที่เอื้อ	2.83 (0.986)	ปานกลาง	2.90 (0.607)	ปานกลาง	3.50 (0.900)	มาก	3.08 (0.831)	ปานกลาง
5. ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี	2.53 (0.730)	น้อย	2.87 (0.860)	ปานกลาง	3.37 (0.850)	ปานกลาง	2.92 (0.813)	ปานกลาง
6. ด้านกติกาและข้อตกลง	2.60 (0.724)	น้อย	2.97 (0.964)	ปานกลาง	3.43 (0.858)	มาก	3.00 (0.849)	ปานกลาง
7. ด้านการสื่อสารการเชื่อมโยงสมาชิก	2.67 (0.802)	ปานกลาง	3.13 (0.730)	ปานกลาง	3.63 (0.809)	มาก	3.14 (0.780)	ปานกลาง
8. ด้านสิ่งจูงใจในการได้รับผลตอบแทน	2.90 (0.995)	ปานกลาง	3.00 (0.871)	ปานกลาง	3.50 (0.777)	มาก	3.13 (0.881)	ปานกลาง
9. ด้านการสนับสนุนจากองค์กรในกลุ่ม	2.67 (0.758)	ปานกลาง	2.87 (0.571)	ปานกลาง	3.50 (0.777)	มาก	3.01 (0.702)	ปานกลาง
10. ด้านนโยบายรัฐ	2.63 (0.964)	ปานกลาง	2.93 (0.828)	ปานกลาง	3.47 (0.819)	มาก	3.01 (0.830)	ปานกลาง
11. ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน	2.93 (0.980)	ปานกลาง	3.00 (0.695)	ปานกลาง	3.60 (0.814)	มาก	3.18 (0.830)	ปานกลาง
12. ด้านการศึกษาและวิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยี	2.53 (0.730)	น้อย	2.83 (0.699)	ปานกลาง	3.27 (0.944)	ปานกลาง	2.88 (0.791)	ปานกลาง
13. ด้านการตลาด	2.90 (0.885)	ปานกลาง	2.70 (0.915)	ปานกลาง	3.33 (0.959)	ปานกลาง	2.98 (0.920)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	2.74 (0.860)	ปานกลาง	2.93 (0.760)	ปานกลาง	3.48 (0.860)	มาก	3.07 (0.825)	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดชัยนาท จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดพัทลุง มีรายละเอียดดังนี้

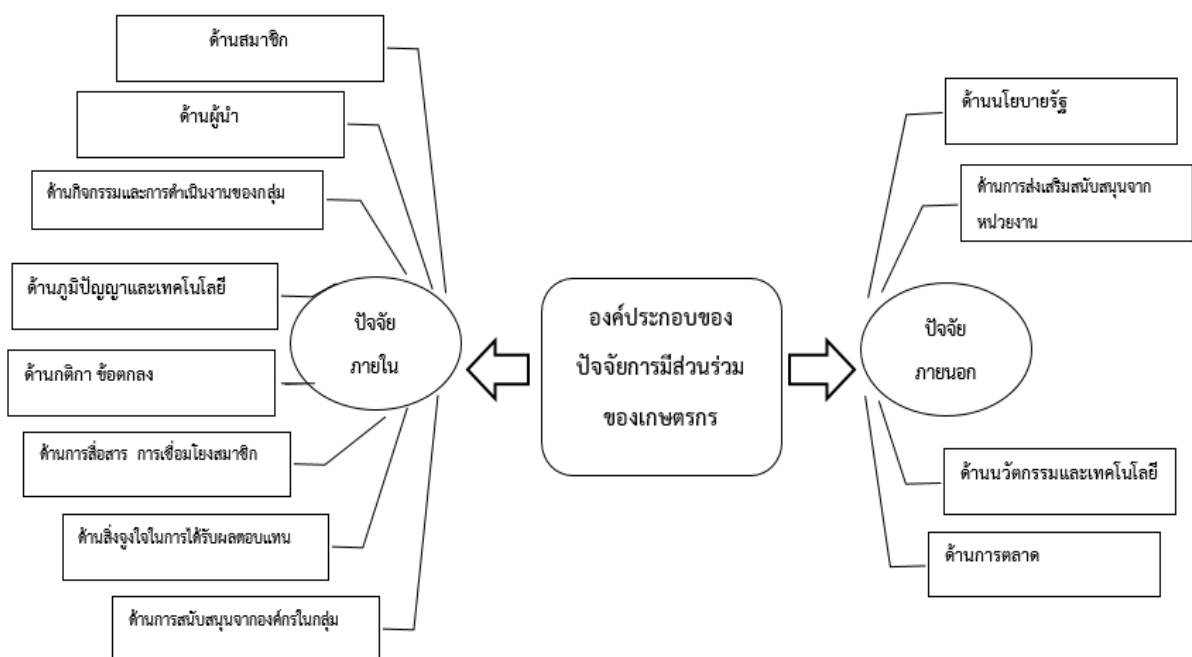
1) ภาพรวมรายประเด็น พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.07$) เมื่อพิจารณาในแต่ละปัจจัย พบว่า มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลางทุกประเด็น ได้แก่ ด้านสมาชิก ($\bar{X}=3.24$) ด้านกิจกรรมและการดำเนินงานของโครงการ ($\bar{X}=3.23$) รองลงมา ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน ($\bar{X}=3.18$) ด้านการสื่อสาร การเชื่อมโยงสมาชิก ($\bar{X}=3.14$) ด้านสิ่งจูงใจในการได้รับผลตอบแทน ($\bar{X}=3.13$) ด้านผู้นำ ($\bar{X}=3.11$) ด้านทรัพยากรที่เอื้อ ($\bar{X}=3.08$) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรในกลุ่ม และด้านนโยบายรัฐ ($\bar{X}=3.01$) เท่ากัน ด้านกติกาและข้อตกลง ($\bar{X}=3.00$) ด้านการตลาด ($\bar{X}=2.98$) ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ($\bar{X}=2.92$) และด้านการศึกษาและวิจัยนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X}=2.88$) ตามลำดับ

2) ภาพรวมรายจังหวัด พบว่า เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดพัทลุง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.48$) ส่วนเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดชัยนาท มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.93$) และ ($\bar{X}=2.74$) ตามลำดับ

1.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร จำนวน 13 ตัวแปร ผลปรากฏว่ามี 12 ตัวแปรทุกตัวถูกจัดเข้าองค์ประกอบได้ 2 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

1) องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 8 ตัวแปร ได้แก่ (1) ด้านสมาชิก (2) ด้านผู้นำ (3) ด้านกิจกรรมและการดำเนินงานของกลุ่ม (4) ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี (5) ด้านกติกา ข้อตกลง (6) ด้านการสื่อสาร การเชื่อมโยงสมาชิก (7) ด้านสิ่งจูงใจในการได้รับผลตอบแทน และ (8) ด้านการสนับสนุนจากองค์กรในกลุ่ม โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.680 ถึง 0.815 มีค่าไอเกนเท่ากับ 7.610 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 58.542 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัจจัยภายใน ในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่”

2) องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ (1) ด้านนโยบายรัฐ (2) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงาน (3) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี และ (4) ด้านการตลาด โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.528 ถึง 0.828 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.006 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 7.736 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัจจัยภายนอก ในการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่”

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

2. ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร

2.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร ผลการศึกษาพบว่า

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดชัยนาท จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดพัทลุง

ปัญหา	จังหวัดชัยนาท		จังหวัดกาฬสินธุ์		จังหวัดพัทลุง		ค่าเฉลี่ยรวม	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย
1. การส่งเสริมจากหน่วยงาน จัดรูปที่ดิน	3.90 (0.481)	มาก	3.10 (0.885)	ปานกลาง	3.10 (0.845)	ปานกลาง	3.37 (0.737)	ปานกลาง
2. การส่งเสริมสนับสนุนจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	3.83 (0.461)	มาก	3.10 (0.845)	ปานกลาง	3.13 (0.730)	ปานกลาง	3.35 (0.679)	ปานกลาง
3. การติดต่อสื่อสารระหว่าง เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานจัดรูปที่ดิน กับเกษตรกร	3.97 (0.414)	มาก	2.93 (0.828)	ปานกลาง	3.27 (0.980)	ปานกลาง	3.39 (0.741)	ปานกลาง
4. การติดต่อสื่อสารระหว่าง เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับเกษตรกร	3.83 (0.379)	มาก	3.07 (0.740)	ปานกลาง	3.17 (0.834)	ปานกลาง	3.36 (0.651)	ปานกลาง
5. การรวมกลุ่มของสมาชิก/ ชุมชน	4.03 (0.615)	มาก	3.07 (0.828)	ปานกลาง	2.97 (0.928)	ปานกลาง	3.36 (0.790)	ปานกลาง
6. การวางแผนการผลิตข้าวและ พืชทางเลือกร่วมกัน	3.77 (0.504)	มาก	3.10 (0.885)	ปานกลาง	3.07 (0.868)	ปานกลาง	3.31 (0.752)	ปานกลาง
7. การวางแผนการตลาดข้าว และพืชทางเลือกร่วมกัน	3.73 (0.640)	มาก	3.03 (0.928)	ปานกลาง	3.30 (0.915)	ปานกลาง	3.35 (0.828)	ปานกลาง
8. เวลาว่างในการรวมประชุม	4.23 (0.935)	มากที่สุด	2.93 (0.640)	ปานกลาง	2.93 (0.944)	ปานกลาง	3.36 (0.840)	ปานกลาง
9. ความเข้าใจเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของโครงการ	3.93 (1.143)	มาก	2.97 (0.718)	ปานกลาง	2.90 (0.923)	ปานกลาง	3.27 (0.928)	ปานกลาง
10. ความรู้ในการวิเคราะห์ระบบ การเกษตร	3.93 (0.828)	มาก	3.20 (0.610)	ปานกลาง	3.20 (0.925)	ปานกลาง	3.44 (0.788)	มาก
11. อำนาจในการตัดสินใจในการ ปลูกพืชทางเลือก	4.00 (0.695)	มาก	2.50 (0.820)	น้อย	2.90 (0.995)	ปานกลาง	3.13 (0.837)	ปานกลาง
12. การมีส่วนร่วมของเยาวชน คนรุ่นใหม่	4.00 (1.203)	มาก	3.47 (1.074)	มาก	3.23 (1.223)	ปานกลาง	3.57 (1.167)	มาก
13. การตัดสินใจของผู้นำ	3.97 (0.556)	มาก	3.10 (0.712)	ปานกลาง	3.40 (0.855)	ปานกลาง	3.49 (0.708)	มาก
14. ภูมิปัญญาในการจัดการการ ผลิต	3.83 (0.416)	มาก	3.03 (0.964)	ปานกลาง	3.23 (0.858)	ปานกลาง	3.36 (0.761)	ปานกลาง
15. เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการ ผลิต	4.10 (0.607)	มาก	3.10 (0.845)	ปานกลาง	3.27 (0.980)	ปานกลาง	3.49 (0.811)	มาก

ปัญหา	จังหวัดชัยนาท		จังหวัดกาฬสินธุ์		จังหวัดพัทลุง		ค่าเฉลี่ยรวม	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย	$\bar{X}$ (S.D.)	ความ หมาย
16. กติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำ เพื่อการผลิตข้าว	3.73 (0.521)	มาก	3.50 (1.009)	มาก	3.33 (0.844)	ปานกลาง	3.52 (0.791)	มาก
17. กติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำ เพื่อการผลิตพืชทางเลือก	3.67 (0.606)	มาก	3.00 (0.947)	ปานกลาง	3.10 (0.960)	ปานกลาง	3.26 (0.838)	ปานกลาง
18. ความเหมาะสมของสภาพ พื้นที่	3.90 (0.481)	มาก	3.67 (0.802)	มาก	3.30 (0.988)	ปานกลาง	3.62 (0.757)	มาก
19. ปริมาณน้ำในการผลิต	3.90 (0.548)	มาก	3.97 (0.850)	มาก	3.17 (1.020)	ปานกลาง	3.68 (0.806)	มาก
20. เงินทุนเริ่มต้น	3.83 (0.379)	มาก	3.37 (0.809)	ปานกลาง	3.27 (0.868)	ปานกลาง	3.49 (0.685)	มาก
21. ผลประโยชน์ที่ได้รับ	3.87 (0.629)	มาก	3.47 (0.776)	มาก	3.10 (0.845)	ปานกลาง	3.48 (0.750)	มาก
22. ตลาดรับซื้อผลผลิต	3.87 (0.434)	มาก	3.50 (0.938)	มาก	3.23 (0.817)	ปานกลาง	3.53 (0.730)	มาก
เฉลี่ยรวมทั้งหมด	3.90 (0.615)	มาก	3.19 (0.839)	ปานกลาง	3.16 (0.916)	ปาน กลาง	3.42 (0.790)	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดชัยนาท จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดพัทลุง มีรายละเอียดดังนี้

1) ภาพรวมรายประเด็น พบว่า ปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาในแต่ละปัญหามีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ปริมาณน้ำในการผลิต ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมา ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ($\bar{X} = 3.62$) การมีส่วนร่วมของเยาวชน คนรุ่นใหม่ ($\bar{X} = 3.57$) ตลาดรับซื้อผลผลิต ($\bar{X} = 3.53$) กติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำเพื่อการผลิตข้าว ($\bar{X} = 3.52$) การตัดสินใจของผู้นำ เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต และเงินทุนเริ่มต้น ($\bar{X} = 3.49$) เท่ากัน ผลประโยชน์ที่ได้รับ ($\bar{X} = 3.48$) และความรู้ในการวิเคราะห์ระบบการเกษตร ($\bar{X} = 3.44$) และเมื่อพิจารณาในแต่ละปัญหามีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง ได้แก่ การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานจัดรูปที่ดินกับเกษตรกร ($\bar{X} = 3.39$) รองลงมา การส่งเสริมจากหน่วยงานจัดรูปที่ดิน ($\bar{X} = 3.37$) การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร การรวมกลุ่มของสมาชิก/ชุมชน เวลาว่างในการร่วมประชุม และภูมิปัญญาในการจัดการการผลิต ($\bar{X} = 3.36$) เท่ากัน การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการวางแผนการตลาดข้าวและพืชทางเลือกร่วมกัน ($\bar{X} = 3.35$) เท่ากัน การวางแผนการผลิตข้าวและพืชทางเลือกร่วมกัน ($\bar{X} = 3.31$) ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ($\bar{X} = 3.27$) กติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำเพื่อการผลิตพืชทางเลือก ($\bar{X} = 3.26$) และอำนาจในการตัดสินใจในการปลูกพืชทางเลือก ($\bar{X} = 3.13$) ตามลำดับ

2) ภาพรวมรายจังหวัด พบว่า เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดชัยนาท มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมา เกษตรกรในพื้นที่โครงการฯ จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดพัทลุง มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) และ ($\bar{X} = 3.16$) ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรของเกษตรกร จำนวน 22 ตัวแปร ผลปรากฏว่าตัวแปรทุกตัวถูกจัดเข้าองค์ประกอบ โดยสรุปได้ เป็น 5 องค์ประกอบ มีรายละเอียดดังนี้

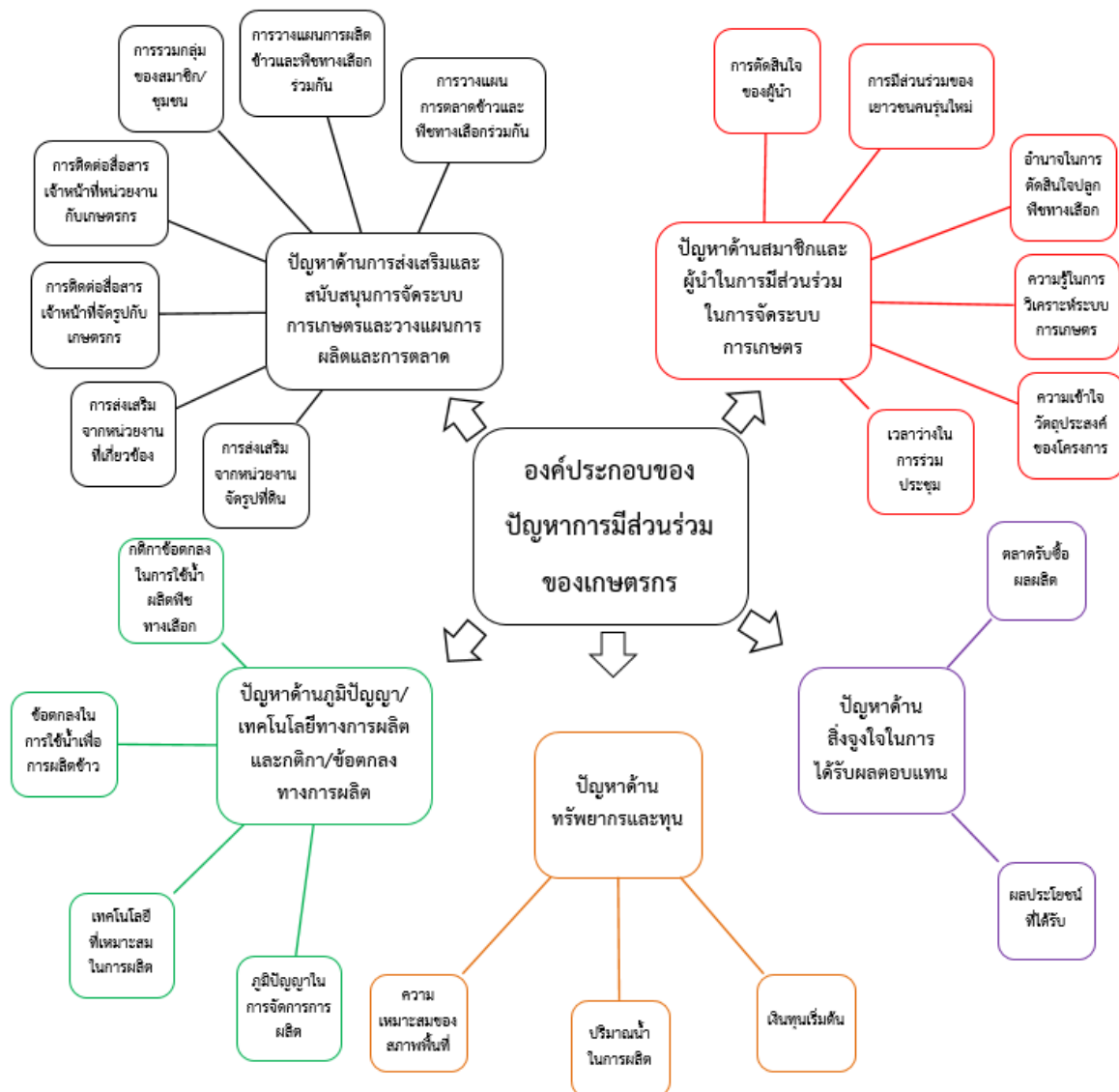
1) องค์ประกอบที่ 1 มีจำนวน 7 ตัวแปร ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานจัดรูปที่ดิน การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานจัดรูปที่ดินกับเกษตรกร การติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร การรวมกลุ่มของสมาชิก/ชุมชน การวางแผนการผลิตข้าวและพืชทางเลือก ร่วมกัน และการวางแผนการตลาดข้าวและพืชทางเลือกร่วมกันโดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.581 ถึง 0.811 มีค่าไอเกนเท่ากับ 9.511 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 43.230 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัญหาด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดระบบการเกษตรและวางแผนการผลิตและการตลาด”

2) องค์ประกอบที่ 2 มีจำนวน 6 ตัวแปร ได้แก่ เวลาว่างในการร่วมประชุม ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ความรู้ในการวิเคราะห์ระบบการเกษตร อำนาจในการตัดสินใจในการปลูกพืชทางเลือก การมีส่วนร่วมของเยาวชนคนรุ่นใหม่ และการตัดสินใจของผู้นำ โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.536 ถึง 0.727 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.997 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 9.078 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัญหาด้านสมาชิกและผู้นำในการมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเกษตร”

3) องค์ประกอบที่ 3 มีจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ภูมิปัญญาในการจัดการการผลิต เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการผลิต กติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำเพื่อการผลิตข้าว และกติกา ข้อตกลงในการใช้น้ำเพื่อการผลิตพืชทางเลือกโดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.501 ถึง 0.837 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.417 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 6.443 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัญหาด้านภูมิปัญญา/เทคโนโลยีทางการผลิตและกติกา/ข้อตกลงทางการผลิต”

4) องค์ประกอบที่ 4 มีจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ ความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ ปริมาณน้ำในการผลิต และเงินทุนเริ่มต้น โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.501 ถึง 0.813 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.228 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 5.582 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัญหาด้านทรัพยากรและทุน”

5) องค์ประกอบที่ 5 มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ได้รับ และตลาดรับซื้อผลผลิต โดยมีค่าน้ำหนักระหว่าง 0.769 ถึง 0.851 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.065 ร้อยละความแปรปรวนเท่ากับ 4.839 เรียกองค์ประกอบนี้ว่า “ปัญหาด้านสิ่งจูงใจในการได้รับผลตอบแทน”

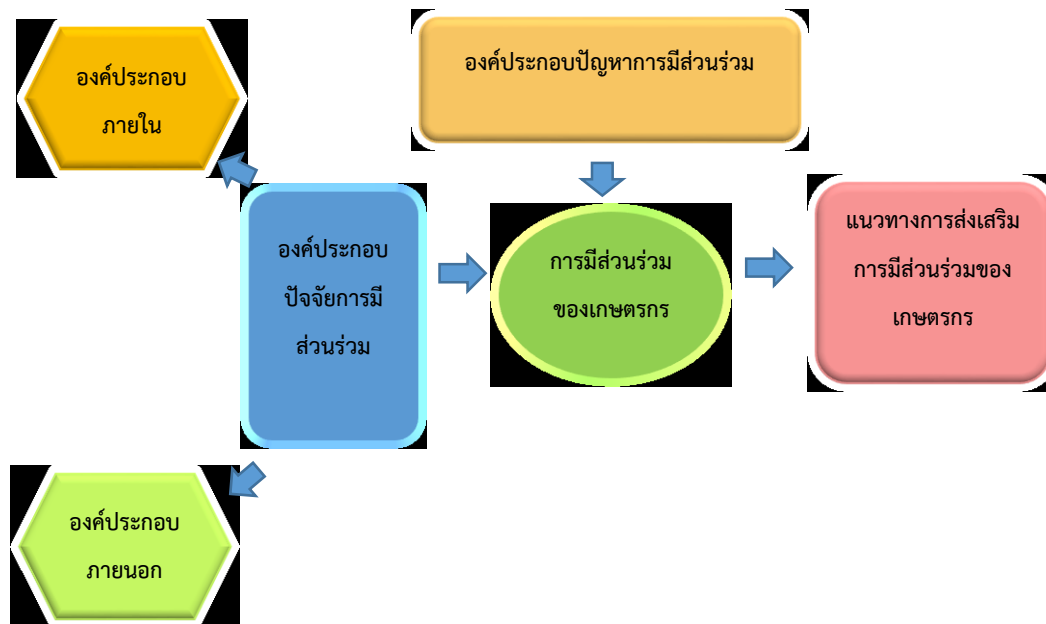

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตร

ผลการศึกษา จากการวิเคราะห์ แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเวทีสนทนากลุ่ม พบว่า ประกอบด้วย 6 แนวทาง ได้แก่ 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน 2) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การออกแบบวิธีการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน 4) การสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 5) การสร้างกลไกขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ และ 6) การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร 2) ปัญหาการมีส่วนร่วมของเกษตรกร และ 3) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังภาพที่ 3 ข้างล่างนี้

ภาพที่ 3 แนวทางส่งเสริมของเกษตรกร

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จากการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร อันดับแรก ได้แก่ ด้านสมาชิก ($\bar{X} = 3.24$) ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามแนวคิดของ Creighton (2005) ที่อธิบายถึงการบริหารโครงการต่างๆ ที่มาจากภาครัฐจำเป็นต้องให้ความสำคัญจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมในโครงการนั้นๆ ซึ่งสามารถอธิบายในประเด็นนี้ได้ว่าการส่งเสริมการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการมีส่วนร่วมของเกษตรกร จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่พบว่า แยกได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Yooprasert (2012) ที่อธิบายถึงปัจจัยการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายใน โดยมีปัจจัยที่สำคัญ เช่น ด้านสมาชิก ด้านผู้นำ ด้านกิจกรรมและการดำเนินงานของกลุ่ม ด้านทุนและทรัพยากร ด้านภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ด้านกติกา ข้อตกลง ด้านการสื่อสาร การเชื่อมโยงสมาชิกด้านสิ่งจูงใจในการได้รับการตอบแทน และด้านการสนับสนุนในองค์กรในกลุ่ม และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐ ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้เกิดหรือกระตุ้นให้เกิดมีส่วนร่วม

3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร มีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผล 2 ประเด็น ได้แก่

3.1 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยตรงและทางอ้อม จากผลการศึกษาที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน 2) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน 3) การออกแบบวิธีการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน 4) การสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทั้ง 4 แนวทางนี้พิจารณาได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นจากตัวเกษตรกร/ชุมชนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) ซึ่ง van Dusseldorp (1981) อธิบายว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

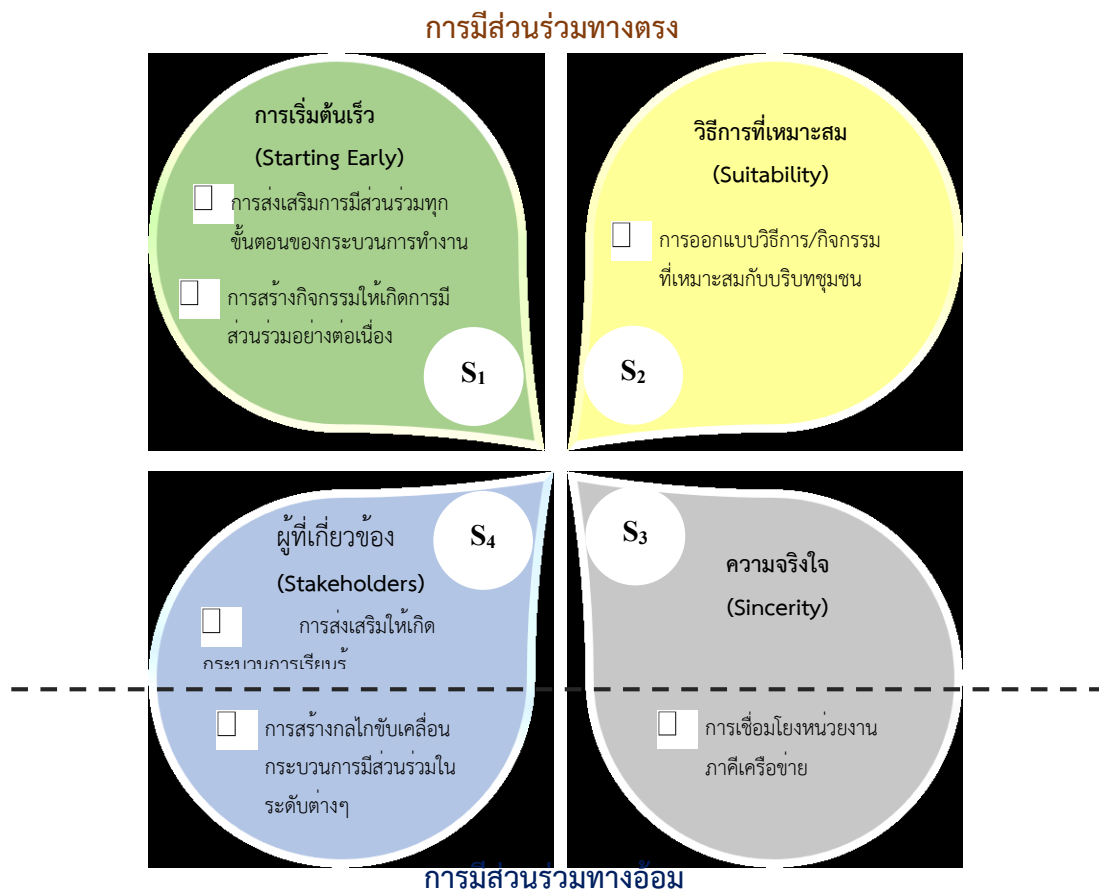
ของประชาชนให้ประสบความสำเร็จนั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) เป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมของสมาชิกในสังคมแต่ละคนได้เข้าไปทำกิจกรรมต่างๆ โดยตรง ส่วนผลการศึกษาที่พบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ประกอบไปด้วย 1) การสร้างกลไกขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ และ 2) การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย ซึ่งทั้ง 2 แนวทางนี้พิจารณาได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยอ้อม (Indirect participation) ที่อธิบายไว้ว่าการมีส่วนร่วมโดยอ้อมนั้นเกิดจากกิจกรรมต่างๆ ของสังคมที่บุคคลอื่นหรือองค์การเป็นตัวแทน

3.2 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลัก 4S จากผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่วิเคราะห์ได้ 6 แนวทาง สามารถนำมาวิเคราะห์กับหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่ง Kaewkummul (2017). ได้อธิบายไว้เป็น 4S กล่าวคือ ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย 1) “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน” และ “การสร้างกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง” ซึ่งวิเคราะห์ได้ว่าแนวทางที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการ จึงจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบของการเริ่มต้นเร็ว (starting early (S1)) 2) “การออกแบบวิธีการ/กิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน” วิเคราะห์ได้ว่าเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ ความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม และระดับความสนใจของชุมชน จึงจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบของวิธีการที่เหมาะสม (suitability (S2)) 3) “การเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย” วิเคราะห์ได้ว่าเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการมีส่วนร่วม จึงจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบของความจริงใจ (sincerity (S3)) และ 4) “การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน” และ “การสร้างกลไกขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ” วิเคราะห์ได้ว่าเป็นแนวทางการมีส่วนร่วมที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง (Inclusive) โดยเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมหรือได้รับผลกระทบทางบวกหรือทางลบ จึงจัดได้ว่าเป็นองค์ประกอบของผู้ที่เกี่ยวข้อง (stakeholders (S4))

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการทำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัยและการอภิปรายผลที่พบว่า การมีส่วนร่วมสามารถนำหลักการของการมีส่วนร่วมตามหลัก 4S และหลักการในการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดการการเกษตรในเขตจัดรูปที่ดินและเขตรบบน้ำเพื่อเกษตรกรรม ควรยึดหลักการมีส่วนร่วมตามหลัก 4S โดยพิจารณาร่วมกับการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม สรุปได้ดังภาพที่ 4 นี้

ภาพที่ 4 หลักการมีส่วนร่วมตามหลัก 4S

2) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรที่พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรมนั้น ทุกภาคส่วนตั้งแต่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการทำงาน ดังนั้น แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรจึงควรยึดหลักการเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหาหาทางออก ร่วมวางแผน ร่วมทำ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้การส่งเสริมการมีส่วนร่วมเป็นรูปธรรม

3) จากผลการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการการเกษตรที่พบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรสร้างกลไกขับเคลื่อนกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับต่างๆ และมีการเชื่อมโยงหน่วยงานภาคีเครือข่าย ดังนั้น จึงควรจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนในการจัดการการเกษตรโดยการบูรณาการระหว่างเกษตรกร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่และเครือข่ายนอกพื้นที่

บรรณานุกรม

- Creighton, J.L. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions Through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey Bass.
- Kaewkummul, P. (2017). *Participatory Public Administration: Technique and Practices*. Bangkok: Kaew-Jawjom Media and Printing Center, Suan Sunandha Rajabhat University. [In Thai].

- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2016). *The Twenty-Year Agriculture and Cooperative Strategy 2017-2036*. Retrieved from [www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER049/ GENERAL/DATA0000/00000022.PDF](http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER2/DRAWER049/GENERAL/DATA0000/00000022.PDF). [In Thai].
- Royal Irrigation Department. (2020). Research on Achievement of Operation in Land Readjustment Fund. In Bureau of Central Land Consolidation (Chair), *Symposium Conducted at the Meeting of Bureau of Central Land Consolidation*. Bangkok: Royal Irrigation Department. [In Thai].
- van Dusseldorp, D.B.W.M. (1981). Participation in Planned Development Influenced by Governments of DEveloping Countries at Local Level Areas. In *Essays in rural sociology: in honour of R.A.J. van Lier* (pp. 25-88). Wageningen Agricultural University.
- Vanichbuncha, K. (2016). *Analysis of Advanced Statistics by SPSS for Windows* (11th ed.). Bangkok: Department of Statistics, Chulalongkorn Business School, Chulalongkorn University. [In Thai].
- Yooprasert, B. (2012). *Research on Participation in Agricultural Extension*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University. [In Thai].

Received: 19-05-2022

Revised: 09-07-2022

Accepted: 19-07-2022

ภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์
ภายหลังสถานการณ์โควิด 19: กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Reflection of Educational Stakeholders toward Next Scenarios of Political
Science after COVID-19 Situation: A Case of Suratthani Rajabhat University

อัสวีศิริ ลาปีอี*¹

Aussiri Lapi-e

sirin.a@hotmail.comฐากร สิทธิโชค¹

Thakorn Sitthichock

Teepla@hotmail.comอาหมาด อาตตันตรา²

Ahmad Attantra

aamard1@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 กรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 62 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสำรวจภาคสนามโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนการระดมสมองจากคณาจารย์ ผู้บริหาร ตัวแทนเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาและตัวแทนนักศึกษา จำนวน 10 คน สำหรับเสนอแนะแนวทางจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทร่วมสมัย

ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวทางดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.99) เรียงตามลำดับเป็นรายด้านดังนี้ ด้านการวางแผนนโยบายการบริหาร ด้านการพัฒนาผู้สอน/บุคลากร ด้านการประเมินผลการสอนและด้านการจัดการเรียนการสอน ขณะที่ข้อเสนอแนะ

* Corresponding Author

¹ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Department of Social Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University

² สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Graduate School Office, Surat Thani Rajabhat University

ทางการปรับกระบวนการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์จากภาพสะท้อนของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตควรสร้างองค์ความรู้เชิงอำนาจซึ่งอยู่ภายใต้ข้อบ่งชี้ที่สัมพันธ์กับจุดยืนทางญาณวิทยาว่า ด้วยกระแสและอิทธิพลของสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลทางรัฐศาสตร์ รวมทั้งปรับวิธีวิทยาวิเคราะห์ข้อบ่งชี้เชิง เนื้อหาตามภูมิทัศน์การเมืองแบบใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น

คำสำคัญ: การปรับกระบวนการทัศน์, ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษา, สถานการณ์โควิด 19

Abstract

The purposes of the research were to study the reflection of educational stakeholders towards next scenarios of political science after COVID-19 situation - a case of Suratthani Rajabhat University. The samples were 62 graduate students. Data collection were done using survey and questionnaires. The collected data was analyzed using descriptive statistics, which included frequency distribution, percentage, average, and standard deviation, as well as data were synthesize by brainstorming of stakeholders consisting of staff, teachers, executive board, lecturers of university network and student representatives for guidelines teaching to manage in a contemporary situation.

The results showed that opinions of students towards teaching management in the Master of Political Science program, Suratthani Rajabhat University after COVID-19 situation were at high level overall ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.99). The most opinion levels were from the students with the management policy and planning, followed by teacher and officer development, measurement for learning evaluation, and teaching and learning management respectively. Proposes of the teaching management after COVID-19 should be next scenarios in contemporary of political science approaches to paradigm shift of education management for epistemology based on media influence information and digital politics and technology, include adapting scope and methodology of political science for diversity content on new political landscape.

Keywords: Paradigm shift, Educational stakeholders, COVID-19 Situation

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ภายใต้สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ อว. ในฐานะหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการผลิตกำลังคนที่สำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศ ซึ่งถือเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อประสานผลประโยชน์ระหว่างบทบาทของอำนาจรัฐผ่านการอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร รวมถึงหน้าที่ที่ระบุตามกฎหมายบัญญัติไว้เพื่อจัดการศึกษาแก่ประชาชนในฐานะของผู้รับบริการ ให้ได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุด (อภิรติ จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปือ, 2561) จากรูปแบบชุดความสัมพันธ์ดังกล่าว จำเป็นต้องตระหนักและปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานเพื่อรองรับกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบความปกติใหม่ (new normal) อย่างเร่งด่วนตามอำนาจหน้าที่ที่จำเป็นต้องรับผิดชอบ ซึ่งบทบาทที่ถือว่ามีความจำเป็นต้องจัดรูปแบบการดำเนินงานตามสถานการณ์การแพร่กระจายของวิกฤตโควิด - 19 อันมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้ปฏิบัติการและผู้รับบริการดังกล่าว นั้น โดยถือเป็นภาระจำเป็นที่หน่วยงานรับผิดชอบต้องทบทวนถึงแนวทางการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องตามประกาศโดยอาศัยอำนาจตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 (2564) ที่กำหนดให้มีการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) ห้ามการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกประเภท เพื่อจัดการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมใดๆ ที่มีผู้เข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เว้นแต่เป็นการดำเนินการสื่อสารแบบทางไกลหรือด้วยวิธีอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบกับแนวทางดำเนินงานโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้แก่ นักเรียน นักศึกษา/ผู้ปกครองรวมถึงครู ผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ให้ยึดการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทั้ง 2 รูปแบบ ดังนี้ (ปิยะวรรณ ปานโต, 2563)

รูปแบบที่ 1 คือ การเรียนการสอนนักเรียนระดับอนุบาล 1 ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ใช้ระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) 50 นาที ผ่านช่องโทรทัศน์และเว็บไซต์ และ 10 นาที สื่อสารผู้ปกครองและนักเรียนด้วยระบบ

โทรศัพท์ (Line) และอื่นๆ โดยนักเรียนต้องดูตารางสอนนอกอาคารล่วงหน้า 1 วัน ศึกษาแฟ้มงานเอกสารประกอบการเรียน เข้าเรียนผ่านโทรทัศน์และสื่อบริการความรู้จากบทเรียน เข้าระบบเช็คชื่อออนไลน์ที่ครูออกแบบไว้ นักเรียนสอบถามข้อสงสัย สื่อสารกับครูผ่านไลน์กลุ่ม ส่วนผู้ปกครอง เตรียมความพร้อมด้านอุปกรณ์และสถานที่เรียนที่บ้านศึกษาความเข้าใจตารางสอน และแผนการเรียน ติดต่อสื่อสารกับครูผ่านโทรศัพท์และกลุ่มไลน์ สำหรับครูผู้สอนจัดเตรียมเอกสารแบบฝึกหัดให้นักเรียนและผู้ปกครอง มอบใบงานให้นักเรียนและผู้ปกครอง สื่อสารกับนักเรียนและผู้ปกครองผ่านไลน์

รูปแบบที่ 2 นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ให้ใช้ระบบการศึกษาทางไกลผ่านออนไลน์ (online real-time learning obec TV) จำนวน 13 ช่อง ใช้เวลาเรียน 30 นาทีผ่านระบบ VTR (สื่อมีภาพและเสียง) จากครูต้นแบบและ 20 นาทีผ่านครูประจำวิชาด้วย video conference โดยนักเรียนเข้ากลุ่มไลน์ศึกษาแฟ้มงานประกอบการเรียน เข้าเรียนผ่านระบบออนไลน์ที่ครูออกแบบไว้และร่วมแลกเปลี่ยนกับครูผู้สอน/ผู้ปกครองจะต้องศึกษาตารางเรียนล่วงหน้า สนับสนุนการเตรียมเครื่องมือสัญญาณการเรียนออนไลน์ สนับสนุนให้นักเรียนสืบค้นงาน จัดทำแฟ้มสะสมความรู้ ติดต่อครูผ่านกลุ่มไลน์และครูผู้สอนสำรวจความพร้อมนักเรียนรายบุคคล ศึกษาการใช้โปรแกรมออนไลน์เตรียมและออกแบบกิจกรรมใบงานที่เหมาะสม จัดการเรียนตามวิธีที่ดำเนินการสอนและมอบใบงานหรืออื่นๆ ผ่านระบบวิดีโอ ประสานผู้ปกครองนักเรียน เป็นต้น

จากข้อกำหนดข้างต้นได้นำไปสู่การปรับรายละเอียดการจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมเฉพาะสถานศึกษาในระดับปฐมวัยและที่สูงกว่าตามระเบียบข้างต้นเท่านั้น ไม่ได้ครอบคลุมถึงบริบทการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับสถาบันระดับอุดมศึกษาที่ชัดเจนเท่าไรนัก หากแต่ผู้เกี่ยวข้องในการกำกับดูแลการบริหารจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมจำเป็นต้องตัดสินใจอย่างเร่งด่วนและอาศัยอำนาจสั่งการแบบเด็ดขาด ซึ่งได้นำไปสู่การออกนโยบายออกประกาศมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาแก่ผู้ปกครองและนักศึกษา ภายใต้การอนุมัติงบประมาณเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษานำไปใช้ลดค่าเทอมและค่าธรรมเนียมการศึกษาภาคเรียนที่ 1/2564 ให้แก่นักศึกษา จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อบรรเทาผลกระทบด้านค่าใช้จ่ายทางการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ “12 เดือน 12 ดี กระทรวง อว.” สำหรับกรณีมหาวิทยาลัยของรัฐลดค่าเทอมให้นักศึกษาสูงสุด 50% สำหรับนักศึกษาชาวไทย ตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาตรี ตลอดจนระดับบัณฑิตศึกษาครอบคลุมการเรียนการสอนทั้งภาคปกติและภาคพิเศษ โดยมีเงื่อนไขดังนี้ (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

1) ไม่เกิน 50,000 บาท ลด 50%

2) 50,001-100,000 ลด 30%

3) 100,000 บาท ขึ้นไป ลด 10% ขณะเดียวกันในส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน รัฐบาลสนับสนุนลดค่าเล่าเรียน/ค่าธรรมเนียมการศึกษา ลด 5,000 บาท เป็นต้น

ด้วยข้อกำหนดตามมาตรการดังกล่าวก็ได้นำไปสู่การจัดวางระเบียบการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกิจกรรมทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนแต่อย่างใด ประกอบกับที่ประชุมคณะกรรมการบริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (กบ.) ครั้งที่ 9/2564 เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2564 ได้นำไปสู่การแสวงหาข้อสรุปสำหรับสร้างมาตรการดำเนินงานภายใต้กรอบพิจารณาการรับนโยบายของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) โดยกำหนดลดค่าเทอม 50% ของนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี – ปริญญาโท (ทั้งภาคปกติและภาค กศ.บพ.) ในภาคเรียนที่ 1/2564 เป็นต้นไปจนกว่าจะมีประกาศเปลี่ยนแปลง ซึ่งถึงแม้มหาวิทยาลัยได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวในเชิงปริมาณผ่านต้นทุนการผลิต หากแต่ในเชิงผลสัมฤทธิ์ที่สัมพันธ์กับแนวทางการเตรียมพร้อมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดที่อาจเกิดขึ้นและคงอยู่ในระยะยาว รวมทั้งการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิผลเพื่อรองรับสถานการณ์ความปกติใหม่ (new normal) ในอนาคตนั้น ส่งผลให้ทุกหน่วยงานเกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายของมหาวิทยาลัย ระดับคณะ ตลอดจนปฏิบัติการระดับหลักสูตรจำเป็นต้องทบทวนกลไกดำเนินงานสำหรับเตรียมความพร้อมซึ่งจะนำไปสู่ความท้าทายใหม่ในการเร่งผลิตสร้างกลไกด้านการศึกษาเชิงบูรณาการในสถานการณ์วิกฤติครั้งนี้ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยที่

หลากหลายซึ่งแปรผันโดยตรงกับคุณภาพตามภารกิจของมหาวิทยาลัยทั้งระบบ เช่นเดียวกันกับการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรต่างๆ ที่จำเป็นต้องแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของสถานการณ์ปัจจุบันรวมทั้งรองรับสถานการณ์ความปกติใหม่เป็นฐานคิดสำคัญ

กรณีความท้าทายดังกล่าวเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง ภายใต้สถานการณ์ความปกติใหม่ ตลอดจนการปรับรูปแบบการบริหารหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลบนฐานการศึกษาออนไลน์แบบผสมผสาน (blended learning) โดยให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนกระบวนการจัดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองที่สอดคล้องกับเงื่อนไขการดำเนินงานทั้งระบบนั้น จึงนำไปสู่การสำรวจและฉายภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์หลังสถานการณ์โควิด 19 ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีครั้งนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อแนวทางการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์โควิด 19
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนวทางการปรับกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังสถานการณ์โควิด 19

นิยามศัพท์

การปรับกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ขอบข่ายดำเนินงานของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ต้องเร่งปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ก้าวข้ามข้อจำกัดในมิติต่างๆ ซึ่งสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาในช่วงวิกฤตจากสถานการณ์โควิด 19 โดยนับเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติรายวิชาที่เปิดสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึงปีการศึกษา 2564 ผ่านมุมมองความคาดหวังของนักศึกษาผ่านข้อเสนอของหุ้นส่วนการพัฒนาจากสถาบันการศึกษาที่เป็นภาคีเครือข่ายองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์พื้นที่ภาคใต้บนฐานของการสะท้อนกระบวนการทัศน์ ซึ่งกำหนดเป็นรายด้านประกอบด้วย

1) **ด้านการจัดการเรียนการสอน** หมายถึง มุมมองเชิงความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการสำรวจความต้องการของผู้เรียนต่อการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ให้พร้อมต่อสถานการณ์ การจัดทำโครงการและเผยแพร่แผนจัดการเรียนการสอน ให้มีความพร้อมต่อสถานการณ์และเป็นรูปธรรม การปรับระยะเวลาการศึกษาและการเปิดและปิดภาคเรียนให้มีความพร้อมต่อการรองรับสถานการณ์ การกำหนดสัดส่วนจำนวนคณะกรรมการหลักสูตรร่วมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อแสวงหาข้อสรุปพร้อมต่อการรองรับสถานการณ์ ตลอดจนการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นภายนอกสำหรับประเมินและเตรียมความพร้อมต่อการรองรับสถานการณ์ในระยะยาว

2) **ด้านการประเมินผลการสอน** หมายถึง มุมมองเชิงความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการปรับรูปแบบการประเมินผลการสอนยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสถานการณ์ ผู้เรียน/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีส่วนร่วมในการประเมินผลที่สอดคล้องกับสถานการณ์ การประเมินผลที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตภายใต้สถานการณ์ปกติใหม่ (new normal) ที่สัมพันธ์กับผลกระทบจากสถานการณ์ การเพิ่มช่องทางที่สามารถเข้าถึงผลประเมินการสอนในสถานการณ์ที่ชัดเจน เปิดเผยแพร่ถึงเปิดพื้นที่รับฟังข้อมูลสาธารณะรวมถึงมีการประเมินผลการสอนที่ได้มาตรฐานเช่นเดียวกับการประเมินในสถานการณ์ปกติ

3) **ด้านการพัฒนาผู้สอน/บุคลากรในสังกัด** หมายถึง มุมมองเชิงความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการเพิ่มเทคนิคการสอนที่หลากหลายสามารถปรับรูปแบบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เพิ่มการสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์

ในการสอนอย่างดี การประสานความร่วมมือและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้เรียน/ผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสถานการณ์อย่างต่อเนื่อง การวางแผนและสามารถนำเสนอแผนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามสถานการณ์ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพบนฐานความรู้เฉพาะด้านรวมถึงได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์ที่เพียงพอ

4) ด้านการวางแผนนโยบายการบริหาร หมายถึง มุมมองเชิงความคิดเกี่ยวกับขอบข่ายการปรับรูปแบบกิจกรรมรวมทั้งวิธีการเรียนการสอนให้มีทั้ง 2 แบบ คือ ออนไลน์ (onsite) และออนไลน์ (online) เพื่อรองรับสถานการณ์ เพิ่มพื้นที่อาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยเพียงพอรองรับสถานการณ์การส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาผู้เรียนและร่วมกำหนดแบบแผนจากผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานอื่นตามมาตรฐานดำเนินงานที่ดี การปรับเนื้อหา/หลักสูตรโดยเน้นการป้องกันตนเอง/ผู้อื่นในสถานการณ์ ให้มีความน่าสนใจตลอดจนการจัดสรรอุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยที่จำเป็น/งบประมาณอย่างเพียงพอต่อการจัดการเรียนในช่วงสถานการณ์

การจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัย หมายถึง การปรับบริหารจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการพัฒนา รูปแบบการดำเนินงานของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครองให้สอดคล้องกับผลสะท้อนมุมมองและความคาดหวังของนักศึกษาในสังกัด ซึ่งต้องเร่งออกแบบกิจกรรมการจัดการศึกษาที่เหมาะสมภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 รวมทั้งเตรียมพร้อมรองรับสถานการณ์ความปกติใหม่ (new normal) ภายใต้บริบทร่วมสมัย

การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 หมายถึง โรคอุบัติใหม่ในโลกและประเทศไทย ซึ่งถูกทำให้กลายเป็นข้อจำกัดเชิงสภาพการณ์อันถือเป็นผลกระทบสำคัญที่มีต่อการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยจำเป็นต้องทบทวนสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ด้วยเงื่อนไขการเปรียบเทียบบริบทก่อน/ภายหลังการแพร่ระบาด วิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งผลิตสร้างข้อเสนอแนะต่อการพัฒนากลไกการเตรียมความพร้อมสำหรับบริหารจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์สู่การรองรับสถานการณ์ความปกติใหม่ (new normal) ในอนาคต

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

1. ทราบความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อแนวทางการดำเนินงานภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 สำหรับรองรับการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสู่ความปกติใหม่ (new normal) ในอนาคต
2. ได้ชุดข้อเสนอแนะทางการปรับกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังจากสถานการณ์โควิด 19 สำหรับนำไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างเครือข่ายในลักษณะของภาคีการพัฒนาแก่สถาบันการศึกษาอื่น

วิธีการวิจัย

ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยอาศัยเทคนิคการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยช่วงระยะเวลาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลช่วงเดียวกันและดำเนินการวิจัยไปพร้อมกัน (รัตนะ บัวสนธิ์, 2554) ประกอบด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณสำหรับสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวทางการดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายใต้อาคารณ์โควิด 19 ขณะที่วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สำหรับสะท้อนข้อเสนอแนะทางการปรับกระบวนการทัศน์การจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังจากสถานการณ์โควิด 19 มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2563 และ 2564 จำนวน 74 คน (สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่าง รวมจำนวน 62 คน จากนั้นทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนประชากร โดยถือเป็นตัวแทนของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สามารถจำแนกกลุ่มตัวอย่างชั้นปีและแผนการเรียน ประกอบด้วย นักศึกษาที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2563 จำนวน 37 คน เป็นแผนการเรียน ก 16 คน แผนการเรียน ข 21 คน ขณะที่นักศึกษาที่ลงทะเบียนในปีการศึกษา 2564 จำนวน 25 คน เป็นแผนการเรียน ก 12 คน แผนการเรียน ข 13 คน

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ

เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง จากตัวแทนผู้บริหารระดับคณะซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายดำเนินงาน จำนวน 2 คน คณาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 3 คน ตัวแทนคณาจารย์สังกัดเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนทางรัฐศาสตร์ในพื้นที่ภาคใต้ จำนวน 2 คน และตัวแทนนักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน 3 คน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักที่เข้าร่วมระดมสมองทั้งสิ้น 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (questionnaire) และแนวคำถามประกอบการระดมสมอง (brainstorming) เพื่อตกผลึกข้อค้นพบที่นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยภาพสะท้อนกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียต่อการพัฒนาประเด็นข้อเสนอแนะทางจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19

1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

แบบสอบถาม (questionnaire) โดยสร้างและเรียบเรียงข้อความคำถามจากการประยุกต์แนวทางการจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) พร้อมสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา โดยอดุลย์ วงศ์ศรีคุณ (2557) รวมทั้งข้อสนอว่าด้วยแนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร โดยสุนีย์ ภูพันธ์ (2546) ซึ่งครอบคลุมประเด็นการประเมินกลไกการจัดการเรียนการสอนในบริบทร่วมสมัยตลอดจนทบทวนแนวคิดและทฤษฎีอย่างเป็นระบบ พร้อมนำแบบสอบถามเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อความคำถามและความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.84 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบ (try-out) กับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ 0.92 โดยแบ่งข้อความออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ หลักสูตร/สาขาที่สำเร็จระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ระดับชั้นปีและแผนการเรียน ผลการเรียนรวมเฉลี่ยสะสม รายได้รวมของครอบครัวและอาชีพ

ตอนที่ 2 มุมมอง/ความคาดหวังของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อข้อสนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัย ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (check list) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ โดยแบ่ง

ออกเป็น 4 ด้านๆ ละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ ได้แก่ 1. ด้านการจัดการเรียนการสอน 2. ด้านการประเมินผลการสอน 3. ด้านการพัฒนาคุณภาพ/บุคลากร และ 4. ด้านการบริหารหลักสูตร

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นโดยอิสระเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทางการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 แก่หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จำนวน 3 ข้อ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การระดมสมอง (brainstorming) โดยกำหนดแนวคำถามประกอบการร่วมระดมสมอง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน เพื่อตอกผลึกองค์ความรู้ที่สามารถนำไปสู่การกำหนดกลไกให้สอดคล้องกับแนวโน้มการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 พร้อมเสนอแนะทางการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับเตรียมพร้อมรองรับสถานการณ์ปกติใหม่ (new normal) ในอนาคต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงสำรวจ (survey research) โดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ทำการตอบและเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองจนครบจำนวน 62 ฉบับ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การระดมสมอง (brainstorming) จำนวน 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้มีส่วนได้เสียของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่กำหนดไว้จำนวน 10 คน เพื่อสะท้อนประเด็นการดำเนินงานภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ซึ่งครอบคลุมการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลทั่วไปและผลวิเคราะห์เกี่ยวกับมุมมอง/ความคาดหวังนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์บริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สำหรับข้อมูลความคิดเห็นโดยอิสระเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อเสนอแนะทางการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลการระดมสมองสำหรับสะท้อนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาสังเคราะห์ จัดกลุ่มข้อมูลและสร้างข้อสรุป

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรม โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี (เลขที่รับรอง SRU-EC 2022/04) ด้วยกระบวนการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างทุกคนในฐานะผู้ให้ข้อมูลครั้งนี้โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย รายละเอียดของการตอบแบบสอบถาม แจ้งสิทธิการตอบหรือไม่ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งแจ้งสิทธิในการระดมสมองโดยถือเป็นปฏิบัติการเชิงวิพากษ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการสะท้อนความคิดเห็นอย่างเป็นองค์รวม (Yang & Miller, 2008) พร้อมให้ลงนามในใบพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูลตามแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และเพื่อใช้เป็นหลักฐานตรวจสอบต่อไป (ชาย โพธิ์สิตา, 2556)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวทางดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายใต้สถานการณ์โควิด 19 ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 62 คน มีรายละเอียดดังนี้

1) นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี พบว่าส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 53.23 ขณะที่เพศชายมีจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 46.77 มีอายุระหว่าง 26 - 40 ปี มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 59.68 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 62.90 อยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 แผน ข มีจำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 33.87 โดยผลการเรียนอยู่ระหว่าง 3.51 - 3.75 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 40.32 รายรับรวมส่วนบุคคล (เฉลี่ยต่อเดือน) ระหว่าง 10,001 - 25,000 บาท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 61.29 และรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 51.61

2) มุมมอง/ความคาดหวังของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อข้อสนับสนุนการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 พบว่าหน่วยงานที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการแก้ไขวิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ส่วนใหญ่สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล/อบจ.) มีบทบาทสำคัญที่สุด จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 35.48 นอกจากนี้เห็นว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นในระดับชุมชน มีความจำเป็นเร่งด่วนที่สุด ซึ่งต้องได้รับการแก้ไขวิกฤตไวรัสโควิด 19 อย่างทันด่วนที่สุด จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 33.87

ขณะที่บทบาทความจำเป็นของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งต้องเร่งปรับรูปแบบการดำเนินงานช่วงวิกฤตไวรัสโควิด 19 นั้นเห็นควรให้ปรับด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 70.97 ในส่วนของระดับและการปรับตัวภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลต่อการบริหารจัดการของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตรวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่พบว่าส่งผลกระทบในระดับปานกลางซึ่งสามารถแก้ไขและปรับตัวได้ง่าย จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 62.90 สอดคล้องกับความเชื่อมั่นต่อระบบการบริหารจัดการของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตรวมทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ที่มีความเชื่อมั่นในระดับมาก จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 63.13

นอกจากนี้มุมมองที่มีต่อการปรับรูปแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 นั้น สะท้อนความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบ Online ภายใต้ระบบจัดการเรียนรู้แบบ LMS (Learning Management System) จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 66.13 และตอกย้ำให้เห็นว่าสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่นักศึกษาต้องการมากที่สุดคือเอกสารประกอบการสอน/หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมที่เกี่ยวกับสาระสำคัญครอบคลุมเนื้อหาในรายวิชา มีจำนวน 40 คิดเป็นร้อยละ 64.52

3) ระดับความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 สามารถแสดงรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19

(n=62)

ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อแนวทางดำเนินงานหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายใตสถานการณ์โควิด 19	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
1. ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.07	1.06	มาก	4
2. ด้านการประเมินผลการสอน	4.11	1.03	มาก	3
3. ด้านการพัฒนาผู้สอน/บุคลากร	4.12	0.99	มาก	2
4. ด้านการวางแผนนโยบายการบริหาร	4.19	0.86	มาก	1
รวม	4.12	0.99	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดพบว่าการวางแผนนโยบายการบริหารหลักสูตร มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.86) รองลงมาได้แก่ด้านการพัฒนาผู้สอน/บุคลากร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.99) ด้านการประเมินผลการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$, S.D. = 1.03) ในขณะที่ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 1.06) ตามลำดับ

4) ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับมุมมองความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

4.1) สภาพทั่วไปการบริหารจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เปรียบเทียบ ก่อน/ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 พบว่า มีผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 31 คน ร้อยละ 50.00 เห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า “คุณภาพแตกต่างกันพอสมควร ก่อนสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ได้รับการเรียนการสอนในห้องเรียนได้รับความรู้ที่ผู้สอนต้องการถ่ายทอดอย่างเต็มกระบวนการทัศน์ ภายหลังการแพร่ระบาด การต้องมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนทั้งผู้เรียนและผู้สอน ซึ่งผู้เรียนมองว่าการเรียนการสอนในห้องเรียนได้รับความรู้และคุณภาพการศึกษาเยอะกว่าอย่างเห็นได้ชัด” นอกจากนี้สะท้อนว่า “เมื่อก่อนได้เข้าห้องเรียนจะมีความเข้าใจอะไรๆ มากและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมห้องแต่หลังจากภายหลังได้เรียนออนไลน์ทำให้มีการปรับตัวค่อนข้างมากเพื่อจะสามารถเข้าเรียนออนไลน์ที่ทันต่อสถานการณ์บางครั้งต้องเตรียมสมาร์ทโฟน อินเทอร์เน็ตและติดตามความเคลื่อนไหวของเพื่อนร่วมชั้นด้วย”

4.2) ปัญหาต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 พบว่า ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 31 คน ร้อยละ 50.00 เห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า “เกิดปัญหาด้านเนื้อหาบทเรียน ด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์และด้านการวัดและการประเมินผลของการเรียน และโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้เรียนไม่มีความพร้อม เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์การสื่อสาร การสื่อสารระหว่างผู้เรียนและผู้สอน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมชั้นเรียน รวมถึงตำราเรียนสื่อการเรียนการสอน” ตลอดจนความกังวลในประเด็นของการจัดทำบทนิพนธ์ทั้งในรูปแบบของการศึกษาอิสระรวมทั้งวิทยานิพนธ์ที่อาจดำเนินการไม่ทันกับระยะเวลาการศึกษาด้วย

4.3) ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 พบว่า ผู้แสดงความคิดเห็นจำนวน 31 คน ร้อยละ 50.00 ซึ่งเห็นสอดคล้องไปในทางเดียวกันว่า “ควรจะมีการจัดการเรียนทั้งในห้องและแบบออนไลน์ควบคู่กันไปเพราะอาจจะมีนักศึกษาบางคนที่มีเหตุขัดข้องทำให้ไม่สามารถเดินทางมาเรียนที่มหาวิทยาลัยได้จึงควรที่จะต้องถ่ายทอดสดขณะที่ทำการเรียนการ

สอนในห้องไว้ด้วย” นอกจากนี้ “ในการจัดการเรียนการสอนควรแบ่งกลุ่มเรียน ให้เหมือนกับรุ่นที่ 1 ที่ผ่านมา โดยแยกแผน ก และแผน ข ให้ชัดเจน ไม่ควรจัดการเรียนการสอนรวมกัน เพราะเมื่อนำนักศึกษาทั้ง 2 แผน มารวมกันปริมาณจำนวนนักศึกษาในห้องเรียนก็จะมากขึ้น ส่งผลให้อาจารย์ผู้สอนไม่สามารถดูแลนักศึกษาได้ทั่วถึง และนักศึกษาก็เกิดความเกรงใจไม่กล้าซักถามอาจารย์เพราะเกิดความเกรงใจเพื่อนร่วมชั้นเรียนที่มีจำนวนมากเกินไป”

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะทางการปรับกระบวนการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังสถานการณ์โควิด 19

จากการระดมสมองของผู้มีส่วนได้เสียต่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ได้แสดงความคิดเห็นโดยมีข้อสรุปไว้ในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1) การปรับกระบวนการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ในด้านจุดยืนทางญาณวิทยา โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องว่าภายใต้กรอบความท้าทายและแนวทางการศึกษาทางรัฐศาสตร์ในยุคของอิทธิพลข่าวสาร รวมทั้งสื่อสังคมดิจิทัล นับว่ามีผลกระทบอย่างมากต่อผู้สอน บุคลากรตลอดจนผู้เรียนที่จำเป็นต้องปรับตัวภายใต้ปฏิบัติการข่าวสารสารสนเทศทางรัฐศาสตร์ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ทางการเมืองในพื้นที่สาธารณะผ่านสื่อในฐานะพื้นที่เสรีภาพรูปแบบใหม่ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองการปกครองล้วนเกี่ยวข้องกับการสร้างองค์ความรู้ที่หลากหลาย ขณะเดียวกันการเปลี่ยนผ่านขอบข่ายการศึกษารัฐศาสตร์ด้วยชุดความคิดแบบเดิม ซึ่งมักผูกโยงกับประเด็นซ้ำๆ ว่าด้วยรัฐ รูปแบบการปกครอง อุดมการณ์ทางการเมือง ระบบและสถาบันทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองตลอดจนการปกครองท้องถิ่นโดยผู้สนใจสามารถเข้าถึงได้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ ตำราทางวิชาการ ซึ่งมีข้อจำกัดในการเข้าถึงเป็นอย่างมาก หากแต่การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำความเข้าใจอิทธิพลทางการเมืองใหม่ในลักษณะของ big data จะถูกนำไปสู่การตั้งคำถามผ่านความเชิงวิพากษ์ (critical thinking) เกี่ยวกับขอบข่ายที่น่าสนใจในแวดวงรัฐศาสตร์มากขึ้น ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัตและนับเป็นประเด็นถกเถียงใหม่ที่นักรัฐศาสตร์สามารถประสบพบเจอได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วงชิงพื้นที่สื่อเพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองตลอดจนการฉวยใช้สื่อเพื่อต่อรองอำนาจของกลุ่มคนต่างๆ ในพื้นที่ทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งอาจมีวัตถุประสงค์ในการสนับสนุนและ/หรือต่อต้านอำนาจทางการเมืองโดยไม่เปิดเผย แต่ข้อมูลดังกล่าวสามารถกระจายไปอย่างรวดเร็วและนับวันยังมีอิทธิพลต่อการควบคุมครอบงำและชี้นำระบบความคิดความเชื่อทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งนับเป็นผลโดยตรงจากการเข้าถึงสื่ออย่างเสรี อีกทั้งตอกย้ำให้เห็นการขยายตัวของขอบข่ายความคิดทางการเมืองที่รับเอาอิทธิพลทางความคิดแบบเสรีนิยมมาปรับใช้ในกระบวนการสื่อสารทางการเมืองในบริบทร่วมสมัยอย่างปฏิเสธไม่ได้

“อิทธิพลจากสื่อรวมทั้งโซเชียลมีเดียในรูปแบบต่างๆ ที่ส่งผลต่อการปรับรูปแบบการสื่อสารข้อมูลความรู้แก่สังคมนั้น ถือว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนดคุณค่าของสรรพสิ่งในสังคมที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นยุคสมัยของโลกดิจิทัลหรือยุคแห่งการปฏิวัติข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลที่รวดเร็วก็ย่อมมีผลโดยตรงต่อการปรับระบบวิธีคิดในทางรัฐศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นกรณี Fake News หรือ IO (Information Operation) ต่างก็เป็นพื้นที่ต่อสู้ทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่างๆ ที่พยายามอาศัยสื่อมาเป็นเครื่องมือที่โจมตีฝั่งตรงข้ามอยู่เสมอ ดังนั้นการสร้างองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยจึงจำเป็นต้องทบทวนเกี่ยวกับพลังของปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้างทฤษฎีใหม่ในอนาคต”

(ข้อสรุปจากการระดมสมองโดยข้อเสนอของตัวแทนคณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี)

อย่างไรก็ตามประเด็นข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเมืองดิจิทัลหรือ digital politic นั้นก็ได้ชี้ให้เห็นถึงการสร้างแหล่งเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบใหม่ที่ไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแต่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น เพราะสื่อหรือการเข้าถึงข้อมูลจากสื่อเหล่านั้นสามารถเข้าถึงได้ทุกที่และทุกเวลา ดังนั้นห้องเรียนในฐานะที่เป็นแหล่งให้ความรู้รูปแบบเดิมนั้นจะถูกนำไปสู่การขยายพื้นที่

เรียนรู้ใหม่ภายนอกห้องเรียนมากขึ้น ดังนั้นผู้ศึกษาทางรัฐศาสตร์จึงจำเป็นต้องปรับตัวและกำหนดจุดยืนที่อยู่บนฐานของ media literacy หรือการรู้เท่าทันสื่อและใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณที่จะให้น้ำหนักประกอบเหตุผลในการพิจารณา ไตร่ตรอง วิเคราะห์และเลือกทำความเข้าใจสื่อที่มีการไหลเวียนของชุดข้อมูลปริมาณมากในปัจจุบันมาพัฒนาต่อยอดเป็น ฐานความรู้ซึ่งนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งทางวิชาการได้ นับเป็นจุดยืนที่สำคัญสำหรับประยุกต์องค์ความรู้สู่การนำเสนอ มุมมองที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอการปรับขอบข่ายการศึกษาทางรัฐศาสตร์ภายใต้กระแสของสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัล

2) การปรับกระบวนการจัดการศึกษาทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ในด้านวิธีวิทยาการ วิเคราะห์ โดยกลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องว่าประเด็นความท้าทายตามปรากฏการณ์ข้างต้นส่งผลต่อความจำเป็นและ แนวโน้มต่อการปรับวิธีวิทยาและออกแบบขอบข่ายเชิงเนื้อหาตามภูมิทัศน์การเมืองแบบใหม่ผ่านมุมมองของสถาบันการศึกษา ที่ต้องพัฒนาหลักสูตรที่รองรับการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการศาสตร์ตั้งแต่ 2 สาขาเข้าด้วยกันเป็นอย่างน้อย ซึ่งต้อง กำหนดเป้าหมายเชิงกระบวนการแนวสหวิทยาการ (Interdisciplinary) สะท้อนถึงวิธีวิทยาการบนฐานของการไขว่คว้าความรู้ หลายสาขาวิชา/หลายศาสตร์มาผสมผสานสำหรับใช้ในการวิเคราะห์ ตลอดจนกำหนดประเด็นวิจัยรวมถึงสังเคราะห์ขอบข่าย ทางการเมืองการปกครองกระแสใหม่ผ่านเนื้อหารายวิชา ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาบทนิพนธ์ในระดับบัณฑิตศึกษาได้เป็น รูปธรรมอีกด้วย นับเป็นเป้าหมายสำคัญของการผลิตบัณฑิตในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ร่วมสมัยภายใต้ สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19

“การสำรวจองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ จากการประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ยุคปัจจุบันที่มีการวางกรอบดำเนินงานผ่านประเด็นที่หลากหลายนั้น ซึ่งความหลากหลายทั้งประเด็นในเชิงพื้นที่ ประเด็นเชิง เวลา รวมทั้งประเด็นเชิงสถานการณ์ต่างๆ นับเป็นตัวแปรสำคัญที่สะท้อนถึงตัวเร่งในการปรับเข้าสู่การปฏิรูปภูมิทัศน์ใหม่ใน การศึกษาประเด็นการเมืองในบริบทร่วมสมัยเชิงบูรณาการ อาทิ เศรษฐศาสตร์การเมือง ความหลากหลายของอัตลักษณ์ทาง การเมืองผ่านมิติที่เกี่ยวกับเพศสภาพ ชชาติพันธุ์และมิติอื่นและรวมถึงประเด็นการเมืองเรื่องโควิด 19 ก็นับเป็นแนวทาง วิเคราะห์พื้นฐานที่สำคัญด้วย”

(ข้อสรุปจากการระดมสมองโดยข้อเสนอของตัวแทนเครือข่ายคณาจารย์ทางรัฐศาสตร์)

จากการทบทวนแนวทางปรับจุดยืนทางญาณวิทยาและวิธีวิทยาเพื่อนำไปสู่การก้าวข้ามกรอบความคิดทางรัฐศาสตร์ ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 ซึ่งสอดคล้องกับการปรับภูมิทัศน์การเมืองการปกครองไทยรูปแบบใหม่นั้นได้ สะท้อนถึงการพัฒนาเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวกับการบูรณาการองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ไปสู่การผสมผสานศาสตร์อื่นอย่าง หลากหลาย สำหรับเป็นพื้นฐานการวิเคราะห์กิจกรรมทางการเมืองนอกเหนือจากการเพิ่มทักษะการสื่อสาร ตลอดจนการจัด กระทำข้อมูลบนฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลแก่นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการ ปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งในท้ายที่สุดการกำหนดแนวโน้มการพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอน ทางรัฐศาสตร์ก็จำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับตัวต่อการปรับจุดยืนทางญาณวิทยาสำหรับรองรับการพัฒนาหัวข้อ วิทยานิพนธ์และ/หรือการค้นคว้าอิสระในประเด็นใหม่อย่างกว้างขวางมากขึ้นตามสถานการณ์

นอกจากนี้ข้อเสนอสนับสนุนประกอบการขยายประเด็นสำคัญที่มีต่อการประยุกต์ใช้สื่อสารสนเทศรูปแบบ online เพื่อ สร้างพื้นที่ร่วมทางวิชาการสำหรับรองรับการกลไกสานองค์ความรู้ร่วมกันได้อย่างหลากหลายตามความสนใจและความ เหมาะสมของผู้เรียน รวมทั้งการเพิ่มช่องทางและพื้นที่แพลตฟอร์มใหม่ ที่คาดว่าจะสามารถก่อให้เกิดปฏิบัติการทางการเมือง แบบรวมกลุ่ม (collective action) ผ่านสื่อต่างๆ ที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้นนั้นถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ลักษณะสำคัญต่อ กระบวนการสร้างพื้นที่สาธารณะใหม่ (public sphere) ของ Habermas (1992) ซึ่งสัมพันธ์และเชื่อมโยงกับการผลิตซ้ำ จุดยืนทางวิชาการผ่านพื้นที่ส่วนตัว โดยมีส่วนสนับสนุนโครงข่ายทางวิชาการแก่ผู้ที่มีความสนใจในประเด็นทางรัฐศาสตร์แบบ แผนเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันได้มีพื้นที่รองรับสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งเอื้อให้เกิดการ พัฒนาศักยภาพเชิงปฏิบัติการสำหรับการลงพื้นที่ศึกษา สรรวจวิเคราะห์ความรู้นอกห้องเรียนได้ด้วยการลดความเสี่ยงภายใต้

แนวทางปรับวิธีเข้าถึงแหล่งข้อมูลต่างๆ โดยอาศัยรูปแบบออนไลน์เป็นสื่อกลางในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่สำคัญโดยนับเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปฏิบัติตามนโยบายภายใต้ข้อกำหนดร่วมของสังคมและจำเป็นต่อการพัฒนาภูมิทัศน์ใหม่ในด้านวิธีวิทยาาร่วมสมัยทางรัฐศาสตร์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด -19 ในบริบทปัจจุบัน

“ด้วยแนวทางการดำเนินงานจัดทำ Thesis หรือ IS นั้นสิ่งที่จำเป็นต้องเร่งปรับตัวให้สอดคล้องกับกิจกรรมต่างๆ คือ ข้อเสนอเชิงนโยบายภายใต้ข้อกำหนดร่วมกัน โดยเฉพาะการปรับตัวตามสถานการณ์ *social distancing* ซึ่งถือเป็น การปรับบทบาทที่สำคัญทั้งในกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการจัดทำผลงานวิชาการตลอดจนการปฏิบัติตามข้อกำหนดต่างๆ ก็ต้องคำนึงถึงกรอบนโยบายดังกล่าวด้วย”

(ข้อสรุปจากการระดมสมองโดยข้อเสนอของตัวแทนของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต)

ภายใต้การทบทวนปัจจัยกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานในสถานการณ์แพร่ระบาดโควิด 19 รวมทั้งปฏิบัติการสังเคราะห์รูปแบบการเตรียมพร้อมรองรับสถานการณ์ปกติใหม่ (new normal) ภายใต้แนวทางการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยตามรายละเอียดผลวิจัยภาพรวมนั้น สะท้อนถึงข้อค้นพบสำคัญสำหรับสนับสนุนชุดความรู้และยืนยันข้อมูลที่มีต่อการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างและขยายพื้นที่ทางวิชาการครอบคลุมนิยามของ digital politics หรือการเมืองใหม่ในโลกดิจิทัลอย่างมาก (จันจิรา สมบัติพูนศิริ, 2562) นับว่ามีอิทธิพลต่อการปรับบทบาทพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตที่จำเป็นต้องแสวงหารูปแบบการปรับวิธีวิทยาและขยายเชิงเนื้อหาตามภูมิทัศน์การเมืองแบบใหม่ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่สอดคล้องกับข้อกำหนดเชิงนโยบายตามมาตรการเร่งด่วนในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี รวมทั้งมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมอีกด้วย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาสู่การอภิปรายผลการวิจัย 3 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับมุมมองและความคาดหวังของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ต่อข้อเสนอแนะการปรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 ที่พบว่านักศึกษาเห็นควรให้ปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด โดยเฉพาะความต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ (online) ภายใต้ระบบจัดการเรียนรู้แบบ LMS (Learning Management System) นั้น ถือเป็นการผสานด้านมิติความสัมพันธ์ระหว่างการปรับรูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนตามสถานการณ์ เนื่องด้วยนักศึกษาที่มีความวิตกกังวลต่อการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 นอกจากนี้เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการควบคุมของมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้จัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์เพียงช่องทางเดียวรวมทั้งเพื่อประสิทธิภาพการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 อย่างใกล้ชิด จึงเห็นควรให้มีการปรับการสอนผ่านช่องทางที่กำหนดร่วมกันตามความสะดวกด้วยโปรแกรมต่างๆ ได้แก่ Zoom Meeting, Google Meet, Microsoft Teams รวมทั้ง Webex Meetings เป็นต้น ซึ่งถือเป็นรูปแบบดำเนินการที่หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตต้องปรับตัวและเอื้อให้เกิดความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สอดคล้องกับข้อสรุปของอานันท์ สหพิทักษ์เกียรติ, ศิริพร เพียรสุขสมณี, พจนา พิเชิตปัจจา และชัยวุฒิ ตั้งสมชัย (2564) เสนอว่าแนวทางการปรับตัวด้านการเรียนและการสอนในช่วงที่เกิดวิกฤตการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 นั้น ควรสะท้อนความคิดเห็นซึ่งมีมิติที่สัมพันธ์กันได้หลายมิติ ได้แก่ มิติด้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน (learning stakeholder) อันได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ ผู้ช่วยสอน TA/TS นักศึกษา บุคลากรสายสนับสนุน ครอบครัว เพื่อนร่วมชั้นเรียนออนไลน์และเพื่อนรวมห้องพักสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ อันได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการเรียนการสอน ระบบจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านเครือข่าย

อินเทอร์เน็ต LMS (Learning Management System) สถานที่/บรรยากาศการเรียน สภาพภูมิอากาศ และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ประเด็นเหล่านี้นำไปสู่การปรับตัวมิติต่างๆ ทั้งมิติการเรียนการสอน มิติสิ่งสนับสนุนการเรียนและทรัพยากร มิติการวัดและการประเมินผลและมิติการจัดการความเสี่ยง ประกอบกับเหตุผลสนับสนุนจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและการรวบรวมข้อมูลการปรับตัวในช่วงสถานการณ์วิกฤตการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤตต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคตที่จำเป็นต้องแสวงหารูปแบบการปรับตัวจากผลกระทบที่เกิดขึ้นต้องเชื่อมโยงอรรถประโยชน์การเรียนรู้และสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อการปรับตัวในมิติด้านต่างๆ อย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ข้อค้นพบจากผลวิจัยสามารถอภิปรายข้อมูลที่สัมพันธ์กับกิจกรรมการปรับกระบวนการทัศน์ด้านการวัดและประเมินผลซึ่งอยู่ในระดับมาก เนื่องจากนอกเหนือการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์แล้ว การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลอันถือเป็นเป้าหมายเชิงผลลัพธ์ที่นักศึกษาต่างคาดหวังให้อยู่ในระดับที่มีมาตรฐานเช่นเดียวกับการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ปกติ ซึ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับกระบวนการพัฒนาคุณภาพการประเมินผลเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากงานวิจัยของ สุพรรณิ บุญหนัก และธนวัฒน์ ชาวโพธิ์ (2564) ที่เสนอว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของสถาบันอุดมศึกษาในสถานการณ์แพร่ระบาดไวรัสโควิด 19 นั้นมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของหลักสูตรหลากหลายประเด็น ได้แก่ การเลือกแพลตฟอร์มการจัดการเรียนการสอน การออกแบบบทเรียนออนไลน์ การจัดการห้องเรียนออนไลน์ การใช้สื่อในการเรียนการสอนออนไลน์ ตลอดจนการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน โดยสะท้อนจากความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนจากมุมมองของผู้มีส่วนได้เสียของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตในครั้งนี้อย่างเห็นได้ชัดที่ต้องการให้หลักสูตรดำเนินการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับการพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ผ่านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม โดยต้องให้ความสำคัญอย่างมากต่อการคงไว้ซึ่งมาตรฐานการประเมินผลการเรียนรู้ที่ถือได้ว่าการสะท้อนถึงประสิทธิภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนตลอดจนเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิผลพร้อมบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดไวรัสโควิด 19

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีต่อการดำเนินการจัดการเรียนการสอนทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้หากจำแนกความถี่ของข้อมูลเป็นรายด้าน พบประเด็นที่น่าสนใจว่าความคิดเห็นด้านการวางแผนนโยบายการบริหารหลักสูตรรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยภายหลังการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ซึ่งอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมุมมองที่มีต่อการแก้ไขปัญหาในช่วงสถานการณ์เฝ้าระวังการแพร่ระบาดรุนแรงนั้น ได้สะท้อนถึงความสำคัญของการร่วมสร้างชุดข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการเรียนการสอนด้วยการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมทุกระดับได้วางแผน ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีความปลอดภัย ทั้งนี้ นักศึกษาในฐานะผู้มีส่วนได้เสียที่คาดหวังให้หลักสูตรเป็นเสมือนกลไกเชื่อมโยงประสานงาน ซึ่งจำเป็นต้องผสมผสานผลประโยชน์ภายใต้จุดเน้นร่วมระหว่างกาปฏิบัติตามนโยบายของมหาวิทยาลัยและการให้บริการจัดการศึกษาแก่นักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์ ปรัชญาตลอดจนพันธกิจการดำเนินงาน ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของการจัดการเรียนการสอนโดยหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตจึงต้องประยุกต์ระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอนบนฐานการบริหารจัดการเชิงนโยบายเป็นเงื่อนไขสำคัญ ซึ่งสอดคล้องจากข้อเสนอของสมพร หลิมเจริญ (มปป.) ที่สรุปอย่างชัดเจนว่าบทบาทของหลักสูตรหรือสถานศึกษาจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลจากการรายงานสภาพการจัดการเรียนการสอนของตลอดจนร่วมสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่สอดคล้องกับสถานการณ์และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับ นโยบาย อันถือเป็นแนวทางของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้หลักสูตร

ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางหรือปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสภาพความพร้อมและศักยภาพของสถาบันการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนถึงการก้าวข้ามข้อจำกัดไปสู่การพัฒนาระบบการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการทั้งระดับมหาวิทยาลัย คณะและสาขาวิชา ตลอดจนหลักสูตรให้มีส่วนร่วมในการออกแบบการดำเนินงานจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของมหาวิทยาลัยซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการยกระดับคุณภาพจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเชิงนโยบายอย่างเป็นองค์รวม

3. ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาพสะท้อนการปรับกระบวนการทัศน์การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีภายหลังสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด 19 นั้นพบว่าข้อเสนอที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้ 2 กลไกหลัก ได้แก่ 1) การกำหนดจุดยืนทางญาณวิทยาว่าด้วยกระแสและอิทธิพลของสื่อ สารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลทางรัฐศาสตร์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการพัฒนาผู้สอนและบุคลากรสนับสนุนการเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะแนวทางจัดการศึกษาตามมาตรฐานการส่งเสริมพลเมืองดิจิทัล (digital citizenship) แก่นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตร เนื่องจากโครงสร้างเชิงอำนาจภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์นั้นปฏิเสธไม่ได้ว่าอิทธิพลของสื่อ สารสนเทศและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีได้นำไปสู่การปรับรูปแบบวิถีชีวิตของพลเมืองให้มีความเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มในรูปแบบต่างๆ ที่สามารถตอบสนองต่อการแสดงออกทางการเมืองอันเป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์เป็นอย่างมาก ตลอดจนนำไปสู่การสร้างพื้นที่สาธารณะใหม่ภายใต้กระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้วย “big data” ซึ่งนับเป็นปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่มีความหลากหลายตลอดจนพลิกโฉมการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามสถานการณ์ปัจจุบันได้กว้างขวาง นอกจากนี้ด้วยเทคโนโลยีและผลิตผลเชิงนวัตกรรมที่นำไปสู่การสร้างสรรคช่องทางจัดการศึกษาที่หลากหลายผ่านแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ในศตวรรษที่ 21 นั้น ได้อำนวยความสะดวกแก่การจัดการเรียนการสอนที่มีความยืดหยุ่นอีกด้วย และ 2) ปรับวิธีวิทยาวิเคราะห์ขอบข่ายเชิงเนื้อหาตามภูมิทัศน์การเมืองแบบใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากข้อเสนอการปรับวิธีวิทยาและขอบข่ายเชิงเนื้อหาตามภูมิทัศน์การเมืองนั้นนับว่ามีความสัมพันธ์กับกิจกรรมการปรับกระบวนการทัศน์ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพแหล่งเรียนรู้ทางรัฐศาสตร์ในบริบทร่วมสมัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป้าหมายการสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการภายใต้ขอบข่ายองค์ความรู้ทางรัฐศาสตร์ในกระแสแห่งความพลิกผันจากอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ เช่น อิทธิพลของโลกดิจิทัลทางการเมืองการปกครอง พลวัตการเปลี่ยนแปลงชุดอุดมการณ์ที่หลากหลาย การเกิดขึ้นของตัวแสดงทางการเมืองที่ผลิตซ้ำและตอกย้ำปฏิบัติการทางความคิดแนวเสรีนิยมใหม่ (neo liberalism) และโดยเฉพาะตัวแปรจากอินเทอร์เน็ต ในฐานะเทคโนโลยีแห่งศตวรรษที่ 21 นั้น นับว่ามีอิทธิพลต่อการกำหนด ขึ้นและเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการสร้างพลเมืองดิจิทัลอีกด้วย สอดคล้องกับข้อเสนอว่าด้วยการสร้างความเป็นพลเมืองดิจิทัล : พลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21 โดยจอห์น แบร์โลว์ (มปป.) ซึ่งนำเสนอว่าแนวทางการยกระดับความเป็นพลเมืองให้บรรลุซึ่งความเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัลนั้น จำเป็นต้องแสวงหาพื้นที่ทางวิชาการที่เหมาะสม พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างสมำเสมอพร้อมทั้งให้ผู้เรียนมีอิสระเพียงพอในการตัดสินใจเลือกแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการอย่างเต็มที่ ซึ่งล้วนส่งผลต่อการพยายามแสวงหาวิธีวิทยาและเครื่องมือวิเคราะห์ที่สัมพันธ์กับการปรับจุดยืนทางญาณวิทยาเพื่อไปสู่การก้าวข้ามกรอบความคิดทางรัฐศาสตร์ในยุคหลังสมัยใหม่ภายใต้ภูมิทัศน์การเมืองการปกครองไทยในปัจจุบันที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมาก ขณะเดียวกันการขยายพื้นที่ทางวิชาการทางรัฐศาสตร์ด้วยเงื่อนไขข้างต้นนับเป็นการประกอบสร้างประเด็นถกเถียงเกี่ยวกับการต่อสู้ทางความคิดทางการเมืองการปกครองไทยแนววิพากษ์ที่เป็นผลผลิตจากการจัดแบ่งขั้วอำนาจและการจัดวางบทบาทของตัวแสดงทางการเมืองผ่านการประกอบสร้างวาทกรรมและปฏิบัติการทางวาทกรรมชุดใหม่อยู่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ควรปรับระบบและกลไกการจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชาและคำนึงถึงประเด็นความท้าทายที่หลากหลายภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19
2. หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ควรร่วมออกแบบแนวทางการบริหารจัดการการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานกำกับนโยบาย ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนภายใต้สถานการณ์ปกติใหม่ (new normal) ในอนาคตระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในรูปแบบการวิเคราะห์ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 ตลอดจนวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภายใต้บริบทความปกติใหม่
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาต่อการปรับกระบวนการทัศน์ทางรัฐศาสตร์ภายหลังสถานการณ์โควิด 19 และภายใต้บริบทความปกติใหม่กับมหาวิทยาลัยอื่นทั้งในและนอกพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บรรณานุกรม

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *อว. "12 เดือน 12 ดี": ลดค่าเทอมสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเอกชน*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.mhesi.go.th/index.php/all-media/video/4963-12-12-2.html>
- จันจิรา สมบัติพูนศิริ. (2562). *'Digital Politics' การเมืองใหม่ในโลกดิจิทัล*. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2564, จาก <https://www.the101.world/one-on-one-ep-37/>
- จอห์น แบร์โลว์. (มปป.). *ความเป็นพลเมืองดิจิทัล: พลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2564, จาก <https://thaidigizen.com/digital-citizenship/ch1-digital-citizenship/>
- ชาย โพธิ์สิตา. (2556). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2563). *การจัดการเรียนการสอนของไทยภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (ฉบับที่ 22). (2564, 29 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 91 ง, หน้า 24-26.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2554). *การวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครสวรรค์: หจก.ริมปิงการพิมพ์.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). *การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ*. *Journal of Southern Technology*, 9(2), 169–176.
- สมพร หลิมเจริญ. (มปป.). *การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 2019 (กรณี: ไม่ได้เรียนที่โรงเรียน)*. สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2564, จาก http://www.sakonarea1.go.th/news_file/p60033381016.pdf
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพรรณิ บุญหนัก และธนวัฒน์ ชาวโพธิ์. (2564). *การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง ในสถานการณ์แพร่ระบาดไวรัสโควิด - 19*. *วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ*, 1(1), 58-64.

- สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. (2564). สถิติจำนวนนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีภาคเรียนที่ 1/2564. สืบค้นเมื่อ 9 ธันวาคม 2564, จาก https://regis.sru.ac.th/2021/12/22/statistics_sru1-64/
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.
- อภิรดี จิโรภาส และอัศวศิริ ลาปี่. (2561). ประเมินหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อานันท์ สิริพิทักษ์เกียรติ, ศิริพร เพียรสุขมณี, พจนา พิชิตปัจจา และชัยวุฒิ ตั้งสมชัย. (2564). ถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัส COVID-19 ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: ศูนย์นวัตกรรมการสอนและการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Habermas, J. (1992). *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: Polity Press.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis* (2nd ed). New York: Harper and Row.
- Yang, K., & Miller, G.J. (2008). *Handbook of Research Methods in Public Administration* (2nd ed). New York: Taylor & Francisgroup.

Received: 05-07-2022

Revised: 13-09-2022

Accepted: 26-09-2022

โมเดลแบบผสมรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการประยุกต์ใช้จาก
การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

A Mixture Model of Occupational Therapy Services in Thailand and
Application from International Occupational Therapy Practices During the
Pandemic of Corona Virus 2019

วัฒนาารี อัมมวรรธน^{*1}

Watthanaree Ammawat

watthanaree.ama@mahidol.ac.th

ศุภลักษณ์ เข้มทอง¹

Supalak Khemthong

supalak.khe@mahidol.ac.th

มะลิวัลย์ เรือนคำ¹

Maliwan Rueankam

maliwan.rue@mahidol.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย (Occupational Therapy Services in Thailand: OTST) กับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ (Applications from International Occupational Therapy Practices: IOTP) ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยโมเดลแบบผสม และ ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์ ประกอบด้วย ตัวแปรรูปแบบการให้บริการที่พัฒนาขึ้น กับ ตัวแปรการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติมาใช้ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักกิจกรรมบำบัดที่ให้บริการในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จำนวน 153 คน ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม LISREL 8.8 Student ผลการวิจัย ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย กับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

* Corresponding Author

¹ กลุ่มสาขาวิชากิจกรรมบำบัด คณะกายภาพบำบัด มหาวิทยาลัยมหิดล

Division of Occupational Therapy, Faculty of Physical Therapy, Mahidol University

โดยมีค่า $\chi^2 = 3.71$, $df = 5$, $p = 0.59$, $\chi^2/df = 0.97$; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.05; GFI = 0.97; AGFI = 0.94 รวมทั้ง ตัวแปรรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย ยังส่งผลต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ เท่ากับ 0.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งทั้งสองผลลัพธ์นี้สะท้อนกลยุทธ์การเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับเทคโนโลยีระดับต้น-กลาง-สูง การประยุกต์ที่ยั่งยืนจากแนวทางนานาชาติให้โอกาสการบริการสาธารณสุขทางไกลและการอบรมออนไลน์สำหรับกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย อันมีความหมายสู่การทดสอบประสิทธิผลของการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดอิงกิจกรรมรูปแบบการดำเนินชีวิตบนฐานวิถีชีวิตใหม่

คำสำคัญ: กิจกรรมบำบัด, การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019, โมเดลแบบผสม

Abstract

This study aims to examine the relationship between Occupational Therapy Services in Thailand (OTST) and the application from International Occupational Therapy Practices (IOTP) during the pandemic of Corona Virus 2019 (Covid-19), employing the mixture model approach. The study also aims to investigate the consistency of the relationship model, which includes the developed OTST variables and the IOTP variables during the Covid-19 pandemic. Questionnaires were collected from a sample of occupational therapists (n = 153) who had been providing services during the Covid-19 pandemic. The multi-stage sampling technique was conducted to obtain the sample, and the LISREL 8.8 Student program was used for the data analysis. The findings of this research show a significantly consistent relationship between the OTST and the IOTP. The model is also consistent with empirical evidence, with $\chi^2 = 3.71$, $df = 5$, $p = 0.59$, $\chi^2/df = 0.97$; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.05; GFI = 0.97; AGFI = 0.94. The OTST contributed to the IOTP with $\beta = 0.24$ at the statistically significant level of 0.05. Both outcomes reflect the learning and development strategies for Low, Mid, and High technologies. Sustainable applications from international guidelines provide opportunities for telemedicine and online education for Thai occupational therapy practitioners. This leads to the evaluation of the efficiency of the new-normal occupation-based intervention.

Keywords: Occupational Therapy, Covid-19, Mixture model

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลต่อการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัย โดยส่งผลต่อการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตของนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยในประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่าการทำงานและการเรียนได้รับผลกระทบมากที่สุด นักศึกษาจะต้องมีการปรับตัวในการทำงานและการเรียนแบบออนไลน์ การถูกเลิกจ้างงาน การทำงานที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 การทำงานที่บ้าน การขาดประสบการณ์จากการฝึกงาน ขาดการเข้าสังคมหรือต้องเจอคนเดียวเฉพาะในออนไลน์ทำให้กระทบกับความสัมพันธ์ รู้สึกถูกกดดัน เหงา แยกตัว นำไปสู่ความไม่สบายใจและซึมเศร้า และผลกระทบต่อจิตวิญญาณ คือ การไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนเองนับถือ ขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ แยกตัวจากชุมชน กระทบต่อการจัดการการเงิน การไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสุขภาพจิต ส่งผลให้เกิดปัญหาการถูกกีดกันจากการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิต หรือ occupational deprivation เนื่องมาจากปัจจัยที่อยู่เหนือการควบคุมของบุคคล (Keptner & McCarthy, 2020) สอดคล้องกับการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย พบว่า ประชาชนได้รับผลกระทบในสุขภาพจิต ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกขาดการติดต่อกับสังคม การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพิ่มขึ้นเนื่องจากความเครียดและวิตกกังวล การที่เด็กต้องเรียนที่บ้านและแม่ต้องทำงานที่บ้าน ส่งผลให้เกิดปัญหาความเครียดจากภาระงานที่หนักเกินไป (Brown, 2021)

นอกจากนี้ สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ยังส่งผลให้เด็กขาดโอกาสในการเข้าสังคม เนื่องจากต้องเรียนออนไลน์ในเวลาที่ยาวนาน ทำให้เกิดความบกพร่องในทักษะการเล่นและทักษะการเข้าสังคม สำหรับครอบครัวที่พ่อแม่ต้องทำงานที่บ้าน ไม่มีเวลาที่จะดูแลเด็ก อาจจะปล่อยให้เด็กอยู่กับคอมพิวเตอร์หรืออินเทอร์เน็ตนานเกินไป ในส่วนของผู้สูงอายุเองแม้ว่าจะอยู่ที่บ้านอยู่แล้ว แต่การงดการเดินทางกลับส่งผลให้ขาดกิจกรรมการดำเนินชีวิตที่มีความหมาย (meaningful occupations) ได้แก่ การได้พบปะเพื่อนฝูง การที่มีลูกหลานมาเยี่ยม ขาดกิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมยามว่าง (Kamalakaran & Chakraborty, 2020) ดังนั้น นักกิจกรรมบำบัดจึงมีส่วนในการทำงานเพื่อให้การช่วยเหลือบุคคลใน

แต่ละช่วงวัยให้สามารถกลับมาทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตได้ตามศักยภาพของตนเอง และสอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์โรคระบาดที่นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง

สมาพันธ์นักกิจกรรมบำบัดโลก (World Federation of Occupational Therapists: WFOT) ได้ออกคำแนะนำนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้คนที่กิจกรรมการดำเนินชีวิตถูกรบกวน การไม่สามารถเข้าถึงสังคมหรือเข้าถึงบริการสุขภาพนั้นส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยที่หายจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีอายุมากและมีความรุนแรงของโรคจนกระทั่งอวัยวะการทำงานล้มเหลว เป็นสิ่งที่ท้าทายกับนักกิจกรรมบำบัดในการค้นหาการบำบัดฟื้นฟูในระยะยาว (long term rehabilitation) ซึ่งผลกระทบจากการเว้นระยะห่างทางสังคม (social distancing) ที่ส่งผลให้เกิดการแยกตัวจากสังคม มีอาการและความสามารถในการทำงานของกลุ่มกล้ามเนื้อและกระดูกที่ลดลงจากการไม่ได้ขยับร่างกายมาเป็นเวลานานและมีแนวโน้มที่ศักยภาพในการทำกิจกรรมถดถอยไป (World Federation of Occupational Therapists, 2020) นักกิจกรรมบำบัดทั่วโลกจึงต้องประสานการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพในการค้นหาการรักษาที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ (functional independence) และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้กับผู้ป่วยที่เป็นกลุ่ม Long-Covid complication และการให้บริการในรูปแบบของการสาธารณสุขทางไกล (Telehealth) ในการช่วยเหลือผู้ป่วยที่อยู่คนเดียว ขาดคนดูแลหรือผู้ช่วยเหลือคนพิการ (Dirette, 2020) รวมถึงนักกิจกรรมบำบัดมีบทบาทในการตรวจสอบการเข้าถึงบริการในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับบริการได้รับบริการอย่างต่อเนื่อง มีการฟื้นคืนสู่สภาวะและกลับมาใช้ชีวิตตามบทบาทของตนเอง (Robinson, Koverman, Becker, Ciancio, Fisher, & Saake, 2021)

การศึกษาแนวทางในต่างประเทศถึงการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อนำมาปรับใช้ในบริบทสังคมไทย โดยพบว่า งานกิจกรรมบำบัดในบราซิลในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นักกิจกรรมบำบัดมีการให้บริการในรูปแบบของการสาธารณสุขทางไกลโดยใช้สื่อเสมือนจริงเพื่อการสนทนากลุ่ม (focus group) ในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีปัญหาความวิตกกังวล ซึมเศร้า มีความยากลำบากในการนอนหลับ การรับประทานอาหาร การเข้าร่วมทางสังคม และนักกิจกรรมบำบัดเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการลดความเสี่ยงความเครียดทางอารมณ์และความเจ็บปวดจากการป่วยทางจิต (Ricci, Dimov, da Silva Cassais, & Dellbrügger, 2020) หรือการใช้สื่อเสมือนจริงเพื่อให้บริการแก่ผู้ป่วยพาร์กินสัน โดยอาศัยแบบจำลององค์รวมด้านสุขภาพ (biopsychosocial model of health) มาให้บริการในรูปแบบใหม่ (Sterrenberg, 2022) นอกจากนี้ นักกิจกรรมบำบัดยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งของทีมบุคลากรทางสุขภาพที่จะแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพเพื่อเป้าหมายคือการป้องกันและควบคุมการติดเชื้อ นักกิจกรรมบำบัดสามารถวิเคราะห์กิจกรรมทำงานในมิติของการวิเคราะห์ลำดับการทำงาน (work flow analysis) การออกแบบพื้นที่การทำงานให้เหมาะสม (assessing workspace design) และการประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากการทำงาน (performing risk assessment) เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อ และปรับไปสู่การมีพฤติกรรมแบบชีวิตวิถีใหม่ (new normal) ที่บุคคลสามารถลงมือทำกิจกรรมที่มีความหมายกับตนเองได้ (meaningful engagement) ในวิถีชีวิตใหม่ที่ปลอดภัยและมีสุขภาวะที่ดี (Kamalakaran & Chakraborty, 2020)

ในสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลาทั้งทางด้านนวัตกรรม เทคโนโลยี เศรษฐกิจสังคม และการแพทย์สาธารณสุข นำมาซึ่งการศึกษารูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการนำแนวทางในต่างประเทศมาให้บริการในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยอาศัยกรอบคิดสาธารณสุขทางไกลสำหรับนักกิจกรรมบำบัดเพื่อการประเมิน การบำบัดฟื้นฟู การให้ความรู้ และการป้องกันความเจ็บป่วยภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่าง (American Occupational Therapy Association, 2018; Cason, 2015) จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อการวางแผนและการเตรียมตัวสู่การปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของนักกิจกรรมบำบัด ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับรูปแบบการทำงานของสหวิชาชีพทางการแพทย์ต่อไป โดยใช้โมเดลแบบผสมของโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model; SEM)

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ ตัวแปรแฝง 2 ตัว ด้วยการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis; CFA) ของตัวแปรสังเกตได้ (observed variable) กับตัวแปรแฝง (latent variable) ในโมเดลการวัด (measurement model) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงระหว่างตัวแปรแฝง รวมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลที่อยู่ในรูปของความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (Shumacker & Lomax, 2010; Muthén & Muthén, 2010) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลแบบผสมของรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยและการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ รวมทั้ง อาจเป็นแนวทางให้นักกิจกรรมบำบัด ทีมสหวิชาชีพ ผู้บริหารหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบสุขภาพได้นำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ ในการวางแผน เรียนรู้ และพัฒนา เพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการให้บริการในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ นำไปสู่การให้บริการในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์ของรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ด้วยโมเดลแบบผสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

มาตรฐานผลลัพธ์ของการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด เป็นผลที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการจากการได้รับการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด โดยวัดจากการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นของความสามารถในการทำงานของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ความสามารถในการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิต และความพึงพอใจของผู้รับบริการ (Professional Committee in Occupational Therapy, 2011) อย่างไรก็ตาม เมื่อสถานการณ์ของโลกเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีความจำเป็นต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด จากข้อมูลเชิงประจักษ์ ปรากฏว่า องค์การอนามัยโลก ได้นำเสนอการให้บริการสุขภาพทางไกล คือ การจัดส่งบริการการดูแลสุขภาพ ในระยะทางที่เป็นปัจจัยสำคัญโดยสหวิชาชีพทางสุขภาพที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลอันถูกต้องต่อการวินิจฉัย การรักษา การป้องกันโรคและการบาดเจ็บ การวิจัยและการประเมินผล และการศึกษาต่อเนื่องของผู้ให้การดูแลสุขภาพ ในความสนใจร่วมกันต่อความก้าวหน้าต่อสุขภาพรายบุคคลและชุมชน (World Health Organization, 2010) รวมทั้งมีการนำรูปแบบของการสาธารณสุขทางไกลหรือโทรเวชกรรม (telemedicine) ในบริบทรัฐ การให้บริการในรูปแบบของการสาธารณสุขทางไกลในบริบทเอกชน ตลอดจนการจำแนกเป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพแบบทางไกล (tele-rehabilitation) การดูแลผู้ป่วยทางไกล (telecare) หรือ การบำบัดทางไกล (telemedicine tele-therapy) ได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายมากที่สุด รวมถึงการจัดการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการให้บริการขณะฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก (Brown, 2021) มีการใช้โปรแกรมกลุ่มเสมือนจริง (virtual group program) ที่ออกแบบสำหรับผู้ป่วยพาร์กินสัน (Sterrenberg, 2022) จนถึงมีการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางกิจกรรมบำบัดเพื่อจัดการวิถีชีวิตใหม่จากสาเหตุในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ชื่อว่า The Occupational Therapy guide ‘Normal life has been disrupted: Managing the disruption caused by COVID-19 (Mynard, 2020) และมีการให้บริการ

กิจกรรมบำบัดในเด็กโดยให้บริการแบบทางไกลโดยใช้การให้คำปรึกษาผ่านระบบการให้คำปรึกษาทางไกล (teleconsultations) โดยต้องมีการให้ความเป็นส่วนตัว ปลอดภัยจากระบบดิจิทัล การใช้โทรศัพท์ในการโทรไปพูดคุย สอบถามและสร้างสัมพันธ์ภาพก่อนหรือการให้คำปรึกษาทางวิดีโอทำให้คลายช่วยลดความวิตกกังวลของพ่อแม่ในการรอคอยที่นาน สามารถให้ความช่วยเหลือ และส่งต่อเพื่อให้ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ได้เร็วขึ้น รวมทั้งการให้บริการจัดประชุม ปฏิบัติการออนไลน์แก่ผู้ปกครอง (online parent workshops) และมีการอภิปรายกลุ่มเพื่อปรับกลยุทธ์แนวทางการบำบัด หรือเรียกว่า group discussion to apply therapeutic strategies ในการช่วยให้มีโอกาสการถามตอบข้อสงสัย การให้ความรู้และปรับรูปแบบการทำกิจวัตรประจำวัน และการทำงานกับชุมชนโดยมีการให้ความรู้และแหล่งข้อมูลกับทีมสหวิชาชีพที่สามารถช่วยเหลือเด็กและครอบครัวได้พัฒนาแหล่งความรู้สู่ชุมชนที่อยู่ห่างไกลในรูปแบบออนไลน์ หรือ developing online resources for community outreach สำหรับตัวอย่างหัวข้อที่จัด เช่น การช่วยเหลือเด็กเรียนรู้การทำตามกิจวัตรประจำวันและการเล่น การสนับสนุนพ่อแม่และเด็กในเรื่องสุขภาวะทางอารมณ์ การเตรียมตัวกลับไปเรียน การจัดการปัญหาพี่น้องทะเลาะกัน การจัดการเรียนรู้ที่บ้านและการปรับสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้เหมาะกับการเรียนออนไลน์และการทำกิจกรรมอื่นๆ (Priyadharsini & Chiang, 2020) ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการให้คำปรึกษาผู้ดูแล ที่มุ่งเน้นการบำบัดเพื่อแก้ปัญหารายบุคคลด้วยการเข้าใจถึงความคิดและพฤติกรรมสู่การพัฒนาศักยภาพทางสังคม มีแหล่งข้อมูลที่เรียนรู้ได้ และทักษะการแก้ปัญหาในการจัดการความเครียดกับปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

นอกจากนี้ ยังมีการออกแบบแนวทางเพื่อการให้บริการในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แนวทางปฏิบัติงานที่มีความปลอดภัยในช่วงการระบาด การจัดการสุขภาวะจิตสังคมจากผลกระทบของการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางไกลในมิติกิจกรรมบำบัดระหว่างสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (tele rehabilitation: occupational therapy perspective during COVID-19) ตลอดจนทำการเตรียมจัดทำชุดความรู้สั้นๆ สำหรับสหวิชาชีพทางการแพทย์สู่สาธารณะ ได้แก่ วิธีการจับสัมผัสผู้ป่วย การฝึกช่วยเหลือให้มีทักษะที่ปลอดภัยด้วยตนเอง สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เทคนิคการผ่อนคลายและการจัดการความเครียด การจัดทำทางด้วยการยศาสตร์ระหว่างการทำงานที่บ้าน การดูแลผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพร่างกาย (Srivastava, Mishra & Sethuraman, 2020) เช่นเดียวกันกับในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการให้บริการออกเป็น 3 ระดับ (1) Low-Tech ได้แก่ การใช้โทรศัพท์ อีเมล การส่งข้อความทางโทรศัพท์ การประกาศผ่านทางเว็บไซต์หน่วยงาน เพื่อให้ข้อมูล ให้คำปรึกษา การติดตาม การคัดกรอง (2) Mid-Tech เป็นการใช้ออปพลิเคชันของหน่วยงานที่เชื่อมโยงกับแผนกกิจกรรมบำบัด การให้โปรแกรมออนไลน์ การทำประชุมวิดีโอทางไกล (video conference) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็น (3) High-Tech เน้นไปที่การให้การบำบัดรักษารายบุคคล ออกแบบกิจกรรมและให้การบำบัดผ่านสื่อเสมือนจริงทางไกล (distant virtual reality) และมีอุปกรณ์ติดตามการเคลื่อนไหวและภาวะสุขภาพ (Camden & Silva, 2021) รวมทั้งนักกิจกรรมบำบัดและสหวิชาชีพทางการแพทย์ยังจำเป็นต้องอาศัยเทคนิคการปรับตัวของระบบออนไลน์ ซึ่งหมายถึงการปรับตัวต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในอุปกรณ์หนึ่งต่อเนื่องไปยังอุปกรณ์ตัวอื่นๆ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการสื่อสารได้อย่างสำเร็จผลอีกด้วย จะเห็นได้ว่าการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่ รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัว ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (technology and innovation) เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ (adaptation technique and online system) การป้องกันโรคและจัดการความเครียด (health prevention and stress management) และการให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน (caregiver counseling and home program) สำหรับตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ การประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัว ได้แก่ การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล (Telehealth) การให้

ความรู้แบบออนไลน์ (Online course) การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา (Teleconsultation) การใช้แอปพลิเคชัน (Application used) และการประเมินและส่งต่อ (Evaluation and referred)

นิยามศัพท์

รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย หมายถึง การให้บริการเพื่อส่งเสริมความสามารถของบุคคลที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย จิตใจ การเรียนรู้ พัฒนาการ อารมณ์และสังคม โดยกระบวนการตรวจ ประเมิน ส่งเสริม ป้องกัน บำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ ให้สามารถทำกิจกรรมการดำเนินชีวิต รวมทั้งการให้บริการในรูปแบบที่เปลี่ยนแปลง ได้แก่ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ การป้องกันโรคและจัดการความเครียด และการให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน

การประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ หมายถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการและสร้างสรรค์การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดรูปแบบใหม่ ได้แก่ การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล การให้ความรู้แบบออนไลน์ การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา การใช้แอปพลิเคชัน และการประเมินและส่งต่อ

เทคโนโลยีและนวัตกรรม หมายถึง การสอน/ฝึกทักษะการทำกิจกรรมรายบุคคลผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Cisco WebEx หรือ Zoom รวมทั้งการทำอินโฟกราฟิก เพื่อให้ความรู้ผ่านระบบออนไลน์ การจัดกิจกรรมไลฟ์สด หรือการจัดทำคลิปวิดีโอให้ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด

เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ หมายถึง การสอนเทคนิคการปรับตัวพฤติกรรมเด็กขณะเรียนออนไลน์ที่บ้านให้กับผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล การให้คำปรึกษาเรื่องการจัดการตนเองและการจัดการเวลาในการเรียนออนไลน์ และการบำบัดด้วยการจัดกิจกรรมกลุ่มผ่านระบบออนไลน์

การป้องกันโรคและจัดการความเครียด หมายถึง การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในช่วงสถานการณ์โควิด 19 การให้คำปรึกษา การจัดการความเครียด หรือความวิตกกังวล

การให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน หมายถึง การฝึกอบรมผู้ดูแลให้เป็นผู้ฟื้นฟูคนพิการในครอบครัว และการให้คำแนะนำในการปรับอุปกรณ์ช่วยที่บ้านผ่านสื่อเทคโนโลยี

การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล หมายถึง การใช้โทรศัพท์ติดต่อเพื่อให้คำปรึกษาระหว่างผู้บำบัดกับผู้รับบริการในพื้นที่ห่างไกล การใช้โปรแกรมสนทนาออนไลน์ในการให้การบำบัดทางด้านร่างกาย จิตสังคม ความเครียด การจัดการทางอารมณ์ แบบหนึ่งต่อหนึ่ง หรือแบบกลุ่ม และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การปรับตัวสู่รูปแบบการเรียนออนไลน์

การให้ความรู้แบบออนไลน์ หมายถึง ใช้โทรศัพท์ในการสื่อสารระหว่างผู้บำบัดถึงผู้บำบัดหรือสหสาขาวิชาชีพในลักษณะการปรึกษาเคส หรือใช้โปรแกรมประชุมออนไลน์ (video conference หรือ tele-conference) รวมถึงการใช้โปรแกรมออนไลน์ในการจัดอบรมความรู้ด้านกิจกรรมบำบัดให้กับนักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา หมายถึง การใช้โทรศัพท์เพื่อให้คำปรึกษากับผู้ดูแล ผู้ป่วยที่มีปัญหาพฤติกรรมหรือผู้ป่วยสมองเสื่อม (Telephone-Based Reality Orientation Therapy) และการใช้โทรศัพท์ในการติดตามการให้โปรแกรมการฟื้นฟูหรือการฝึกทักษะต่างๆ ที่บ้าน (tele-rehabilitation)

การใช้แอปพลิเคชัน หมายถึง การส่งโปรแกรม/แอปพลิเคชันให้กับผู้รับบริการที่เน้นการฝึกเฉพาะทาง เช่น แอปพลิเคชันฝึกการรู้คิด การเขียน และมีการติดตามผ่านการประเมินคะแนน การสร้างหรือผลิตแอปพลิเคชันที่สามารถดาวน์โหลดได้ทางโทรศัพท์ (mobile application) เกี่ยวกับการฟื้นฟู การส่งเสริมสุขภาพ

การประเมินและส่งต่อ หมายถึง การประเมินทางกิจกรรมบำบัดโดยใช้การโทรศัพท์ หรือสื่อเทคโนโลยี เช่น การประเมินด้านการรู้คิดรูปแบบทางโทรศัพท์ การใช้อีเมลเพื่อติดต่อสื่อสารและให้โปรแกรมการรักษาเฉพาะบุคคลกับผู้รับบริการ

วิธีการวิจัย

รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจใช้วิธีการศึกษาแบบตัดขวาง (cross-sectional studies) เพื่อศึกษารูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดเพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและโครงสร้างองค์ประกอบของตัวแปร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักกิจกรรมบำบัดไทยที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากิจกรรมบำบัดในเขตบริการสุขภาพทั้ง 13 เขต ทั่วประเทศไทย จำนวน 1,478 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักกิจกรรมบำบัดไทยที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากิจกรรมบำบัด ในเขตบริการสุขภาพทั้ง 13 เขต จำนวน 153 คน ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage sampling) โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) จากสถานที่ปฏิบัติงาน ได้แก่ โรงพยาบาลของรัฐ เอกชน สังกัดมหาวิทยาลัย โรงพยาบาลทางจิตเวช ศูนย์ฟื้นฟูยาเสพติด ศูนย์ฟื้นฟูแรงงาน ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และคลินิกประกอบโรคศิลปะ สาขากิจกรรมบำบัด และสุ่มตามสัดส่วนให้ให้เท่ากันตามรูปแบบสถานที่ปฏิบัติงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามรายบุคคล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด ประกอบด้วย เทคโนโลยีและนวัตกรรม เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ การป้องกันโรคและจัดการความเครียด และการให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน จำนวน 11 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท (Likert Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 2 แบบสอบถามการนำแนวทางในต่างประเทศมาให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ประกอบด้วย การใช้รูปแบบมาตรฐานสากล การให้ความรู้แบบออนไลน์ การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษาการใช้แอปพลิเคชัน และการประเมินและส่งต่อ จำนวน 16 ข้อ โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ท 4 ระดับ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการทำงานกิจกรรมบำบัด จำนวน 4 ข้อ

กระบวนการพัฒนาแบบสอบถามส่วนที่ 1 และ 2 จากการศึกษา ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ มีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามว่ามีความตรงกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำไปใช้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ที่มีความเชี่ยวชาญในการทำงานด้านกิจกรรมบำบัด มีบทบาทเป็นอาจารย์ อาจารย์ผู้ควบคุมการฝึกปฏิบัติงานทางคลินิก นักกิจกรรมบำบัดชำนาญการตัวแทนจากสมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีวบำบัดแห่งประเทศไทย เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) พิจารณาโดยดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index; CVI) ค่าที่ได้ควรมีค่าตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป (Polit & Beck, 2004; Waltz, Strickland, & Lenz, 2005) เพื่อนำผลที่ได้มาทำการแก้ไข และปรับปรุงข้อคำถาม ปรากฏว่า ส่วนที่ 1 แบบสอบถามรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัด มีค่าเฉลี่ยของ I-CVI เท่ากับ 0.99 และ ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 0.95 และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูล (n=153) ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.75 และส่วนที่ 2 แบบสอบถามการนำแนวทางในต่างประเทศมาให้บริการทางกิจกรรมบำบัด ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ค่าเฉลี่ยของ I-CVI เท่ากับ 0.98 และ S-CVI เท่ากับ 0.94 และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา เท่ากับ 0.83

การเก็บรวบรวมข้อมูล

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองโครงการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนชุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล รหัส COA No. MU-CIRB 2021/191.2709 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการติดต่อประสานงานกับสมาคมนักกิจกรรมบำบัด/อาชีพบำบัดแห่งประเทศไทย เพื่อขอข้อมูลหน่วยงานต้นสังกัดของนักกิจกรรมบำบัดในปี พ.ศ. 2564 ประสานงานกับนักกิจกรรมบำบัด เพื่อขอเชิญเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยมีเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และหนังสือยินยอมเพื่อเข้าร่วมการวิจัย ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านระบบออนไลน์ web-based google online form โดยแบบฟอร์มทุกชุดมีการป้องกันการเข้าถึงโดยบุคคลอื่นด้วยการใส่รหัสผ่าน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2564

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (PASW Statistics 18) for Windows ในการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (skewness) และค่าความโด่ง (kurtosis) (Hair et al, 2010) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL student 8.8 ในการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยันเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรแฝงในโมเดลการวัด และวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์รูปแบบการให้บริการกับการนำแนวทางในต่างประเทศมาให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ และประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีการประมาณค่าแบบสูงสุด (Maximum Likelihood Estimate) โดยพิจารณาค่าสถิติในการประเมินความสอดคล้อง คือ ค่าไคสแควร์ (Chi-Square) ค่าองศาอิสระ (df) ค่าความน่าจะเป็นทางสถิติ (P-value) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) ค่าดัชนีรากกำลังที่สองของความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA) ค่าดัชนีรากกำลังที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (SRMR) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดีที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) (Muthén & Muthén, 2010) และพิจารณาความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากค่า $|t| > 1.96$ หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า $|t| > 2.58$ หมายถึงมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ระลอกที่ 4 ซึ่งหน่วยงานทางกิจกรรมบำบัดบางส่วนมีการปรับตัวในการให้บริการมาระดับหนึ่ง มีการทดลองใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล และการให้บริการทางออนไลน์ แต่บางหน่วยงานยังคงมีข้อจำกัดเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน ทำให้ไม่สามารถนำแนวทางจากต่างประเทศมาใช้ได้ ดังนั้น หน่วยงานที่ให้ข้อมูลเป็นหน่วยงานกิจกรรมบำบัดทั้งในกรุงเทพ ปริมณฑล และต่างจังหวัด ซึ่งได้รับผลกระทบในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่แตกต่างกันในระลอกต่างๆ ที่ไม่ได้ระบุว่าเป็นช่วงใดได้ชัดเจน

ผลการวิจัย

นักกิจกรรมบำบัดผู้เข้าร่วมการวิจัย จำนวน 153 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 80.4 เพศชายจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 19.6 อายุเฉลี่ย 32.70 ปี (SD = 7.42) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 76.5 ปริญญาโท จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 22.9 และ ปริญญาเอก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.7 จำนวนปีที่ปฏิบัติงานในฐานะนักกิจกรรมบำบัด เฉลี่ย 9.88 ปี (SD = 6.78) และการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์ความเบ้และความโด่งของตัวแปรการวิจัยดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง ของตัวแปรการวิจัย

ตัวแปรการวิจัย /Research variables	Mean	SD	Skewness	Kurtosis
รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย (Occupational Therapy Services in Thailand: OTST)				
เทคโนโลยีและนวัตกรรม (Technology and innovation)	8.69	4.03	0.56	-0.58
เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ (Adaptation technique and online system)	7.25	3.36	0.17	-1.15
การป้องกันโรคและจัดการความเครียด (Health prevention and stress management)	6.56	2.14	-0.44	-0.49
การให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน (Caregiver counseling and home program)	4.25	1.91	0.31	-0.84
การประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ (Applications from International Occupational Therapy Practices: IOTP)				
การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล (Telehealth)	19.57	3.03	-0.34	-0.53
การให้ความรู้แบบออนไลน์ (Online course)	10.82	1.41	-1.32	1.58
การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา (Teleconsultation)	6.64	1.21	-0.45	-0.72
การใช้แอปพลิเคชัน (Application used)	9.14	1.67	0.02	-0.69
การประเมินและส่งต่อ (Evaluation and referred)	5.90	1.21	-0.02	-0.86

หมายเหตุ Mean หมายถึง ค่าเฉลี่ย SD หมายถึง ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Skewness หมายถึง ความเบ้

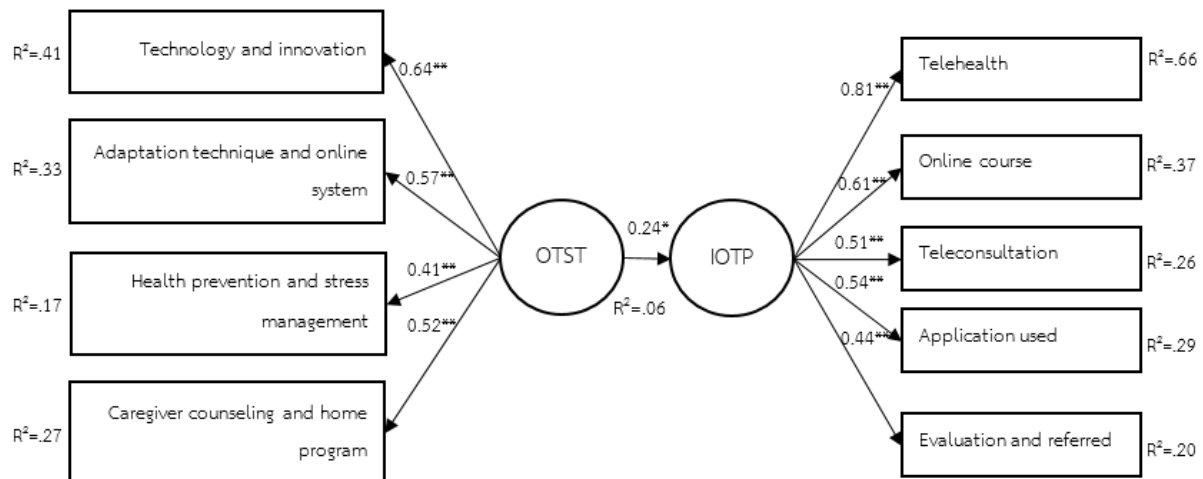
Kurtosis หมายถึง ความโด่ง

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันในโมเดลการวัดของตัวแปรรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย (OTS) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการวัดของตัวแปรรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 0.87$, $df = 2$, $p = 0.65$, $\chi^2/df = 0.97$; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.017; GFI = 1.00; AGFI = 0.99 ส่วนโมเดลการวัดตัวแปรการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ (IOTP) พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 24.23$, $df = 25$, $p = 0.51$, $\chi^2/df = 0.97$; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.028; GFI = 0.99; AGFI = 0.97

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 3.71$, $df = 5$, $p = 0.59$, $\chi^2/df = 0.97$; RMSEA = 0.00; SRMR = 0.05; GFI = 0.97; AGFI = 0.94 รวมทั้ง พบว่า ตัวแปรรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.24 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝง รูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยพบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ซึ่งแสดงถึงความแปรปรวนร่วมของตัวแปร สังเกตได้กับตัวแปรแฝงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ($R^2 = 0.17-0.41$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ($\beta = 2.58$) รองลงมา คือ เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ ($\beta = 1.93$) การให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน ($\beta = 1.00$) และ การป้องกันโรคและจัดการความเครียด ($\beta = 0.87$) ตามลำดับ สำหรับตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรแฝง

การประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (R^2) ซึ่งแสดงถึงความแปรปรวนร่วมของตัวแปรสังเกตได้กับตัวแปรแฝงอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำถึงปานกลาง ($R^2=0.20-0.66$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล ($\beta=2.46$) รองลงมา คือ การให้ความรู้แบบออนไลน์ ($\beta=0.86$) การใช้แอปพลิเคชัน ($\beta=0.89$) การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา ($\beta=0.62$) และ การประเมินและส่งต่อ ($\beta=0.53$) ตามลำดับ ดังแสดงในรูปที่ 1

$$\chi^2 = 3.71, df = 5, p = 0.59, \chi^2/df = 0.97; RMSEA = 0.00$$

* $p < .05$; ** $p < .01$

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์ของรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทย (OTST) กับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติ (IOTP) ในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม รองลงมาคือ เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ แสดงให้เห็นว่า นักกิจกรรมบำบัดให้ความสำคัญกับสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรม และเทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์มาใช้เพื่อให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิตได้มีการปรับเปลี่ยนการให้บริการเป็น e-Service การบริการตรวจรักษาจิตเวชทางไกล (Telepsychiatry) ผู้ป่วยนอก แนวทางการพยาบาลทางไกล (Tele-nursing) และการให้บริการเภสัชกรรมทางไกล (Telepharmacy; Kalaya Rajanagarindra Institute, Department of Mental Health, 2021) รวมถึง กรมการแพทย์ (2563) ได้ออกประกาศเรื่องแนวทางปฏิบัติการปรับรูปแบบบริการฟื้นฟูในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการฟื้นฟูผู้ป่วย คนพิการ เพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่กระจายของโรคเป็น 3 รูปแบบหลัก ได้แก่ บริการฟื้นฟูที่สถานพยาบาล (ผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน) บริการฟื้นฟูทางไกลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ (Tele-rehabilitation) และบริการฟื้นฟูที่บ้านโดยทีมสหวิชาชีพตรวจเยี่ยม เพิ่มช่องทางรับคำปรึกษาจากแพทย์และนักวิชาชีพสาขาต่างๆ ผ่านทางโทรศัพท์หรือเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ รวมทั้งเผยแพร่สื่อความรู้สำหรับประชาชน บริการส่งยาให้กับผู้ป่วยทางไปรษณีย์รวมถึงอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการอื่นๆ ที่จำเป็น การปรับสภาพแวดล้อม การพิจารณาแนวปฏิบัติการใช้อุปกรณ์ป้องกันร่างกายส่วนบุคคลสำหรับงานบริการฟื้นฟู และพิจารณาระบบประสานส่งต่อผู้ป่วยที่จำเป็นต้องรับบริการฟื้นฟูในทุกรูปแบบภายในจังหวัดและติดตามต่อเนื่อง (Department of Medical Services, 2019) การปรับเปลี่ยนรูปแบบการให้บริการแต่ละวิชาชีพต้องประเมินความเสี่ยงในกิจกรรมการรักษา หาวิธีการบำบัดรักษาในรูปแบบใหม่ที่

ตอบสนองกับความต้องการและความจำเป็นด้านสุขภาพของผู้ป่วย ซึ่งวิชาชีพนักกิจกรรมบำบัดจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบการให้บริการเพื่อให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลยังคงความสามารถในการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิตและได้รับบริการที่จำเป็น

สำหรับค่าน้ำหนักองค์ประกอบการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติที่มีค่ามากที่สุด ได้แก่ การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล รองลงมาคือ การให้ความรู้แบบออนไลน์ แสดงให้เห็นว่านักกิจกรรมบำบัดให้ความสำคัญกับการนำรูปแบบสาธารณสุขทางไกล และการให้ความรู้แบบออนไลน์ สอดคล้องกับการสำรวจการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ผลกระทบต่อการทำกิจกรรมการดำเนินชีวิต การตระหนักรู้ในศักยภาพแห่งตน และสภาวะในผู้รับบริการ เพื่อนำมาพัฒนาโปรแกรมออนไลน์สำหรับการออกแบบวิถีชีวิตใหม่ (redesigning one's lifestyle) รวมถึงการปรับใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารการดูแลสุขภาพจิตผ่านการสื่อสารออนไลน์ และนำเสนอการประเมินตนเองในการทำงานสำหรับพนักงานบริษัท กว้างขวางมากขึ้น (Sinclair, 2021) รวมทั้งการสนับสนุนงานบริการในด้านสุขภาพจิตผ่านสื่อออนไลน์ โดยเฉพาะในระดับปฐมภูมิที่พิจารณาการเข้าถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสุขภาพในกลุ่มคนในชุมชน โดยใช้มุมมองสุขภาพกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย (population health approach) โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เป็นการผสมผสานที่เกี่ยวข้องเชิงบริบทวัฒนธรรมและมารยาททางสังคม ระหว่างการดูแลสุขภาพบาดแผลทางใจ (trauma-informed care) การสื่อสารความหมายทางสุขภาพจิตเน้นกิจกรรมการดำเนินชีวิต และการสื่อสารในภาวะวิกฤติยังได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง (Teoh, 2021)

เมื่อพิจารณาโมเดลความสัมพันธ์ของรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามสมมติฐาน จะเห็นได้ว่า การให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทั้งการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรม เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ การป้องกันโรคและจัดการความเครียด และการให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้านมีส่วนส่งผลต่อ การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล การให้ความรู้แบบออนไลน์ การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา การใช้แอปพลิเคชัน และการประเมินและส่งต่อ สอดคล้องกับการให้บริการจากนักกิจกรรมบำบัดที่ควรได้รับการสนับสนุนและเตรียมตัวมาก่อน หากไม่มีการเตรียมตัว หรือพัฒนารูปแบบของการสาธารณสุขทางไกลในทุกมิติ เช่น ระบบการจ่ายเงิน ระบบการให้บริการจริง อาจจะนำมาซึ่งความเครียด และความวิตกกังวลได้ (Sy, Pineda, Yao, Guevara, Delos Reyes, & Castro, 2020) รวมทั้งการค้นหาวิธีการให้บริการของนักกิจกรรมบำบัดอย่างต่อเนื่อง และให้บริการผ่านสื่อออนไลน์ หรือสร้างแพลตฟอร์ม เพื่อให้บริการกับเด็กที่มีปัญหาพฤติกรรม การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ก็ยังเป็นการให้บริการที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง แต่อย่างไรก็ตาม นักกิจกรรมบำบัดอาจจะมีความรู้สึกเหน็ดเหนื่อยที่ต้องนั่งอยู่หน้าจอคอมพิวเตอร์ในเวลานานหลายชั่วโมง รวมทั้งต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ (Priyadharsini & Chiang, 2020) นอกจากนี้ยังมีการแนะนำการพัฒนาโปรแกรมใหม่ๆ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่มผ่านสื่อ, ออนไลน์เพื่อให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในการลดความเศร้าทางอารมณ์ (Ricci et al., 2020) ล้วนเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้นักกิจกรรมบำบัดสามารถนำแนวทางในต่างประเทศมาใช้ให้บริการในบริบทไทยต่อไป แม้ว่าจากโมเดลความสัมพันธ์ของรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เท่ากับ 0.24 ดังนั้น ความสามารถในการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติมาใช้ในการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดยังอาจมีองค์ประกอบอื่นๆ เช่น รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนารูปแบบให้บริการในสื่อออนไลน์ หรือการแนะนำเทคนิคการใช้สื่อรูปแบบของการสาธารณสุขทางไกลในหน่วยงานทางแพทย์และสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลงานวิจัยนี้ทำให้เห็นรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลเชิงบวกต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเฉพาะเทคโนโลยีและนวัตกรรม เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ส่งผลต่อรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดใน

ประเทศไทย รวมทั้งการใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล และการให้ความรู้แบบออนไลน์มีผลต่อการประยุกต์แนวทางในต่างประเทศมาให้บริการทางกิจกรรมบำบัด หรือสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือเพื่อให้สอดคล้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดบนพื้นฐานกิจกรรมรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบวิถีชีวิตใหม่ต่อไป นอกจากนี้ ผลจากงานวิจัยนี้ทำให้เห็นมุมมองความสำคัญของการสนับสนุนให้หน่วยงานที่ให้บริการทางด้านสุขภาพมีเทคโนโลยี นวัตกรรม ระบบออนไลน์ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐาน (infrastructure) ที่สำคัญและจะถูกนำมาพัฒนาระบบการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต เพื่อให้คงไว้ซึ่งการให้บริการทางสุขภาพที่ตรงกับความต้องการของผู้รับบริการและรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้ออื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ารูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยส่งผลกับการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้น การสนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรม เทคนิคการปรับตัวและระบบออนไลน์ การป้องกันโรคและจัดการความเครียด และการให้คำแนะนำผู้ดูแลและโปรแกรมฝึกที่บ้าน รวมทั้งการอบรมนักกิจกรรมบำบัดเพื่อเพิ่มพูนทักษะทางด้านเทคโนโลยีและการผลิตสื่อความรู้ในรูปแบบต่างๆ (reskill/upskill) การสร้างระบบ e-service เพื่อการประเมิน ติดตาม และให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการรูปแบบสาธารณสุขทางไกล จะสนับสนุนให้สามารถการประยุกต์ใช้จากการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดนานาชาติทั้ง การใช้รูปแบบสาธารณสุขทางไกล การให้ความรู้แบบออนไลน์ การใช้โทรศัพท์ให้คำปรึกษา การใช้แอปพลิเคชัน และการประเมินและส่งต่อ จึงมีส่วนต่อการทำงานด้านสุขภาพทางการแพทย์ในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. มีการศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้กรอบแนวคิดนี้กับกลุ่มตัวอย่างในทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องเมื่อสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านไป และเข้าสู่การดำเนินชีวิตวิถีใหม่ต่อการประยุกต์ใช้จากการให้บริการจากนานาชาติ
2. ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมความเป็นไปได้จริงโดยศึกษาเชิงลึกไปในหน่วยงานที่มีการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดและหน่วยงานที่ได้นำแนวทางจากต่างประเทศมาใช้ เพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างรูปแบบการให้บริการทางกิจกรรมบำบัดร่วมกับสหวิชาชีพกับความพึงพอใจของผู้รับบริการในบริบทเฉพาะทาง เช่น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กพิเศษในโรงเรียน การพัฒนาทักษะการมีงานทำในผู้มีประสบการณ์จิตสังคม การป้องกันภาวะหกล้มและภาวะว่าเหวในผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- American Occupational Therapy Association. (2018). Telehealth in Occupational Therapy. *The American Journal of Occupational Therapy*, 72 (Supplement_2), 7212410059p1–7212410059p18. <https://doi.org/10.5014/ajot.2018.72S219>
- Brown, T. (2021). The Response to COVID- 19: Occupational Resilience and the Resilience of Daily Occupations in Action. *Australian Occupational Therapy Journal*, 68(2), 103-105.
- Camden, C., & Silva, M. (2021). Pediatric Telehealth: Opportunities Created by the COVID-19 and Suggestions to Sustain Its Use to Support Families of Children with Disabilities. *Physical & Occupational Therapy in Pediatrics*, 41(1), 1-17.

- Cason, J. (2015). Telehealth and Occupational Therapy: Integral to the Triple Aim of Health Care Reform. *The American Journal of Occupational Therapy*, 69(2), 6902090010p1-6902090010p8.
- Department of Medical Services. (2019). *Practice Guideline for Adapt Rehabilitation Services in COVID-19*. Retrieved August 18, 2021, from http://www.sbo.moph.go.th/sbo/file/eoc/corona/case%20management/CM_newnormal/
- Dirette, D. (2020). Occupational Therapy in the Time of COVID-19. *The Open Journal of Occupational Therapy*, 8(4), 1–4. <https://doi.org/10.15453/2168-6408.1794>.
- Kalaya Rajanagarindra Institute, Department of Mental Health. (2021). *Guide to Remote Psychiatric Screening Services (Telepsychiatry) Outpatient for the Department of Mental Health Ministry of Health*. Retrieved September 18, 2021, from <https://dmhelibrary.org/files/original/c4282d306bf5e3966ff756554d4461f8.pdf>.
- Kamalakaran, S., & Chakraborty, S. (2020). Occupational Therapy: The Key to Unlocking Locked-up Occupations During the COVID-19 Pandemic. *Wellcome Open Research*, 5, 153.
- Keptner, K. M., & McCarthy, K. (2020). Disruption of Academic Occupations During COVID-19: Impact on Mental Health and the Role of Occupational Therapy in Tertiary Education. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(2), 78-81.
- Muthén, L.K., & Muthén, B.O. (2010). *Mplus: Statistical Analysis with Latent Variables User's Guide (Version 6)*. Los Angeles, CA.: Muthén & Muthén
- Mynard, L. (2020). *Normal Life Has Been Disrupted: Managing the Disruption Caused by COVID-19*. Retrieved from <https://bit.ly/2Ukxsxz>.
- Polit, D.F., & Beck, C.T. (2004). *Nursing Research: Principles and Methods*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Priyadharsini, H., & Chiang, J. J. (2020). Embracing Telehealth: Supporting Young Children and Families Through Occupational Therapy in Singapore During COVID-19. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(2), 90-93.
- Professional Committee in Occupational Therapy. (2011). *Professional Standards for the Art of Healing in Occupational Therapy*. Bangkok: Ministry of Public Health, Department of Health Service Support, Bureau of Sanatorium and Art of Healing.
- Ricci, É.C., Dimov, T., da Silva Cassais, T., & Dellbrügger, A.P. (2020). University Experiences of Occupational Therapy in Brazil During the Covid-19 Pandemic: Contributions and Support in Mental Health for the Population. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(2), 75-77.
- Robinson, M.R., Koverman, B., Becker, C., Ciancio, K.E., Fisher, G., & Saake, S. (2021). Lessons Learned from the COVID-19 Pandemic: Occupational Therapy on the Front Line. *The American Journal of Occupational Therapy*, 75(2).
- Shumacker, R.E., & Lomax, R.G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. New York: Routledge Taylor and Francis Group, LLC.

- Sinclair, K. (2021). Occupational Therapy and COVID-19. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 77(1), 1-2.
- Srivastava, A.K., Mishra, N., & Sethuraman, L. (2020). Covid-19 Pandemic: The All India Occupational Therapists' Association's Response to the Challenges. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(2), 98-102.
- Sterrenberg, K. (2022). A Virtual Group Program to Improve Quality of Life for People Living with Parkinson's: an Australian Response to the COVID-19 Pandemic. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 78(1), 53-58.
- Sy, M.P., Pineda, R.C.S., Yao, D.P.G., Guevara, C.A.L., Delos Reyes, R.C., & Castro, I.M. (2020). Shared Voices of Filipino Occupational Therapists During the COVID-19 Pandemic: Reflections from an Online Forum. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 76(1), 60-64.
- Teoh, J.Y. (2021). Population-Level Public Mental Health Intervention Via Interdisciplinary COVID-19 Health Crisis Communication: How Can Occupational Therapists Contribute?. *World Federation of Occupational Therapists Bulletin*, 77(1), 10-15.
- Waltz, C.F., Strickland, O.L., & Lenz, E.R. (2005). *Measurement in Nursing and Health Research* (3rd ed.). New York: Springer Publishing Co.
- World Federation of Occupational Therapists. (2020). *Public Statement: Occupational Therapy Response to the COVID-19 Pandemic*. Retrieved from <https://www.wfot.org/about/public-statement-occupational-therapy-response-to-the-covid-19-pandemic>.
- World Health Organization. (2010). *Telemedicine: Opportunities and Developments in Member States. Report on the Second Global Survey on eHealth*. World Health Organization.